

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

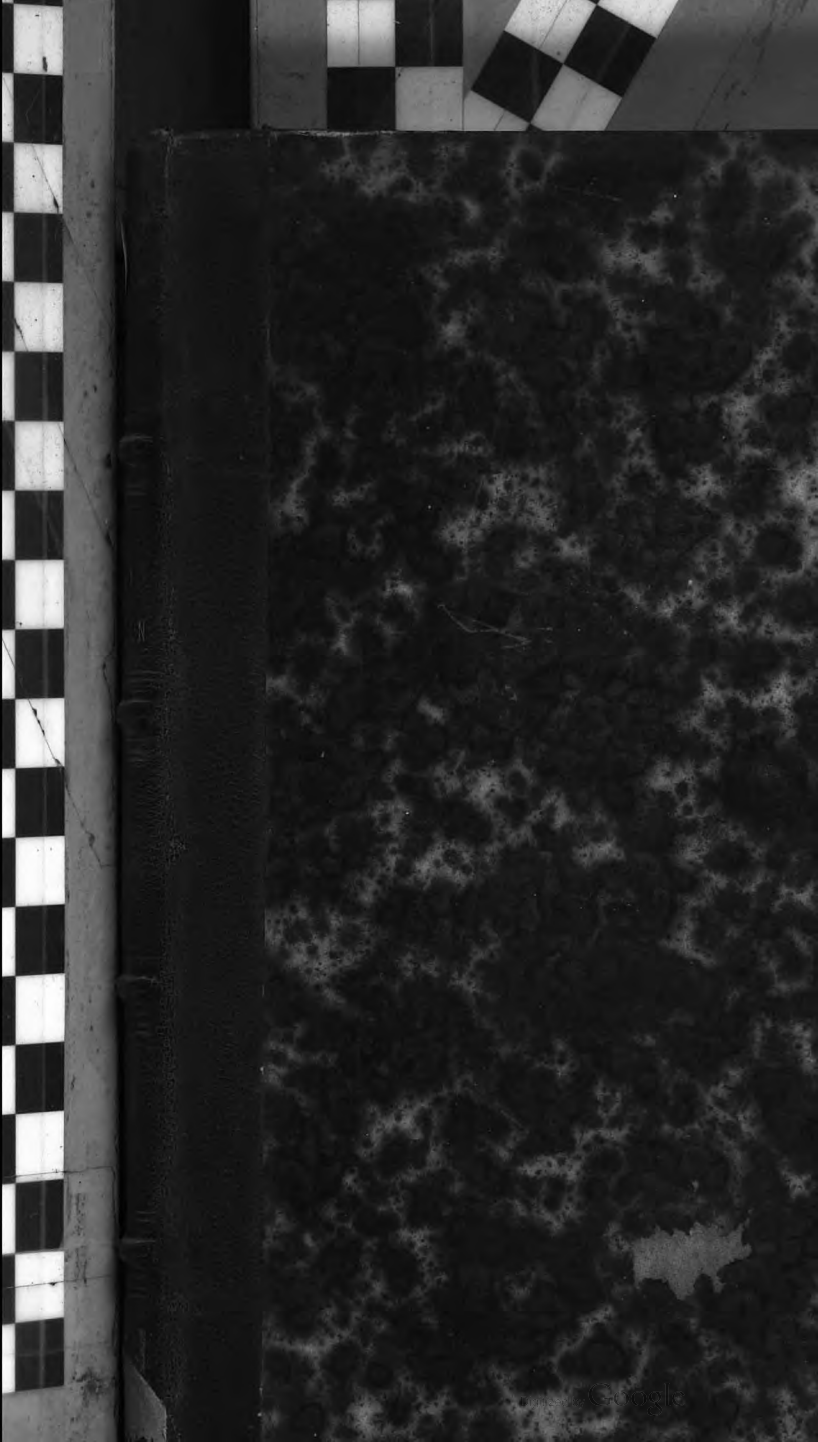
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

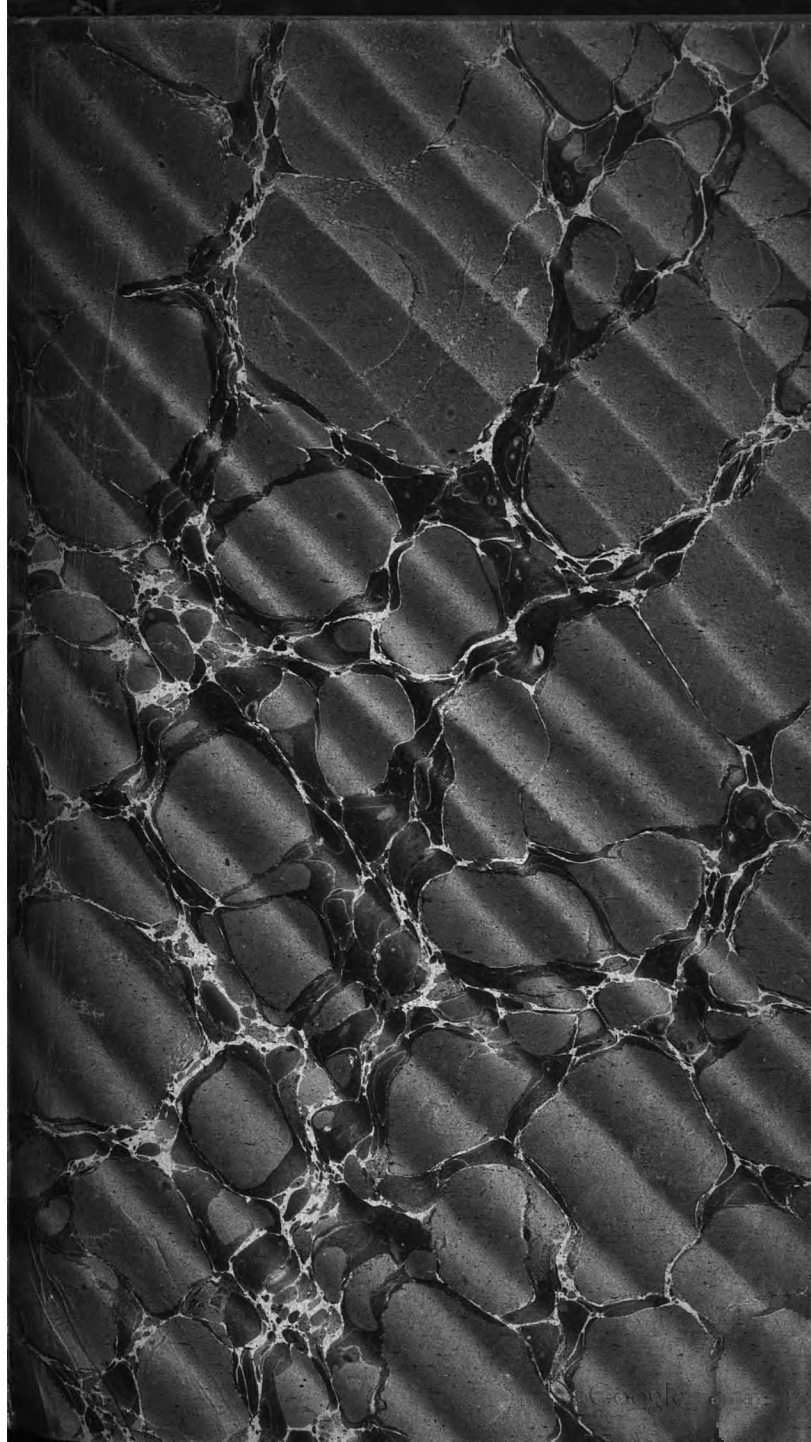
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

16718^c
D. L. E. 1⁶⁵ f. 594

Gratius Faliscus

344207

GRATII FALISCI
CYNEGETICON

ET

M. AVRELII OLYMPII
NEMESIANI

CYNEGETICON

CVM NOTIS SELECTIS

TITII, BARTHII, VLITII, JOHNSONII

ET

PETRI BYRMANNI

I N T E G R I S

MITAVIAE
APVD IACOB. FRIDER. HINZIVM.
MDCCLXXV.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LECTORI S.

Et si vix videbatur necessarium, carminibus his venatoriis praemittere praefationem, cum libri indoles vel ex titulo satis posset intelligi; paucis tamen duximus indicandum, quam rationem in deligendis doctorum virorum notis finis secuti. Interpretes priores saepe iisdem vtuntur verbis in explicando, saepe eandem habent explicationem, mutatis tantum verbis. Vbi tale quiddam obseruauimus, vnus tantum interpretationem posuimus, et eam quidem, quae vero maxime esset simillima, tum, quae facilitate, perspicuitate, etiam breuitate commendaretur.

PRAEFATIO.

Nam his, immo ter, eandem interpretationem legere nemini potest esse iucundum, etiamsi moles et pretium libri non augeatur. Et ne ipsi quidem illi eruditorum taedium ex talibus legendis sibi subnatum occultant, qui suas annotationes in auctorem aliquem hac tantum lege volunt addi, ut omnia etiam verba integra feruentur. Enimuero ipsi illi heroës litterarum, quales haberi existimarique percipiunt, non raro fallunt et falluntur, et hi eorum errores lectori semper sunt obtrudendi? saepe scribunt ea, quae ad multa aliorum auctorum loca aequè commode possunt adiungi, etiam in his omnibus sua nomina fulgere postulabunt? Proferunt alii ex doctrinae verae illius, quibus sunt instructi copiis, quantum libet, et dum confidat feruor scribendi, sed haec, quamuis bona et exquisitissima, nemo hoc loco quaerit, licet forte inuentis gaudeat et delectetur. Nonnulli ex Aduersariis suis diuersis auctoribus eadem adlinunt, quo nomine Barthium non
vno

PRAEFATIO.

yno loco Burmannus ad Gratium notauit, horum quoque, quacumque data occasione, annotationum et exemplorum aceruis lectores oneremus? Sunt etiam, qui bis terue in eundem scriptorem observationes, castigationesque conscribunt, ita illi inconstantes et a se ipsi deficientes, vt alio tempore aliam scriptori mentem tribuant, aliamque lectionem vindicent, interdum eandem, quam in praecedenti examine proseripserunt, etiam tali inconstantiae tiro-nes adfuefaciamus, saltem incertos eos haerentesque dimittamus? Simplicitatis quidem hi speciosum nomen adsumunt, qui peccasse se aliquando fateantur, sed profecto later anguis in herba, statim emerfurus, si quando alius quis ausus fuerit, contradicere et de meliori eos velle edocere. At verae explicationis emendationisue auctori seruandus est honor. At profecto vanus est iste honor et futilis gloria, quae sumtus auget, et verbositate lectori fastidium mouet. Misere actum esset cum bonis litteris,

PRAEFATIO.

si inde a depulsa ex occidente barbarie semper
sic fieri consueffet. Quantos libros habere-
mus, immo potius, quibuscum librorum mo-
libus, et vere immanibus monstris effet depu-
gnandum, si, quotquot in auctorem antiquum
aliquem vel explicando vel illustrando vel
emendando opis nonnihil contulissent, horum
omnium labores in vnum corpus congeffi cum
auctore simul effent editi. Vnus Cicero sic edi-
tus magnae instar effet bibliothecae, et beato-
rum diuitiis vix comparandus. At forte hanc
ob causam antiquiores auctorum interpretes
non sunt adiungendi, quia multa facilia expli-
cant, saepius puerilia et nunc vulgo nota tra-
dunt. Hoc de nonnullis ingenue est fatendum,
sed, quod pace recentiorum dictum fit, per-
multa sunt in antiquioribus, quae, siue in ex-
plicando diligentiam, siue in emendando reli-
gionem, et in coniectando felicitatem spectes,
nostratum doctrinae non sunt postponenda.
Quodsi contra effet, puderet profecto eruditio-
nis

PRAEFATIO.

nis fama conspicuos homines veterum bona tacite sublegere, et pro suis aperte venditare, quorum nonnullos, nisi gloriam, cuiusdam laedere nefas haberemus, facile esset indicare. Sed perinde est, modo bonis frui liceat, et si auctor verus ignoratur, inprimis tironi. Ex hoc genere cum nonnulla sint in notis doctorum virorum ad hosce poëtas, quod harum notarum delectum instituimus, facile, speramus, excusaturos nos eos, qui lectionem veterum poëtarum commendant iuventuti, et quidem sic editorum, ut et sumtus habita sit ratio, neque omnium intelligendi subsidiorum nudi sint destituti. Ipsa interpretis cuiusque verba ita tractauimus, ut nihil omnino mutare sustineremus. Sperabamus ab initio, fore, ut ne in tantum quidem excreverent notae, omissis, quae ad scriptores prorsus non pertinent, praecipue ex Vltianis, (harum enim magna pars in eo versatur, ut Barthius incitiae, ineptiarum, mendaciorumque, rustico saepe more arguatur)

sed

PRAEFATIO.

sed cum Burmanni notae, quae integrae exhiberi debebant, non raro ad priorum Commentatorum notas referrentur, neque sine his illae bene intelligi possent, multa, licet aliena, necessario addidimus, quibus, in locis aliorum auctororum vel explicandis vel emendandis, falsos fuisse interpretes Burmannus docuit. Adhibuimus in hac re omnem quidem, quam potuimus debuimusque, curam, si quid tamen sit, quod non satis accurate delectum videatur, erroris veniam ab humano iudice precari non erubescemus.

GRATII

GRATII FALISCI
CYNEGETICON.

A

LIBRARY OF THE
UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE

GRATII FALISCI CYNGETICON.

Dona cano diuom, laetas venantibus artis
Auspicio, Diana, tuo; prius omnis in
armis

Spes

1. *Dona cano diuum*] Propositio nota circuitione expressa, nam ita fieri debere praecipiunt poëticae artis Magistri. est autem numerus pro numero, nota Poëtis figura, cum intelligat ipsam Dianam, vt mox sequitur. *Titius*. Eodem modo inchoauerat *κυνηγετικόν* suum Xenophon, quem et hic et passim alibi sequutus est Gratius. Nihil poterat elegantius. Versu vno proponit: semiuersu inuocat: tum narrat candidissime. *Vlit*. Sic Demosthenes apud Marcianum Ictum in 1/2. D. LL. *Ἐστὶ νόμος εὐρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν*. Et Cicero Tusc. I. *Philosophia quid est aliud, nisi, vt Plato ait, donum, vt ego, inuentum deorum*. Idem in Add. *Dona et munera deorum vocare solent Poëtae, non tantum, quae illi inuenerunt, sed quaecumque in mortales sunt diuini numinis benignitate collata. vide, quae ad Valer. Flac. IV, 179. et VII, 226. notauit. Burm.*

laetas venantibus] Hoc est, exoptatas, gratas, atque acceptas, quibus gaudent videlicet venatores omnium maxime. Ita Plautus Prologo Amphitruonis Mercurium *laetum iucris* dicit. Valerius Flaccus lib. I. Argon.

Instat Fama viri, virtusque haud laeta tyranno.

Barth. Nihil huc faciunt *laeti venti* apud Val. Fl. IV, 31. qui prosperi et ferentes sunt, multo minus locus Claud. ex Epith. Pallad. 61. Vbi legendum, *et qui lectissimus orbi sanguis erat*. Quae ex lexicis corradunt editores pauperes: sed *laetae artes venantibus*, vt hilares labores Nemesiano initio operis, sunt, quas libenter exercent, quae illis grata sunt, nec, vt seruilis labor et opus, subeuntur ab inuitis. recte huc Barthius adducat ex Valer. Flac. I, 30. *Virtus haud laeta tyranno*, vbi vide, quae diximus. sic et Lucan. VIII, 89. *Infelix coniux, et nulli laeta marito*; vbi si nullo legas, diuersus oriretur sensus.

A 2

Spes fuit, et nuda filuas virtute mouebant.

Incon-

sensus, scilicet vt illa sit delectata suo marito, non vero vt nulli grata et accepta, et felix fuerit coniugi; et ita recte *laetam parenti virginem* apud Stat. IV. Silu. VIII, 26. explicat, quae patrem laetum facit, doctissimus Marklandus, et exemplis illustrat. *laetus* vero in locis aliis a Vlitio et Barthio adductis, cum ablatiuo diuersa significatione debet sumi, vt *laetus lucro*, est gaudens, delectatus lucro; ita *Myrtetis laeta litora*, sunt fecunda, *saevis laetus* etc. quae huc non pertinent, vt nec Claud. praef. II. in rapt. 63. *Insula laeta choris*. ideo vero laetae sunt artes venantibus, quia dona deorum sunt. *Burm.*

2. *Auspicio*] Tuo ductu et fauore. *Iohns.*

prius] Priusquam experientia doceret arteis. *Prius* pro Olim positum. *Barth.* Vox *omnis*, quia mox *omne auxilium* repetitur, suspecta erat Heinio, et quia deerat in Codice Thuaneo, quare malebat, *unica*: sed repetitio eiusdem vocis non semper probabilem correctioni causam dat. nam vs. 240. *prima* occurrit, quae vs. 240. 243. et 245. iteratur. vs. 394. et 397. *factum* repetitur. *ille et illum* 291. et 292. atque ita saepe alibi. Sed et Terent. Adelph. III, 4. *in te*

spes omnis. et Phorm. I, 2. *in me spes omnis*. Heaut. IV, 3. *spem omnem eripio*. et ita alii. *Burm.*

in armis] Per *armos* robur solum natiuum intelligendum, quod *virtutis* mea nomine censeret. Et homines primum exercuerunt contra feras. Non igitur *arma*, sed *armi* intelligendi. *Barth.* Recte *armos*, humeros et lacertos interpretatur Barthius. nam licet *armi* frequentius de animalibus dicantur, vt inf. vs. 160. et Heinio. ad Ouid. XII. Met. 137. neget de homine dici ab Ouidio, non refugerunt tamen alii Poetae: Lucan. IX, 831.

Totoque simul demittit ab
armo.

et hinc Festus in *arma*, *armata* et *armillum* docet olim, in vsu fuisse etiam *armum* et *armos* dici humeros cum brachiis. vid. et Barth. ad Stat. II. Theb. 475. et IV, 19. Praeterea si hic *arma* caperes, obloqueretur sibi Poeta, qui mox dicit *nuda virtute*: id est sine armis mouisse filuas. Dona ergo deorum sunt arma venantibus data et instrumenta, quibus feras capere didicerunt. Rutil. I. Num. 367.

Humanis manibus non sufficit
usus inermis,

Si non sint aliae, ferrea tela,
manus. *Burm.*

3. *Nuda*

Inconsulti homines, vitæque erat error in omni;

5 Post

3. *Nuda virtute*] *Nuda* hic est, non armis instructa. ita *nudæ manus* Senec. Ep. XXIV. non armatæ. Iuuenal. XV, 53.

— et vice teli

Sæuit nuda manus.

Ita contra iunctam cum viribus artem. Ouid. VIII. Met. 29. et 10. 181. Vid. Broukh. ad Propert. IV, 1. 27. et quæ nos ad Valer. Flacc. V, 146. et Phaedr. Prolog. lib. III. notauimus. *Burm.*

siluas] Feras. Nam promiscue his vititur Gratius: infra v. 65.

Quam magna mercede meo sine munere siluas

Impulerint.

Barth.

mouebant] Excutebant. Videtur huius vocis hic usus descendisse ab apibus, quarum aluearia simul mouentur, excutuntur ipsæ et afficiuntur. *Barth.* *Mouere* terram, agros, etc. quæ ex Thesaurō Stephani, et ex Heinio ad Ouid. XV. Met. 554. repetita sunt, huc nihil faciunt. *mouere* hic est idem, quod *agitare siluas* dixit Ouid. V. Met. 606. ubi vide notatā; siluæ vero sæpe a nostro et aliis pro feris latentibus in siluis ponuntur. Ita *domare siluas*. infr. 350. eodem fere sensu *mota Quilia* dixit Val. Flac. II, 73. ab vrsis prædan-

tibus oues. idem lib. III, 21. *siluas fatigare* dixit. *Burm.*

4. *Inconsulti homines*] *Inconsulti* sunt, qui nec consilia inire, nec audire poterant, et ideo temere, vt res se dabant, in feras irruebant, ignari artium venandi. Ita Seru. ad Aen. III, 452. interpretatur *in scios rerum, sine consilio, incautos, qui sine consilio aliquid adgrediuntur*, et noster inf. 194. *inconsultos Gallos canes* vocat rudes, non doctos. et ita contra *consultissimus Rhetor* Columel. præf. lib. I. et hinc posset apud Petron. Cap. LXXXVIII. defendi *consultissima sapientiae via*, vt mox *propior via* nostro dicitur. et vt *error in omni vita*, ita Luciano in Amoribus dicitur *ἀμαθὴς βίος*. e contrario *consulto consilio* aliquid facere illustrauit Gronou. ad Gell. II Cap. 19. *Burm.*

vitæque] Omnino sribendum est, *Vita qui erat*. Et illud agnoscere videtur Vetus Editio: Nam inibi scriptum, *vitæque*. Non dubito ad illud Aeschyli referendum, *ἀτρε γνῶμης τὸ πᾶν ἐπὶ προσόν*. Et hæc verissima emendatio. Vita totius omnem ordinem vitæ significat. *Barth.* Vide, quæ diximus ad Phaedr. lib. I. prooem.

A 3

5 Post alia propiore via, meliusque profecti, Te so-

5. *Alia propiore via*] Legendum forte *Alia*, nam mihi sane friget istud *Alia*. Iohnf. Hein-
sius etiam emendabat, *alii propiore via* in ora codicis sui;
sed, si ita legas, quosnam prae-
ter homines intelligas, non vi-
deo: non enim diuersum ge-
nus potest capi: sed de iisdem
hominibus siue humano ge-
nere pergit agere, quod ex-
pressit per *vitaque erat error*
in omni. iidem ergo illi ho-
mines, inconsulti antea et ru-
des, quia nuda virtute olim
moueabant siluas, cum viderent
pericula et labores longos in
bello illo ferino subeundos,
postea melius per rationem et
usum alia via, eaque propiore
profecti fuere: qui sensus cla-
rus et perspicuus. *propior* vero
via est compendiosa magis,
facilior, promptior ad venatum
exerendum. Vide Gronou.
ad illa Ciceronis lib. XIV. ad
Att. Ep. 19. *nos aliam portum
propiores huic aetati videbamus.*
et ita noster infra 218. *Ha-
gnon vidit, qua propior paruit
via*, et 465. *leto propior via*.
Potest et explicari, conuenien-
tior et magis propria homini-
bus, qui mente et corpore in-
structi, viribus fere cedunt
feris et animalibus, sed dono
deorum, ratione, consilio, astu
et artibus animalia superant,
ideoque rectius et naturae

suae conuenientius illis in
venatu uti instituere, quam
nuda virtute cum bestiis con-
gredi. ratio ergo propria et
quasi domestica est hominibus,
ut ita *cura propior* Ouid. XII.
Met. 570. et de Augusto IV.
ex Ponto IX, 7. quae ipsi ut
imperatori prae aliis conuenit.
et Stat. III. Silu. IV, 5. *Tunc
propior iam cura Deae*. et sic
egregie usus et experientia,
est *via illa alia propior*. ita
Virgil. II. Georg. initio, cum
modos, quos natura dedit ar-
boribus creandis, enumerasset,
subiungit vs. 22.

*Sunt alii (modi) quos ipse via
sibi reperit usus.*

Vbi *via*, *ratione* explicat Ser-
uius, et Pierius dicit, alios in-
terpretari *via*, quasi inter eun-
dum, et in ipso progressu, re-
rum id didicissent. quo referre
debemus nostri illud *melius
profecti*: et ut noster hoc pri-
mo dono Deorum adscribit,
deinde sollertiae hominum
vs. 10. ita et idem Virgil. IV.
Georg. 315. de ratione apes
procreandi, primo Diis, mox
industriae humanae adscribit.

*Quis Deus hanc, Musae, quis
nobis extudit artem?*

*Vnde noua ingressus hominum
experientia cepit?*

ex quibus omnibus conficitur
profecti hic etiam legendum,
nec Thuanei codicis scriptu-
ram

Te sociam, Ratio, rebus sumpsere gerendis.
Hinc omne auxilium vitae, rectusque reluxit
Ordo: et contiguas didicere ex artibus artes

Profe-

ram *profectu*, nec, quod videtur Heinſius maluiſſe ex Epistoſta Vlitii ad Heinſium Tom. III. Syllog. pag. 740. et Tom. IV. pag. 294. *profecto* eſſe admittendum: ſed *profecti via* *propiore alia* explicandum faciliſſiori, magis conuenienti naturae humanae rationi. ſic *ignaros viae agreſtes* idem Maro lib. I. Georg. 41. vide plura de voce *via* ad Valer. Flac. III, 17. et apud Barth. ad Rutil. I, 364. et vt hic *propior*, ita inſra *proxima tutela* vſ. 382. magis vtilis exponitur a Barthio ad Claudian. II. in Ruſin. 469. et certior ad Conſ. Mallii 95. *Burm.*

6. *Sociam*] Locutio e caſtris ſumpta, vt et *Rebus gerendis*. Quam alluſionem ſeruant et v. 7. *Auxilium*, et *Ordo*, *Tactis*, quin et *proferre. fines proferet Imperii*. Iohnſ.

7. *Rectusque reluxit Ordo*:] Ita reſoſui, non magis Adriani Turnebi monitu, quam rationis ductum ſequutus, cum antea legeretur *erectus*. Titius. Barthius edidit *certusque*, et nihil monuit: et potuerat tamen quaedam adducere, quis hanc lectionem tueretur. ſic apud Luean. VII, 216. *ſteit ordine certo infelix acies*. vbi in Thuaneo Codice et S. Ger-

manierat *recto*: quod minime peius vulgato. nam *rectus ordo* in acie, quid ſit, ex compa- ratione imperatoris ad Rhetoris officium patet apud Quintil. II, 13. vbi *recto ordine*, id eſt acie directa, aliquando pugnari, nunc cuneis, nunc auxiliis, nunc legione docet, id eſt obliqua: et in initio capitis tamen vocat *certum quaestionum ordinem*, quem magis in dicendo, quam rectum in pugnando ſemper obſeruandum docet. vnde videmus rationem, quare hae voces confundantur, ſic Horatio lib. IV. Od. 15. *licentia euagans ordinem rectum* dicitur: denique haec verba permutari docet alius Fabii locus lib. I. de Inſt. Orat. 6. *quid eſt ſam neceſſarium, quam recta locutio?* vbi alii Codices editi et ſcripti *certa*. Hic tamen nihil movendum puto, ob ea, quae diximus de *recto ordine*. *erectusque* erat in Cod. Putean. *Burm.*

8. *Contiguas*] Inter ſe vicinas, catena quadam connexas, atque adeo cognatas inuicem. ſic Virgilius. Barth. *Contiguas* omnes ſcripti et editi, praeter illam a Barthio iactatam editionem veterem. Difficile vero ſaepe eſt, alterutram vocem eligere,

Proferere; hinc demens cecidit violentia retro.

10 Sed

eligere, et praeferre. Vide, quae notauimus ad Ouid. IV. Met. 57. Nescio ergo, an doceat Adolescentem, etsi subnixum Magistro suo, barbaram et ineptam pronuntiare vulgarum lectionem, ad quam probandam non debuisset, more suo, ex Lexicorum obuia copia corradere *Dies, aeuum* etc. *continua*, sed producere locum, ubi *continuae artes* dicuntur, et eleganter ita vocari ostendere. Cum *contiguae* sint vicinae, quae inter se habent aliquid commune et cognatum. Vt ita Dialectica dicitur *vicina et finitima* Rhetoricae Ciceroni in Orat. cap. 32. iam vero *vicinus* et *contiguus*, idem notat, ut infra vs. 37. *contiguum rorem* dicit. Ita artes bellicae, et venaticae sunt vicinae et contiguae, et quasi cognatae, et hinc toties scriptores cognationem et vinculum inter artes agnoscunt, quibus inter se continentur: ut ex vulgato Ciceronis pro Archia loco constat. *Continuae* vero artes dicerentur, quae non interruptae, sed cohaerentes essent, ut *aedes* non viis, montes non vallibus discreti etc. sed artes contiguae, quasi coniunctae sunt, ut duo diuersa corpora catena et vinculo colligata: ita et cognatio duos homines inter

se coniungit, qui inde non *continui*, sed *contigui* dici possunt: intercedit enim vinculum, quod vtrumque coniungit. Ita Cicero IV. Verr. 37. *Cognatio studiorum et artium non minus est coniuncta, quam illa generis, nominis. ubi cognatio est similitudo studiorum, quae vterque colebat. denique contiguas legendum. docent seq. ex artibus artes, quae non sunt continuae, sed ut recte explicat ex Manilio (Virgilio) Barthius, quae quasi cognatae sunt, et ex similitudine vnus aliae repertae quasi profeminantur. ex enim est post. nam post inuentam vnā, deinde alias reperere. ut ita aliam rem ex alia cogitare Terent. Eun. IV, 2. et millies alii Vid. et Barth. ad Rutil. I, 531. et hoc est, quod Virgilius I. Georg. 133. loco ab aliis laudato, *paulatim meditando artes extudisse usum*. vnde primum cauatas alnos, id est scaphas, postea perfectiora nauigia fecerunt. vid. ibi Seru. et ita ex agricultura natae artes aliae ad vitam sustinendam, ut venatus, piscatus, etc. nam addit Virgil. *tum variae venerunt artes*. Burm.*

9. *Proferere*] Profeminare. Sed *Proferere* heic *avri* proferri, usurpatum videtur. Quae figura phraseos valde frequens huic

ro Sed primum auspiciū Deus artibus, altaque
circum

Fir-

huic Poëtae. Vsu didicere
semper alias ex aliis artibus
proferi atque gigni. *Barth.*
Legitur *proferere*. quam lectio-
nem Manilius confirmat.

— — — *Artes*

*Semper enim ex aliis alias
profeminat usus.*

v. 171. l. I. longe impensius
tamen mihi altera arridet;
eundem enim imaginum teno-
rem ferunt, nec a castris ad
agros et sata, nimis desultoria
leuitate Lectorem amandat.
Iohns. Non recte pro *proferi*
capit *Barth.* cum *didicere* di-
ctum sit pro homines didicere,
quod praecessit, et licet lon-
gius vel omnino abesset, sub-
intelligi deberet, vt ita mox
25. *iubent*, et alibi saepius in-
terpretes explicant. vide, quae
ad multa Ouidii loca et ad
Phaedr. Epilog. II. adnotaui-
mus. nec video, quare *pro-
ferre* praeferat *Iohnsonius*,
quasi in omnibus his verbis
quaedam esset ex bellicis vo-
cabulis elegantia, quod si iam
daremus, tamen etiam et ar-
tes, inter quas belli et vena-
tus sunt, recte *proferere* homi-
nes dici posset, vt ipsa bella ex
bellis *feri* et *proferi* saepe di-
cuntur, et quod idem notat,
quod *proferri*: nimirum igno-
tas antea et occultas didicere
in lucem et vsum et conspe-

ctum hominum producere,
idque ex similitudine illarum
inter se. vid. Interpretes eru-
ditos ad Sil. Ital. III. vl. 448.
et ita egregie respondet *ro
reluxit*. et duplex vis in hoc
verbo, vt sit *profeminare*, quo
Manilius siue Gratium aemu-
latus, siue sua sponte, vtitur,
et simul *exerere*, in lucem pro-
ducere. *Burm.*

demens] Inconsulta, teme-
raria. *Iohns.*

cecidit violentia retro] *Pes-*
sum iit. Horat. lib. III. Od. 10.
ne currepce retro funis eat rota.
appellauit autem *furorem de-*
mentem ob id, quod ait Maro
II. Aeneid. *furor iraque men-*
tem praecipitant. Titius. *Ces-*
sit in Barthiana editione sine
dubio adscribi debet negligen-
tiae operarum, vt recte *Lagus*.
Nam in notis producit exem-
pla, quae *ro cecidis* confirmant,
vt in Virgilii verbis *retro sub-*
lapsa: *labi* enim et *cadere* fere
idem est. Vellem tamen pla-
nius exemplum. In Virgilio
enim *retro* ad *referri* potest
adiangi: et an *retro cadere*
Latine dicatur, vehementer
dubito, cum *retro cedere* pro
paullatim reducere pedem,
cessim ire, sit obuium et vul-
gatum. *demens* id est inconsulta
violentia, victa quasi a ratio-
ne, paullatim cessit, et rudes
homines

Firmamenta dedit; tum partes quisque
secutus

Exegere

homines poliri atque erudiri
se passi fuere. Nihil prae-
terea frequentius est confu-
sione duorum verborum *cadere*
et *cedere*. ita pro *cadere caussa*
apud Cicer. I. de Finib. 17.
alii Codices *cedere caussae*. qua-
lis et diuersitas obseruata apud
Quintil. lib. V. de Instit. Orat.
13. et apud eundem *cedere*
victoria et *cadere* lib. V. cap. 8.
et apud Petron. LXXX. *Cum*
fortuna manet vultum seruatis,
amici, cum cecidit turpi verti-
zis ora fuga: vbi viri docti re-
stituerunt, *cum cedit*. ita apud
Claud. III. Rapt. 273. *quo leges*
cedere poli, vbi Barth. hunc
Gratii locum adduxit; Heinf.
tentabat *cessere*; sed ibi *abiere*
est vera scriptura. Ouid. V.
Met. 221. *non cessisse piger*, vbi
in duobus ab Heinso collatis
codicibus erat *cecidisse*, sed
ibi puto, cum Moreti libro
legendum *nunc coepisse piger*.
Gudius adscripserat ex Cal-
purn. V. Ecl. 91. *Videbis ser-*
pentum cecidisse minas. sed hoc
nihil probat; nec quia passim
occurrit *cadit ira*, *minae* etc.
ideo potest dici, *cadit retro*
violentia. Ita et *cadit prudentia*
damno infra 262. *Burm.*

violentia] Mera et incon-
sulta vis, absque rationis ductu.
Violentia est *ἐξῆς* quaedam vi
agendi. *Barth.*

10. *Auspicium*] Principium
atque initium. *Auspicii* voca-
bulum hoc significare coepit,
quia nihil sine auspiciis age-
bant veteres. Ita *auspicia fe-*
licia exordia dici coeperunt.
Barth. Aspatium Cod. Thuan.
et hoc iam est, quod *donā di-*
uum dixerit: non enim per
se homines viderunt viam, qua
emendarent inconsultam vio-
lentiam, sed Dei primum
ostenderunt illis viam, quam
deinde ingressi homines, in-
dustria sua perfecerunt artes:
Burm.

Deus] *Deum* pro omnibus
vnum dici familiare Poëtis.
Barth. Foeminini generis. Dia-
nam enim intelligit. Ita Grae-
ce, *ἡ θεός*. *Iohnf.* Vid. ad
vf. 350.

altaque circum Firmamenta
dedit] In veteri Editō *circum*
scriptum est. Quod ego ab
eo inductum puto, quem re-
petitio *tā a* litterae, offendit.
Barth. Scripsimus *circum* pro
circa. Ita dicit in Vet. Ed. se
inuenisse scriptum Barthius,
sed ablegat, vt nugis suis lo-
cum faceret. Omnino tmesi
est, pro *circumdedit*, id est ad-
didit: vt Tacitus de Agricola
cap. 20. *Egregiam famam paci*
circumdedit. Attius eadem
tmesi dixit: *circum magni so-*
nantibus Excita saxis. Mani-
lius:

Exegere suas, tetigitque industria finem.

Tu

lius: *Inque deum deus ipse pu-*
lit, pro, intulit ipse deum
 deus. *Vlit.* Circa pro circum.
 Ita et vsus Liuius lib. I. de
 Romulo: *venando peragraré*
circa saltus. Nihil ergo mu-
 tandum fuit. *Vlit. in Add.*
Circum probat Gudius ad
 Phaedr. III, 20. et Virgilia-
 nam imitationem esse credit
 ex I. Aeneid. *atque arida cir-*
cum nutrimenta dedit. ita mox
 vl. 29. *circum laqueare*. et vl.
 407. *circum labra sequi*, et
 358. *circum Melitēsia nectunt*.
 vbi etiam *circa*, probat etiam
circa Grönou. ad Senec. Herc.
 Fur. vl. 149. ego, quia tmesi
 delectantur Poëtae, *circum*
 praetuli. *Fundamenta* vero sup-
 positum ab iis, qui epitheton
alta his magis conuenire cre-
 debant; sed et *firmamenta*,
 vt munimina, recte *alta* dici
 possunt, quibus vt vrbes, se
 a vi ferarum defenderent.
 posset et aliquis praeferre,
apta firmamenta. Burm.

II. *Firmamenta*] Vetus Edit.
fundamenta. Quod non placet.
 Barth.

secutus] Eleganter ponitur
 pro profecutus, atque exe-
 cutus. Barth. Sic omnes libri.
 et Heinfs. ad Ouid. Met. I. IV.
 v. 212. legit:

— — *Quisque secuti.*
 Eleganter.

— — *Nomine quemque*
vocatos

Exhortatur equos.

Ibidem Iohns. Infr. vl. 441.

12. *Exegere*] Ad finem de-
 duxere. *Exigere* enim est fini
 optato tradere. Horatius.

Exegi monumentum aere
perennius.

Barth. Ab Hippodromo, vt et
tetigit finem. Ouid. Met. I. I.
 v. 118.

Spatiis exegit quatuor annum.
 Iohns. Sed ibi aliud *exigere* no-
 tare, ostendimus: *exigere par-*
tes hic puto esse, pro se quis-
 que adgressus illas partes, in
 quibus se aliquid noui exco-
 gitare, et veteribus addere
 posse, credebat. fere vt Ouid.
 II. Art. 502.

Aique opus ad vires exiger
usque suas.

Quanquam nolo repugnare
 illis, qui pro peragere capiunt.
 Ita Claud. Praef. in Epith.
 Honor. 16.

— — *rotosque renato*
Viderat exactos Hesperus igne
chors.

Vbi, vt et hic, pro simplici
agere potest capi, nisi quod in-
 tendat significationem: quis-
 quis ergo secutus auspicia deo-
 rum, pro solertia et industria
 sua perfecit artes. *Agere, pera-*
gere partes obuiam: vt vero
exigere opus dici ostendit Iohns.
 ita *peragere opus* passim occur-
 rit. Burm. *teti-*

Tu trepidam bello vitam, Diana, ferino,
Qua primam quaerebat opem, dignata
reperitis

15 Protegere auxiliis, orbemque hac soluere
noxa.

Adsci-

retigitque] Quasi colliman-
do ad scopum. *Barth. Finem*
hic pro meta capio. ut ita *tan-*
gere metas Ouid. II. Met. 143.
et *conringere metam* Horat.
Art. Poët. 412. perfectas artes
per industriam dicit, quae in-
ventae et traditae sunt a diis.
Ita inf. 429. *gratos agitando*
prendere fines. non multum
diverso sensu dixit Ouid. IV.
ex Ponto VIII, 38.

Et finem pietas contigit illa
suum.

Burm.

industria] *Sollerziam* in ea-
dem re nominat Manilius,
Nec tum etiam varias Soller-
tia fecerat arteis.

Barth. Vid. Claud. III. Rapt.
30. et seqq. et ibi Barth. et ad
Idyll. II, 44. *Burm.*

13. *Tu trepidam*] Cum pa-
rum auxilii esset in viribus ho-
minum; itaque non satis tuto
sylvas perlustrabant; a feris
enim passim impetebantur,
quibuscum quasi bellum; et
id quidem non incruentum,
assidue gerebant. *Tirius.*

Vitam] Ordinem totum et
fatum vitae. Quod superius
etiam adnotauimus. *Barth.* vid.
ad vf. 4.

14. *Quaerebat*] Desiderabat.
Quod enim quaerimus, hoc de-
sideramus, et vice versa. *Barth.*
Vid. ad Ouid. II. Met. 239.

primam opem] Qua ex par-
te homines et tuam orabant
opem, et maxime egebant.
Hic enim mihi assequi velle
videtur Gratius duplicem sen-
sum τὸ ἐχέσθαι. *Iohans.* Mihi
non displicet *primum*, et sen-
sum esse puto. Tu Diana, ho-
minum inconsultam violenti-
am, qua olim quaerebant
subsidia vitae et alimenta ex
feris captis, unde continuus
metus, et saepe damna, et
ipsam mortem a feris illatam
consequiebantur, dignata es
auxiliis artis venaticae reper-
tis adiuuare et protegere, et
nudae virtuti addere artes et
dolos, quibus sine noxa feras
capiant. Scal. legebat, *quae*
primam q. o. etiam non male,
et certe *primam opem* firmat
quoque locus infr. 467.

Quod primum si fallat opem
demissa facultas.

Vbi de remedio morbi sumi-
tur, ut hic de vitae subsidio.
Burm.

15. *Hac soluere noxa*] Hoc
damno et periculo liberare:

noxa

Adsciueretuo comites sub nomine diuæ Centum

noxa enim damnum significat ex Serui Sulpicii sententia, vt docet Festus; recte autem dixit *soluere*, vt responderet *noxæ*. Titius. Vid. infra ad 439.

16. *Adsciueret*] Elegantissime. Sententias suas atque experientia addidere, a *Sciſcendi* verbo, quod τεχνικόν. Vnde *ſciſa* pro ſententiis. Diana princeps et venationem arte inſtruxit, et hominibus eam demonſtrauit. Addiderunt ſub eius numine ſua quoque inuenta aliae Deae. Quare et liquet *Numine* ſcribendum, non *nomine*, vt vulgo. Et ita vetus Editio. Si placet *adſciueret*, vulgari modo capere, valebit adſcitæ ſunt, more Gratii iam a nobis notato. Sed illud elegantius. Barth. *Numine*, edidit Barthius: tum interpretatur *aſſciueret*, i. e. ſcita fecerunt. Diſcat a Feſto: *Aſſciſcere eſt adiungere, vel adſumere*. Imo contrarium ſignificat τῷ deſciſcere, et παθητικῶς accipiendum. *Vlit.* Heinfius ad Ouid. Faſt. I. vſ. 512.

Aſciæque tuo comites ſub numine.

At nullus ſuffragatur codex, et *aſciueret* bene ſe habet. adiungere ſe. *Iohnſ.* Vid. et Heinf. ad Ouid. IV. Met. 625. Si *adſciueret* (de quo verbo vide, quæ diximus ad Phaedr. II, 17.) retinendum, ſubintelli-

gendum ſe. ſed quia hoc durius, malim, *Acceſſere*, quod proprie de iis, qui ſub aliquo militaturi veniunt. Val. Fl. II, 378.

O miſeri quicumque tuis acceſſimus actis.

V, 118.

— ſequē precantur

Accipiant ſocios: noua dux accedere gaudet

Numina.

et vſ. 200.

*Annue, diua maris, numē-
roque accede tuorum.*

et ita alii paſſim. et honoris verbum eſt. Sic *Caesar* diſ *acceſſurus* Ouid. V. Trift. V, 61. qui *ſuperis adſcitus* IV. ex Pont. IX, 127. Claud. I. Stilic. 78. Et *gener Auguſtis, olim ſocer ipſe futurus, Accedis*, vbi vid. Barth. Ouid. XIV. Met. 804. *Tatium accedere regno, placet.* Scaliger emendauerat, *Diua*, et tunc *adſciueret* poſſet retineri, vt homines venatores intelligantur, vt mox vſ. 25. *iubent*, et alibi paſſim. deinde etiam *Naiadas* legebat. Sed quid tunc fiet *Maenaliusque puer*, et ſeq. quare ego *acceſſere* praefero, et *Diua* non damno. in Thuaneco erat *Adſciueret*. *Barm.*

• *nomine*] Sic omnes libri. at Barthius *numine*, Heinfio aſſentiente. ego tamen veterem lectionem retinendam cenſeo.

Centum omnes nemorum, centum de fontibus, omnes

Naiades,

cenſeo. *Iohnſ. Sub nomina fatis adſeruimus ad Ouid II. Trift. 551. Burm.*

17. *Centum omnes*] Sic Calimachus hymno eis Ἀρτεμιν, vl. 13.

— ἐξήκοντα χορητίδας
ὠκεανίνας,

Πάσας ἐνέτεας.

Barth. De hoc numero Nympharum vide Paſſerat. ad Propert. III, 7. pag. 448. imitatus videtur noſtrum Claudian. III. de laud. Stilic. 257.

— — *Exercitus alter Nympharum incedunt, acies formoſa Dianae,*

Centum Taygeri, centum de vertice Cynthi,

Et totidem caſto genuit quos flumine Ladon.

Ceterum aliquid ſcabri ſubefſe huic verſui videtur; cum enim dixiſſet *nemorum*, cur non *fontium* quoque dixit. facile vero pateret dici, ſi non praeeſſiſſet *nemorum*, *Naiades de fontibus*, vt paſtor ab *Amphryſo*, Virgilio, et Suetonio. Cal. XLV. *pauci de cuſtodia*, et vt paſſim *vnus de populo*, de *mulis* et ſimilia: ſuſpicionem corrupti loci auxir diuerſa Codicis Thuanei ſcriptura, quae habet,

*Centum omnes nemor, ſumen-
tes de fontibus omnes
Naiades.*

Vnde facillima profluit correctio,

*Centum omnes Nemorum, ha-
mentes de fontibus omnes
Naiades.*

Quis enim neſcit *Naidas vda* ſaepe dici? Vid. Heinſ. ad Ouid. Epift. XV, 162. et ita Calpur. II. Ecl. 14.

*Adſuerunt ſicco Dryades pede,
Naiades vdo.*

Claud. III. de Rapt. 17.

— *incumbunt patribus vdae
Naiades.*

et ita *Thetis vda* et *aquoſa*, de qua idem videndus Heinſius ad Ouid. XI. Met. 221. *Centum omnes* vero dictum, vt Quinctil. III. de Inſt. Orat. 6. *omnia tria genera exſecutus*. et Iuſtin. lib. XLII, 5. ex MSS. *omnes fratres triginta occidit*. et ita ſaepe Graeci. Apollon. Rhod. I, 1318. dixit: δάδεκα πάντας αἰέθλους. Moſch. Idyl. I, 6. ἐν ἑκοσὶ πᾶσι μάδοις νιν, vbi vid. Vulcan. Strab. lib. III. p. 155. ex Pindaro laudem πάντα θύειν ἑκατόν, vbi vid. Caſaub. ridicula ſunt, quae de his Nymphis dictauit diſcipulo ſuo Magiſter, et cur κρηναδες dicantur: quae tamen debet Heinſianis lectionibus Theocriteis, quem nominare quis, quaefo, pudor eſt. *Burm.*

Naiades, et Latii cultor qui Faunus amoeni,
Maenaliusque puer, domitrixque Idaea
leonum

20 Mater

18. *Latii cultor*] Cur Faunus Latii cultor dicatur, scias ex Varrone, qui scribat eum esse Deum Latinorum, nec non Lactantio. *Titius*.

Faunus] Latii cultor Faunus audit, quod primus vel cum primis Latium colere instituerit, ut traditum Aurelio Victori in Originibus Romanis. *Barth.* In Cod. Thuan. erat.

Naiades et Latii Faunus —

Maenalius.

Ceteris verbis deficientibus. ex Putean. Gudius profert. *Naiades et Pacis Faunus*. Illud cultor vero ex v. 38. irrepsisse credebatur Heinsius. supplere autem haec sine ope Codicis facile quidem esset, sed quis Gratii manum praestabit? *Latii* vero Deum fuisse docet Varro lib. VI. de L. L. pag. 72. qui locus corruptus apud Servium quoque exstat ad Virg. I. Georg. 10. et hoc Titium vidisse postea sensi. *Burm.*

19. *Maenalius puer*] Aristaeum enim intelligimus, qui venationis auctor dicitur; Nonnus suadet Dionysiacor. lib. V. fuit autem is Apollinis filius ex Nympha venatrice Cyrene, Rex Arcadiae, in qua Maenalus mons; unde hic *Maenalius* a Gratio nuncupatur: an vero de Pane exau-

diemus: et hoc quoque suos auctores habet. Sed cur *puer* hic a nostro Poëta vocatur, cum de eo scripserit Silius lib. III, 333.

*Stant aures, summoque cadit
barba hispida mento.*

Non a corporis habitu, sed ab aetate hanc nuncupationem sortitur. cum enim Dii sint immortales, nec senectutis incommoda experiantur, iuvenes et pueri non immerito vocari possunt. *Titius*. Bacchum puto intelligi. inter cuius mysteria venatio, hastis hiedera inuolutis obiri consuevit. Sed de *Maenali* Bacchi cognomine nihil legere memini. Nec tamen incidit, quem alium hoc nomine censeat. An Arcada Mercurium censes; cuius ingenio plurimae artes debita. *Barth.* Siue Panna, siue Faunum intelligas, perinde est. Horum enim nomina vicissim confundi apud Poëtas multis exemplis docet *Salmasius* ad Solin. p. 413. *Pueri* autem vocabulum non aetatis, sed blandimenti instar est. *Vlit. in Add.* Ego Mercurium intelligerem, qui Arcas, (nam id *Maenalius* notat) et eodem modo ut Pan pastores, et pecora tuebatur, unde arcebat feras; et hinc

ρόμιος

20 Mater, et inculto Siluanus termite gaudens.
His ego praesidibus nostram defendere
sortem

Contra mille feras, et non sine carmine; nifus
Car-

νόμιος dicitur. vid. Vaillant. de Colon. Tom. I. in Ant. Pio in Colon. Aroe Patrensi, et in L. Vero, in Corintho. et Buonarrot. obseru. in numm. p. 26. et seq. et p. 41. et hinc montium, eodem iure, quo Siluanus Nemefiano Ecl. II. et Diana passim, Deus habebatur. Vid. Schol. Sophocl. in Philoct. vf. 1446. *puerum* recte explicat Vlitius, licet et puer vocari possit, quia seruus et nuntius deorum sit. *pueros* vero ministros dici obuium est. Vide, an huc cognomen Mercurii *παιδονόγος* referri possit, quo nomine a Metapontinis coli Hefychius ait. De Baccho hic cogitare ineptum, nec ille Magnalius, nec venatorum numen. *Burm.*

20. *Inculto Syluanus termite gaudens*] Vel nominatim Syluanus ipse, vel post enumerationem aliquot Deorum generatim intelligemus de quocumque Syluicola: nam sic a vetere Grammatico Syluanus, *πᾶς θεός ὕλαϊος*, et quidem totus hic locus respicit inuocationem Maronis I. Georgicor. expressam. *termes* porro ramus dicitur direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber. *Titius.*

21. *Nostram defendere sortem*] Imbecillitatem humanam, quae ferarum viribus par esse nequit, cum nullis armis a natura muniti sumus, et varia variis animantibus parens illa praebuit. *Titius.* Conditionem (diuinitus praescriptam. *Vlit.* Partem Gudio interpretabatur, vt vers. II. sed rectius Titius exponit. *Burm.* Vid. ad vf. 292.

defendere sortem] Poterat totus hic locus ita apte concinnari:

His ego praesidibus nostram defendere sortem

Contra mille feras: et non sine carmine ludens.

Nam in Thuaneo Cod. et in vetustissimi exemplaris, quae pauculae Mediolani supersunt, schedis, pro *lufus* legitur *lesus*, in aliis *ufus*, ita vt verus mendum esse appareat. Nec tamen etiamnum displicet prior coniectum, *nifus*; *Vlit.* in Add.

et non sine carmine lufus] Turnebus legat *crimine*. *Titius.* Haud dubio genuina lectio est Gratii, quam eruditiss. Turnebus hariolatus est.

— *Non sine crimine.* Quia videlicet sine sanguine et caede non patratur venatio. In ve-

Carmine, et arma dabo venanti, et persequar artes

Armo-

In veteri Editione longe aliam scripturam reperi.

— *Sed non sine carminis usus.*
Vnde suspicari licet primitus in membranis fuisse.

— *Sed non nisi carminis usu.*
Quae et ipsa scriptura non indigna Poëtae, et sententiae optimis modis congrua. Praefertim respectu versus sublequentis. *Barth.*

nifus] Ita confidenter re-
scripsi, donec aliquis *lusus* il-
los, quos vulgata exhibet,
nobis approbet. *Nisi* hic Gra-
tio est, quod Manilio aliisque
aggredi. Vlit. Vlitio ita hunc
locum constituenti dudum est,
ex quo assensum praebui:
neque enim in omnes ver-
santi mihi partes quicquam
melius occurrit. lege modo,
at non sine carmine. Iohnf.
Vid. Epistolam Vlitii ad Hein-
tom. III. Sylloges nostrae
p. 741. Scaliger voluerat, *non*
sine crimine lusus, locus sine
dubio vitio graui contamina-
tus. Puer ille Britannicus hic
magnifice se effert, et ex di-
ctatis magistri sui nihil noui
praeter distinctionem adfert.
probat vero *nifus*, et ita vete-
res locutos iactans adfert loca,
certe Valerii Flaeci, nihil huc
pertinentia. Sed quis ferat
hanc stribliginem, *ego nifus*
carmine, et non sine carmine

dabo arma etc. Heinsius vole-
bat *sed* (vel *at*) *non sine nu-*
mine, nifus carmine. vt apud
Virgil. II. Aen.

Non haec sine numine diuum
Eueniunt.

et Val. Flacc. II, 48.

— *non hanc sine numine*
pinum

Dirigimus.

Et obuia certe haec formula
est. ideoque etiam probabi-
lior videtur, quia nullus Poëta
sine aliquo numine carmina
sua se fecisse non profitetur.
pro *nifus* Graeuus etiam non
absurde *iussus* restituebat. Quia
vero in codicibus et editis
quibusdam legitur, *non sine*
carminis usu, vel *usus*, fingere
liceret hunc locum desperatae
sanitatis hoc modo

— — *defendere sortem*
Contra mille feras, et non
certamine nudo,

Carmine et arma dabo, ve-
nanti, et p. a.

— *feras, duri certaminis usu:*
Carmine et arma dabo etc.

Certamen et *carmen* per com-
pendia scribarum confundi
vidimus etiam ad Quinctil.
lib. IV. cap. I. initio. *Durum*
vero *certamen* a bellis et prae-
liis, quorum imago et instar
est venatus, dici recte proba-
bunt ea, quae dixi ad Valer.
Flac. VI, 545. et noster ipse
B
v. 506.

Armorum; cassesque, plagarumque ordiar
astus.

25 Prima

vl. 506. *durum Martem* dixit, et *certamina* vl. 278. Possit et ex *non sine* formari, *longi certaminis usu*; vt mox *usus longus* et *longus labor* infr. 249. vt ita omnia inter se cohaereant: His praesidibus dabo carmine, id est docebo, monstrabo, defendere nostram fortem, et humanam imbecillitatem usu venationis, quae est certamen siue durum siue longum, et simul artes, quibus retia, casses etc. fiant et adhibeantur, sed hoc est hariolari, et veriora prodenti lubens cedam. Certe epitheton aliquod latet in *non sine*. Burm.

23. *Carmine et arma dabo*] Post hoc carmen stellulae appositae sunt in codicibus Manutianis, lacunae indices, et sane quippiam deesse fit vero simile. *Arma* sunt ferramenta, siue generatim instrumenta omnia, omnisque mundus venaticus. Oppianus appellat ὄπλα et ἔντεα. Titius.

arma dabo venandi] Ita deprauatissimum hunc locum emendauimus. Vlit. *Persequar artem* Pythoeus, nescio vnde. MS. Thuan. *artis Armorum casses*. Sic et Mediolan. et Ald. *Artes armorum*, id est, quibus artibus vtenda ac tractanda. Sic Horatius lib. IV. Ode VI.

— — *Phoebus artem Carminis, nomenque dedit Poetae.*

Idem. in *Add. Venandi et persequar artem* Cod. Heinio inspectus.

24. *Cassesque, plagarumque*] Per *casses*, pedicas siue tendiculas, per *plagas* retia intelligemus. Titius. Non audimus magnum Turnebum, et illum, qui Poëmatia compegit, hunc versum ad suum ingenium ita interpolanteis.

Armorum casseisque, plagarumque ordiar astus.

Plagium enim eleganter Grattius, pro reti pluribus plagis contexto posuit. Et illi opido incogitanteis, qui hoc Poetae non vulgare vocabulum inuiderunt. Et id quidem Latinum sit huius vnus auctoritate. Barth. Non ausim recipere in Latium vocem inauditam *plagium*, et ex fordibus posterioris aevi prolatam, sed cum Heinio scriberem,

Armorum, casseisque, plagaeque exordiar astus.

Arma enim retia, quorum species *cassis* et *plaga*. ita infra.

Non est humentibus usus in armis.

et millies. *Plagium* defendit Vlitius ad Nemes. Cyn. 300. Scaliger notauerat in ora codicis, *Cassis plagarumque exordiar*

25 Prima iubent tenui nascentem iungere filo Lim-

ordiar astus, credo *ordiar* voluisse, ne versus laboreret. *Burm.*

25. *Prima*] Locus difficillimus. En Vlitianam tibi explanationem. Peridromum, *i. e.* limbum iubet circumuoluto annulatim filo retis orae apponi, eoque tenui, ut commode hac illac contrahi aut expandi rete possit. tum praecepit Gratius limbos, *i. e.* fila linea quadruplici nodo adstringi in quadrangulas maculas; sic limbi illi, *i. e.* fila linea et *συνάδοχικὸς* rete erunt vsus longi. Quod ad casslem ipsum, qui sequitur, mediam partem retis significare contendit. Nihil ultra hisce tribus 25. 26. 27. versibus mihi videtur significari, quam modus conficiendi lineam retibus aptam. Qualis demum foret illa operum patiens et vsus longi? nempe quae constat quatuor limbis, torquendo adstrictis. limbus autem est funiculus tenuibus lini filis inter se plexis confectus. Imprimis igitur iubent Artifices tenui lino funiculum et ex quatuor funiculis machina tortili adstrictis lineam conficere, nec te tua cura refellet inter opus. *Prima*, imprimis, graece τὰ πρῶτα, ad ipsum casslem, qui hiat mediocri circumlaqueare oportet per senes sinus, vsque ut cavitatem suam tutam

feram hostilem, quantumvis magnam, contineat includatque. *Johns.* Vid. Seru. ad III. Aeneid. 426.

iubent] Qui? Magistri τῶς κυβητητῶς. *Barth.* Recte. ita infr. 90. *inssere*, et 58. *verant*. vid. sup. vi. 8. et inf. 126. et saepe ad Quidium. forte tamen scripserit, *iube*. *Burm.*

nascentem] Perquam eleganter. Nam deductio illa filorum similis est natiuitati. Et non infrequens scriptoribus haec metaphora. *Inf.*

Tunc ipsum medio casslem qui nascitur ore.

Sic Virgilius in Ceiri.

— *Ad tantas nunc primum nascimur arseis.*

Barth. Eodem modo Stat. V. Silu. I, 224. Est locus ante urbem, qua primum nascitur ingens Appia, ubi nollem cum *Heins.* ad Ouid. IV. Met. 556. legere *surgitur*. Ita nascentes morbos Ouid. Remed. 115. dixit. *Frontin.* de Aquaed. n. 119. opera nasci dixit, cum necessaria incipit esse reparatio vitiosorum Aquaeductuum, et multa talia de ortu et initio quarumcumque rerum. *Scaliger* correxerat *nascentia iungere filo lina*. *Burm.*

iungere] Id est, annectere. Proprium hoc artis vocabulum in retium confecturam; ut *texere* de pannis. *Vlit.*

Limbus, et quadruplici tormento adstringere limbos.

Illa operum patiens, illa vsus linea longi.
Tunc ipsam medio cassē qui nascitur ore,
Per fenos circum vsque sinus laqueabis, vt omnem

30 Con-

26. *Tormento*] Circumtorquentur enim in angulis funes, vt sibimet circumplicati inhaereant. *Tormentum* est funis contortus. Isidor. lib. XIX. cap. 4. *Barth.*

adstringere limbos] Non eodem significatu, quo prius, hic *limbos* posuit, sed pro lineis filis. Praecipit Gratius fila quadruplici nodo adstringi in quadrangulas maculas, quas *βροχς* appellant Graeci. *Limbus* itaque hic quoduis filum significat. *Vlit.*

27. *Linea*] Totum contextum dicitur *linea*. Quia videlicet ad lineam ductum, et ab vna linea pendet. *Barth.*

longi] Diurni, stabilis. Propertius II. IX, 5.

Ex longam Augusto salua precare diem.

Hoc est stabilem vitam et diurnam. *Barth.* Contra in Focae Carmine de Virgilio,

Praedia dat Caesar, quorum brevis usus habendi:

Obrulit hic laudes —

Vid. ad Ouid. II. Amor. XIX, 23. et infr. vs. 60. ita *longus labor* inf. vs. 279. *Burm.*

28. *Tunc ipsum medio*] *Cassis* hic partem retis mediam, quae in concavum oblonge se sinuat, et sinus instar est, significat. Graeci τὴν σκυτάλην vocant. Latini a *casso*, id est inani, *cassē* et *cassidem* deriuant. Nam *cassidem* quoque pro reticulo in foeminarum capite gestari solito exposuerunt Veteres Grammatici. Nec aliter *ἀρεκς* apud Graecos. Sed *ἀρεκς* apud Graecos semper pro diuerso, et separato reti ponitur, vt δίκτυον sit rete planum, *ἀρεκς* sit *cassis*, siue rete concavum. Latini quoque ita *cassē* et et rete discernunt in ipsa primaeva vocum notione, sed in vsu, Poetae maxime confundunt, qui *cassē* pro reti et plagas quoque posuerunt. *Vlit.*

medio ore] Elegantissime spatium inter fila patens *os* appellauit, consuetudine scriptorum, quibus omne patens, *os*, perhibetur. *Barth.*

29. *Per fenos circum vsque sinus*] Viden' τὸ *circum* concavitati respondere? Alias *laqueare* est nodis astringere. *Sinus* pro maculis posuit, quas a medio

30 Concipiat tergo, si quisquam est plurimus, hostem.

Et

a medio ore retis, vbi cassis nascitur, vsque vbi angustiiis suis terminatur, sex numerat. *Vlin.*

Sinus] Cassis vnam tantam cauitatem habebat, quam *Gra-tium Tergum* vocat. Casslem, apud Pollucem hoc modo descriptam habes. ἔστι δὲ ὁ βρόχος τὸ συνεχὲς ἐν ταῖς δικτύοις τετραγώνον διάστημα. συνεχὴς ἐκ τεττάρων αἰμάτων, ὅπερ, τεινομένης τῆς ἀρχῆς, γίνεται ῥαμβοειδές. δι' ἣ τὴν κεφαλὴν διωθεῖ θηρία, ὡς διεκπεσόμενα. καὶ περὶ αὐτὸ ἐνσχεθέντα αἰσίσκεται. Hic itaque videtur mihi verborum sensus. Ipsum casslem circumlaqueare oportet per fenos sinus, quorum vnusquisque validiori fune ab invicem disiunctus erat et munus. *Iohns.*

laqueabis] Tmesis est: circumlaqueabis vsque per fenos sinus. Tamen et simplex verbum in vsu fuit. Iuuenius in *Historia Evangelica* I, 524.

Si te forte oculi dextri laqueaverit error. Hinc *laqueatores* dicti, qui in circo aduersarios laqueis superare didicerant. *Barth.* De hoc verbo *laqueare* ad D. Iuuenii locum quaedam ex his Barthii notis, nullo ipsi honore habito, et ex aliis compilavit nuperus no-

tarum scriptor Omeisius, qui raritatem verbi iactat. Atqui et Manilius vsus lib. V, 659.

— *Extentis laqueare profundum Reribus.*
et lib. I, 532.

Haec igitur rexunt aequali sidera tractu

Ignibus, in varias coelum laqueantia formas.

Vbi posset etiam a *laquear* deduci; et nescio, an hic *laqueare* notet adstringere, cum casslem circum laqueare in sinus, referat fere speciem laquearis. sinus enim illi concaui aliquid notant in retibus, quo hostem concipiat. *Burm.*

30. *Concipiat*] Capiat. Compositum pro simplici. *Barth.* *Concipiat* explico plures simul capiat, complectatur. Ita *Servius* dicit sarcinatores dici, *concipere vestimenta, cum e diverso coniungunt et adsuunt*, ad *Virg. Aeneid. XII, 13. Burm.*

tergo] Planitiem retis *tergum* vocat; vt omnia, quae aequali sunt planicie, *terga* appellantur. *Barth.* *Texto* mallebat *Heinsius*, vel *gyro*: perperam. *Burm.*

si quisquam est] Pessime haec in omnibus editis distincta sunt. Scribe, *si quisquam est, plurimus hostem. Plurimus*, hoc est creberrimis cassibus: Et
B 3 *plurimus*

Et bis videnos spatium praetendere passus
 Rete velim, plenisque decem confurgere
 nodis.

Ingrati

plurimus est creberrimus. Virg.
 lib. VI, 658.

— — — *Vnde superne
 Plurimus Eridani per siluam
 voluitur amnis.*

Hoc est, densissimus. Idem I,
 419.

— *Adscendunt collem, qui
 plurimus urbi*

Imminet.

Barth. *Plurimus* hic pro *maxi-
 mus* ponitur. de vno tantum
 hoste loquitur, et τὸ *Quis-*
quam clare indicat. *Johns.*
Quis qua Cod. Thuan. forte
qua cassis plurimus, id est ea
 parte retis, qua maxime cassis
 in sex sinus est laqueatus.
 nam ad hostem vel feram re-
 ferri non potest, quia iam
omnem dixit, scilicet feras
 omnes, quae in rete intra-
 runt: nisi recepto *omni* ex
 Cod. Thuan. legatur; *ut
 omni* *Concipias tergo*, *sinus* est
qua plurimus, *hostem*. Et ita
 exempla a Barthio producta
 capienda. Vid. Seru. ad Virg.
 I. Georg. 187. Ouid. VIII.
 Met. 581.

*Quantusque feror, cum plu-
 rimus, umquam,*

Tantus eram.

XI, 140.

— *Fonti qua plurimus exit.*
 XIV, 53. *Sol medio cum plu-
 rimus orbe est*, et 361. *plurima
 qua silua est.* Ibid. 600.

*Plurima qua flammis Sicariis
 Aetna vomit.*

fic et *multus*, de quo vid. ad
 Val. Fl. VI, 223. et Ouid. VIII.
 Met. 423. et inf. vl. 493. et
 ad Nemes. Cyn. 247. Hein-
 sius quoque volebat distingui cum
 Barthio.

*Concipias tergo, si quisquam
 est, plurimus hostem.*

Burm.

hostem] *Feram*. Cum qua
 bellum venatori. Barth.

31. *Praetendere*] *Spatium
 praetendere* ad bis videnos pas-
 sus, est tantum spatium inclu-
 dere. Barth. *Et bis videnos spa-
 tium praetendere passu*; Hein-
 sius in ora Codicis, *praetendere
 retia* facile fero. Sed vtuntur
 eo verbo saepe Poetae cum Da-
 tivo. vide, quae diximus ad
 Val. Fl. V, 167. quare et hic
 posset legi, *ad bis videnos spa-
 tio pr. p. Rete velim*. Vt *rete*
 sit accusatiui casus, quod prae-
 tenditur spatio, ad bis videnos
 passus. *Spatium* simpliciter di-
 citur longitudo. vid. inf. vl.
 227. *confurgere* vero altitudi-
 nem notat. Burm.

32. *Plenis*] *Plenum* dicitur,
 in quo nihil deficit, nihil abun-
 dat. Virgilius VII. Aeneid. 53.
Plenis nubilis annis. Claudian.
 Belli Gild. 4. *Concordia fra-
 trum Plena redit*. Barth.

Decem

Ingrati maiora finis impendia fument.

Optima Cinyphiae, ne quid contere, paludes
35 Lina dabunt; bonus Aeoliae de valle Sibyllae,

Foetus,

Decem nodis] vt puta, si bipalmare maculae essent, vt in communi reti apud Xenophontem, rete ad XX. palmos confurgat. Quam mensuram bis excedit Xenophon, qui *τριακοντάμματα δίντνα* facit. Nisi illum dicamus transfusas maculas numerare, quarum binae plenam maculam vnam aequant. *Plenos* ideo *nodos* expressit noster, ne obliquos intelligamus. Si ita plenas maculas apud Xenophontem supputemus, rete illud ad IX. palmos exsurget, quod altius esset, quam in vlla venatione opus fuerit, ne dicam ad leporis, in qua totus ille liber laborat. Sed praeestat obliquas numerare, vt aequali proportionem differat cum Gratio, et XXX. *ἀμματα* nodos plenos XV, et *decem pleni nodi* XX. *ἀμματα* complectantur. *Vlit.*

33. *Ingrati*] In quos plus impendendum sit, quam fructus redhiberi possit. Elegantissime *ingrata* dicuntur, in quae sumptus plus impenditur, quam utilitatis recipitur. *Barth.*

impendia] Qua ad operam, qua ad sumptum. *Lini* enim ad retia vsus veteribus non tam erat parabilis, quam nostro

aeuo nobis est. *Barth. Inf. vl. 308.*

34. *Optima Cyniphiae*] Cinips fluuius et regio inter vtramque Syrten est, quae propter vber agri optimum linum producebat. Cinips non adeo longe Carthagine abfuit, vt fortasse ideo omne id linum *Καρχηδόνιον* appellarent Graeci, cuius tantum et *Φασιανῆς* meminit Xenophon. *Vlit. Cyniphiae*, omnes Editiones; perperam, contra quantitatem. MS. Put. *Cinymphiae*, Mediolanensis, *Sinymphae*. Unde certissimus sum scribendum, *Cinyphiae*. Idem in *Add.*

Contere] *Contere* Cod. Thu. et ita veteres scribebant; *conteri* vero hic est dubitare, de liberare, et accusatiuum eleganter habet. vid. Heins. ad Claud. II. de Laud. Stilic. 284. et ad Val. Fl. I, 156. *Burm.*

35. *Aeoliae*] Ita imprimi curaueram, quia nullam *Aeoliam vallem* lino celebrem, sed Cumaeno potius palmam attribui inueniebam, vbi *Aeolica Sibylla* vaticinata est Aeneae: cum paucis post diebus *ὁ πᾶν* Salmasius ita locum hunc in suis ad me litteris et citauit, et intelligendum esse docuit. Quo coniecturam meam non iuuari tantum, sed tanquam

B 4

oraculo

Foetus, et aprico Tuscorum stupea campo
Messis, contiguum forbens, de flumine rorem,
Qua cultor Latii per opaca silentia Thybris

Labi-

oraculo affirmari existimaui. *Vlit.* Aeoliae praeferebat etiam Heinſius merito.

36. *Foetus*] Germen. Columella lib. IX. cap. 20. *Saltus eliguntur, qui et terrenis foetibus et arboreis abundant.* Barth.

stupea] Quod in lino cortici proximum est, *stupa* vocatur. Barth.

messis] Quilibet annuus proventus *messis* appellatione venit. Barth.

stupea messis] Quam hic *stuppeam messem*, mox *Cannabias silvas* vocat. Hic potius *stuppeam messem*, pro lino, sed duriore, intelligere est. *stupa* non solum linum impolitum, sed et quod in cannabo crudum maxime est. *Vlit.*

37. *Rorem*] *Ros* omnis humor Poëtis. Barth. Saepius a viris doctis notatum, *rorem*, et Graecis *ῥόσος*, pro omni humore a Poëtis poni, vid. Potter. ad Lycophr. v. 322. et Rob. Keuchen. ad Seren. Samm. cap. 13. sed saepius pro leui adspersione, aliquando pro copiosa etiam aqua, ut notat Torr. ad Horat. III. Od. IV. 61. Sed *ros* de flumine, quem forbet messis, hic debet de parte summa aquae, qua adspargitur et madefit, capi, quod *ro* forbere notat. vid. Passer. et

Brouk. ad Propert. II. XX, 2. *Burm.*

38. *Cultor Latii*] Quippe ubertatem ei regioni largitur Tiberis. Barth. Metuo, ne hoc vocabulum intrasum sit ex v. 18. Quamvis Heinſius huc illuc migrasse suspicetur. *Cultor* erat in Cod. Thuan. Heinſ. olim coniecerat ad Ouid. XIV. Met. 122. *lotor*, ut fluvii lavare et lauere dicuntur regiones. Sed postea induxit: si cultor retinendum, explicarem cum Barthio, qui ipsi fecunditatem subministrat, quasi coleret eius terras, ut agricola: nam cultor est arator. vid. Heinſ. ad Ouid. III. 8. Amor. v. 41. et eo sensu Herculem cultorem feri orbis vocat v. 69. qui belluas, et feras perimendo, flumina et lacus coercendo, habitabiles et fertiles reddidit agros. durius tamen dictum puto. an et hic, *Qua multus Latii per o. s. Thybris.* ut modo *qua plurimus*, sed *ἐνέχω*. si vero ex MSS. auctoritate sequens versus esset eiiciendus, *Qua colitur, Latii per opaca silentia, Thybris.* *Opaca silentia* vocat, quia Thybris inumbratur arboribus; unde Ouidio dicitur lib. XIV. Met. 447. *nubilus umbra.* et hinc forte Nemefianus Cynege. 53. *flumi-*

Labitur, inque finus magno venit ore
marinos.

40 At contra nostris imbellia lina Faliscis.
Hispanaëque alio spectantur Saetabis vsu.

Vix

flumineas umbras dixit. Nescio
vero, an et hoc loco uti lice-
ret ad firmandam quorundam
Codicum lectionem apud Vir-
gil. VIII, 51.

*Ipse ego te ripis et recto flumine
ducam.*

Ignoro etiam, unde Titius in
loco Virgil. II. Aeneid. 781.
opaca petierit, cum in omni-
bus editis et scriptis sit *opima*.
Burm.

opaca silentia] Eleganter
simul tranquillitatem fluminis et
opacitatem complexus est.
Barth.

40. *Nostris*] Patriam hic
suam indicat. quam quidem
solum ex eius historia scimus;
Barth.

imbellia] Bello ferino inepta,
et rebus inutilia. *Iohns.* Vid.
Broukh. ad Propert. IV. IV,
36. sic Val. Fl. III, 118. *im-
belle ostrum* vocat, quod telis
resistere et ferre nequibat, ut
clypeus; sic nec hoc linum
Faliscum vim ferarum ferre
poterat. *Burm.*

41. *Hispanique*] Saetabico
idem primas assignauit, ut
candidissimo, et Silius quoque
lib. III, 373.

*Saetabis et telas Arabum spre-
visse superba,
Et Pelusiacò linum componere
lino.*

Saetabico lino accenseret Aegy-
ptium: ita et hic Gratius.
Vlis. Vid. Iun. Animad. IV.
cap. 28.

Hispanaëque] *Hispanaëque
alio spectantur Saetabis vsu,*
subaudi lina. Ita hunc locum
optime constituit Vossius ad
Catullum Carm. XII. p. 56.
dicit lina, quae proueniunt in
Setabi Hispana, non esse apta
retibus texendis, ideoque alijs
vsibus destinanda. olim *Hispa-
ni Setabes*. *Iohns.* Gadius ad-
scripserat Oppian. III. ἀλιευτ.
vf. 342. commendare spartum
Iberum; ibique videndum *Rix-
tershusium*. *Spanique* Langer-
man. ex Cod. Putean. notaue-
rat. recepi vero Vossii lectio-
nem. *Saetabin* enim masculi-
no genere dici posse, vix pu-
to: et *altrix Saetabis* dicitur
Silio, loco a Vlitio adducto.
Burm.

spectantur] Aestimantur. *Spe-
ctari* Latinis est probari, ut *spe-
ctari* dicuntur honorati et pro-
bati experientia Viri. *Barth.*

Saetabis] Vrbi huic Hispan-
iae secundam lini palmam
B 5 tribuunt.

Vix operata suo sacra ad Bubastia lina
Velatur sonipes aestiui turba Canopi.

Ipse

tribuunt. Plinius lib. XIX. cap. 1. Gratinus autem fecerit ab instrumento venatoris, ob mollitiem, vtrunque alias vtile. *Barth.* Et hinc *sudarium* *Serabum* Catullo Carm. XV.

42. *Vix*] De Pelusiaco lino verba facere super sedendum putauit ob raritatem eius. Nam vix tantum eius prouenire ait, ut sacerdotum vestibus, quas ex alia materia fieri nefas erat, sufficiat. *Barth.* Non induci etiamnum possum, ut Gratinus scripsisse ita credam, lino Aegyptium vix suffecisse vestiendis Sacerdotibus, cum toto orbe notum vulgatumque eius commercium fuerit, ut patet vel ex scriptura sacra. Genes. cap. XLI. vers. 42. Exod. IX, 31. XXVI, 1. XXVIII, 1. 6. 15. et multis aliis locis; unde quanta eius abundantia fuerit, facile colligere est. Nullus itaque dubitem pro *Vix*, reponendum *Sic*, si Gratio fidem factam tectam volumus. *Vlit. in Add.* Ego illud *vix* coniungo etiam cum *velatur*. et explico de tanta tenuitate, ut vix corpus ita vellet, ut non sit per ipsam vestem perspicuum, ut de Cois etiam vestibus, in quibus lascivae puellae translucebant, passim tradunt: et unde *Nebulam lineam* dixisse Petronium vo-

lunt. LV. vbi vide interpretes: haec nemo humanior ignorat. *Burm.*

sacra ad Bubastin] Bubastis ἐν τῇ κορυφῇ τῆς Δέλτα a Geographo ponitur, et *procul a Mari Mela auctore*: longius a Canopo. An igitur *turba Canopi* a suo Nili ostio Bubastim sacrificatura tam longo itinere petiit? Nihil minus. *Canopici* hic sunt Aegyptii, ut Silio *Pelusiaci*. *Bubastia sacra* sunt Dianae sacra. Bubastis Aegyptiis Diana est. Hoc monebo, non Dianam ab urbe illa, sed potius a Diana nomen illum adeptum videri, cuius auspiciis condita est. Nam haec communi Aegyptiorum lingua Bubastis, ut a Graecis Artemis vocabatur. *Vlit.*

43. *Velatur sonipes*] Lineis enim vestibus utebantur Aegyptii Sacerdotes. eae vestes adeo tenues erant, adeoque subtili filo contextae, ut illis induti viderentur ferme nudi; atque hoc est, quod hic dicitur, *vix velatur*. Titius.

sonipes] *turba Sonipes*, de vniuerso illo Iliaco apparatu. In eo transmittabantur equi, quorum fortasse causa hic *Sonipes turba* dicitur: *Titius*. Turba tripudians, Salmasius ad Solinum p. 702. Sonipedes, qui pede scabillum sonabant. *Iohns.*
aestiui

Ipse in materia damnosus candor inert
 45 Ostendit longe fraudem, atque exterruit
 hostes.

At

aestivi turba Canopi] Salma-
 fii ad Histor. Augustas et ibi-
 dem ad Solinum rescribit,
festivi turba Canopi. Quod
 non potui non probare. *Vlit.*
 Nihil mutandum nunc censeo,
 cum ita in omnibus libris sit,
 et Claudianus ad Nilum ipse
 natus lib. I. in Rufin. 185.
Aestium septeno gurgite Nilum
 dixerit. Quem *repidum* vocat
 eadem ratione Martialis lib.
 XI. Epist. 12. *Vlit. in Add.*
Aestus ille in causa erat, cur
 turba sonipes vix velari debe-
 ret suo lino, et quare tenuis-
 simum et alerent, et vestibus
 texendis eligerent. *Johns. La-*
sciui Canopi in margine Meur-
 sii et Scaliger. Vt certe ita
 Stat. III. Silu. 2. III. *lasciuas*
ore Canopi: sed *aestivi* reti-
 nendum, quia per calores
 aestatis tenues illas e lino
 vestes gerebat, quibus vix ve-
 labatur corpus, turba illa
 Aegyptia. est ergo Epitheton
 rei, quam in manibus habet
 Poeta, accommodatum, non
 perpetuum, quo mores Cano-
 pi vulgo notabantur. vt male
 etiam Heinsius ad Ouid. Amor.
 XIII. 7. *festivi* probauerit. sic
aestiuos ignes dixit inf. 389.
 vehementissimos, vt aestate
 esse solent: ita et Nemes. Ecl.
 IV. 42. *aestiuas cicadas* dixit,

quia non nisi calore aestiuo
 prodeunt et cantant. Rust.
 Itin. I. 281.

Inde Grauis scarum fastigia
rara videmus,

Quas premit aestivae saepe
paludis odor.

Stat. IV. Silu. IV. 19. *Aestiuos*
quo decipis aëre soles. Burm.

44. *Ipse materia*] Non du-
 bito Gratium reliquisse. *ipse*
in m. Nam littera *m.* maiu-
 scula facta illud *in in se* gere-
 bat. *Barth.* Haec in omn. vet.
 libb. scriptura. Pythoeus tē *in*
 omisit, nisi error typorum est.
Vlit. Scaliger volebat, *ipsa in*
materia.

ipse in materia candor] Naso
 apposite de Remed. Amor. 516.

Quae, nimis apparent venia,
vitat aus.

Vlit. in Add.

inerti] Candorem illius lini
 vituperat, qui longius iusto
 lucens, prodat scilicet feris
 fraudem. *Iners* est inutilis.
 Aufonius Grypho.

Hic quoque ne ludus numero
transcurrat inerti.

Barth.

45. *Exterruit*] Pro exter-
 ret. Praeteritum pro praesenti
 tempore usurpavit Virg. Aen.
 II. 12.

Quantum animus meminisse
horret luctuque refugit,
 Propter

At pauper rigui custos Alabandicus horti Canna-

Propter metrum praeteritum pro praesenti interpretatur Seruius. *Barth.* Pro exterreret, ut mox: *Nam fuit et laqueis usus*, pro est. Si tamen auctoritate melioris codicis *τὸ exterruit* nobis dedit Pithoeus. Nam omnes ante illum editiones habuerunt, *exterritur*: fortean ἀπεχαινώσ. ut *lauitur*, *feruitur* apud Nonium cap. 10. Turnebus coniecit *exterritas*, quod propius antiquam lectionem est, quam *exterruit*. Vlit. Verum est, quod Barthius de variatione duplici temporum in vna periodo obseruat. et ita Val. Flac. VI, 645.

Rumpit iniqua colos, victorque aduenit lason.

et plura congerit Gronou. ad Liu. XXIX, 27. et ad Senec. Hippol. 510. vid. inf. vl. 386. et Calp. III. Ecl. 69. et alibi. variationem aliam vid. infra 397. inclinat tamen animus in *exterrisat*. Nisi legamus etiam *ostendit* in praeterito, et hoc modo, *saepe in materia d. c. i. ostendit l. f. atque exterruit h.* Burm.

46. *Custos Alabandicus*] Alabandam Cariae ciuitatem auctor Stephanus. Gratius Alabandicos pauperes indicat, cum luxum iis exprobet Iuuenalis Sat. III. Nisi si ignobilitatem potius inibi notari

credas; quod sane magis est. *Barth.* Verum est Alabandae incolae luxuriae notari pro-verbis etiam: et a Strabone lib. XIV. p. 661. sed inter luxuriosos et diuites etiam pauperes viuunt, ut olitores et hortorum custodes, quos solos hic pauperes vocat, non omnes urbis Alabandae incolae. non enim diuites et luxuriosi hortorum custodes erant, sed pauperes. Sic inter Tyrios, diuites, potentes et luxuriosos, erat pauper Abdalonimus, qui operam oblocare ad puteos exhaustiendos et hortos irrigandos solitus, misere vitam exhibebat. Iustin. XI, 10. in cod. Thuan. erat *Adlabandus*. et *ad paper* pro *at pauper*. an *Alanbandius*, ut saepe talia gentilia flectuntur. *Burm.*

rigui horti] Horat. II. Sat. IV, 10.

— *Irriguo nihil est elutius horto.*

Barth. Vid. ad Ouid. V. Met. 535. Heinsii notas: et ad Calp. II, 35 et 49.

custos] Ab adfiduitate cultus, quod quasi custos perpetuus suo horto adfixus sit. Sic Ennius:

— *o Romule, Romule, dic
Qualem te Patriae custodem
Dii genuerunt.*

Flora-

Cannabias nutrit filuas, quam commoda
nostro

Arma-

Hôratiûs de Ioue lib. I.
Carm. 12.

*Genis humanæ pater atque
custos.*

Manilius III, 47.

— *Et rerum custos Natura
latentum.*

Barth. Nimis magnifice olitores, et custodes horti, Diis custodibus comparat Barthius: rectius ex Draconibus, quos fabulosa antiquitas custodes Hesperidum hortorum aut Thesaurorum custodes finxit, illustrasset. sed *custodes* inferioris ordinis ministri, quibus cura rei vel loci committitur, passim dicuntur. Ita *custodes* gregis sunt pastores, ut ipse docuit ad Stat. II. Theb. 675. sic *custos alienus* Virg. Ecl. III. pro mercenario pastoris ministro. *custodes fundorum* leg. 72. de Legat. 3. et quae passim obuia. *Burm.*

47. *Nurit syluas*] Maxima enim proceritate alicubi excrescit Cannabis, velut in Rosea agri Sahini, auctor Plinius. *Titus.* Omnia censentur *siluarum* nominibus, quae vbertim proueniunt. Vide Seruium ad Aeneiden primam, eiusdemque exscriptorem perpetuum Isidorum Originum lib. III. cap. 3. *Barth.* Densam Cannabis segetem vocat *syluas Cannabias*. Iohnf. Seruius

ad I. Georg. 157. *Silua* enim de herbis dici notat, nec in Isidoro quidquam inuenio, quod huc faciat, aut excrispisse Seruium ibi prober. certe negligentior; Barthius fuit in his notis consarcinandis. Sed *siluas* dixere Poetae omnes non modo arbores, sed arbura, frutices, et herbas, si modo densitate *siluae* nomen mereri poterant. sic Ouid. IV. Met. 339. *fruticum recondita silua*. VII, 242. *verbenis siluaque incinxit agresti*. ita *myrtea silua* Rutil. I, 3. et ita densa caesaries, tela, multa simul in corpore stantia, *silvae* dicuntur ab Poëtis, de quibus hic agere non vacat. *Burm.*

quam commoda] Miseret me pueri, et eius paedagogi, qui hic se criticos iactantes, *qua* legunt, pro ex qua regione, (quae tamen non praecedit) et insultant editoribus prioribus. an nesciebant, *quam* milles adiectiuus adiici, et idem esse, quod *valde*, *perquam*? vel poni pro *commodissimis*. remittendi ad ferulas hi lepores, aut si alius velint sapere, adeant Lexica, et omnes, qui de particulis L. L. scripserunt, iisque addant Cl. Graevii notas ad Cicer. VII. ad Att. 15. et Barth. XXXIII. Ad. 12.

Armamenta operi: grauis est tutela sed illis,
Tu licet Haemonios includas sentibus vrsos.

50 Tan-

Ad. 12. vbi et positiui gradus nominibus adiungi discent. *quam* et *qua* vs. 81. confunduntur etiam. *Burm.*

48. *Armamenta*] Quae toties *arma* dixit. Instrumenta. *ὄπλα* vocat Oppianus Cyneg. I, 148.

— — *Θήρης ἐγκύβειος ὄπλα.*

grauis est tutela sed illis] Difficilis, dura. non facile ait ea a vitiis, quorum capacia sunt, custodiri posse. *Barth.* Id est, valide suam stationem tuebuntur, ne qua fera perumpat, ne Aemonii quidem vrsi. Grammaticum hic, et aliquoties ago, quia miser Interpres etiam hanc suam artem non satis calluit, quem hic *sed* non, disiunctiuum, sed copulatiue positum fugit. *Vlir.* Barthius videtur accepisse tutelam, pro conseruatione retium, ne corrumpantur: sed *tutela* hic est, quo possit venator se tueri contra incursum ferarum; locutione desumpta a graui armatura in bello, vt ita linea retia, contra lepores et similia animalia sufficiant, et leuis armaturae speciem referant. aliter non constaret sensus, et retia ante laudata nunc culparet. quare puto, verum esse, quod *Vlirius* notat, *sed* hic non esse aduer-

tiuam particulam, sed poni pro *sed etiam*. Vid. Manut. ad Cicer. I. ad Famil. et Victor. ad III. ad Att. 15. quorum auctoritate vindicauimus, locum Quintil. VIII. de Instit. Orat. 3. *Decentior equus, cuius adstricta sunt ilia, sed idem velocior.* plura de diuerso vsu huius particulae *sed*, pro *sed etiam*, ad Phaedr. lib. I. fab. I. congeessimus. *Burm.*

Includas] Certa enim spatia, intra quae fera latere putatur, retibus ambiuntur. Vnde *claudendi* verbo ad hanc rem saepe vsi scriptores. Fluuio a tergo claudebantur, a fronte retibus, ferae. Virgil. lib. XII, 749.

Inclusum veluti si quando flumine nactus

Ceruum, aut caeruleae septum formidine pinnae

Venator etc.

Barth. Non succenseam magno Pithoeo, si ex Cod. suo hic *retibus* pro *sentibus* supposuit. sed videtur Turnebum secutus, qui *cassibus* legendum mandauit. Hoc scio, ex coniectura non debuisse mutari vocem, quae in omnibus editis erat. Sed alia etiam ratio subest, cur potissimum *vrso* includere *sentibus* dixerit Grattius: In maiorum ferarum, aprorum maxime, venatione, vbi

50 Tantum ne subeat vitiorum pessimus humor,
Ante caue: non est humentibus vsus in
armis;

Nulla fides. Ergo, seu pressa flumina valle
Inter

vbi cubile iam indagatum est, quod illi plerumque in densissimis siluis habent, solos aditus ferae expansis cassibus obstruere, moris est. caetera vt natura sunt, imperuia relinquunt, aut sicubi interval- lum, aut periculum est, ne exitum sibi faciat, caesis ad id arborum ramis, et sentibus circumsepiunt, et claudunt. *Vlit.* Venatoria prorsus locutio. Sic, *claudas recte leaenas* Ouidio V. Fast. 371. Lucanus lib. VI. vs. 42.

Et siluas vasta quae feras indagine claudit.

Vlit. in *Add.* *Sentibus* posset defendi ex illis, quae in fr. 241. vbi in *aspretis* etiam latens fera clauditur, dicuntur; et ex loco Virgilii a Barthio adducto, vbi *inclusus flumine cervus* dicitur, vt hic *sentibus vrsi*. quare probamus *Vlitii* notam doctissimam: nam temere *Iohnson* reiecit, quia iam de retibus agitur. quis hoc neget? sed agitur de retium bonitate, quae tanta est, vt etiam vrsos includere possit sentibus et ramis arborum, nec perrumpere retia valeant, si modo ante caueas, ne humor subeat. *Burm.*

retibus] Logi Edit. *sentibus*.

quam lectionem tuetur *Vlitius*. frustra. iam enim de retibus agitur. *Iohns.*

51. *Humentibus vsus in armis*] Recte *arma* appellauit, hoc est instrumenta: sic *Martialis* de *Parazonio* XIV, 32.

Arma tribunirium cingere digna latus.

Titius.

usus] *Vtilitas.* *Barth.*

52. *Fides*] Ad res inanimas ab hominibus defertur *fides*. Ita *fidus ensis* apud *Virg.* lib. VI. *Perfidus ensis*, qui in media pugna frangitur lib. XII. *Barth.* Distingue: non est *humentibus vsus in armis*, *Nulla fides*. Ergo, seu *pressa* etc. *Vlit.* Ita et distinguit *Heinsius*; sic dicitur *Aetna fidem seruare nivibus*, quae non liquefiunt, *Claud.* I. de Rapt. 166. vbi vid. *Barth.* et *lorica fidelis duplici squama*, quae resistit ictibus, *Virg.* IX. *Aen.* 707. quod in opere non finditur, vel diu durat, lignum, *materia fidelis*. *Plinio* dicitur lib. XIII, 6. et XVI, 40. *Arundo rimis explendis fidelior pice* XVI. cap. 261 Plura passim obuia: et nostrates ita vulgo loqui solent. vid. ad *Nemes.* *Cyneg.* 61. *perfidum flumen* dixit *Florus* lib. III, 4 vbi vid. *Freinsh.* *Burm.*

Inter opus, crassaeque malum fecere paludes;
Siue

53. *Inter opus*] Sic Ovidius VII. Met. *Inter opus tauros concidere.* et VIII. *inter opus moribusque genae maduere.* Vlit. in *Add.* *Inter opus* hic exponunt quidam, dum adhuc cannabin euellunt, et praeparant, ut inde stupa fieri possit. Alii, dum iam retia expansa, vel tensa sunt. Sine dubio agit de materia, unde retia facienda, sed simul docet, humorem semper nocere retibus ex cannabi factis, et ita si inter opus, id est dum utaris retibus cannabeis, subito superuenerit imber, vel ex paludibus surgens vapor illa madesecerit, rationem ficcandi simul adiicit. et ita obuiam it difficultati, quam quis mouere ipsi possit contra cannabis usum, quia retia ex ea facile humescunt, et tunc inutilia sunt. et postea addit *idcirco* etc. id est ob eandem causam, quia humida retia sunt inutilia, etiam in ipsa messe observandum tempus ficcum et ferenum. *Opus* centies venatum ipsum vocare nostrum putidum esset probare: et ideo hic *inter opus* explico, dum in venatu utaris his retibus, et illa opponis feris. et ita in alia re hac phrasi uti multos de negotio, quod est sub manibus, docent exempla a Vlitio ex Ouidio adducta: qui-

bus adde II. Amor. X. 26. *Medium soluar et inter opus.* agi vero non de messe cannabea, sed de usu retium iam factorum, docet mentio pressae *vallis* et *paludum*, ad quae loca stultus foret, si exponeret euulsas cannabes macerandas, cum apricus maxime eligi debeat locus, ut eo transferantur euulsae. Sed in venatu non est in manu venatoris loca non damnosa retibus eligere, sed inuestigat ille feram, etiam in vallibus pressis et ad paludosa loca cubilia habentem, quem locum si nactus fuerit, et inde humor subierit retia, docet rationem ficcandi. In vallibus vero aequae ac montibus latere feras, vix probari necesse, et ibi saepius cubilia ponere eas docet Ouid. I. Art. Am. 4.

*Scis bene, qua frendens valle
moretur aper.*

et apud eundem IV. Fast. 103. *vulpes capta legitur sub valle salicti.* et huic loco accommodatissime inf. vf. 102. Dercylon nobis exhibet.

*Per non affueas metantem
retia valles.*

Virgil. IV. Aeneid. 150. Aeneam cum Didone venantes *mediis in vallibus* inducit. *Pressa* vero vallis est vel humilis, vel qualem *decurfus aquarum fecit*, ut ait, Ouid. XV. Met. 266. et ita

Siue improuifus coelo perfuderit imber:

55 Illa

ita *preffum*, pro aquis inundantibus merfo loco dici, ostendit Paſſerat. ad Propert. III. 17. pag. 516. et pro oppreſſo idem pag. 454. et alibi. Accidere vero hoc inter opus oſtendit venatus Aeneae et Didonis, qui pluuia et procella ſubita oppreſſi fuere, vnde tunc retia madefacta fuiſſe patet. Deinde de venatu agi docet verbum *ſubeat*, quod non ad meſſem cannabeam referri poteſt, ſed ad vſum omnem retium in tempus ſequens: ſemper enim cauendum, ne humor ſubeat retia; et hoc praeceptum ſe extendit ad totum opus, et ideo meſſes non tantum ficca tempeſtate, faciendas eſſe mox vl. 57. monet, ſed et ſeruanda retia ſemper ficca, quae ſi ex cannabi in ipſa meſſe humida fierent, numquam valerent: immo etiam ſicco tempore cannabi euulſa et parata ad linum, poſtea retia inde facta, inter opus eſſe ſemper ab humore cuſtodienda. Scaligerum legiſſe *intrat opus, craſſaeque m. f. p.* notant excerpta. quae non capio. licet conſtruas, *ſeu preſſa valle opus intrat flumina*. Burm. *craſſaeque modum fecere paludes*] Aquam turbidam atque ideo craſſam ob coenum commixtum continentes Virgilius II. Georg. 110.

Fluminibus ſalices, craſſiſque paludibus alui.

Nemefianus ad finem poemati de Venatione, *craſſiſque paludibus errant*. Ouid. Amor. III. VI, 8.

Et turpi craſſas gurgite voluit aquas.

Titius. i. e. retibus clauſae. Ita (*clauſae*) lego, Barthium et Gronouium ſecutus. Turnebus coniecit *craſſaeque madefe*. Pithoeus *craſſaeque odum*. Vlitius *cauſaeque malum* defendit; et cauſam pro morbo inueniri apud medicos probare conatur. at mihi non probat. *lohnſ.* Ego cum Heinſio in Epift. ad Graeu. rom. IV. Syllog. 287. legerem, *craſſaeque malum fecere paludes*, id eſt, exhalationes illae ex paludibus limofis ortae coruperunt humore retia: nam et *flumina* et *craſſas paludes* iungit Nemeſ. Cyneg. 38. Martial. XI. Epig. 22.

Quam vetus a craſſa calceus vodus aqua.

Vide alia a Titio adducta loca. Lagus legebat,

Cauſamque mali fecere paludes. Quod firmare quis poſſet ex Nemeſ. Cyneg. 210.

Exhalat ſeu terra ſinus, ſeu noxiuſ aër

Cauſa mali.

Burm.

54. *Perfuderis*] Non puto ſemper ad illud recurrendum, quod

55 Illa vel ad flatus Helices oppandē serenae, Vel

quod operose Barthius fere ubique conatur probare, actiua poni passiuā significatione; cum *armamenta* a superioribus possint repeti, quae perfudit imber: nam, si hoc verum esset, posset etiam dici, *imber perfunditur*, sed tum rectius *profunditur* legeretur. *Burm.*

55. *Ad fluctus*] Correctio Turnebi est. Cum alioqui legeretur, *fluctus*, optima emendatio summi Critici. *Flatus Helices serenae* sunt *lenes aerae*, quae per serenā noctem spirant. *Barth.* Optimam hanc lectionem a Turnebo Pithoeus primus dedit, ante quam in editis fuit, *ad fluctus*. Vlit. *Fluctus* in MSS. et editis esse notant, quae variatio forte ab illis orta, qui ventos nihil aliud esse, nisi *fluxus* vel *fluctus* aeris esse docent. ita Plinius II, 43. *Ventus non aliter intelligitur, quam fluxus aeris.* ubi in codice Bibliothecae nostrae Academicae reperi *fluctus*. vide Harduini emendationes. idem Plinius docet, *flatus* differre a ventis, quod illi sint statim et perspirantes. nullos vero magis statos esse Aquilonibus constar: quales hic ex Helice orti intelligendi sunt. Sed Poëtas Philoſophis subtilia sua relinquere scimus, qui vocabulis similibus passim

et promiscue vti solent. Harduinus ad Plin. XIX, 9. hunc locum laudans etiam *appande* dedit, an ipse properans, an operae errantes, nescio. *Burm.*

illa vel ad flatus Helices oppande serenae, Vel caligineo laxanda reponito fumo] Primum versum exposuerat Celeberrimus Gronovius lib. II. Obf. cap. 13. de Borea vel Aquilone, qui sicior reliquis ventis, ab Arcto siue Septentrione oritur, et nubes fugat, et nimbos: *Helice* enim est regio, vnde maxime aridus ventus spirat. Cui interpretationi adqueuerunt docti: quamquam forte quis mallet non ipsam *Helicem serenam*, Boream serenam, vocare, sed *flatus Helices* exponere, Aquilonem vel Boream, ex Arcto, ubi est Helice, spirantem. Nostrum vero nobile par nugis, mirabile hic specimen eruditionis exhibet, quo vel mille Gorallis palmam in emendandis Poëtis praeripiet. Quia enim *Helice* nunquam inter Latinos designauit ventum, sed nomen erat poëticum sideris, idem haec vox (etiam Poëtico ipsorum iudicio) loco cedere debet nomini, a nullo vmquam Poëta usurpato, quo ventus aliquis a Plinio et Agathemere (cuius Harduinus iam locum designauit) *Phoenix* vocatus nobis

Vel caligineo laxanda reponito fumo.

Idcirco

bis innotuit. In quo *εὐρηματι*, docto Iupiter et laborioso! primo mirari subiit miram illam sagacitatem, qua in cubilia huius vitii, quod tot secula infedit Gratio, peruenerunt Palaemon ille cum Tyrone suo. Sed an non statim occurrere debuisset viris (vel pueris) ad miraculum subtilibus, dum escam in stercore scrutantur, Plinianum hunc ventum *Phoenicem* esse inter ortum brumalem et meridiem, et ita parum ab Austro distare, qui *humidus* et *tepidus* fere a Poëtis vocari solet, et *imbricus* a Plauto Merc. V. II, 35. Iam vero ad siccanda retia, aqua fluminum vel pluuia vitata, quis, nisi mente captus, humido et tepido vento oppandet ea venator? Si porro Plinii ventos lib. II. cap. 47. indagare festinantibus his canibus vacasset, legere potuissent, eum docere, *ventos a Septentrio- ne et occidente esse sicciore, quam a meridie et oriente*. Certe, si quis hodie piscatoribus et venatoribus veller persuadere, retia esse siccanda vento Austrino aut Phoenice, quibus pluuium et tepidum esse coelum solet, nae ille insignis demeritiae ab illis increparetur. Sed Gratio stultitiam insignem adfingere, et vim naturae facere, et sensum communem

eiurare non contenti hi *Σοφοί*, immensum praeterea vulnus infligere Poëtae, qui metri et modorum fuit seruantissimus, memorabili illa ad omnem posteritatem versus corrupti- one, non verentur: legunt enim,

Ille vel ad flatum PHOENICES oppande serenae.

Hic horribile arcanum discimus, quod adhuc latuit omnibus Latinis vatibus; diphthongos scilicet posse pro labitu corripui, et ita *oe* in hac voce breuem esse. Forte ex posterioris aevi poetis, Aufonio, Prudentio, et similibus, qui omnes leges metricas temerarunt, similia produci peccata possent, quorum auctoritate miror non vsos interpretes, qui ex Ouidio et Virgilio, ab hac labe immunibus, vulgata loca, sed de quibus nondum idem sentiunt viri docti, et in quibus alia est ratio, nobis ostendunt. Vt vero videas, Lector, quomodo inter se ratiocinati fuerint puer et magister, adiiciunt rationem huius paradoxo: si enim aiunt, poetae dixerunt *Cyclopeia sacra*, et *Mocoris hyems*, ergo etiam licet dicere *Phoenix*, prima breui: verosimile enim esse, communem esse in propriis nominibus habitam diphthongam. Egregium sane argu-
C 2 gumex.

Idcirco et primas linorum tangere menses

Ante

gumentum; cum alii viri docti hanc licentiam Poëtarum adstrinxerint vocibus, in quibus diphthongus vocalem excipit. Sed produxissent hi librorum et omnis scientiæ thesaurus, vel vnum exemplum vocis, in qua sequente consona diphthongus corripitur: quæ si hic aut alibi lateant vocabula, erunt Graeca origine, sed Latina forma, sine diphthongo scripta, ita vt hic non *Phoenix*, sed *Phenix* fuisset scribendum, si vlla ratio legis Pediae haberetur. Sed age, corripatur *oe* auctoritate tam graui, et brevis fiat prima in *Phoenix*, augeaturque nouo hoc miraculo Prosodia Smerii: at quid fiat secundae Syllabae, quam huc vsque omnes veteres produxisse sunt crediti: certe Ouid. XV. Met. 393.

Affryii Phoenice vocant.

Virg. I. Aeneid. 343.

— — — *ditissimus agri
Phoenicum.*

Lucan. III, 220.

*Phoenices primi, famae si
creditur, ausi.*

et quæ passim obuia. Sed novitii Poëtarum venaticorum interpretes corripì posse forte crediderunt (nam de modo huius Syllabae non solliciti eius tutelam abiecerunt, in solam diphthongum *oe* intendentes) quia in *Phoeniceus* secundae

dam posse corripì magistelli quidam ex corruptis editionibus Poëtarum prodiderunt. Sed Tu, o Phoenix interpretum Poëticorum, et nouelle seculo hoc tuo Britannis future Phoenicule, videte, quid doceat felicior et doctior Poëtarum enarrator N. Heinsius ad Ouid. XII. Met. 104. et ad III. Amor. VII, 29. et aliis saepe locis, vbi doceri poteritis *Poeniceus* vel *Puniceus* scribendum, si legi Pediae satisfacere est animus. Videtis, BELGA et Britanne Phoenix, quam sine vilo scrupulo et dubitatione, quasi emortui essent in Belgio omnes Poëtae et Poëtarum arbitri, in vna voce duplex Poëtae vulnus infligatis, et ita palmam dubiam faciatis viro clarissimo, qui nuper in Rutilio pro *Factus et Alcides nobilitate*

Deus,

rescribi iubebat,

*Factus et Alcides ferocitate
Deus.*

Sed, o bone editionis nouae auspex et moderator, qui si ipse hoc facinus non admisti, certe recensuisti discipuli tui notas, immo specimina typographica ad aedes tuas delata correxisse iam fateris, ipsumque exemplar editioni, satente typographo tuo, concinnasti, et perditam etiam culpam pueri

Ante vetant, quam maturis adcenderit annum Igni-

pueri folia quaedam renovasti, quo abiere, cum haec scriberes vel legeres, copiae doctrinae et ingenui tui? quae offusa fuit oculis tuis caligo, ut in vno verbo duo enormia peccata te non aduerterent? sed tu auctoritati tuae, quam in republica literaria iam peristi, et indulgentiae, qua veniam similium errorum tibi saepe videbas datam, seculi nostri confidens, laudem ex hoc illustri artis criticae specimine captabas. Non enim hoc primum a te facinus commissum scio, etsi numquam tam crasse impegeris: insignia enim peritiae metricae specimina in Lucretio nuper sunt edita: quae orbi literato quondam non inuidebuntur. Nunc ad Gratium redeamus: in quo *status Helices serenae* sine ullo dubio recte ab interpretibus sunt expositi, ab Arcto siue septemtrione venientes, eodem modo, ut Boreas *bacchari* dicitur a *Scythica Arcto* Ouid. I. Trist. 2. *Serena* vero *Helice*, quae hic pro Arcto ponitur, dicitur, quia, ut vel pueri norunt, venti ex septemtrione flantes serenas tempestates inducere solent, ut probant loca a Gronouio adducta, et hinc *clarum Aquilonem* dicit Virg. I. Georg. 460. et ita *serenum flatum* dixit Apulei. lib. XV. Me-

tam. *Helicen* vero pro Arcto poni posse, nemo, credo, negabit, cum eius ventus proprius quasi et peculiaris sit Boreas siue Aquilo, qui *habitare sub Arcto* eleganter dicitur Ouid. III. Trist. X, 11. ut ibi viri docti ostenderunt: et ideo, quia serena est Helice, *siccus Aquilonem* dicit eadem elegia vs. 53. ut et Lucan. IV, 50.

*Aegro bruma gelu, siccisque
aquilonibus horrens.*

in quo loco, ut in transitu dicam, in Cod. Thuan. legitur *siccisque aquilonibus*, quae lectio illustrari posset illis, quae Cl. Bentleius ad Horat. I. Od. 25, adducit: ut ostendar *Eurum Hiemis sodalem* dici. Iam si Gratius *Phoenicem* voluisset (ventum solis forte nautis et rerum coelestium studiosis Romae) indicare, *repidi, humidi*, vel simili epitheto debuisset ornare. deinde idem Ouidius insigni loco Borean describit lib. IV. Ex Pont. X, 39.

*Proxima sunt nobis plaustrum
ducentia formam,*

*Et quae praecipuum sidera
frigus habent:*

*Hinc oritur Boreas, ora quoque
domesticus hic est,*

*Es sumis vires a propiore
loco.*

C 3

At

Ignibus, et claro Pleias se prompserit ortu.

60 Im-

*At Notus, aduerso tepidum
qui spirat ab axe,
Est procul, et rarus languidiorque venit.*

Quid videtur? an ventus domesticus septemtrioni et plastro, siue Arcto, non potest iure dici *Helices flatus*? eodem iure, quo Seneca Herc. Oet. 1539. *terras Helices*, et accomodate huic loco Auienus Desc. orb. 639. *flatus vrsae sereniferae*, qui iidem sunt flatus, qui *Helices serenae*. illustrare haec praeterea possemus infinitis locis, vbi Boreas dicitur in Arcto, siue *axe suo*, et septemtrione cogere nubes et in Africam agere, vbi effunduntur, dum serena Europae facit. Lucan. IV, 61. de Borea.

Ille suo nubes quas cumque inuenit in axe,

Torsit in occiduum Nabathaeis flatibus orbem.

si Arctos, vbi est Helice, est Boreae axis, an ille non *Helices ventus* dici potest? quid quod idem Poeta lib. IX. v. 422.

Arctos raris Aquilonibus imbres.

Vbi in Codice Hamb. inueni, *Arctois raris Aquilonibus*, vt Aquilones Arctoi sint ab Helice flantes: et ita contra Borean ponit pro plaga coeli septemtrionali lib. VIII. v. 12. *Quidquid in Euro Regnorum Bo-*

reaque iacer, id est sub Helice vel Arcto. Iam vero quis adeo hospes in Poëtarum lectione, qui nesciat, epitheta adiungi rebus, ex locis, vbi semper et plerumque esse, oriri, et dominari credantur. Sic *animae Thraciae* Horat. IV. Od. 12. quia Thracia etiam quasi ventorum omnium patria censebatur. vid. Casaub. ad Strabon. lib. I. pag. 28. et hinc *Thracium ventum* idem dicit I. Od. 25. et *Threicium Borean* Ouid. II. Art. Amant. 431. et Lucan. I, 389. vbi Schol. *quia ibi est violentissimus, Dalmaticus Boreas* Lucan. V, 378. dicitur eadem ratione, quia inde spirat: et Ouidius iterum vocat *Sidonium Aquilonem* Epist. XV, 13. *Edonos ventos* Valer. Flac. VI, 34. et quae id genus infinita sunt apud Poëtas. Sic ergo Helice est domus et patria quasi Boreae vel Aquilonis, qui ventus, cum sit ficcus, serenitatem inducit. Vnum addere adhuc liber, Barthium quidem *Helicen serenam* dici eodem modo putare, ac *noctes serenae* apud Lucretium I, 346. in quo loco vellem probari, *noctes vigilare serenas*, posse villo modo significare, *studendo protrahere in lucem usque et serenum tempus*. An lux ergo, etiam non sereno tempore, mane non apparet? et ita studendo

60 Imbiberit, tanto despondet longius vsu, Magnum

studendo qui noctem extrahit, etiam non ad lucem non serenam posset vigilare? ego vero apud Lucretium vel proprie sumo, noctes sine nube, quibus poterat coelum et astra spectare: vel figura vsitata Poëtis, *serenas noctes* caperem, pro quibus animus Lucretii serenus, tranquillus et alacrior ad carmina pangenda esset, quia silentia noctis serena, sine ventis et procellis, aptiora sunt ad meditanda naturae opera et carmina. Ita fere Ouid. I. Trist. I. *carmina sereno animo deducta provenire* ait, non *temporibus nubilis*, metaphora peruulgata. Haecenus admissa in sensum communem, et in leges metricas vidimus: superest, ut Grammatices leges duplici facinore etiam temerasse in eadem vocabulo hos operis vnus consortes ostendamus; quo certe commento Gratium non modo ex Poëtarum ordine detruserunt, sed in plebem et rude vulgus, doctissimum vatem transcripserunt. Si enim ventus hic *Phoenix*, ut ex Plinio et Agathemere constat, dicendus sit, sine dubio ita dictus est, ut, *Iapyx* et alii venti, a regionibus nominen fortiti, unde ergo genitiuus ille *Phoenixes*? exemplum proferant Aristarchi no-

nostri, vbi nominis adiectiuum in *ix* exeuntis casus gignendi exeat in *ces*. Sed securi iam duorum priorum syllabarum metuere incipiebant tertiae, si produceretur *cis*, sequente vocali in verbo, *oppande*; atqui caesurae beneficio hoc defendere licebat. Sed forte nominatiuum sibi finxerunt: *Phoenix*: sed hoc nomine venit ipsa regio, quae et *Phoenicia*, non ventus, ut ex Plinio et Agathemere constat. Ut vero, qui semel aberrarunt, longius longiusque se impedire erroribus solent, ipsi prius plurali numero videntur cepisse *Phoenixes ventos*, illos placidos et leniter spirantes. Si vero de Regione intellexissent, non dammare potuissent *status Helices*, pro ex Helice, vel regione coeli, vbi Helice locatur, venientes. Praeterea debuissent probare, illam regionem fuisse sereniorē reliquis, ut hoc sibi proprio epitheto posset a Poëtis designari, ut Rhodus et aliae fuerunt. sed *Phoenix* simpliciter fuit ventus dictus, ut ex Plinio apparet, qui eum *Phoenixem* vocat a nominatiuo *Phoenix*, unde et in codice Bibliothecae Leidensis pro *Phoenixem*, *Phoenica*, ut apud Agathem. *Φοινικα*, legitur. Quod si ipsi confiteri cogantur, iam turpius alterum peccatum apparet,

Magnum opus, et tangi, nisi cura vincitur,
impar.

Nonne

paret, apposito foemini generis epitheto *serenae*, cum constans sit Grammaticorum canon, ventorum nomina esse virilis generis. Vid. Voss. de Analog. I. cap. 10. neque de hoc quisquam adhuc dubitavit, et ita Agathem. *Φοίνικα τὸν καὶ Εὐφρότον* dixit. Plinii vero locum citantes, quem forte aliunde exscripserunt, insigni negligentia, *Phoenicem media regione inter brumalem et meridiem*, exhibent. Quid vero est *brumalis*? debuissent certe addere, *inter ortum brumalem*. Sed haec sufficiant, vt lector videat quinque in vno vocabulo peccata; primum sensui communi et vsui venatorum contrarium, duo in leges carminis et metri incurrentia, reliqua vero Grammaticae canones temerantia: quae omnia, perperam tentata, potuissent effugere, legendo

*Illa vel ad flatum Phoenicis
pande sereni.*

licet vel sic indignus esset Gratio versus. *Burm.*

56. *Laxanda reposito fumo]* Gronovius *ficcanda*, at nihil muto. retia enim eo laxiora, quo ficciora. *Iohns.* Vt solebant etiam omnia instrumenta, quae debebant seruari a vitio. Virg. I. Georg. 175. II,

242. vid. Graeu. lect. Hesiod. cap. II. *Burm.*

57. *Idcirco]* Hic rationem dat prioris praecepti, quo et humorem inter opus esse cavendum monuit. et ideo magis custodiendum monet, ne messis fiat, nisi matura, et sicca aestate. *Burm.*

58. *Maturis]* Reddidit illa Maronis ex Georg. lib. I, 66.

*Puluerulenta coquat maturis
solibus aestas.*

Accendere τὸ coquat, ignibus soles, anno aestatem refert. Vlt.

accenderit annos] Incanduerit, hic enim *παθῆναι* debet sumi verbum *accenderit*: *Accenderit* igitur *annus*, id est antequam fuerit accensus maturis ignibus. *Titus.* Scaliger, Heinsius et Graevius in Syllog. Epist. IV. pag. 284. *annum* esse legendum censebant: et recte: *annus* enim hic est pars anni, aestas. Vt cum *ficcus* est *gelidis aquilonibus annus*. Ouid. IV. Fast. 643. et *annum* pro qualibet eius parte poni iam dudum observarunt viri docti, vid Gronov. ad Liv. XXXII, 5. Barth. ad Stat. IV. Theb. I. et VII, 709. et inf. vs. 148, et alios passim. Aestatem vero intelligi ostendunt *maturi* ignes, vt *solis*, quos Seruius ad locum Virgilii, a Vltio productum, *vehementer*

Nonne vides, veterum quos prodit fabula
rerum,

Semi-

menter feruidos, magnos exponit. Pleiades vero cum oriantur vere, vt Seru. ad Virg. I. Georg. 138. vel mense Maio, et tunc incipiat aestas, vt ex Kalendario et Fastis Ouidii patet, primae messes, id est cannabae, vnde funes fiant, non debent ante aestatem tangi; sed illa iam adulta: nam notum est, duplicem esse messem cannabis, primam, qua euellitur, vt inde funes fiant, alteram, qua semen maturum ex illis colligitur, quae serior est. male Barth. ad Claud. Conf. Mall. 184. *accenderis annus*, pro accensus fuerit, capit more suo. *Burm.*

59. *Pleias se prompserit ortu]* Vna pro cunctis. etenim sex aut septem enumeratas docet Hyginus, Ouidius ait lib. Fast. IV, 169.

Pleiades incipiunt humeros releuare paternos,

Quae septem dici, sex tamen esse solens.

Titius.

60. *Imbiberit]* Locus mutilus, vnde nullum bonum sensum exsculpas: desunt enim quaeapiam, ad quae coniectura peruenire me posse plane diffido: viderur autem sermo haberi de messione lini, atque eius cura: dicitur enim *tangi*

impar, quod tangi nequit, quod non potest tractari, *nisi cura*; aut potius verba fiunt de venatione ipsa, quae ante arma et instrumenta inuenta vix attingi poterat sine periculo ob sui difficultatem. Turnebus distinguebat:

Imbiberit tanto respondet longior orsu;

Magnum opus, et tangi nisi cura vincitur impar.

Titius. Irreparabile damnum, ait Barthius. Turnebus distinctione putauit leuicula tantum opus esse, quam non video a vulgari vilo modo differre. Pirhoeus ex V. C. citat: *longior usu*. Vnde veram lectionem dedi:

Imbiberit, tanto respondet longius usu.

Longius, vt compendio scribi solet, abiit in *longio*, et sic *longior*. *Despondere* inusitata vox librarius visa. *Despondere usu* linum, cum votis retiarum non respondet. *Despondet solum*, cum nihil producit. si *usum* legas, vulgatiores locutio erit, vt *despondere animum*. Ordo tamen verborum idem: Linum si non tantum aliqua occasione humectatum fuerit, sed humor vitiorum pessimus etiam imbiberit, tanto longius abesse, vt *usum* patiat, imo ne tactum quidem, nisi cura
C 5 \vincti-

Semideos? Illi aggeribus tentare superbis

Ire

vincitur, quod magnum opus est. *Vlit.* Elegans ellipsis. Subintelligitur autem τὸ *ῥ*. Sic enim saepe Ovidius. Epistola Phaedrae:

— — — *verba precantis*
Perlegis, et lacrimas fuge
videre meas.

Nimirum, *ῥ* *perlegis*. Lib. I. Amor. Eleg. IV.

Quod tibi miscuerit, sapias,
bibas ipse iubeto.

Et lib. VI. Faistorum 113.

Huic aliquis iuuenum dixisset
amantia verba,

Reddebat tales protinus ore
sonos.

pro, *ῥ* *dixisset*. *Vlit. in Add.* fuit cum coniicerem, *Imber eris*. nec adhuc poenitet me coniecturae. *Iohns.* Forte hic versus loco suo motus poni debet post 50. et de fumo capi, quem *ῥ*,

Ambiberit, tanto respondet
longius usu.

etsi vero illa variatio numeri probari satis posset, ego tamen *imbiberint* malim; centies enim in MSS. vidi, librariorum negligenter in numerorum discrimine versatos fuisse: *usu* pro *usui* usitato more, vid. 207. iam vero *bibere fumum* etiam Horat. dixit III. Od. 8. et Ouid. III. Art. 187. *Lana bibit succos*. Plin. VIII, 48. *Lanarum nigrae nullum bibunt colorem*, qui ita aliquoties hoc

verbo vititur, et de *lino* etiam ut hic vititur lib. XXXIII. cap. 5. sic *nidor imbibitur* idem XXIV. cap. 15. *potare succum* Horat. I. Epist. X, 27. *bibere* vero est largius attrahere, quam *forbere*, quo verbo ante usus erat *ῥ*. 37. de lino, quod vicini fluminis rore adspersitur. Graeci etiam ita solent uti verbo *πιβειν*. Anacreon Od. XIX.

Ἡ γῆ μελαινα πίνει,
Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν,
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας etc.

Ita auctor epist. ad Hebrae. VI, 7. γῆ πινῶσα τὸν ὑετὸν, notante Barnesio. haec mihi facilior visa via has salebras euadendi, in quibus admodum haesit Heinsius. qui tentabat, *imbrifera et*: deinde (*imbibe*) *erit tanto, res spondet, longior usus. imbibere* sc. hoc monitum. vel *imbibere (et tanto respondet longior usus)*. *Magnum opus*. vel *imbibe et id*. Sed fere omnes deleuerat rursus has sibi variis temporibus natas coniecturas. In Epist. ad Graevium Tom. IV. Syllog. p. 285. volebat, *imbibere (ut tanto respondet longior usus)* *magnum opus*. vid. et pag. 287. Posset et legi, *quam bibent* sc. furtum. de ellipsi illa τῷ *ῥ* vid. ad Ouid. Amor. I. IV, 29. et I. Art. 272. et inf. ad *ῥ*. 357. et 455. quae notamus. *longus* vero *usus* saepe a nostro laudatur.

Ire freta; et matres ausi tractare deorum,
65 Quam

datur. vid. sup. vl. 27. posset forte et suum seruare locum hic versus, si tres praecedentes parenthesi includamus; nam certe occasione praecepti de ficcandis retibus, videtur Poëtae in mentem venire messis, quae non tangenda, nisi sicca tempestate: legendumque tunc *usus*: qui *respondere* dicitur, vt inf. vl. 73. *gratia*. Burm. *Se spondet* legebat Gudianus.

61. *Magnum opus*] Videtur hic dicere: Opus esse magnum, et quod nisi longa cura dometur, parari non possit, scientiam Venationis et armorum ad eam pertinentium *usus*. *Tangi* videtur dictum ab altitudine, quia res alti momenti sit. *Barth.* Scaliger legebat, *est tangi*.

vincitur] Vinci dicitur, quod aegre et cum labore superatur, *Barth.*

impar] Deerat haec vox in Cod. Thuan. hic vero versus, quomodo cohaereat praecedentibus, vix video: ideoque quid turbatum aut omisum fuisse puto. nisi legamus continuata oratione, si imberit fumum etc. *tanto respondet longius usu Magnum opus: at tangi n. c. v. impar.* vel hic incipiamus digressionem. vt, postquam de retibus egerit, nunc ipsum venatum adgre-

diatur. *magnum opus, et impar tangi* hominibus, *nisi cura*, id est diligentia et arte vincatur: cum nec Heroës sine periculo illud tetigerint. *Cura* laepe diligentiam in arte venatica notat, vt inf. 152. sed hic adhuc tenebras video. *Burm.*

62. *Veterum rerum*] Res sunt historiae, Res gestae veterum Semideorum. Fabula veterum rerum, de antiquorum gestis narratio. *Fabula* omne id est, quod fando percipitur. *Barth.* Heins. coniiciebat *auorum*: ego nihil moueo. Ita chaos dicitur, *res prisca* Ouidio I. Fast. 103, et ita tempus Mythicum passim *vetus aeuum*, et *aetas* dicitur. vt Ouid. XV. Met. 11. et 69. et alibi. *Burm.*

63. *Semideos*] Heroas. Vnum enim idemque haec duo denotant. Martianus Capella libro II. *A medietate vero aëris, usque in montium terraeque confinia, Semishei, Heroësque versantur.* *Barth.* Ita et Rutil. I, 365.

Secula Semideum ferrati ne-
scia Martis

Ferro crudeles sustinere
feras.

Scaliger post *Semideos* recte interrogationis notam ponebat: vt ibi finiatur periodus, et deinde noua incipiat. *ausi* tentare coelum etc. quam magna mercede *impulerint* siluas. *Semi-*

65 Quam magna mercede meo sine munere
filuas

Impu-

Semideos etiam obuiio vfu; posset capi pro *Semidei*. nonne vides, quam Semidei aufertare coelum, magna mercede impulerint filuas? continuata oratione. nemo autem miretur et inter Semideos referri Gigantes, erant enim Deorum proles, et Terrae, Matris filii. Nec de solis Argonautis agi, vt credebat Titius, pater ex Adoni. *Burm.*

illi aggeribus] Aggeribus quidem nullis omnino in his versibus opus est nobis. *Illi*, id est hostes, nam de feris, quas eo nomine censet, loqui, dubium non est. Aut scribendum *filuae*, quas pro siluestribus feris ponit. Porro coniectura ducor, Gratium scripsisse,

— *illi aggressus lethare superbos.*

Lethare pro occidere priscum et bonum verbum, sed vulgo non satis vsitatum, videtur loco omni corrumpeudo anfastum dedisse. *Aggressus* pro ipsis aggredientibus dictos, non mirabitur, qui Latinos Poetas legerit. *Barth.* Gigantomachiam stolidae illorum ferocitatis primum exemplar proponit. *Vlit.* Id est, montibus. Horat. lib. I. Sat. 8. *Aggere in aprico spariari.* Vetus Scholion, *in colle aperto*, exponit. Ammianus frequenter *aggeres* pro montibus po-

nit. vt lib. XXV. *sub hac altitudine aggerum*, de Alpibus. *Aggerum altitudines* Thraciae attribuit, quas post paulo *montium altitudines* vocat. *Vlit.* in Add.

— *illi aggeribus tentare superbis,*

Iret freta matres aufert tractare Deorum.

Ita Pithoeus. In Logi Ed. deest *iret*. Grotius legendum coniecit,

Aethera, matronasque aufert tractare.

Heinsius,

Aethera, tum matres aufert tractare.

Vlitius, *tentare* absolute sumi credit, et *Ire freta*; tum *matres deorum* exponit feras deorum nutrices, et *tractare* pro vexare, affligere. detur et mihi conieciendi locus: sic itaque lego

— *coelum aggeribus tentare superbis,*

Ire freta, et matres aufert tractare deorum.

Iohns. Facile accedere possem coniecturae doctissimi Iohnsoni, nisi quod *aufert* retinerem, et ad *impulerint* referrem. *coelum tentare*, est affectare, conari inuadere, vt Gigantes re vera fecere. hoc colore excusat audaciam suam Dae-
dalus

Impulerint. Flet adhuc et porro flebit
Adonim

Viſta

ſalus apud Ouid. II. Art.
Am. 37.

*Non ego ſidereas adfecto tan-
gere ſedes.*

et ita *aequora tentare* Ouid.
Epist. VII. 37. vide de hoc
verbo ad Val. Flac. I, 197. et
329. et 804. illud *lethare* Bar-
thii ineptum, licet id nec im-
probare videatur Saluagnius
ad Ouid. Ibin vs. 405. Agge-
res vero recte exponunt viri
docti aggestos montes: inſulſe
puer Britannus moles nauium;
quia Val. Flac. II, 353. dixit
moles ratis. ſed an omnes
moles, *aggeres* dici poſſunt?
ex obuiſo Virgilio loco VI, 831.

*Aggeribus ſocer Alpinis atque
arce Monoeci.*

Descendens.

potuiſſet diſcere, *aggeres* de
montibus dici: conſule et Paſ-
ſerat. ad Propert. I. XXI. pag.
241. Vide autem, an huc fa-
cere poſſit Valer. Flacci locus
lib. I, 199. et an non ille Gra-
tium reſpexerit.

— *nec nunc mihi iungere
montes*

Mens tumet.

ſi modo iungere montes, de
quo olim dubitabam, hoc ſen-
ſu dici poſſit. licet idem Poëta
lib. II, 491. dicat *muros aſtris
iungere*, quod clariuſ dictum
puto. Scaligeri excerpta ede-
bant, et *fortes arces auſi tractare
Deorum*. Burm.

64. *Freta matres*] *Ire freta*
Latium eſt, vt *rare currimus*
aequor Maroni. Intelligit au-
tem *prima Deum magnis freta*
peruia nautis, et Argonauta-
rum temeritatem. *Vlit*. ſic Va-
lerio Flacco lib. I. *It ratis*. Sic
Silius lib. XII. *Sardoos iſſe re-
ceſſus*. *Vlit*, in *Add*. Vid. Heinſ.
ad Ouid. Ep. VII, 40.

matres Deorum] *Dianam* et
Iunonem. *Iohnſ*. *Matres dea-
rum* eſt Poëtice dictum, pro
matres deas, id eſt, ipſas deas,
vt ita paſſim *matres Latiae*,
Achaides, *Auſoniae* etc. Ouidio
et aliis: ſed et ipſe Naſo lib.
IV. Faſt. 423.

*Frigida coeleſtum matres Are-
thuſa vocarat.*

accedit, quod honoris cauſſa
eas matres appellet, vt paſſim
patres et *matres* Dii et Deae
dicuntur: ita *Bacchae matres*,
de quibus vide Barth. ad Stat.
IX. Theb. 479. *Burm*.

tractare] *Tractare* hic pro
attrectare, et contrectare, id
eſt impudice tangere, ponitur.
vid. ad Ouid. II. Art. Am. 633.
vbi legendum cenſet Heinſ.

— *Aggeribus tentare ſu-
perbis*

Aethera, dum *matres auſi*
tractare deorum.
vel *attrectare*. vid. et Tom. IV.
Syll. Epist. p. 285. vbi et pag.
288. tentat. *Aetheraque ma-
tresque*

Victa Venus, ceciditque suis Ancaeus in
armis,

Vt

presque. hoc *improba manu*
tractare vocat Petron. cap. 68.
vbi vide. et Sophocl. Trachin.
571. de Neffo, qui Dianiram
ῥαίει μεταίαιος χερσίν. *Burm.*

65. *Magna mercede*] *Magna*
poena et damno. Graecorum
more: Callimachus in Hymno
in Dianam

Οὐδὲ γὰρ Ἀτρείδης ὀλίγα
ἐπεκόμπασε μισθῶ.

Titius. *Merces* ἐκ τῶν μίσθων
est, et poenam et praemium
significans. Phaedr. fab. 17.
haec merces fraudis a superis
datur. *Quam magna mercede*,
quanto cum dispendio. *Iohns.*
Vid. ad d. 1. Phaedri, et adde
locum nostro Poëtae admo-
dum accommodatum Liuii lib.
II, 36. *satin' magnam spreti nu-*
minis haberet mercedem? maio-
rem instare. *Burm.*

meo sine munere] Recte et
iure ita potest artem venandi
a se carmine proditam vocare,
vt passim meas artes dicit vs.
69. 489. 512. et alibi. tentor
tamen, vt rescribam, *Dei*, vel
Deae sine munere, vt Diana in-
telligatur, cuius auspicio susce-
pit hoc opus, et cui artes saepe
adscribit. vid. 105. Vel Deus,
qui primum auspiciū dedit
artibus, vs. 10. Ita *meas* con-
tra rescribi censebam apud
Nemes. II, 51. Sed non audeo
tamen aliquid hic mutare,

contentus suscipionem indi-
casse. *Burm.*

66. *Impulerint*] Sic dictum,
impellere sylvas, vt et *nuda syl-*
vas virtute mouebant. Magis
proprie a Virgilio I. Georg.
254.

Et quando infidum remus im-
pellere marmor.

contrarium *quiescere*, cum a
venatione scilicet desistitur,
Martialis lib. XII. Ep. 1.

Et non inuenta sylua quiescit
apro.

Titius. *Impellere* hic idem,
quod initio operis dixit *mouere*.
Est enim verbum, quo vis et
impetus designatur, et quo
varie vsus Staium saepe do-
cet Barth. vid. ad V. Theb.
409. non placet vero Hein-
siana coniectura *irruerint*, cum
nulla sit necessitas recepta
verba mutare aliis, pro arbi-
trio. *Burm.*

67. *Victa Venus*] Cl. Gro-
nouius coniicit, *lcta*. Vetus
Epitaphium:

Ictus et angue puer, victa
dolore parens.

Ictus domestico vulnere, Agri-
cola Tacito. *Vlt.* *Victa*, i. e.
dolore victa. *Iohns.* *Icta* posset
defendi ex illis, quae Ouidius
lib. X. Met. 525. et seq. nar-
rat. *victa* vero simpliciter pro
dolore victa, nescio an dica-
tur: cum vox haec varias
recipiat

Vt praedexter erat geminisque securibus
ingens.

Ipsø

recipiat significationes, a diversis animi affectionibus, quibus mouemur. Ita *vic̃ta Dea* Ouid. XII. Met. 32. est mitigata. alias additur *precibus*, aut aliud. sed eligat lector. Heinſius tentabat *moesta Venus*, sed hoc longius abit; forte *vic̃ta* amore intelligendum. Vel potius, quae non potuit numine ſuo, quod minus erat fatiſ, mortem ab Adoni arcere et auertere. Italuno apud Virg. I. Aen. 37.

Mene incepto deſiſtere vic̃tam!
id eſt, quaſi minor Aeneas ſim,
a quo vincor, vt lib. VII, 310.

*Vincor ab Aenea, quod ſi mea
numina non ſunt*

Magna ſatiſ.

quo nos remittit Seruius, qui et alios *irata*m explicare addit. quod et hic locum habere poſſet. *Burm.*

Ancaeus] Ancaeus non vnus fuit. Hic, quem loquitur, Oenei Calydonii filius, cum faſtiſſimum illum aprum ſecuri inuaſſiſſet, ab eo occiſus eſt. Vide Ouid. lib. XII. *Barth.*

aruiſ] Heinſius ad Metam. lib. VIII, 313.

— *Ceciditque ſuiſ Ancaeus
in armiſ.*

reſcribendum cenſet. Vulgo, inquit, circumfertur *in aruiſ*, quod manifeſto falſum. Arcas enim erat Ancaeus, Lycurgi

ſilius, et ab apro Calydonio in agriſ Aetoliſ occiſus. quomodo ergo *ſuiſ in aruiſ*? cui facile aſſentior. *Iohnſ.* *Suiſ in armiſ* capiendum, armatur bipenni. tentor vero vehemen- ter, vt credam, *ſuiſ a ſuiſ* deriuandum, *ceciditque ſuiſ Ancaeus ab armiſ*, id eſt ab apro Calydonio, qui dentibuſ inguina eiſ perſodit. Ouid. VIII, 400. dentes vero *arma* ſuiſ dici probari nihil neceſſe. vltima vero ſyllaba *re ſuiſ* produci- tur ob caeſuram, vt notum. de Ancaeo vide, quae nos diximus in Catalogo Argonautarum. *Burm.*

68. *Vt*] Male *at*. In Veteri Editione exſtat, *vt*. cecidit, vt erat cum ſuiſ ſecuri- buſ. Iſtud elegantius. *Barth.* *Vt*, ſi legeretur, deberet *pro quamuiſ*, vel *quemadmodum* ſumi. ſed *at* mihi magiſ arri- det, quae particula ſaepe ironiae et ſarcaſmo inſeruit, et paſſim a librariis in *vt* mutata fuit. vid. ad Ouid. III. Amor. VII, 1. Heinſius tentabat, *atqui*, vel *etiſ dexter erat*, quia *praetexter* ipſi auctoritate caruiſſe videbatur. ſed ſufficiat nobiſ Gratii: vnusquiſque enim ſibi propria habet vocabula ſcriptor, et nihil eſt, quod repugnat Analogiae. Heinſio praeterea videbatur
ſpurioſ

Ipse deus, cultorque feri Tyrinthius orbis
 70 Quem mare, quem tellus, quem praeceps
 ianua Ditis,
 Omnia tentantem, qua laus erat obuia, passi,
 Hinc

Spurius versus, forte ob vocem *praedexter*: sed et *praedulcis* Nemes. Ecl. I, 22. *praetorridus* Calp. II. Ecl. 80. quae voces nescio an ab aureae aetatis scriptoribus usurpatae sint. et talis formae voces saepe ab vno aut altero auctore amatae. *Burm.*

praedexter erat] Agilis et aptus. *περιδέξιος*. Qui Latinis *aequimanus*. Nam Ancaeus utraque manu dexter erat. *Ingentem* dicit, quod omnium Heroum corpora veteres maiora vilitatis finxerint. *Barth.*

geminisque securibus ingens] Geminas secures appellat, quae esset anceps, ita ut duarum usum praebere possit. Vel magnam intelligit, Virgilii exemplo, qui dicit I. Georg. 172. *geminis dentalia dorso*. *Praedexter* porro est valde dexter, ex vi particulae *prae*, sic *praelustris*, *praediues*, *praeclarus*, *praepinguis*, *praepotens*. Titius. *geminis* est duabus. *ambidexter* enim erat. *Iohnf.* Non verosimile mihi videtur, utraque manu tenuisse singulas bipennes, cum ambidextro etiam vna sufficiat, quam transferre, ut usus postulat, potest, et dextre uti; sed ge-

minae hic sunt, ut Ouid. VIII. Met. 397. *anceps securis*, quam ibi utraque manu tollens ab apro confoditur. *Ingens* vero est terribilis. vid. ad Val. Flac. II. vs. 104. *Burm.*

69. *Cultorque*] Qui agros colit, fordes tollit. Ita orbem tot feris, tot monstris purgavit Hercules, et tamquam virtutis suae campum excoluit. *Vlit.*

70. *Mare*] Erat enim Hercules ex numero Argonautarum. *Iohnf.*

praeceps] Facilis enim *descensus Auerni*. *Barth.*

ianua Ditis] Ob Cerberum ab inferis extractum. *Titius.*

71. *Omnia tentantem*] Proverbiale quid nutrit haec locutio. Terentius Eunuch. IV, 7.

Omnia prius experiri, quam armis sapientem decet.
Ovidius lib. IX, 540.

— — — *omnia feci,*
Sunt mihi Dii testes, ut tandem sanior essem.

Barth. Heinrius malebat *tentantem*, ut vs. 102. sed locutio obuia, *omnia tentare*, a Barthio satis illustrata, et aliis; talesque non libenter muto reconditioribus, nisi accedit MSS. auctoritas. *Burm.*

laus

Hinc decus et famae primum patrauit honorem.

Exige,

laus erat obuia] Cuncta ag-
gressum, ex quibus laudem se
posse consequi speraret. Sed
lectio non est sincera. *Titius.*

obuia] Ex illa scriptura Co-
dicis Thuanei, *laus abulla*, pos-
set quis exculpere, *qua laus*
erat aemula; et tentabar diu,
an ita emendarem. Sed vul-
gata tandem perplacuit, quae
notat, ubicumque se ostende-
ret materia laudis. Ita Quint.
XII. de Inst. Orat. 2. *Virtu-*
tem, qua nihil homini, quo ad
deos immortales propius accede-
ret, datum est, obuiam et illabo-
rata, tantum quia nati sumus,
habeamus. vbi *obuia* est parata,
facilis. ita idem VIII. cap. 4.
et Socratis inuictam continen-
tiam ostenderet, quae corrumpi
speciosissimi hominis tam obuia
voluntate non posset. *Obuia*
ergo quasi quaerenti mate-
riam fuit laus. sic idem Fab.
IX, 3. de figuris, *se obuias*
fuisse dicenti declarant. *Burm.*

passi] Nullum hic est sub-
stantium, cum quo cohae-
reat, aut igitur *passa*, pro *passa*
sunt, legendum; aut *panit*, i. e.
timuit, formidauit. *Iohus.* In
Cod. Thuan. erat, *qua laus*
erat abulla psofi, super scripta
litera *a*, *psofi*. Illud *passi* certe
tolerari nequit; inepte vero
noui editores *pressit*. Vbi enim
pressit mare, tellus et orcus

Herculem? cum ille potius
illa pressisse dici possit. Ex
vitiosa illa lectione *psofi*, erue-
rem potius *sparsit*. aptum vo-
cabulum vago Herculi: ita
Val. Fl. V, 488.

— — — ille labores
Dat varios, suus ut magnum
rex sparsit ab Argis
Alciden.

vbi vide, quae notauimus.
Laus vero Herculi proprie
tribuitur, ut viro forti et bel-
licoso. vid. ad Phadr. IV. 11.
videant acutiores. *Burm.*

72. *Primus patrauit hono-*
rem] Vetus Edit. *primum*.
Sane ante Herculem multi
venatores fuerunt. Qui vero
tot funestas feras occiderit,
nemo. Quare videtur Gratinus
ita scriptam reliquisse. *Barth.*
MSS. *primum impetrauit*, quod
Heinsio placet, et merito.
Iohus. Ita Heinsius orae suae
adscripserat. et ad Ouid. I. Art.
395. coniecerat, et *primus pe-*
netrauit honorem. Sed in Co-
dice Thuaneo erat *primus im-*
petrauit. potest respexisse ad
Cleonaeum Leonem, nam
Prima Cleonaci tolerata aeru-
mina Leonis.

Vid. ad Val. Fl. I, 34. aliter
posset sollemni aberratione
librariorum posita vox esse,
pro *prium*, de qua saepe ad
Ouidium. de verbo *parrare*
egimus

Exige, si qua meis responder ab artibus ergo
Gratia, quae vires fallat collata ferinas.

75 Sunt,

egimus ad Fabii Instit. Orat. lib. VIII. cap. 3. hic verò illud abiicere nondum audeo. *honnorem famae* etiam dixit Ouid. Remed. 393. ubi vide notas. Scaliger etiam legebat *primum*. Sensus vero est, ipsum Deum Herculem, qui omnia tentavit mari, terra, et apud inferos, tamen ex venatu etiam sibi famam et decus parasse, nec armis solis, sed et artibus venaticis illustrem fuisse. nam inter primos fere labores fuere Leo Nemaus, cerua Parrhasis, Taurus Cretenensis et alia monstra, quae non sine venaticis artibus et robore domuit. Senec. Agam. 829. *Burm.*

73. *Exige*] Diligentius considera, si quis *usus*, si qua demum opera meis ab artibus oritur, quae collata et quasi commissa cum feris, earum vires eludat. *Iohns.* Recte vir doctus hic: *exige*, est excute, examinina illa, quae deinde memorabo. *Burm.*

responder] Omnino legitima scriptura in prisca Editione superest. *se sponder.* Barth. Heinio placet *se sponder*, ut et tentabat Gudius supra vl. 60. ego nihil muto: ut enim respondent agri, cum fructus reddunt et similia; sic ab arte

gratia responderet. *redit* dixit inf. 380.

Et nostra quidam redit usus ab arte.

Respondit erat in Cod. Thuan. *Burm.*

74. *Gratia*] Allusio ad proprium nomen. Idem rursus facit inferius. *Titius.* Allusit ad nomen suum, ut et infra: *quam plurima semper Gratia per nostros unum restabitur usus.* Vlit. Lucretius: IV, 166.

— *quid enim mortalibus atque beatis:*

Gratia nostra quent largier emolument.

Idem in *Add.* Lucretii ille locus a Vlitio adductus, potuerat viros doctos docere, minime hic Auctorem frigido illo schemate et hoc, quo scribebat Grattius, tempore damnato, voluisse nomen suum significare. Immo nec infra 216. recte interpretes id iterum adnotasse putem; saepe enim auctores operi suo vel gratiam adesse vel deesse, prout res, quas tradunt et docent, placituras lectoribus aut minus, praevident et praedicunt, iactant. Manil. IV, 434. sed *gratia deerit.* et mox 441.

— — *nec parua est gratia nostri*

Oris, si tamen haec poteris fingere canendo.

Et ita

75 Sunt, quibus immundo decerptae vulture plumae

Instru-

Et ita passim ille hac voce
 vitur pro ea dote, venustate,
 decore, quo se commendat
 lectori opus Poëtae. Mens au-
 tem Poëtae nostri est, si qua
 dote, auctoritate, quam vsu et
 experiëntia mihi paraui in
 hac arte, valeo apud Venato-
 res. et ita passim aliis in re-
 bus hac voce vtuntur Poëtae.
 vid. ad Ouid. V. Met. 378. est
 illa ergo gratia, artis suae pe-
 ritia et dos, quae auctorem
 commendat, et in auctoritate
 ponit: ita inf. 266. *expertos
 animi quae gratia prima est.*
 Cur vero nec illo in loco vo-
 cem hanc diuerso charactere
 imprimi curauerunt? sic Plin-
 ius XXXIV, 8. *statua debet
 habere suam gratiam.* Id est
 debet placere spectatoribus
 suis ob artis praestantiam.
 Sapuit vero in huius loci ex-
 positione Lagus, nec ineptum
 illum lusum agnouit, quem
 semper displicuisse magnis in-
 geniis notauimus iam ad Ouid.
 Epist. XXI, 201. quibus plu-
 ra adiicere esset in promptu,
 nisi angustiis notarum conti-
 neremur. *Burm.*

collata] *collata* est in me-
 dium data, et communi vsui
 praestita. *Barth. Conlara* Cod.
 Thuan. sed deficere hic sub-
 stantium credo, cuius locum
collata occupauit: *gratia* enim,

si intelligatur, debet expli-
 cari, quam ego tibi confece-
 ro, quare cum Heinio, lego,
*quae vires fallunt collata feri-
 nas.* vt *collata* sint, quae ad
 congregiendum cum seris arte
 magis, quam vi, comparentur.
collata ergo a Poëta, nunc ve-
 natoribus demonstrata, et mox
 enumeranda, vt formido, re-
 tia etc. quae fallunt feras
 magis, quam si vi adgrediaris.
 Ita verbo *conferre* vitur Ouid.
 V. Am. X, 58.

*Quod quis habet dominae con-
 ferat omne suae.*

III. Trist. V, 29.

*Quaeque tibi linguae est facun-
 dia, confer in illud,
 Vt doceas vorum posse valere
 meum.*

sic *conferre beneficium, munus*
 et similia passim. et inde
 noster saepe *munus suum* iactat.
 vid. ad vl. 65. *Burm.*

75. *Decerptae*] *Carptae* de
 immundo vulture. *Barth.* Hein-
 sius malebat *dereptae.*

vulture] Quia cadaueri-
 bus, et morticinis carnibus
 hoc auis genus delectatur.
 Docet autem nunc Gratinus,
 ex quarum auium pennis fiat
 formido. ea autem est lingua
 quaedam venatoria, variis pin-
 nis conferta, ad terrorem ani-
 mantibus incutiendum, vnde
 et nomen. *Tinius.*

D 2

facultas

Instrumentum operis fuit, et non parua
facultas.

Tantum inter niuei iungantur vellera cygni:
Et satis armorum est. Haec clara luce
coruscant

Terribiles species: ab vulture dirus auaro

80 Turbat

facultas] Adiumentum :
quia reddit artem venandi
faciliorem. *Iohns.* Hoc verbo
indicari omnia, quibus faci-
lius aliquid fit, aut sine qui-
bus aliquid confici non potest,
et late eius vsum apud scripto-
res patere, docuit Manut. ad
Cicer. V. ad fam. ep. 20. *Burm.*

77. *Inter*] Tmesis: *inter-*
iungantur. Barth.

vellera cygni] Plumas instar
velleris contextas et conglo-
batas dicit. Alioqui *vellus* Poë-
tis, quicquid mollitie ei simile
et colore. *Barth.* *Vellus* pro-
prie est manipulus siue tractus
lanae. Varro Lib. IV. de L. L.
Vellus dictum, quod vellebant
lanam. Ita vellus plumam
dixit Grattius; quia vellitur,
vt, *decerptae vulture plumae.*
Non autem plumas instar vel-
leris contextas et globatas
intellexit, vt ariolatur Bar-
thius. *Vlis.*

78. *Luce coruscant*] Virgi-
lius II. Aen. 470.

— — *et luce coruscus athena.*

Et illud: *plumae Instrumen-*
rum operis fuit, exemplum
habet in illa Aeneid. XII, 897.

Saxum antiquum, ingens, cam-
po qui forte iacebat,

Limus agro posuit.

Barth. Aptiora sunt exempla,
vbi pluralis habet sequens no-
men et verbum singulare, li-
cet saepe turbauerint scribae.
vt apud Ouid. I. Amor. VII, 60.

Sanguis erat lacrimae, quas
dabat illa, meus.

ita Iunianus Cod. et alii. Sed
erant vulgati IV. Met. 604.

— *Sed rāmen ambobus ver-*
sae solatia formae

Magna nepos fuerat.

vt recte Heinsius, quem vide.
sic Gellio IV, I. restituit, *ea,*
quae reconduntur ex eo, quod
non in promptu sint, penus
dicta est. Gronou. quem vide.
ita et apud Curtium IX, I.
Caetera optimam praedam fore,
egregie vindicauit, et optimis
exemplis illustrauit Snaken-
burgius noster. *Burm.*

coruscant] Huc illuc vi-
brant et emittunt. actiue su-
mitur. *Iohns.* Scalig. malebat
coruscat terribilis.

79. *Species:*] Hac voce so-
lent vti Poetae, cum incertae
formae aliquid oculis obie-
ctum est, Quare nec audimus
Ver.

80 Turbat odor filuas, meliusque alterna valet
res.

Sed quam clara tuis et pinguis pluma sub
armis,

Tum

Vet. Edit. in qua diserte excusum *terribiles specie*. Barth. Non tam absurda est lectio *specie*, si etiam *terribili* legeretur. nam ita Virgil. IV. Georg. 73. *pennisque coruscant*, et 98. *fulgore coruscant ardentibus auro*. et passim; et tunc clara luce pro sole, vel die capiendum cum Wasaeo: vt infra 422. *clarus sol*. et ita *claram lucem* nubi opponit Maro lib. I, 588. sed quia tunc hiatus esset in versu, malo actiue sumere cum Iohns. vid. Heinf. ad Ouid. IV. Met. 493. nec *terribiles* video, quo referri posset, si cum aliis *terribiles specie* legas. nam haec, scilicet *vellera* cygni, praecedit: haec ergo coruscant, id est vibrant, tremulo motu, emixtunt species terribiles feris illa intuentibus, vt odor Vulturis totam concutit et turbat filuam, id est feras in filua. *Burm.*

80. *Odor*] Vehementissimum nidorem et ingratissimum reddunt pennae vulturis, sed crematae. Apud Aelianum lib. I. de Anim. 45. lego ὑπὸ πτερὰ εἰ θυμιάσαι τις, ὡς ἀκῶν, καὶ ἐκ φωλεῶν καὶ ἐξ ἰλεῶν τὰς ὀφεις προάξει

ῥᾶσα. Titius. Seneca lib. II. de Ira, cap. 12. *Acerrimas feras umbra, vox, et odor insolitus exagitat*. quod huc referendum Lucanus lib. IV, 437. — *dum pauidos formidine cernos*

Claudat odoratae metuentes aëra pennae.

Vlit. Oppianus lib. IV, 65. rationem dat:

— ἐπεὶ μάλα θήρεσι πᾶσιν ὀξύταται ρινῶν ὁσφρήσεις. εἰ δὲ φράσσαιντο

ἡ σαλικῶν ὁδμὴν, ἢ πεπταμένοιο λίνοιο

Ἐμπαλὺν ἰθύνεσι, etc.

Vlit. in Add.

turbat syluas] Syluestres feras longe arcet. Iohns. Ita Val. Flac. III, 531. *turbatum nemus*, vbi vide.

alterna] Plumae cygni et vulturis alternatim iunctae. Iohns.

81. *Quam*] *Qua* Cod. Thu. et *quam clara suis* Scaliger. nihil opus: venatorem enim docet. *Burm.*

pinguis] Ampla. Iohns. Immo odorem spargens. vt ita pingua omnia vnguenta, oliva, tura, et similia passim dicuntur. quare *pinguis pluma* vulturis adhuc recens et redolens

Tam mollis tactu, et non sit creberrima nexu,
 Ne reprensa suis properantem linea pinnis
 Implicet, atque ipso mendosa coarguat vfu.
 85 Hic magis in ceruos valuit, metus. ast vbi
 lentae

Inter-

lens, non ficcata, quae odorem
 iam amisit, capienda, et vt se-
 quitur, *mollis adhuc tactu*, non
 indurata, et exsiccata, vt *clara*
 Cygni vellera indicant. *Burm.*

82. *Tam mollis tactu*] De
 vfu illo supini in *u* vid. Voff.
 III. de Analog. 12.

83. *Reprensa*] In Cod. Thuan.
 est *inreprensa* vel vt Doruilli
 excerpta *inrepensa*. Heins. ten-
 tabat, *ne te pansa*: non satis
 haec intelligo: forte scriben-
 dum *tractu*, vt mox *lentae* expli-
 cat Iohns. hoc sensu. vt linea
 non impedita nodis vel nexu,
 sed molliter possit trahi et re-
 trahi. De *tractu* vid. infr. 162.
 et hinc *reprensa* pro retracta,
 recollecta. formido vero illa,
 vel linea plumis illis instructa,
 per longum extensa tractum,
 nitebatur furcis quibusdam, vt
 mox docet Vlitius, per quos
 decurrens, si noti essent cre-
 bri, non facile attrahi poterat
 vel remitti, vel concuti, im-
 pedientibus illis notis et plu-
 mis. posset et *linea* sumi in ac-
 cusatiuo casu, vt mox *linea*
arma, et ita construi; ne plu-
 ma illa, (id est plumae) cre-
 berrima nexu, reprensa, im-
 plicet venatorem, properan-

tem linea, suis pinnis, et ita
 vfu coarguat illa linea men-
 dosa: et tunc recte cohaere-
 bunt omnia: videant peritio-
 res huius artis. *Burm.*

linea pinnis] Sunt *pinnat*
 alarum, et ipsae alae frequen-
 ter: *penna* plumam in pectore
 vel tergo denotat, quam *tactu*
mollem, et ideo *vellera* vocauit
 Gratius, sed *penna* etiam pro
 pluma potest accipi, vt *πε-
 ρον*, et *πτερυξ*. *Vlit.*

84. *Mendosa coarguat vfu*] *Parum*
 utilis deprehendatur
 esse ipso vfu. atque ita *παθ-
 τικως* verbum *coarguat* exau-
 diemus: vel legendum *usus*.
mendosa porro valet hic idem,
 quod apud Horatium I. Sat.
 IV, 66. *Ac mea paucis Mendo-
 sa est natura*. Et II. Sat. IV, 24.
*Aufidius foris miscebat mella
 salerno*.

Mendosa.

Titius.

85. *Metus*] Pinnatum ab
 effectu non tantum *formido*,
 sed et *metus* vocatur. vt sta-
 tim; *si qua metus eludat bellus
 falsos*. Nemesianus, 304. *vo-
 lucresque metu concludere prae-
 das*. Vlit. Qui et *Formido* vo-
 catur, ab effectu. Pinnatum
 enim

Interdum Libyco fucantur Sandyce pinnae,
Lineaque exstructis lucent anconibus arma,
Rarum,

enim est instrumentum linea et pinnis constans, ad terrendas feras factum. *Iohns.*

ast ubi] Heins. corrigebat, *est ubi*. vt apud Claud. I. in Eutrop. 138.

Est ubi despectus nimius inuat. Et ita saepe loqui veteres, non ignoramus, sed melius cohaerere tum sequentia, *Rarum*, si qua, credimus; si *ast* legitur. *Burm.*

lentae] Molles tractu. *Iohns.*

86. *Fucantur*] i. e. Colorantur. Nam *fucus* pro colore. *Idem.*

Sandice pinnae] Solus, quod sciam Gratius, mediam huius vocis syllabam corripit. Id quod notauit Casaubonus ad Aurel. 29. *Barth.* Vetus auctor Glossarum dicit, *Sandycem esse herbam tincturae aptam, rubri coloris.* adi Salmaf. ad Solin. 81c. *Iohns.* Monent hic duumviri, *sandice* scribendum, quia corripitur, non *sandyce*. quod ineptum, cum tot deriuata ab *yx*, breuia sint: vt *Phryx*, *Styx*, *sardonix*, et alia: contra in *ix* fere longam facere syllabam vidimus in *Phoenix* vs. 55. vbi debuissent meminisse hi heroës legis Pediae: quam ignorare se produnt. Sic quoque apud Nemes. Ecl. II. vs. 7. *Ercis* pro *Erycis* ediderunt. vt vero in modo syllabae in

obliquo casu variant Poëtae, ita de genere, an masculino, an femino, non conuenit inter omnes. vid. Voss. I. de Analog. 34. in Thuan. erat *Sanduce*. *Burm.*

87. *Lintheaque*] Vet. Edit. *Lineaque*. Et ita veteres libros habere notat etiam Petrus Pithoeus. Et hanc veram scripturam puto. Nam de retibus ab anconibus suspensis loquitur. Sunt autem *ancones* feramenta seu furcillae, siue amites, quibus plagae innuntuntur, vbi extensis iis opus est. *Barth.* Poterat sane hoc ferri, vt per *linsea* intelligeremus ex duriore lino facta vincula, quae stupea et ex stupa fieri solita. Non potuit igitur tenue et tersum fuisse *lintheum*, quo Saluator se circumstrinxit, vt pedes discipulorum abstergeret. *Lintheum* fuit omnino omolinum. *Linthea arma*, vel *Linea* ipsa hic retia esse facile concesserim Barthio, nisi vox ista *lucent* formidinem intelligendam innueret. Retia autem nequaquam lucere debent, sed terrae simillima esse, ne vlllo modo ea feris conspicua sint. Omnino igitur de formidine accipiendum, et *linea* vel *linthea arma* sunt funis ex stupa plexus. *Vlt.* *Lintheaque* reponendum ex MS.

Rarum, si qua metus eludat bellua falsos.

Nam

Thuaneo, quia rudiori lino retia texifolia. Idque *linteum* proprie est. Hinc et pro velis *lintea* passim apud Poetas. *Vlit. in Add.* Sine dubio de formidine accipienda, et *linea arma* sunt funis ex lino, vt modo vl. 81. *pluma sub armis.* id est, in fune. *Lintea* Scaliger. nescio, quid praester, *Linea*, an *lintea*. sed id velle Poëtam credo: alios in formidine, siue funi illo longo, innectere vulturis et cygni pennas, ita vt natura eas dat, alios vero per interualla (id enim *interdum* notare hic puto) fucare illas pennas sandyce, quod si fiat, et *linea arma*, id est funes sint candidissimi, quae innexas has pennas habent, et quae in anconibus illis lucent, et splendent candore suo rarum esse, si bellua illos metus falsos, ex coloribus illis candidissimo et ruberrimo incusos, eludat, et super saliendo euadat. *Burm.*

extritis] Barthius dicit *extritis* (ita cod. suum habere) anconibus lucere retia, vel *extritis* (vt vulgo) valde tritis esse, et respondere *lineis lucentibus*. Ego nullus dubito, veram esse lectionem, quam dedi a Grönouio in ora libri sui adnotatam, et erectis furcillis iniectam formidinem intelligendam. *Vlit. Expositis*

Cod. Thuan. vt testatus iam olim Heinf. ad Ouid. I. Am. IX, 12. ipse tamen in *extritis* propendere videtur. sed nihil elegantiae in *extritis* vel *tritis* anconibus video. *expositis* probarem, pro conspicuis, ita vt et illi terreant feras, et simul, vt recte Vlitius exponit, capitibus suis prominentes incurrentibus feris obstant. ita *expositum* saepe pro conspicuo, quod videndum ponitur. vid. ad Ouid. I. Art. 409. et III, 209. et ad IV. Fast. 564. Si tamen ab vsu longo *extritos* anconas velit quis interpretari, quia funes diu per eos ducti lignum extriuere, per me licet. *Burm.*

anconibus] *Ancones* hic sunt furcillae breuiiores, quibus formidines iniiciuntur: quarum in summo cornua bina sunt, *ἀγκῶνα*, siue cubitum referentia. A forma enim ita indigetavit Gratius, vt *cervos* quoque alii. Seruius ad Eclog. II. 29. *figere cervos*] *furcas*, quae dictae sunt *cervi ad similitudinem cornuum cervinorum*. Varro lib. IV. inter castrensia accenset: *Vallum*, vel quod ea varicare nemo possit, vel quod singula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram litterae V. *cervi*, a similitudine cornuum *cervi*. *Vallum* a vallo nomen habet,

Nam fuit et laqueis aliquis curracibus vsus:
90 Cer-

habet, et *vallus* a *varo* deminuitur. Idcirco *vallum* per antiphrasin ἐτυμολογίζεις Varro, quod vallos, quibus instruitur, *varicare*, id est inflectere nemo possit. Per ea videtur *valla* pro *vallos* intellexisse, neutro genere. Ita et Glossae Veteres: *Vallum*, χαράξ. id est *vallus*, vt frequentius dicitur: quia *vallum* proprie munimentum est vallis praecinctum. Virgilius Georg. I, 264.

Exacuunt alii vallos furcasque bicornes.

Valli sunt furcae bicornes, vt et *vari*, a quibus deriuantur. In venatione quoque vsum habent. Lucanus lib. IV, 439.

Aur dum dispositis attollit retia varis,

Venator.

Barthius, quanquam ita quoque exponit, cum tamen retia ab anconibus suspensa dicat, et ea ferramenta fuisse, videtur pro hamis in arboribus postea affixis accepisse. Iis certe solent aucupes vti: non venatores. Illis enim eundem in locum redire semper integrum. His semper mutandus, prout ceciderit indagatio, vel ipsae ferae duxerint. Itaque furcillae commodius figuntur, et tolluntur, quam hami. Illas merito *anconas* vocat Gratius, quia pa-

tentioribus cornubus, quam retium furcillae, propius ad cubiti formam accedunt. *Vlit.* Profelyta quidem, sed iam familiaris Latio vox *Ancon*. Nam et a coetaneo Gratii Nasone vsurpata Met. XV, 718. *sinuosi litoris ancon*. Quia cubiti instar flexum erat litus. Eadem ratione Val. Flacco lib. IV, 600. *Ancon* fluius dicitur, vt obseruant Carrio et Alardus. *Vlit.* in Add.

89. Nam] Hinc transit ad praecepta de pedicis per distinctionem; hoc enim efficit nunc vocula *nam*. ergo valet *fuit autem et laqueis*. Titius. Formidine quamuis feram posse capi cum dixisset, subdit, aliquos tamen et laqueis vti, quos ceruino neruo iubent contexere, cuius odor suspicionem feris facere non possit. *Vlit.* Gudius ad Appendic. Phaedri fab. IV. legit

Nam fuit ut laqueis aliquis curracibus vsus,

et latius de hoc loco agit; nec curraces abiisse in desuetudinem probat, sed ceruino neruo a magistris fuisse contextos: ita vt *fuit*, sit hic, postquam esse coepit vsus laqueorum curracium, iussere magistri artis eos contexere ceruino neruo. Heinsius, quia in Thuan. legebatur *aliis*, volebat,

D 5

Iam

90 Ceruino iussere magis contexere neruo;

Fraus

*Iam subit et laqueis alius cur-
racibus usus.*

Gudii lectio placet, quia aliter non videntur satis cohaerere sequentia. *aliquis* vero ne mutetur in *alius*. vid. infr. 380. *Burm.*

laqueis] Horum mentio et in iure. *Βρόχοι* dicuntur in Basilicis. Vnde et in S. Scriptura crebrae petita metaphora. vt Psalmo IX, 16. XXX, 5. sed in Psalmo IX, 16. melius in ipso Hebraeo textu, *inciderunt in foueam, quam absconderunt mihi*. Intellexit enim sanctissimus Regum *ταῖς ποδοσφίβας*. Hae enim in foueis occultantur. Vti et Psalmo CXL. *Ἐκρυψαν ὑπὲρ φάγον παγίδα μοι, καὶ σχευήνους δέσπειον παγίδα τοῖς ποσὶ μου*. Cum quo verbo tenus facit Ierem. locus cap. XVIII. vers. 22. et Iob. cap. XVIII. vers. 10. Item Psalm. XXXV, 7. et LVII, 7. et CXLII, 4. Quibus locis non semper podostrabas intelligas; sed nonnumquam et *foueas* solas, quae antiquissima venationis species. *Vlt.* in *Add.* De foueis vide ad Phaedr. I. fab. 17.

curracibus] Turnebus libro XXVI. Aduers. capite 19. Epitheton esse laqueorum hanc vocem credidit, cui adplicauit Gallicam loquendi morem. Non inepte sane. Nam *laquei*

curraces possunt dici, qui currentem sine difficultate facile sequuntur, et ita ipsi ob mobilitatem *curraces* esse dicuntur. Sed nobis dubium non est, de feris ipsis capiendum, quas curraceis laqueis capi posse autument. Eam Gratii sententiam fuisse facile nos docebit Manilius, lib. V. *Astronom.* 186.

*Mendacesque parant foueas,
laqueosque renaces,
Currentesque feras pedicarum
compede nectunt.*

De iis igitur feris dicit Grattius, quae non terrentur formidine, sed perpetuo cursu percurrunt, ideoque iis laqueos non sine successu poni posse; quia *curraces*, hoc est, celeres sunt. *Barth.* Dubito an hanc interpretationem patiatur vox *currax*, quae vagum, et inquietum notat. vt ita *seruus currax* non est, qui *cursor* vocari solet, sed sedulus, in omnes partes discurrere solitus, qui inertis et desidi opponitur, vel etiam nimiam festinationem adfectans, quales in comoediis *currentes* inducuntur saepe. Ita *curraces* laquei essent, qui ita erant positi, vt non vno loco haerent, qui quomodo fierent, nescire me fateor. an ab ipsius cerui velocitate, an quia ipsi laquei alligati palis currunt cum

Fraus teget insidias, habitu mentita ferino.
Quid, qui tentatas iligno robore clausit

Vena-

cum illaqueatis feris? ut fere Vlitius. Heinſius coniecerat *furacibus*. ſed an hoc pro fur-
tuis ponere liceat, nescio. ex Manilii loco, quem Bar-
thius et Vlitius adducunt, ſi *curraces* laquei eſſent illuſtrandi,
legendum eſſet,

*Currenſique, feras pedicarum
compede neſtunt.*

ſed nihil muto. *curraces* illos
vero *nodos* Gallis diſtos huc
nihil facere puto: illi enim
laxi et alligati palo vel alii
rei eſſe, et intrante fera ad-
ſtringi, debent intelligi. quare
illos aliis interpretandos re-
linquamus. deinde *ceruino ter-
go*, malebat Heinſius, et certe
huic fauet ſequens *habitus*, ut
corii externam ſpeciem notet,
ſed nihil mutare melius erit.
Ut vero *ceruinos nervos* in la-
queis probant, ita et *Taurinos*
viſcere nervos intendere ſole-
bant. Ut Heinſ. ad Claudian.
Idyll. II, 38. legit. Haec omnia,
quae in deſuetudinem ab-
ierunt, obſcuriora. *Burm.*

90. *Magis*] Potius, quam
alio. Sic Claudianus hac voce
uſus lib. III. de Laud. Stilic.
209.

*Seu tibi Diſtaene placuerunt
aſtra coronae,*

*Seu magis aeſtuo ſedes vicina
Leoni.*

Barth. Terent. Adelphi. IV.

III, 15. ad *conſumeliam omnia
accipiunt magis*, ubi Donatus,
*mire additum magis, quum poſ-
ſit ſenſus et ſine hoc eſſe integer.*
ſed *magis* eſt *magis* ceruino
quam aliis nervis. vid. Nemeſ.
214. et ad Val. Flacc. I, 74. et
III, 271. *Burm.*

91. *Habitu*] Appellat *habi-
tum* Gratiuſ odorẽ ipſum.
nam alioqui quae cerui ſpe-
cies in ſolo neruo. *Tinius*. An
nervis ceruinis habitum ferru-
num dabit? Vel haec vox men-
doſa eſt, vel ante hanc verſum
lacunae nota pingenda. *Barth.*

mentita] Notandum paſſua
vi, hoc verbum uſurpari. An-
tiquos *mentio* et *mentior* dixiſſe
auctor Priſcianuſ lib. VIII.
Barth. Vid. ad Ouid. X. Met. 28.

92. *Quid, qui*] ſenſuſ eſt:
Uti aliquoſ laqueis curracibus
ſoliſ, ideoque ſeram illorum
laqueis implicitam nullo re-
liſto fugae ſuae veſtigio, quia
paluſ deeſt, ſaepe in alienaſ
inopinantiſ manuſ incidere.
*Quid, qui igitur ilignuſ ro-
bur*, i. e. paluſ pediciſ ſuiſ
adhibuit, an non certiuſ agit.
Vlit. Utramque mihi impro-
bare videtur Gratiuſ. Neque
enim ſatiſ video, qui iſte pa-
luſ pediciſ adnexuſ impedi-
ret, quo minuſ praeda in
manuſ inopinantiſ incideret.
Iohnſ.

denta.

Venator pedicas? quum dissimulantibus
armis

Saepe habet imprudens alieni lucra laboris.
95 O felix, tantis quem primum industria rebus
Prodidit auctorem! Deus ille an proxima
Diuos

Mens

dentatas] Stimulis ferreis,
quasi dentibus munitas. *Titius*.

93. *Dissimulantibus armis*] hic *dissimulantibus*, pro *dissimulatis* dictum. Nam illae pedicae terrâ iniecta teguntur. *Barth.* Ita *dissimulans vultus* Val. Max. III. IV. Extr. I. *arma dissimulantia* hic sunt occulta, latentia, quae clausa vel cincta sunt illicibus. ut ita *claudere* pro cingere mox vs. 112. *habet* vero referendum, non ad alium, sed ad eundem, qui posuit pedicas; nam Gratius instruit illum, et docet varios modos laqueorum. ille ergo, qui pedicas *dentatas* clausit iligno robore, saepe imprudens, id est, nescius ibi feram esse, aut incidisse in illas sine suo labore, ab aliis excitatum, lucratur, et ita alieni laboris fructum capit. ita malo cum Barthio explicare. nam absurdum foret, docere pedicarum genus, unde alius, quam qui posuit, lucraretur. posset et ita explicari, illas pedicas ita esse positas, ut, si incideret in illas fera, clauderetur ligno quodam su-

per feram cadente, ita ut alius praeteriens nesciret sub illo, in pedica, feram iacere captam: fateor, haec nondum clara satis in luce posita, sed genus fuisse decipulae puto has pedicas, in quas incidens fera tegetetur sub iligno operculo. vellem haec magis illustrari ingenio aliorum. *Burm.*

96. *Prodidit auctorem*] In Vet. Ed. *condidit*, non *prodidit* exstat. Quod mihi quidem longe elegantius videtur, qui sciam, *condendi* verbum ita crebro ab scriptoribus poni. *condidit*, id est, esse fecit, prodidit atque edidit. *Barth.* *Condidit* posset adstrui ex illis, quae dixit ad Abinou. Eleg. in Drusum vs. 343. nihil tamen temere nouo. sic et Ouid. I. Art. 326. *partu proditus auctor erat*. IV. ex Pont. XIII, II. *Prodent auctorum vires*. *Burm.*

proxima Diuos] Heinsius, *Diuis*; Turnebus, *Diuo*. at nulla mutatione opus. *Iohns.* Vindicauimus vulgatam lectionem ad Ouid. I. Art. 139. *Diuis* etiam Scaliger. puer Britannus

Mens fuit, in caecas aciem quae magna
tenebras

Egit, et ignarum perfudit lumine vulgus?

Dic age Pierio, (fas est) Diana, ministro.

100 Arcadium stat fama senem, quem Menalius
altor

Et La-

nus ex Plauto locum adductum sublegit Stephani Thesauro. *Burm.*

97. *Caecas aciem*] *Caeca faciem* Cod. Thuan. ortum vitium ex more librariorum, qui solebant *aciem* et *faciem* confundere. vid. ad Ouid. IV. Met. 463. et ad Val. Flac. VI. 297. *Burm.*

magna] Pollens. Nam *magnus* excellentem Latinis sonat. Claudianus in Bell. Ger. 356.

— *stat pallidus hospite magno*
Pastor.

Plinius Panegyrico. *quodcumque rectum magnus hospes impleueris*, Barth. Vid. ad Val. Flac. I, 272.

99. *Fas est*] Scilicet vt sacro vati aperias arcanum hoc. ita saepe Ovidius in Fastis, vt lib. I, 89. et seq. lib. IV, I. VI, 7. et passim. *Burm.*

100. *Arcadium stat fama senem*] Fallor nisi omnino ignotiore nomine Aristaeum indicare voluerit, quem *Arcadium magistrum* vocauit Maro Georg. IV. *Barth. Stat fama*, id est, pertinax penes

illum manet. quamquam id verum non sit. Quod fortean Turnebo suboluit, cum *scit* rescriberet. Sed recta locutio est, *stat fama*. Vlit. Dura haec locutio Cl. Gronouio merito visa, cuius gemellam nondum inueni. *Vlit. in Add.* Gronovius, *Dat.* Turnebus, *scit.* ego tamen nihil temere mutandum censeo. *Iohnsf.* Sine dubio verus fuit hic Gronovius coniector, cui accessit Heinsius, ad Sil. VII, 398. Et nos confirmauimus ad illa Val. Fl. V, 507. Qualemque dabat te fama, videmus. et ad Quid. VI. Fast. 434. in Barthii notis non capio, an voluerit *fama stat senem* coniungere, vt inde efficiat *penes eum stat fama*. Saltem ellipsin statuisse. fama stat prodidisse has artes, vel illum proditum esse harum rerum inuentorem ab Industria, quam vt deam quandam considerat. nam Latine dici, *fama stat senem*, vt *manet aliquem*, nondum credo. *Scit fama* illustramus infr. vs. 202. *Burm.*

quem Maenalius auctor] Emendatum *altor*: atque ita Turne-

Et Lacedaemoniae primum vidistis Amyclae
 Per non adsueta metantem retia valles,
 Dercylon. haud illo quisquam se iustior
 egit,

Aut

Turnebus. *Titius*. Mihi verisimile est scripsisse Gratium:

— — *quem Maenalus auctorem*

Es.

Vlit. Hanc Turnebi emendationem textui non dubitabam inferere, contra omnes codices, qui *Auctor* nullo sensu habebant. *Iohns.* *Altor* rerum est, et se probabat Hëinsio. vid. Syllog. Epist. tom. IV. pag. 289. et 294. Si verò iam fingere liceret Maenalum Lycaonis filium, generis Dercyli auctorem, ille certe hunc vidisse non potuit. Sed mons Maenalus, in quo nutritus fuit, eum, more Poëtico, primum vidisse recte dicitur, et ita Poëta noster Maenalo, et Amyclis, vtpote celeberrimis locis, vritur ad demonstrandam patriam: millies enim hunc vel illum locum eligunt Poëtae, vt totam regionem designent: sic supra vs. 34. *Gnyphitae paludes*, pro Africa. *Canopus*, pro Aegypto vs. 43. et vs. 42. *Bubastis*. et 128. *Hebrus*, pro Thracia, et infinita talia, quae congerant, quos puerilis labor iuuat. *Altor* vero hic, vt *Idaatrix* Ouid. IV. Met. 293. et *Saetabisatrix*

Silio III, 372. adcommodatè Pacuuius apud Varron. de L. L. pag. 69. *Calydonia terra*, atrix exuberantium virorum, vbi Varro Calydonem pro tota Aetolia poni docet. *Burm.*

103. *Dercylon*] Mirum certe accidere potest lectori, tot laudibus celebratum, et Deis aequatum virum, non potuisse a doctissimis viris indagari. Sed ignorance moris et vsus Poëtici deceptos viros egregios puto; solent enim Poëtae saepe in nominibus propriis, praesertim Graecis, filius nomen patris dare, primitivum pro patronymico, vt vocant. et ita hic *Dercylum* esse dictum a nostro pro *Dercylide* puto, et laudari celeberrimum illum Laconem *Dercylidon*, cuius in bello Peloponnesiaco tot egregia exstiterunt facinora, et res pro patriagestae, et qui Abydo et Lampsaço, quae descenderunt ab Atheniensibus praefuit: Vid. Thucyd. lib. VIII, 61. hunc vero intelligi suspicor, quia a Xenophonte lib. III. Hellen. pag. 481. multum laudatur, et dicitur *ἀνὴρ μάλα μηχανικός*, quare et cognominatus fuit *Σίσυφος*, vir solers in inveniendis

Aut fuit in terris diuom obseruantior alter.

105 Ergo

veniendis machinis, et nouis instrumentis: Sisyphum vero vaserrimum fuisse notum satis est. Praeterea Athenaeus lib. XI. cap. 14. pro *Sisypho* eum *Scythos* vocatum dicit, nisi hoc corruptum sit et Sisyphum legendum: nam de eo testatur, ἦν γὰρ ἔδ' ἐν τῷ τρόπῳ λακωνικὸν ἔθ' ἀπλὴν ἔχων, αἰὶνὰ πολὺ τὸ πανουργον καὶ θηριώδες. Nihil in eius moribus erat Laconici, aut simplicis, sed multum versuti et ferini.

Quae omnia optime conueniunt in venatoriae artis peritissimum, qui ut in bello nouas machinas inuenit plurimas, ita et in venatu noui generis laqueos, pedicas etc. excogitasse fertur. Meminit eius et Polyaen. lib. II. Strateg. cap. 6. vbi pro *Δερκυλίδας*, alii *Δερκυλίδας* volunt scribendum. Sed Poetae licet, credo, metri caussa literam exterere. corrupte apud Iustin. VI, 1. *Hercyclides* pro *Dercyllide* scribitur, sed hic alius videtur et paullo serior aetate. Diuersus etiam ab hoc, licet forte ut et alter ex eadem gente, est *Dercylidas*, item Laco, cuius responsum Pyrrho Regi datum, memorat Plutarch. in Apophth. Lacon. pag. 229. Edit. Francof. alii etiam hoc nomine memorantur, ut *Dercylus* Historicus,

saepe Plutarcho et aliis laudatus, de quo vide Maussac. ad Plutarch. de fluminibus in Hydaspes, et de quo errantem Micyllum notauimus ad Ouid. III. Metam. 32. *Dercyli* cauponis mentionem facit Aristoph. Vesp. vl. 78. Iam vero Graecorum exemplo nostrum *Dercylon* pro *Dercylida* posuisse, et iure suo et licentia vsum credo: Graeci enim promiscue saepe duplici hoc nomine solent vri. Ita *Ἀμφιτρεύων*, pro *Ἀμφιτρευνίδης* positum docet locus Pindari Od. Nem. IV, 32. vbi Scholiastes alia exempla producit, et primitiuis etiam dari formam patronymicam, ostendit Eustath. ad Dionys. Perieg. 251. Ita *Σωκλείδας* dicitur, qui *Σώκλης* erat dictus, Pindaro VI. Od. Nem. 35. vbi itidem videndus scholiastes. et Schmid. ad VI. Olymp. pag. 265. Latinos vero hoc quoque sibi ius fecisse patet ex Ouidio, qui VI. Fast. 235. *Lycaona* dixit pro *Lycaonide*. Hygin. fab. 81. et Sidon. Paneg. Maior. 179. *Oileus* dicitur *Ajax* pro *Oilide*, et apud Ciceron. II. de Orat. 66. *multos Oileos* Antonius dicit; ita *Herodes Atticus*, *Apollonius Molo*, et alii nomine patrum dicti, ut notum. et hinc videmus caussam, cur *Eurytion*, cum *Euryto* saepe confusus fuerit,

105 Ergo illum primis nemorum Dea finxit in annis,

Aucto-

fuerit, in Catalogo Argonautarum. plura exempla proferre possemus, sed intra notarum modum cohibendus est impetus. *Valles* vero non adfuerat non interpretor, Dercylo antea non visas, sed quae antea retia et instrumenta illa non viderant, sed venatores tantum viribus congregientes cum feris. *Burm.*

se iustior egit] *Tò se* abundat. Abundat vero *se* in plurimis scriptorum locis. Caesar lib. II. de Bell. Civ. *portis se foras erumpunt. Emergere se* Manilius lib. IV. Sallustius. *Omnes homines qui sese student praestare caeteris animantibus.* Barth.

104. *Diuom observantior*] Virgil. *Observantissimus aequi.* Barth. Memoriae nimis confidit vir Doctus: apud Virgil. II. Aen. 427. legitur

— *iustissimus unus,
Qui fuit in Teucris, et servan-
tissimus aequi.*

Quod imitans Gratius recte mutavit, quia, ut *servare ius, aequum*, et similia dicimus, ita non *servare*, sed *observare* deos dicimur. *Burm.*

105. *Primis in annis*] *Primis* illis temporibus. *Vlit.* Malo, ex ipsa iuventute, ut ex *finxit* manifestum est. *Iohns.*

nemorum Dea] Diana, quae generatim cunctis nemoribus praeest. Horat. in carmine seculari

*Phoebe, Sylvarumque potens
Diana.*

Catullus Carm. XXXIV.

*Montium domina ut foret
Sylvarumque virentium,
Saluumque reconditorum.*

Titius. Iupiter etiam cognomine Nemorum Dei censetur. Virgil. lib. II. Georg. 15.

— *Nemorumque Ioui quae
maxima frondet*

Aesculus.

Barth. Sed ibi non *Ioui nemorum*, sed *Aesculus maxima nemorum, frondet Ioui*, esse construendum, docet Seruius: Diana vero passim nemorum et montium dea a Poëtis inducitur. Vnde *Regina nemorum* Senec. Hipp. 406. vid. ad Catul. Carm. XXXIV. et infinitos alios. Egregie Lutatius illustrat Virgilii locum ad Stat. IV. Theb. 425. *Nemori Latonia cultrix additur: vbi, illè, omnis lucus Dianae est consecratus, exceptis quercetis, quae sunt Ioui.* ut recte legit Barthius. *Burm.*

finxit] Ad suas artes. in Vet. Edit. *armis*, non *annis* legitur, quod ego verum esse non puto. Barth. Sollemnem hanc esse librariorum confusionem

TWV

Auctoremque operi dignata inscribere
magno,

Iussit adire suas et pandere gentibus artes.

Ille etiam valido primus venabula dente

Induit:

τῶν primis in annis et armis
docebunt ea, quae ad Ouid. I.
Art. 118. et VIII. Met. 313. et
alibi adnotata leguntur. ego
hic etiam *annis* praefero, et
cum Iohnf. de iuuentute prima
expono: venatui enim ab ipsa
pueritia a Diana fuit initiatus,
et ita prolusit bellicae virtuti,
et artibus militaribus. *Burm.*

*Vt nostrum tantis inscribam
nomen in actis.*

Burm.

107. *Adire suas*] Tanquam
mysteria. *Iohnf.* Heinsius ma-
lebat *obire*. sed *adire*, ipsum
scilicet, et *pandere* deinde
aliis, verius videtur. et recte
Iohnf. cepit. ita Ammian. Mar-
cell. lib. XXII. cap. 16. dixit,
diuini intelligendi aditionem, et
praesensioem originem. *Burm.*

106. *Auctoremque operi*] Al-
ludit ad nomen Dercyli, Δερ-
κύλιος excorio, a frequenti ca-
ptura ferarum. *adire artes* est
exercere. *Titus*. Inepta deri-
vatio nominis, cum δερκύλειον
ab Hesych. αἵμαποτειν verta-
tur, et δερμύλειον alios scribe-
re notat Erym. M. Auctor, et
pro excoriare sumi docet.
Sed an ita non rectius seruis
hoc nomen imponeretur?
quibus credo hoc relinqueba-
tur. *Burm.*

inscribere] Translatio a li-
bris, qui nominibus auctorum
praetitulantur, ut loquitur Hie-
ronymus. *Barth.* Ita dominus
inscriptus rei Senec. Epist.
XCVIII. et Ouid. XV. Met.
128. *inscribere Deos sceleri*. et
X, 199. *mea dextera leto Inscri-
benda tuo est*. alia constructio-
ne Tibull. IV. l, 38.

108. *Etiam*] *Vet. Ed. aciem*.
Quae lectio non indigna est
Gratio. *venabula induit aciem*,
valido dente. Omnino ita scri-
pisse videtur. *Dens* autem
poëtis quilibet mucro aut cu-
spis. *Barth.* Itaque nulla ante
Dercylon venabula fuerunt,
siquidem ex solo ligno con-
stare non possunt. Sed Pli-
nius lib. VII. cap. 56. Creten-
ses dicit venabulum inuenisse.
Varia itaque illa Barthii lectio
a mala manu est. Cretenses
venabula inuenerunt, et pri-
mus ea valido dente induit
Dercylos. An ferreo? ita vi-
detur, cum alio iam muniif-
sent venabulum suum antea
Cretes, sed minus valido.
Doctissimus Gronovius lib. II.
cap. 13. additam venabulo hic,
λογχὴν τοματάτε καὶ σέγγε,
F. σιδήρε,

Induit: et promi moderatus vulneris iram

110 Omne

videtur, verbis Pollucis, ex lib. V. cap. 3. Quod hic *valido dente* induere est, idem statim erit, *verutis dentibus stritum*. At si *veruti dentes*, et *geminæ furcae* eadem, quæ antea *moræ* sint, etiam hic validum dentem esse censeam, qui moris excipit onus. Singularem pro duali posito, *validi dentes* sunt, quas *geminas furcas* statim vocat. Ita non primus inuenerit aut præfixerit cuspide venabula Dercylus, sed a Cretensibus inventa. Sed si *dentem* pro cuspide accipimus, ita et *veruti dentes* accipiendi erunt: Hoc sensu potest legi: *Ille aciem*, quod alias ineptum est. *Vlit.* Sed rationem constare constructioni fuisset ostendendum; et si *aciem* voluissent seruare, legendum foret,

Ille acie validi primus venabula dentis

Induit.

Sed nec hoc præstare vulgato temere quis dixerit. sine dubio a glossatore venit, qui *dentem* explicabat per *aciem*. Quæ Vlitius ex Gronovii lib. II. Obl. 13. adducit, frustra quaeres in ultima editione, sed apparent in priore anni 1639. *Burm.*

109. *Promi moderatus*] Elegantissime. *Moderari* enim *vulnus* est certo ictu, non cum

impetu infligere. *Ira* vim inconsultam et impetum vulneris denotat. *Barth.* Deorsum acti. pessime hunc verbum interpretatus est Vlitius, qui per *pronom vulnus* feram prono pectore in telum irruentem significari contendit. *Iohus.* Recte, ut puto, Iohnsonius. Ita *pronos* et *succinctos* coniungit Quintil. II. de Institut. Orat. 2. *pronus* venator et paratus ad excipiendum aprum, moderatur iram vulneris, id est, non irruit et altum vulnus infligere et adigere meditatur, sed excipit feram irruentem venabulo: ita *roto pectore pronus* Ouid. IX. Met. 44. et hoc ostendit Pollux lib. V. §. 22. qui statum tenentis venabulum contra Aprum, dicit esse debere, ut sinistro pede præposito, dextro postposito, stet venator, et ita prone sit corpore, contra alias vero feras, magis rectus stet: quia illae insiliant venatorem, aper verò irruat: si autem saliat, enses esse stringendum, et supponendum addit: *pronom* ergo *vulnus* Poëtice pro prono homine, qui ut vulnus inferat paratus stat ad excipiendam venabulo feram, non vero præceps est ad inferendum sponte vulnus, sed expectat irruentem. *Pronum vulnus* videtur

110 Omne moris exceperit onus. tum stricta
verutis

Denti-

detur dictum, ut *descendere* dicitur vulnus et ipsum telum, de quo vide ad Ouid. III. Met. 67. *Moderari vero iram*, ut apud Sueton. Aug. cap. 13. *Succesum victoriae moderari. Temperare iras* dixit Maro I, 57. de Aeolo ventos cohibente. *Ira* vero hic est, quam postea *impetum* vl. 123. vocat. *Burm.*

110. *Moris*] id est extantibus utrinque alis moratus est feram, ne totum subiret venabulum. Dicit Gratius, hunc primum adinuenisse duas illas furculas, quae circa medium fere cuspidis utrinque prominent. *Κνώδοντας* vocavit Xenophon. Mora illa est, quam in ingressu *κνώδοντες* siue dentalia habent. Non aliter quam si quis ense transadigat quidquam capulo tenus, ipse capulus moretur et sistat impetum. Silius lib. I, 515. *simul exigit enses Quae capuli statuere morae.* Contrariae his sunt, quas in extrahendo sagittae habent. Lucanus lib. VI, 216.

*Ille moras ferri, nervorum
et vincula rupit,
Affixam euellens, oculo pendente, sagittam.*

Vlit. Προβολάς vocat Hesychius, atque inde προβόλιον. quod illi est: σιβύνη ἔχουσα

μετὰ τὴν ἀκμὴν προβολάς. Eleganter Nalo lib. II. Amor. Eleg. XI. *conchas bibulosae lapillos, bibuli litoris moram* vocat, quasi vndas morentur. Quod autem *apros excipi* obseruavi, inueni et apud Flaccum lib. III. Od. 12. *latitantem fruticeto excipere aprum.* Et apud Ammianum lib. vlt. *si qui adultus aprum exceperit.* Ad hoc valido nisu firmoque gradu venatori opus est. *Vlit. in Add.* Heinfs. malebat *toris*, quasi fuerit torosus vir, et inde fortis Dercylus, ut de Hercule et Milone multis ad Ouid. XV. Met. 230. sed *morae*, ut explicat Vlitius, magis placent. Licet quaedam exempla, quae adducit, non satis apta legerit: nam apud Ouidium: *litoris mora* est, ubi Puellae morari debent, ut legant conchas, non ultra progredi: ex Vlitii sensu dixisse debuisset, *aequoris illa mora est.* In Lucani quoque loco *Moras ferri rumpens*, est membra siue partes, vel ossa capitis, quae morabantur sagittam, ne altius penetraret, rumpens, et euellens sagittam. nihil haec ad moras illas siue furcas, siue in sagittis contrarios, ut puto, hamos intelligens Vlitius. Ita lib. IV, 762. *nec profuit ulli Cornipedis rumpisse*

F. 2

pisse

Dentibus et geminas subiere hastilia furcas. Et qui-

pisse moras; id est, equis euntibus in hostes obstantia rupisse. *Burm.*

exceptit onus] Impetum feræ fauciae in venatorem ruentis sua mora sustinuit, quod alae in venabulo praestant. *Titius.* Artis huius vocabulum est, quam in venabulo tenendo egregie instruxit Xenophon cap. 27. et ab eo Polux lib. V. cap. 4. et proprie quidem ad excipiendos apros. *Vlr.*

onus] Omne negotium venatorium. Quod graue erat, mora vero et ingenio leue redditum est. *Barth.* Immo *onus* est feram irruentem, quam sustinet, et moratur, vt recte Titius exposuit. *Burm.*

stricta verutis] *Veruti dentes* dicuntur mucrones instar veruum vna cuspide prominentes. Nam *veru* est telum vnius et rectae cuspidis. Illa vero non inelegans phrasis est, *subiere in furcas*, pro in eas matata sunt. *Barth.* *Veruti dentes* recte exponuntur cuspides longiores et tenues, quales erant in verubus. *verutos Volsco* Scalig. in Epist. ad Lipsium tom. I. Syllog. pag. 239. *νεσσοφόβους* explicabat. obscuriora vero haec sunt Gratii verba, quae ego ita construenda esse arbitror et explicanda: tum hastilia verutis

dentibus (vt *venabula lato ferro*, et similia obuia) fuere stricta, (vel *structa*, licet prius praeferam) et subiere geminas furcas. nam variatio illa constructionis, si repetas *ἀπὸ τῆς κοινῆς subiere*, vix hoc loco placere potest: sensus autem est. tum hastilia (id est ligna venabuli) dentibus verutis, fuere stricta; et deinde ligna illa subiere furcas geminas, id est fuere sub furcis, quae in parte superiore post dentes verutos fuerè positae, et quas subiere, id est inferiora fuere, hastilia. Quae clariora credo esse, quam perplexae illae interpretationes. *denesi veruti*, sunt *longum* illud *rostrum*, quod Martialis dat venabulo. lib. XIV. Epigr. 31. *stricta* vero separatim capiendum, non coniungendum cum *verutis dentibus*. vt ita *strictae manus*, *ungues*, etc. quae parata sunt, armata ad laedendum et pugnam, de quo vid. ad Ouid. I. Amor. VI, 14. ita *secae strictae* in sue apud Stat. XI. Theb. 531. posset et *stricta* pro *destrieta* sumi, vt mox 119. et 144. tunc *hastilia destrieta* dentibus verutis fuere. nam absurde Iohns. hic, *hastilia stricta corrice*, explicat. inductus credo vs. 119. vbi *destrietae corrice virgae*, sed non *virgae destrieta corrice* dicuntur. Qui melius

Et quidem totos clauferunt ensibus orbes,
Ne ces-

melius exposuerit, vates esto feljior. sed in furcas subiere, vt Barthius vult, an notare possit, mutata sunt in furcas, dubito, et auctoris menti repugnare puto, qui non hastilia mutata in furcas, sed illas in superiori hastilium parte additas vult. praeterea, quae nam sunt illa, quae stricta sunt dentibus, et subiere in furcas? certe hastilia: sed illa manserunt, et ligna illa venabuli, veruto dente iam armata, accipere post cuspidem ab vtraque parte geminas furcas, quae vt geminae secures supr. vl. 66. ancipites erant, et duplex vulnus infligere exceptae feræ poterant. Et talia hastilia Vlitius in titulo Gratio sui inter alia expressit. Heinſius tentabat, tum stricta veruti; vel veruta; dentibus et geminis subiere hastilia furcas. Sed haec vix capio. In Codice Thuaneo etiam furca reperit Doruilius, vt legi posset, et gemina subiere hastilia furca. vt litera s adhaeserit voci, a sequentis subiere prima, et si ita legatur, ita construe, tum hastilia gemina furca (eodem modo vt hastilia verutis dentibus explicabam) subiere, id est succellere, postea inuenta fuere, et in vsum recepta. vt ita Ouid. I. Met. 114. subiit argentea proles. et tunc posset

etiam legi, geminis subiere hastilia furcis. quicquid sit, haec puto tolerabiliora esse iis, quae tentabat Barthius. et recte Vlitius credit, aliud genus venabuli, quam quod laterat ferro, intelligi, quod longa et tereti esset cuspidem, et munitum duabus furcis sub cuspidem illa veruta: et hoc genus successisse illi valido denti, quo Dercylus armauerat antea venabulum. arbitrium esto penes eruditos. *Burm.*

112. Totos clauferunt ensibus orbes.] Rotunditatem hastilium vndique paruis gladiis muniverunt. Titius. Vetus Codex, vt testatur Pirhoëus, habuit notis. Ait Gratius, quosdam tot cuspides telo vni praefixisse, vt in orbem visi sint eos totum disposuisse. Barth. Describit hic nobis εὐρυκάρηνα προβόλαια, quae post exsertam aciei longitudinem ferreum orbiculum, siue obeliscum latissimum furcarum loco habent. Totos clauferunt ensibus orbes, idem est, ac si dixisset, totis clauferunt orbibus enses. Tò ensibus tertii casus est, vel pro in ensibus. Claudere est circumdare. Tori orbes sunt, qui enses siue cuspides totas circumeunt, cum furcae tantum ab vno et altero latere exstant. Orbes autem aliqui harum

Ne cessaret iners in vulnere massa ferind.

Blandi-

harum loco adhibuerunt, ut eo validius irruentem feram exciperent, et massa tota illa certius onus sustineret. *Vlit.* Obscuriora haec fateor, neque admodum satisfaciunt interpretes, ego timide et cum veniae praefatione dicam, quid de hac *massa inerti* sentiam. Dercylum primum inuenisse dicit moras, id est post cuspidem in ligno siue hastili, circulum quemdam vel orbem, qui vulneratam feram cuspidem venabuli moraretur, ne penetrante toto venabulo per corpus ferae, periculum aliquod venatori a fera vulnerata, et quae totum telum receperat, nasceretur. postea inuentas fuisse geminas furcas, quae non modo morarentur feram cuspidem istam, sed et alio vulnere laederent. his non contentos alios post cuspidem addidisse circumpositam hastili massam illam, siue orbem ligneum vel ferreum, et multis minoribus cuspidibus, quos *enses* vocat, munivisse, et ita irruenti ferae et cuspidem iam percussae, si penetrare ulterius vellet, plura simul vulnera infligerentur. *iners* ergo erat prima illa massa, cum sola et nuda sine cuspidibus erat, nec inserviebat ulli rei, nisi ut inreretur feram, quae ad moram

illam usque, cuspidem siue verutum dentem corpore receperat, sed cessabat, et nihil ulterius operabatur. Gratius vero monet duas furcas illas, sub dente venabula sufficere, quia et illae morari, et geminum praeterea vulnus ferae possunt imponere: nec debere aliquem, solo inductum nouitatis studio, illum orbem siue massam tot cuspidibus armare, quasi plura vulnera plus efficerent, duobus a furca inflictis: nam et nimio et exiguo peccari. exiguo peccabat nuda et iners massa, nimio peccabat massa tot ensibus armata, medium tenent duae furcae, quae sufficiunt. sed hoc esse, addit ingenium hominum, ut, licet usus et experientia doceant, quaedam sufficere, semper tamen expertis aliquid addere velit, blandiente inuentionis gloria, *quae noua semper amat, et mox possessa relinquit*; ut in alia re Petronius cap. 120. *ibidem* vero explicarem, in hac re, quam tracto, et coniungerem cum Vlitio sequentibus, *exiguo nimioque nocent sc. blandimenta nouitatis*. aequae ergo in venabuli structura dicit peccare, qui solam et nudam massam circumponunt hastili, atque eos, qui plurimis ensibus armant; et licet proprie

Blandimenta vagae fugies nouitatis; ibidem
 115 Exiguo nimioque nocent. sed lubricus errat.
 Mos, et ab expertis festinant vsibus omnes.
 Quid, Macetum immensos libeat si dicere
 contos,

Quam

proprie *ibidem* de eodem loco dicatur, ut apud Terent. Andr. IV, 4. *re ibidem prouoluam in luto*, id est in eadem via. et Virg. I. Aeneid. 115. *ast illam fluctus ibidem torquet*, quia tamen *ibi* etiam saepe de re dicatur, ut Terent. Heaut. III. 1. *Subsensit illos ibi esse*, et alibi, nihil obstat, quo minus hic *ibidem* ita capiamus. *Burm.*

112. *Totos*] *Notis* Cod. Thu. in quibus et vox *orbes* deerat. Scaliger volebat, *clausurunt orbibus enses*. Sed enses clausi orbibus, quid nocere feris possint, non video. Licet ita per figuram etiam explicet Vlitius, et *claudere* pro cingere, ambire capiat: hoc recte, illud nimis improprie et duriter. Cum in vulgata lectione nihil duri sit, etsi *claudere* pro cingere, munire capias: ut *claudere filuas, feras* et similia, de quibus vid. ad vl. 49. et 91. similis locutio et in alia re, inf. 141.

Aspreis medius qua clauditur orbis.

Vbi orbis est locus, in quo creditur cubile ferae, vndique cinctus aspreis; ita hic

orbis, rotunda massa, ensibus clausa et circumdata est. *Burm.*

113. *Massa*] *Massam* vocat totum illud ferrum, quod vulneri infligendo per se ineptum est; sed tantummodo feram fauciam distinet, ne per contum ad venatorem peruadat. *Titus.* *Massam* videtur inertem appellare clauam illam siue ligneum telum, cui infixae fuerint tot cuspides. Quod *ne cessaret*, hoc est, vllam modo finem vulnerandi faceret, tot in orbem mucronibus suffixum erat. *Barth.*

115. *Exiguo nimioque*] Venationi inepta sunt hastilia, quibus vel nimia, vel perexigua sit cuspis. *Iohes.*

lubricus errat] *Errat* hic est non constitit, non acquiescit inuentis et vsu probatis: ita *errat amor* Ouid. II. Am. X, 9. et alibi saepe. *Burm.*

116. *Festinant vsibus omnes*] *Discedunt*, abeunt a recto vsu. *Titus.*

117. *Immensos libeat si dicere contos*] *Sarissas* Macedonicas, quarum ingens proditur fuisse longitudo. *Titus.* Longissimos. Hoc enim valet *immensi* non raro vox. *Claudianus*

E 4

Quam longa exigui spicant hastilia dentes?
Aut contra vt tenero destrietas cortice
vargas

120 Praegrauat ingenti pernix Lucania cultro?
Omnia

dianus de hasta Martis, Conf.
Olyb. 122.

— *immensaue cornus in
hostem,*

*Porrigitur, tremulisque ferit
splendoribus Hebrum.*

118. *Spicant hastilia*] Cuspi-
dant, in modum spicarum ar-
mant ferro inserto. Virgil. I.
Georg. 192.

— *ferroque faces inspicat
acuto.*

Titius. Vetus verbum *spicare*.
Nam *spicum* dicebant, quod
nunc frequentius *spiculum*
perhibetur. Hinc *spicare* est
adfigere spiculum. Barth.
Aliud est *inspicare faces*, de
quo egit infra Vlitius ad vl.
484: aliud *spicare* hoc loco,
quod nihil aliud notat, nisi
in dentes acutos exire hasti-
lia, siue sarissas illas Macedo-
nicas. Burm.

119. *Vt*] In Cod. Thu. ego
abesse malim: vt supr. 75. *de-
cerptae vulture plumae*: repeti
debet *quam tenero*, cuius lo-
cum tamen vt tueri satis
potest. Burm.

vargas] Sic tenues hastas
alii etiam *vargas* vocant. *παβ-
δος* Graeci. Claudianus lib. I.
de Laudibus Stiliconis 65.

*Quis Stilicone prior ferro
peperare leones*

*Cominus, aut longe virga
transfigere tigres.*

Barth. Sed in Claudiani loco
virgatas figere tigres, legen-
dum docuerunt interpretes.
tenero cortice destrietas in-
terpretor, ex arboribus non-
dum validis et duro cortice
obductis, sed tenero et molli
adhuc. Burm.

120. *Liuania cultro*] Ignota
mihi regio, ignoti populi. Ti-
tius. *Arbania* legendum conie-
cit Turnebus, cum ex auto-
grapho primae editiones ha-
beant, *Liuania*. Quod *Luca-
niam* ex suo cod. supposuerit
Pithoeus, vereor, ne *αὐσιώην*
fit. Nam de iis nihil tale
quid memoriae proditum est.
At Albani celeberrimi anti-
quitus venatores, et canes
eorum ab omnibus fere cele-
brati. Vlit. Recte Pithoeana
habebat, *Lucania*. Nam ita in
MS. Thuanaeo. Venatu autem
celebres fuisse Lucanos post-
liminio me docuit Papinius
Theb. VIII, 532.

*Qualis fetigeram Lucana
cuspidē frontem*

Strictus aper.

Iustinus lib. XXIII. cap. I. de
ipfis

Omnia tela modi melius finxere salubris.

Quo-

ipsis Lucanis: *Quippe ab initio pubertatis in filiis inter pastores habebantur. Cibus his praeda venatica.* Vlit. in *Add.* Quia hic de venabulo agitur, de Apris Lucanis consulendus Barth. ad Stat. VIII, 532. quem locum recte Vlitius adduxit: adde Horat. II. Sat. IX, 6. ubi *Lucanus aper* captus memoratur. *Burm.*

cultro] *Cultrum, enses, dentes* pro iisdem ponit, nimirum culpide vel acumine modo longiore, modo brevior. Vide Salmas. de Cruce. p. 338. ubi et Graecis *μάχαιραν* esse ferrum lanceae docet. *Burm.*

121. *Omnia tela modi*] Id est, temperata mediocritas. Plin. Lib. I. Epist. vlt. *Si praedolum istud tam salubriter emerit, ut poenitentiae locum non relinquat.* Ita iusto et temperato pretio, ut neque emptori nimium, neque venditori minus videatur. lib. VI. Epist. 30. *Attendimus ergo, ut quam saluberrime reficiantur. Salubres modi* hic sunt, cum telum neque exiguo, ut Macedonicum, dente *leue* nimium *vulnus* stringat: neque ingenti, ut Albanicum, cultro iaculantis imperum corripit, et gravitate sua citius terram versus declinet. *Vlitius.* Mediocres recte exposui. sic Suetonius de Augusto cap. 42.

Sed ut salubrem magis, quam ambitiosum Principem scires. Id est moderantem beneficia sua, medium inter avarum et prodigum. *Idem in Add.* Vlitius exponit temperatos. et Plinium suum mellitissimum trahit in partes, inuitum liquid ego sentio, *Johns.* Non male *mediocres* exponit Vlitius *salubres*: licet enim id non natura sua notet, sed utiles, commodos; tamen inde illa significatio sponte fluit, et ita in Suetonii loco Augustus Saluber princeps, id est utilis reipublicae, legibus et etiam exemplo suo dicitur, et ita *salubre pretium*, est quod utile est, nec arcae graue, et ideo etiam modum non excedit, sed medium est inter *vile* et *insanum*, ut alii loquuntur passim, ita Heinss. ex Codice S. Germ. apud Columell. VII, 3. rescripsit. *Cicercula sumptuosior est, quam ut suburbanis regionibus salubri pretio possit praebere.* ubi olim exiguo pretio legebatur. in Cod. erat *salubri portio*. mox sumptuositati opponit *vilisatem*. sic *salubriter pasci* idem VIII, 10. et salubre pretium Martiali X. Ep. 104. reddidit Scriuerius. ut ergo supra dixit vs. 115. de hastilibus armandis, *exiguo nimioque* nocent, et ideo inutilia fieri hastilia, quae modum excedunt

E 5

dunt

Quocirca et iaculis habilem perpendimus vsum:

Neu

dunt, aut intra eum fiunt, sic mediocria etiam iacula probat. non est ergo, quod Iohns. cavilletur, et Plinium perperam a Vlitio adductum dicat, qui *salubriter emtum* explicat iusto et temperato pretio, quod verum est, licet magis vtile sit emtori, quam venditori. male quoque videtur Iohns. in seq. nota haec verba construxisse, vt fit *modi salubres melius finxerunt omnia tela*, quod nescio, an alicui placere posset. an enim modi, et ii salubres, fingunt tela? cum homines vel periti rei venaticae intelligendi sunt, qui finxerunt tela modi salubris, id est, quae sunt mediocria, et habilia, et ita vidimus iam ante vs. 25. 26. sub verbo nude posito subintelligi homines etc. quamquam, si mei arbitrii res esset, malim legere.

*Omnia tela modi melius
finxisse salubris.*
vt dictum sit quemadmodum
apud Terent. Adelph. II, 1.

*Ante aedes non fecisse conui-
cium, erit melius.*
Burm.

122. *Quocirca*] Ad haec verba sic Gronovius Obseru. L. II. c. 13. Quid sit hic *perpendere vsum habilem iaculis*,

aut vbicunque sit, iuxta intel-
ligo. Suspikor fuisse

*Quocirca et iaculis habiles
praebemus vsum,*

*Ni leue vulnus eat, neu sit
brevis impetus illi.*

Etiam iaculo habili instructi venationi vtilis erimus, modo ne sit tale iaculum, quod nimis aut leue vulnus faciat, aut impetum per breue spatium perferat. Modum armis Venatoriis praescriperat, eum et in iaculis exigit. Vide tamen, annon verbis, vt nunc sunt, non inconcinnus insit sensus. Quia itaque modus omnia tela melius fingit, idcirco librando examinamus vsum iaculis accommodum, eo fine, vt nec leue vulnus eat, nec sit brevis impetus illi. Nempe vulneri. *Vulnus* enim pro telo vulnifico poni videtur, vt v. 109. *Iohns.* Sensum, quem Iohns. his verbis adfingit, ego minime inde conficere possum: nihil enim de libratione teli aut praecessit aut sequitur: neque de eo agit Poëta, aut erudire vult modum iacula mittendi. sed de modo iaculorum ad venatum eligendorum agit. in voce *perpendimus* vero nihil est, quod ad librationem potest trahi, cum tantum diligens examen et disquisitionem no-
ret

Neu leue vulnus eat, neu fit breuis imperus illi.

Ipsa

tet, quam in legendis iaculis vult adhiberi: et capiendum in praeterito; expertus enim Auctor loquitur, et ideo dicit, se omnibus perpensis, vt in hastilibus, ita in iaculis habilem vsum, non grauem aut difficilem probare: fatendum tamen, durius esse loquendi genus. Sed nostrum abstrusis locutionibus indulgere Vlitius supr. ad vs. 112. et alibi recte notauit. si liceret *praependimus* legere, pro praeferimus, praepōnimus, clarior esset sententia, sed hoc verbum auctoritate caret. Gronouii *praebimus* satisfacere quidem poterit, sed aequo iure aliud verbum vnusquisque poterit supponere, vt *praescribimus* vel *praescripsimus*; praeterea *habilem vsum iaculis* dictum videri potest pro *habilia iacula vsum*, id est, apta, accommoda. vt ita *habilem currum* Ouid. II. Met. 531. vt legendum esse ostendimus, et multis exemplis adstruximus. Et ita Nemes. Cyn. 148. *habilem orbem*, vbi recte Barthius explicat. et hoc *iaculabile telum* Ouid. VII. Met. 680. vocat. *Vsum* certe *habilem iaculis* vix alium reperies, cum *habilitur vti* sit obuium, vt Mela III, 7. *habilitur et facile vti elephantis* dixit: posset tamen et iaculis esse

positum pro iaculorum, vt mox vs. 127. *disce dilectum omnem hastilibus*, pro *hastiliis*. Offendit praeterea Iohnsonium imperus illi, cum iaculis praecefferit. et ideo ad vulnus refert, quod capit pro telo vulnifico, vt vs. 109. at ibi de homine vulnus infligente agitur. deinde ad iacula referendum patet ex Tibull. IV. I, 96.

Sive hac, sive illac veniat grauis imperus hastae. Facilius ergo fuisset legere illis. sed nec hoc opus. Gratium enim qui legerit, deprehendit sine dubio illum a plurali ad singularem, et contra, saepe transire. inf. 518. cum dixisset *Parthis (equis) mansit horum*, continuo subiicit, *veniat Caudini saxa Tiburni*. vbi vide alia exempla. Horat. IV. Od. 6.

Nescios fari pueros Achiuis Vreret flammis: etiam latentem

Matris in aluo.

An ibi contra codices legendum *latentes*, vt satisfaciat hodiernis grammaticis? nec causa erat, vt numerus conveniret apud eundem lib. III. Od. XII, 17.

Crescentem sequitur cura pecuniam

Maiorumque fames.

legere

Ipsa arcu Lyciaque suas Diana pharetra
 125 Armauit comites; ne tela relinquitte Diuæ,
 Magnum opus et volucres quondam fecere
 sagittæ.

Disce

legere *crescentes pecunias*. nam ibi a singulari transit ad pluralem contrario, vt hic, modo. vid. quæ notauimus ad Quintil. lib. IX. cap. 2. idem Horat. l. Od. XXXIV, 13.

Insigne astenuat Deus, obscura promens.

Sed modus non esset, huius licentiae exempla si proferre vellem, quæ ad manum sunt.

Burm.

123. *Breuis*] Breuior iusto. Sic supra vs. 115. *exiguum* pro nimis curto vsurpauit. Barth.

124. *Lycia pharetra*] Barth. ad Stat. VI. Theb. 645. ex Virgilii Aen. VIII, 618. Lyciam pharetram illustrauit, et explicuit aequè præstantem ac Lyciam. et ita veteres Grammatici. sed Gratum credo ideo eius meminisse, et vsum eius commendasse, quia modica et habilis erat, ideoque Dianæ et Camillæ, vt virginibus datur, cum graues Diis et Heroibus conuenirent.

Burm.

126. *Volucres fecere sagittas*] Ad differentiam telorum, quæ manibus retinentur; *volucres* autem propter pinnas, quæ sagittis induuntur, ad motum

accelerandum, et ad directionem. inde *πτερυγες*. Sic etiam Oppianus *ἡδὲ ἐν πτερον ὠκύνει δισον*. Titius. Nescio, unde hauserit Iohns. lectionem nouam, *sagittæ*, cum omnes editi habeant *sagittas*: in Pithoei quoque et Barthii editione hæc (*Ne tela relinquitte diuæ Magnum opus*) inclusa parenthesi, et ita expressit Vlitius. In Thuan. Codice *volucres quondam eam facere sagittæ*. Heinsius sublata parenthesi volebat

— *Ne tela relinquitte Diuæ; Magnum opus, et volucres quondam exacuere sagittæ.*

Ego nescio, an non respiciat hic Poëta ad Herculem, qui volucris sagittis fecit quondam magnum opus, id est venatum, quem *magnum opus* passim noster dicit: sic et postea Herculeis sagittis petiit Philoctetes apud Ouid. XIII. Met. 53.

Velaturque aliturque auiibus, volucresque petendo Debita Troianis exercet spicula fati.

scio quidem, multos tradere Herculem Stympthalidas fuisse crepitaculis. Sed sagittis petisse, et ab ipso coelo in terram

Disce agedum et validis delectum hasti-
libus omnem.

Plurima Threicii nutritur vallibus Hebri
Cornus, et vmbrosae Veneris per litora
myrtus,

130 Taxique,

terram detulisse alii tradunt:
Senec. Herc. Fur. 243.

*Solisque pennis condere ob-
ductis diem*

*Petiit ab ipsis nubibus Stym-
phalidas.*

Herc. Oet. 1236.

— — *tensus hac arcus manu
Astris ab ipsis detulit Stym-
phalidas.*

Vid. Catull. LXIX, 113. et ad
Hygin. fab. XX. et XXX. et
Scriuer. ad Martial. IX. 101.
Volucres vero sagittas dicit
exemplo Virgilii, quem Ma-
nilius et alii imitari passim.
sic *volare tela* et similia dici
vidimus ad Val. Flac. VII, 631.
Herculis vero exemplo etiam
usus est supra vl. 68. sensus
vero optimus exoritur, si *Di-
vae* casu datiuo fumatur, et
ita explicetur: ne soli Dianae
relinquite sagittas, (*tela* enim
pro sagittis ponit, vt passim)
sed et vos eas adhibere in ve-
natu, quia et Hercules sagit-
tae volucres, non tantum mis-
silia, et iacula, fecere magnum
opus, id est venatui utilissima
sunt. ita apud Ouid. XII. Met.
476. *Bella relinque viris.* vbi
et *tela* in Medicaeo codice, et
lib. VI, 687. *quid enim mea*

tela reliqui? Martial. I, 5. *cer-
vos relinquunt Villici.* Burm.

127. *Delectum*] Nempe ar-
borum, ex quibus fiant hasti-
lia. Iohns. *Dilectum* Cod. Thuan.
Vid. ad Ouid. X. Met. 324.
omne etiam Thuan. *Burm.*

128. *Hebri*] Heinsf. mallet
Haemi. nec male, vt puro:
vide de simili confusione ad
illa Valer. Flac. II, 511.

*Qualis ubi a gelidi Boreas
conuallibus Hebri*

Tollitur.

Aliter *valles fluniorum* dici vi-
dimus ad Ouid. II. Met. 256.
sed hic *Hebrum* pro Thracia
potuit ponere, vt alias fieri
vidimus supra ad vl. 100.
Burm.

129. *Cornus*] *Cornumque so-
nantem* pro hasta posuere et
Silius lib. XIII. et Claudianus
l. in Rufin. bis. Quare
εὐσβύχως Nasoni a me restitu-
tum olim *cornum*, pro corneo
iaculo. Cui ipsi subscribit opti-
mus eius Editor Heinsius. *Vlit.*
in Add. Vide Epistolam Vlitii
ad Heinsf. in Sylloge nostra
t. III. p. 720. *Burm.*

Veneris per litora myrtus],
quia Venus vmbreis gaudet.
Littora autem Veneris Cyprum
vocat.

130 Taxique, pinusque, Altinatesque genistae,
Et ma-

voeat. Quam umbrosis locis
consitam agnoscit Claudianus
Nupt. Hon. *Barth.* Servius ad
initium lib. III. Aeneid. 23.
*vbi est densis hastilibus horrida
myrtus, umbrosum* interpreta-
tur. Et quod per *Veneris litora*
myrtum ex Cypro videtur
laudare, exemplo caret: Nisi
potius hic ordo verborum sit:
et Veneris myrtus (plurium
numero, ἀρχαῖος *umbrosae
per litora.* Veneri dicatum
myrtum omnes sciunt. *Vlit.*
Myrtus, quartae declinationis
Arbor Veneri sacra ripis gau-
dens. *Iohns.* De myrtis et
virgis myrteis videndae notae
ad Valer. Flacc. III, 524. sed
qui hic *myrtus umbrosas* dicere
volunt, ostendere prius de-
buissent, quarta declinatione
dici *myrtus*. quod cum adhuc
ignorem, ego *Veneris umbro-
sae litora* explicare malim de
templo aliquo Veneris, quod
luco vel nemore obumbratur.
certe nemo facile negauerit,
id fuisse moris, ut circa tem-
pla nemora essent; de Vene-
ris sede in Cypro id clare
Claudian. de Nupt. Honor.
vs. 62. inter alia canit.

*Umbrosumque nemus quo non
admittitur umbra.*

Quem locum innuere Bar-
rhum credo, sed hoc obuium.
Myrtum autem umbrosam,
certe ex Gratii sententia,

quam mox vs. 140. promit,
dici non posse putem, cum
densae feri soleant, non ut
vmbra facerent, sed ut rami
depositi densos et crassos trun-
cos ederent, utiles hastilibus.
vid. Plin. XVII. cap. 12. nec
in Virgillii loco, *densis hastili-
bus horridam myrtum*, explica-
rem cum Servio umbrosam,
sed quae horrorem incuteret,
vel quae intonsa et ideo hor-
rida erat; ad Cyprum vero
abire hinc nollem, quia nescio,
an ibi praecipue et tam feci-
liter Myrtus proueniat, ut eo
respiciat Poeta, qui in Italia
obuiam sciebat ad litora cre-
scere arborem, quare locum
viciniorem quaerendum esse
puto, qui Veneris templo et
nemore insignis fuit. Quid si
Aphrodisium, non longe ab
Antio intellexerit? quid si
Veneris templum ad lacum
Lucrinum, circa quem omnia
loca viridibus et amoenis sil-
vis erant plena? certe Baias
vocat Martial. XV. Epig. 18.
liis beatae Veneris aureum.
vide de Lucrina Venere ad
Stat. III. Silu. I, 151. et ad Sil.
XIV, 410. eruditorum adno-
tationes. et hinc inter Cam-
paniae loca Stat. V. Silu. III,
164. *Veneri plorantem domum*
ponit. posset et lucus Maricae
intelligi, qui ad litus, quod
amant myrti, erat, et vbi tem-
plum

Et magis incomprus operae Lutofer agrestis Termes,

plum Veneris, cui inscriptum Νῆρον τῆς Ἀφροδίτης, teste Servio ad Virg. II. Aen. 47. et hinc *umbrosa* Marica dicitur Lucano II, 424. posset quidem pro *myrto umbrosa* adduci locus Claudian. de Bell. Get. 319. Vbi *umbrosa alia* dicitur, sed hanc *umbrosiorem* esse *myrto* crediderim. Heinsius malebat hic legere *Ambraciae Veneris*, sed nec inde petere tela sua venatorem iussisse Gratium est vero simile, cum in propinquo ad manum esset materia. *Burm.*

130. *Taxique*] Silius quoque *saxum* pro iaculo posuit lib. XIII. *auras secat Itala saxus*. Vlit. in Add.

Altinatæque genistæ] Mirum, quod hic dicitur de genistis in usum venabulorum, et quidem validorum, cum τῆς *lentæ* atque *humiles* epitheto fuerint affectæ a Marone. *Titius*. Genus fruticis illa quidem; inter arbores vero numeratur a Plinio, et nonnullis in locis credibile est, eam ad instar arboris excrecere. *Iohns.* Cod. Thuan. *genestæ*, et ita alibi MSS. et editi Codices exhibent. ut in peruvigilio Veneris vs. 80. apud Pallad. Febr. tit. XXIII. Martial. I, 44. vid. ad Calp. I. Ecl. 5. sed de eo minus laboramus; maior difficultas suboritur, quam mo-

verunt, sed leui manu soluerunt Titius et Iohns. qui aptum hastilibus lignum ex Genista potuerit commendare Poëta, cum illa verius frutex humilis, quam arbor, vix videri possit dare valido venabulo lignum, quod ad quinque pedes caedi mox præcipit. Quare, cum hic haererem, decurri ad certissimum harum rerum arbitrum, collegam honoratissimum Boerhauium, qui, ut omnia, quae tractare voluit, inter manus suas splendescere et politiora exire videt, hic quoque noua luce, ut puto, Poëtam perfudit: meque docuit, reuera Genistam esse fruticem et stirpem, cuius doctes Plinius variis in locis descripsit, ut lib. XXI, 9. 12. XXIV, 9. et alibi. et cum Virgilius et alii *lentæ genistas* dixerint, constare tamen herbarum peritis esse genus *Genistæ*, quae *iuncea* dicitur, cuius virgulta sunt contumacissima, si frangere velis, sed tamen flecti facilia, et ideo recte *lentam* vocatam Maroni II. Georg. 12. si iam genista talis crescat in locis incultis, dispergitur in multos ramos, nec sponte sua procera exsurgit, sed in ipsa stirpe curuatur, ut noster Poëta vs. 138. obseruat. sin cura et cultura accedat, et luxuria detrahatur, rectum, et procerum truncum

Termes, ab Eois descendet virga Sabateis,
Mater

truncum tollere discit: ostenditque Vir Doctissimus, esse genistam illam, quam vir in plantarum peritia princeps, Carolus Clusius depinxit, in Histor. Plantar. IC2. et quam spartam Dioscoridis esse docuit. Andream etiam Caesalpinum, primae virum auctoritatis, hanc appellare in Histor. Plant. III, 35. Genistam alteram, cuius materiem in Italia crassam valde nasci testatur, et in quatuor vel quinque cubitos exurgere, altius etiam et stipite magis lignoso in aliis regionibus excrescere. Quin Ioh. Bauhinum Hist. Plant. I, 2. 395. adfirmare mihi ostendit, in montibus Euganeis et circa Veronam instar arborum surgere, quibus si labor et cultus, a Gratio mox praeceptus adhibeatur, longum satis et aptum praebere posse hastilibus lignum. Et sine dubio debuit Altinatibus genistis peculiaris fuisse dos, ut eas prae caeteris Gratio commendaret: et cum verba haec in Venetis fuerit, aequae ibi altae genistae et densae potuere crescere, atque circa Veronam et Patauium, et cultu accedente hastilia inde fingi et poliri, quae nec facile frangerentur incursum ferarum, et flexibilitate sua maiorem usum dabant, quam si ex rigido ligno confecta fuissent. *Burm.*

131. *Lutofer agrestis*] Luctor hic cum dimensione carminis in dictione *incomptus*. Luctor item multo magis cum significatione vocis *lutofer*. de *lutofero* nihil certi asserere possum. *Titius*. *Operae agrestis*, est ad usus agrestis aptus, atque habilis. Quod vero genus arboris *Lutofer* sit, nescio. *Barth*. Nihil certi habeo, quod dicam. Coniecturis defungendum erit. Principem inter eas pono, quam suppeditavit consultus a me super hoc loco Salmasius:

Et magis incomptus operae, loti, sed agrestis

Termes. Ab Eois, etc.

Gronovius annotauerat in ora libri sui: f. in *comptus*. Certe Lucretius lib. I, 88. *virgineos comptus* dixit. Vnde legendum ego coniiciebam:

Et magis in comptis operae cupressus agrestis.

Ex cupresso enim *radios trivere rotis, hinc tympana plaustris Agricola*, autore Virgilio Georg. II, 144. Quid si hic apud Gratum legamus: *incomptus operae cupressus agrestis Termes*? Quia supra per *incultum termitem* Siluani innuere videtur cupressum, ex illo Maronis: *ferens Syluane cypressum*. Vlit.

132. *Termes virga*] Si vulgata distinctio retinenda est, *termes*

Mater odorati multum pulcherrima turis.

Illa

termes virga est, vt *termiteus ramus* infra. Sin ex Salmastia distinctione *termes* ad praecedentia cohaeret, propius ad Maronem, quem in Georg. II. passim sequitur, etiam haec accedunt: *ab Eois descendet virga Sabaeis*. Vlit. Locus sane deploratissimus; cui tamen variis coniecturis medicinam facere tentavi. Accipe igitur.

Et magis in contos apro Lotaster agresti Termes MS. *incomptos*. quod non longe abest ab *in contos*. MS. *opera*. quod et inuerso literarum ordine fiet *apro. Lotaster*. verbum quidem insolens, et tamen ex analogia linguae Latinae depromptum, vt *Pinaster, Oleaster*. Sensus itaque hic est. Et Lotaster termes in contos apro agresti excipiendo idoneus.

Et magis in cultros opera Lotaster agresti

Termes.

Vnde istud *in cultros*, inquires? errore scriptum fuit, *incultos*, hinc *incomptos*, Glossema: quod in textum irrepsit tandem. Vna adhuc supere est coniectura.

Et magis in contos oleae praelatus agrestis

Termes.

Termes enim proprium est rami oleagini nomen. Ipsa quoque olea his vsibus desti-

nata olim fuit. *Iohns.* Hic scopulus, ad quem omnes interpretes impegerunt. Heinsius in ora codicis tentabat,

Et maris incomptus ripis Oleaster, agrestis

Termes; ab Eois descendit virga Sabaeis.

Sed nec haec lectio expeditam facit rem, nec in ripis maris crescere Oleastrum satis est planum, certe non magis, quam aliis in locis. De Oleastro tamen non male suspicatum esse virum egregium puto: nam *lutofer* ille ignorabilis est arbor. Quid si,

Et magis incomptus oleae nodosus agrestis

Termes.

Vt intelligatur termes Oleastri, qui magis incomptus est genistis. proprie vero *termes*, qui teste Festo est ramus incomptus, *nec repletus foliis*, nec nimis glaber, de Oleastro et Olea dicitur. ita Horat. Epod. XVI, 45.

Germinet et numquam fallentis termes oliuae.

Vbi vide Acron, et Porphy. et noster mox vs. 138. repetens praecepta de cultu et labore, quo hastilia fingi debent, *Termitem* et *Genistas* iungit, vt hic fecerat: *nodos* vero hos *termes* fuisse, nec glabros docet claua Herculis, quae ex Oleastro erat, teste

F

Illa suos vsus intraſtatumque decorem

135 (Sic

teſte Theocrit. Id. XVI. et Apoll. Rhod. IV, 1439. et aliis. Atqui haec nodofa erat, vnde *trinodis* dicitur Ouid. I. Faſt. 575. et Virg. VIII, 220. *nodisque grauatum robur*. ſic et Theſei claua *trinodis* Ouid. IV. Ep. 115. iam vero clauam etiam vult ferri a venatore Xenophon de Venat. p. 984. *incompius* vero hic oleaſtri termes, et qui numquam procerus ad aëra exit, ſed multo labore eſt fingendus. Caefurae vero beneficio ſa- tiſfieri poteſt legi metricae. deinde malim continuata ora- tione legere.

*Termes, et Eois descendens
virga Sabaeis,*

Mater etc.

Nam descendere Sabaeis, di- ctum, vt *descendere coelo, tem- plo, antro* Ouidio et aliis. Idéo vero hoc verbo vtitur Gratius, quia tus et virga tu- rea ex Arabia ad mare defe- rebatur, vnde in alias partes orbis mittebatur. Vt ita paſ- ſim *descendere, et aſcendere* de itineribus ex montanis ad maritimá vel contra dicitur, vt ſatis notum eſt. Iohnſonii coniecturae omnes vanae, nam de cultris et contis iam non agitur, ſed de ligno deligen- do haſtilibus et iaculis apto. et de cultris non agi apparet, quia quinos pedes requirit

in haſtili, quod ineptum eſſet cultro accommodare, qui bre- viores, vt et contis, qui lon- ge illam menſuram excede- bant. *Burm.*

133. *Mater*] Id eſt, quae producit tus. Plinius lib. XII, 14. *matrem* vocat ipſam arbo- rem, vnde virgae illae deci- duntur, quam dicit, *tereti et enodi fruticare trunco*. quid vero, paulum alio ſenſu, *ma- tres* ſint arbores, vid. apud Rutgerſ. Venuſin. Lect. cap. XI. *Burm.*

multum pulcherrima] Ita Ci- cer. XII. ad Att. Ep. 38. quae *maxime liberaliſſima, docto- que homine digniſſima*. vbi videndi commentatores. II. Verr. 66. *maxime ab iniuriis remotiſſimi*. et ibi videndi interpretes. ſimilis locutio in l. 2. §. 46. de Orig. Iur. *Oratio ſaris pul- cherrima*. vbi vir dignitate et eruditione Illuſtris Bynkers- hoekius alia exempla produxit in Praetermiſſis pag. 83. alii auctores *multo* cum ſuperlati- vo conſtruere ſolent, vt vel Lexica docent. etiam *multum* apponitur comparatiuo. vid. ad Ouid. XVIII. Epift. 71. et alibi. *Burm.*

134. *Intraſtatumque deco- rem*] Manibus non conforma- tum aut vexatum. *Tractare* enim vexare eſt. *Barth.* Non arte fictum, ſed naturalem. *Iohnſ.*

135 (Sic nemorum iussere Deae) natalibus haurit Arbitriis. at enim multo sunt ficta labore Cetera, quae filuis errant hastilia nostris. Numquam sponte sua procerus ad aëra termēs

Exiit,

Ioh. S. Sic *intractatum* et *novum equum*, ubi alii codices *intactum*, dixit Cicero de Amicit. 19. et antea cap. 17. diverso sensu *tensatum* dixerat. *tractare* enim in genere dictum de omnibus, qui materiam aliquam excutunt, poliunt etc. Vid. ad Quint. Prooem. p. 9. et ad lib. VII, I. p. 584. et alibi saepius. *vexare* huc nihil facit: rudem ergo virgam, ita ut nata est, describit, quam ideo praefert, quia est teres et enodis natura sua, nec eget, ut poliat. ita in puella *naturae decus* vocat Propert. I, II. ubi mox flores et hederas, et arbutum ita commendari addit. *Burm.*

136. *Arbitriis*] Ipsa nascendi lege. *Ioh. S.*

ficta labore] Caetera genera arborum aptarum ad hastilia, multo labore vincenda sunt, ut hastilibus mutantur. *Errant* eleganter dixit de iis, quae temere inveniuntur. *Barth.* Heinſius correxerat *exstant*, *haerent*, vel *se dant*. in alio exemplari superſcripserat verbo, *inter venandum*, forte explicans, dum emittuntur manu ad vulnerandas seras. ego Bar-

thio accedo. ut sint quae temere, passim in filuis nascuntur, cum in hortis ordine serī soleant arbores et frutices. *Burm.*

multo sunt ficta labore] Malim *sint*, ut praeceptum haec verba contineant. quia enim arbores aliae, et indigenae, quas memoravit, non ita rectae, enodes et politae nascuntur, ut turea virga, ideo praecipit, illas multo labore esse fingendas. *Viſta* Barthius perperam edidit, cum vitia in virgis et termitibus possint vinci labore, sed non ipsae virgae, quae fingi, poliri, eodem modo ut homines rudes et animalia, possunt. ita *fingere equos* inf. vl. 508. dixit. vid. et vl. 105. 121. et passim. *Burm.*

138. *Ad aëra*] Non est Latina haec scriptura. Scribendum *ad aethera*, vel *in aëra*. Barth. Ridicula est Barthii sollicitudo de hac locutione: si enim *aëra* sumas, pro quidquid est medium inter coelum et terras, an non recte termes dicitur exire *ad aëra*, id est se tollere humo? ita *aër liquidus* in versibus Varii apud Macro-

F 2

quos

Exiit, inque ipsa curuantur stirpe genistae.
 140 Ergo age, luxuriam primo foetusque
 nocentes

Detrahe : frondosas grauat indulgentia
 filuas.

Post vbi proceris generosa stirpibus arbor
 Se dede-

quos Vlitius adducit ad vs. 212. et altae arbores *aëriae* passim Poëtis dicuntur. ita *aëria* ornus Val. Flac. VIII, 113. sed hic *aër* intelligitur inferior, cum superior sit, vbi aquilae et volucres volant. vid ad Val. Flac. VII, 376. et ita saepe *aurae* pro *aëre*, in quas dicuntur surgere omnia, quae se supra tellurem eleuant. vt inf. vs. 503. de equo, qui crura fundit in *auras*, id est alte tollit. Immo mox vs. 143. maiori hyperbole dixit, virgas se *ferre ad sidera*, vnde longissime absunt. et quis non Poëtarum arbores, turres, muros ad *aëra*, *aethera*, et coelum surgere dixit? sic *aërius murus* Val. Flac. II, 553. vbi vide notas. *aëria cornua* Caprae, quae certe non altiora his arboribus, Ouid. V. Fast. 119. Sed et aliter explicari hic locus potest, nimirum: nullum vmquam termitem; scilicet Oleastri, surgere procerum, siue rectum, ad summum vsque cacumen arboris, vt turea virga; sed incuruari statim, aequae ac genistae, ab ipsa stirpe: *aër* enim arboris dicitur cacumen,

fastigium. vide, quae nos et ad Val. Flac. VI, 261. notauimus. *Burm.*

140. *Luxuriam*] Ita *uiris luxuriosa* apud Columellam lib. IV. cap. 21. Quod ab hominum moribus et natura translatum. *Barth.* Intemperstiuam furculorum abundantiam. *Iohns.*

foetus] Ramos. Virg. Georg. II, 56.

Crescensque adimunt foetus, vruntque ferentem.

Barth. Vid. supr. vs. 36.

141. *Indulgentia*] Si luxuriae ramorum induleris, nec mature putaueris, grauatur arbor frondibus, et nodosa curvae euadit. *Iohns.*

filuas] Arbores. Claudian. III. de Rapt. 30. de hasta.

Instar habet siluae

Saepe Virgilius Georg. II. *Barth.* Vid. supr. ad vs. 47.

142. *Generosa stirpibus*] Datum a viris doctis obseruata est vis litterarum SP. SC. ST. quae scilicet syllabam breuem praecedentem soleant facere longam. *Barth.* Vid. ad Phaedr. prol. lib. III.

Se dederit, teretesque ferent ad sidera
virgae,

Stringe notas circum, et gemmantes exige
versus.

145 His,

143. *Se dederit*] Haec locutio obuia est, sed varie pro materia sumitur. semper fere notat copiam sui et facultatem facere, conspiciendum se dare, vt Virgil. I. Georg. 287.

Multa adeo gelida melius se nocte dederunt.

Senec. Epist. XXXVI. *Bene se dabit vinum in vetustate.* Sueton. Caes. XXXI. *se conuiuio dedit.* Ouid. III. Art. 421.

Det quoque se populo mulier speciosa videndam.

Vide plura apud Gronou. ad Liu. XXVIII, 5. hic vero est idem, quod antea exiit. ad aëra vs. 138. dixit. et Virgil. II. Georg. 147. *sponsae sua quae se tollunt in luminis oras.* vbi apud interpretes alia exempla videbis, vbi *existere, exire in auras* vel *oras* occurrit. et infr. 311. vbi *se extollere* dicitur ratio. vt ita *vitis se extollere* Catull. LXIII, 50. et mox *sublata hastilia in quinos pedes.* vs. 147. *Burm.*

ferent] Et hic repetendum *se.* sic *via ferens* dicitur, pro in aliquam partem tendens, Liu. VII, 30. et *scalae ferentes in publicum*, eidem XXXIX, 14. et ita Scaliger ad Manil. V, 355. *ara ferens*, est absolute

ἀναφερόμενος. vt in coelumque *ferens*, ibid. 390. sed in Manilio coniungo, *ara ferens rursus.* pro *tus ferens.* *Burm.*

144. *Notas*] Aliter *comas.* V. II. Georg. vs. 368. *stringe comas.* at vide, ne legendum sit, *Nothas*, i. e. spurias virgas. vt amicus meus mouit legendum, et impense arridet. *Iohns.* *Stringere* in re rustica est, cum folia demunt; vt Virg. IX. Ecl. 60. *hic ubi densas Agricolae stringunt frondes.*

Vbi vid. comment. ita passim *oleas stringere* apud R. R. scriptores; *defrondare* explicat Seru. ad I. Aeneid. 552. hoc autem fieri iubet Gratius, ne deinde gemmis et foliis illis in ramos exeuntibus nodi fiant. Quare *notas* vel *nothas* hic vix locum habet. et ego *comas* praeferrem, licet et *notas* potuerit vocare folia illa et frondes, quae restrictae faciunt notam, siue vlcus, vt mox vocat, et maculam: est vero hic tmesis, pro *circumstringe comas* vel *notas*, ex more Grati: *Gemmantes* vero *versus*, explico de serie illa et ordine gemmarum, quae in fruticibus se exferunt, has iubet *exigi*, id est demi, ex-

F 3

PELLI,

- 145 His, 'si quis vitium nociturus sufficit humor,
 Ulceribus fluat, et venas durabit inertes.
 In quinos sublata pedes hastilia plena
 Caede manu, dum pomiferis aduertitur
 annus

Fron-

PELLI, vt ita *exigere* passim occurrit. exuberantes ergo gemmas vult, antequam in folia et ramos crescant, decerpi. vid. Heinſ. et Drak. ad Sil. VII, 657. misere hic caecutiunt noui operis duumviri, qui ipsa hastilia matura scindi iubent, cum adhuc agatur de crescentibus, et demum vs. 148. de caedendis sequatur, ad quem versum debuissent notam suam apponere. et forte manus cum mente, vt saepe, aberrauit. nam et *dum continet imbres*, explicant, antequam autumnus effuderit imbres. an ergo aestate caedenda crediderunt hastilia? *Burm.*

145. *Quis vitium*] *Quid vitii* malebat Heinſius.

146. *Ulceribus*] Ita vocat laesum illum et vulneratum locum, ex quo gemmae et folia sunt destituta: quae coibunt postea, corrice ita supernascente, vt nulla nota vel nodus appareat. *Burm.*

inertes] Inutiles aut nocivas! *Barth.*

147. *Plena manu*] Petron. cap. 46. *Manu plena eius scapulas verberauit.* Tibull. I, 6.

ianua plena percutienda manu. vbi recte quidem explicat, non tamen locum Ciceronis recte aduocauit egregius eius commentator; nec alium Tibulli locum, vbi pro liberali, larga sumitur. sed *plena manu*, est valide, vt contra *digito tangere*, est leuiter: ita *plenus gradus*, *plena vox*, et similia, quae alibi illustramus: aliud vero est *plana manu*, quod in Petronio quidam supponunt. illa enim opponitur pugno. vt apud Iuuenal. XIII, 128.
 — *nec pugnis caedere pectus,*
Te veto, nec plana faciem con-
tundere palma.

Burm.

148. *Dum pomiferis*] Melior lectio in Vet. Ed. *aduertitur.* Nam ex more Gratius agendi verbum vicem passui posuit. Est vero Graecum *περιπλομένων ἐνιαυτῶν.* *Voluentibus annis* Poëtae dictum. Nam anni et temporis series in orbem volui fingebatur. *Anni* autem vocabulum Autumnum notat, vel quamuis fertilem annipartem. *Barth.* mendum hic subesse suspicor. Non enim Annus dicitur *aduerti* sub Autumno, potius *auerti*; quin et fron-

Frondebis, et tepidos auctumnus continet
imbres.

150 Sed cur exiguis tantos in partibus orbes.

Lustra-

et frondes dici pomiferas durius vereor, ne sit. Aldina Editio omnium vetustissima exhibet *Promiferis*, vnde sic locum constituendum censeo.

— *pronus seris dum auertitur*
Annus

Frondebis.

Haec itaque loci sententia est. Cum iam Annus prono latu cursu frondibus seris aridisque vultus auertit, et Autumnus non amplius fundit tepidos imbres. *Johns.* Violentiora haec sunt: ego puto, simplicissimam esse descriptionem praecipitis auctumni in hiemen, et sensum esse; illud esse tempus caedendi captandam, quo auctumnus maxime aduertitur, id est cognoscitur, animaduertitur per frondes, id est arbores et ramos, pomiferas: nam initio auctumni poma vix sunt matura, et pars prima auctumni aestatis proxima nondum poma dat, nisi praecocia. Ita aduertere nos res visae passim dicuntur. vid. Comm. ad Tacit. XIV. Ann. 43. Cicer. I. ad fam. I. *nam aduertere bantur Pompeii familiares adseruire Volcatio*; IV. ad Att. IV. de *Librariis, si me amas, diligenter adverte.* et ita Terentius et alii saepe. Deinde monet, serenum tempus esse eligendum,

dum continet auctumnus ferior et praeceps imbres, id est cum cessant isti imbres. non enim semper imbres dat auctumnus, sed et serenos saepe dies, praecipue in hiemen vergens, quos captandos esse monet. *Continere* contrarium hic est τῷ *effundere*. auctumnus vero describit, eodem fere modo Horat. III. od. 23. *Pomifero graue tempus anno! tepidos imbres auctumno dat,* qui calore iam diminuto medius inter frigus hybernium est, et aestiuum calorem. Manil. III, 660. *dum terra tepora Autumni resoluta pater.* Vid. ad Calp. Ecl. I, 1. *Burm.*

150. Sed cur exiguis] Ait fugiendam esse μικρολόγίαν correptione sui, vt sic etiam fiat μετάβασις ad canes, qui praecipue curae esse debent venatoribus: dictum est autem *lustramur*, quomodo *bellantur* et *populantur* a Marone. *Titius.* Vulgatum retineo, et fere cum Barthio faciens, *partes* hic de operis sui parte, quae de hastilibus agit, capio. cur tot regiones orbis lustris? vt Thraciam, Italiam, et Arabiam, iam recensuit, vnde lignum hastilibus aptum venit. *tantos orbes* dixit, pro tot partes orbis, vt ita *orbis Eous,*

et simi-

Lustramus? Prima illa canam, non vlla per
artes

Cura

et familia, *meus orbis* pro imperio meo Senec. Thyest. 181. vbi v. Gronou. *alienus orbis* Ouid. VII. Met. 22. et eo sensu, *diuersus orbis*, *Germanus*, *Hesperius*, *gelidus* et infinita talia apud Ouidium et alios. vide Passer. ad Propert. II, 16. p. 312. plurali vero numero recte vtitur cum quadam hyperbole, quia non de vno diuerso orbe, sed de pluribus, per quas iam vagatus est, partibus agit. Manil. I, 76. *Inmotusque nouos Pontus subdu-xerat orbes.* id est regiones. et V, 213. *Cuncta peregrinos orbes animalia quaerent.* singulari vtitur Val. Fl. IV, 745. *tanto procul orbe remoti.* et ita solent de longinquis et remotis loqui, vt Val. Fl. II, 375. *tantum maris aequor adorti.* et IV, 541. *tantum aequor adorti.* VII, 19. *nec tantas rimuere vias.* tanti ergo orbes, sunt tot regiones a nobis diuersae et remotae. et *tantos* pro *tot* poni vulgatum est. vt Virg. VI. Aen. 58. *magnas obeuntia terras Tot maria intraui:* ita passim *terras* pro partibus terrae poëtae dicunt: Virg. I. Aen. vlt. *omnibus errantem terris et fluctibus*, Burm.

orbes] Cum in opere tam paruo tot versibus de hastilibus egimus. Figura sumpta

ab aurigis in circo. Horatius similiter Art. Poët. 132.

Nec circa patulum vilemque morabitur orbem.

Barth.

151. *Lustramus*] Log. Edit. *lustramur* habet. quod placet. *Iohns.* Non video, quis sensus aut elegantia oriatur ex illa lectione. Vellem, explicuissent simul. An vero probare possent, *lustrari* deponentis modo in vsu fuisse, vt *bellari*, *populari*? exemplis et auctoritati cedam, de *lustrare* vid. vf. 221. *Burm.*

prima] i. e. prima pars, prima regio. Si enim *prima* penderet ex *cura*, vereor, ne frigidissimus fieret sensus. Nam, si *cura* canum prima est, fatearis necesse est, nullam illa priorem esse. *Iohns.* Offendit vehementer me etiam repetitio illa τῶν *prima* et *prior*: nam licet aliquando Gratius easdem voces geminet breui intervallo, vt saepe vidimus, et hic *per artes* et *ex arte* etiam reperiatur, sensus tamen semper constat. sed quae haec stribligo, *prima cura est canum*, *nec vlla cura prior illa*? forte legendum, *lustramus? minima illa: Canum non vlla per artes Cura prior*, hoc sensu: quid, vt hastilia et tela paremus, obimus tot regiones orbis?
cum

Cura prior, siue indomitos vehementior
hostes

Nudo Marte premas, seu bellum ex arte
ministres.

Mille canum patriae, ductique ab origine
mores

155 Cuique

cum illa pars venatus sit minima. *sed* (hoc per ellipsim omis-
sum est) cura canum est praecipua per has artes, id est in venatu exercendo, in his deligendis magis spectanda est patria et mores. Si hastilia ex myrto, corno, turis virga etc. ex peregrinis regionibus petita non possunt haberi, ex obuio quoque ligno fieri possunt. Sed nulla cura prior sit cura canum, quorum multo diligentior delectus est agendus. *Per artes* vero dictum pro in hac venatica arte, quam trado. Ita Virgil. I. Georg. 122.

— — *Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit,
primusque per artem*

Mouit agros.

Manilius centies ita loquitur, et noster inf. 190. 383. et alibi sic *per usus* 216. plura adscribere taedet. *Cura prior* etiam Martial. lib. VIII. Epig. vlt. dicitur. *Burm.*

153. *Nudo Marte premas*]
Sola virtute et robore fretus,
nullis insidiis adhibitis: haud

longe inferius: *sed nudi ad pignora Martis.* Titius.

ex arte] *Ex arte* capio de omnibus dolis, quibus utimur, ut in bello sunt varia strategemata. ita de bello ipso Iustin. IX. cap. 8. de Philippo et Alexandro. *Hic aperte, ille artibus bella tractabat.* *nudo* vero *Marte* hic, ut inf. 255. est sicut initio, *nuda virtute.* etsi *Marte* aperto, simplici, quasi in aperto campo, praelio adgrediaris, sine iaculis et armis: tamen opera canum egeas, ut imperator militum: et ideo dat primum locum bellicosus Vmbris. *ex arte* vero pro *arte.* vid. Gron. ad Gell. VII, 3. et Muncker. ad Hyg. fab. XX. et Barth. inf. ad vf. 325. licet ibi alia sit res. *ministrare* vero hic est regere, ut ita *ministrare ratem vento stellisque.* Val. Flac. III, 38. vbi vide. et inf. 314. *Burm.*

154. *Ductique ab origine mores*]
Ita Manilius lib. V, 200.

— — *catulos nutrire sagax,
Et genus a proavis, catulos
nutrire per artis.*

F 5

Inge-

155 Cuique sua. Magna indocilis dat proelia
Medus,

Magnaue diuersos extollit gloria Celtas.

Arma

Ingenium iisdem tribuit Claudianus ibid. 297.

— *variae formis et, gente sequuntur*

Ingenioque canes.

Nemes. Cyneg. vl. 237. Barth.

155. *Cuique*] *Quosque* Thuan. et Heinfl. corrigebat *quisque*. nescio, cui bono. sine dubio olim scriptum fuerat *quoique*, quod saepe librarios in errorem duxit. vid. ad Ouid. VII. Met. 690. et ita semper exhibebat Romana editio in Eclogis. *Burm.*

dat] *Dat proelia* dictum, vt illud Terent. Eunuch. V. II, 60. *dabit hic aliquam pugnam denuo*, vbi in Donato exempla reperies, vbi *magna pugna* occurrat, vt mox vl. 170. *magnus pugnator*. Suet. Caes. LXVI. post *magnam pugnam atque victoriam*. et ad Veneris bella transferens Catul. Carm. XXXVIII. *pro qua mihi sunt magna bella pugnata*. Virg. III. Georg. 265. *quid, quae imbelles tunc proelia cerui?* *Burm.*

proelia] Primo loco bellicosos ponit, nec immerito; siquidem primus eorum usus indit adhuc orbi fuit, qui a feris defenderent greges. *Vlit.*

156. *Extollit gloria Celtas*] Appellat diuersos Poëta, vel ob situm regionis longe di-

versum in regione Medorum, vel quia disciplinae sunt capaces, cum Medi indociles habeantur. *Titius*. Sagaces hic intelligit Titius, quod refutat Vlitius, et recte *Gloria* enim bellicosos canes extollit, vt infr. 228. de equis victoribus. vid. ad Valer. Flac. I, 77. Sed idem Titius ridiculus est, qui *Braccos* canes dictos a Graeco *Βραχάας*, (melius *Βραχέας* dixisset) deducit, cum hoc sit Celticum vocabulum, et in legibus Frisonum notum genus canum ostendit Oliu. Vredius tom. I. Flandriae pag. 249. et fatetur Menagius in originibus Italicis voce *Bracco*. et Francicis in *Braque*. quem vide. Valesius quoque in Notitia Galliae p. 93. inde castrum nomen, quod est *Braccum Sacrum* deducit. *Burm.*

Diuersos] Primi itaque et in Gallia canes bellicosi fuere, et nullos adhuc sagaces ibi fuisse Gratii tempore ex ipso aliisque colligere est: ita ad hunc locum Vlitius. atqui Celtas a Medis diuersos vocat Gratius. vnde igitur hoc discrimen? an quia dociles Celtae, aequae ac bellicosi? ita quidem videtur. Potest quidem explicari non minus recte, per longe ab inuicem disiunctos, quibus

Arma negant contra, Martemque odere
Geloni,

Sed natura sagax: Perses in utroque paratus.
Sunt qui Seras alant, genus intractabilis irae.

160 At contra faciles, magnique Lycaones armis.
Sed

quibus patria est maxime disiuncta. *Iohnf.* Vltius videtur vocis *diuersos* nullam rationem habuisse. et potest explicari sane cum Titio et *Iohnf.* qui ex regione longe a Media remota sunt orti (vid. ad Ouid. Epist. XII, 145.) aut qui etiam dociliores Medis sunt, et ita contrariae naturae, ut ita *diuersus parens* Calpurn. Ecl. II, 38. posset etiam hoc sensu capi, et aduersarii intelligantur, et si inter se committerentur, ut saepe fit. ut ita *diuersae partes* passim, *diuersa gens* Ouid. Ep. VII, 7. pro hostili. sed quisque capiat pro arbitrio suo. *Burm.*

157. *Arma negans contra*] *Ἐκλειψίς*, videlicet ire aut mittendos esse, aut quid tale. *Titius.* *Negare arma* simpliciter sine ellipsi est, nolunt pugnare, et ita *negare comitem* Ouid. I. Art. 127. quod nescio, cur *Heinsio* displicuerit: *negare manum* alicui III. Trist. IV, 76. et talia infinita. alio sensu *arma negare mihi* dixit *Aiax* apud Ouid. XIII, 254. contra dicitur arma *velle*. vid. inf. vl. 173. *Burm.*

158. *In utroque*] An non, ut *Heinsius* notauit in margine, praestat *in utrumque*? ut *Virgilius*, quem centies imitatur, de *Sinone* II. Aen. 61.

Fidens animi, atque in utrumque paratus,

Seu versare dolos, seu certae occumbere morti,

Sed retineo tamen scripturam editam. nam in *Virgilii* loco *in* pro *ad* ponitur, ut explicat *Seruius*. hic vero peritiam, ingenium et naturam canis, in utroque genere venatus notat. ita in *iure paratus* *Scaevola* dicitur *Ciceroni*, ut docet *Cl. Graevius* ad *Suet. Claud.* 42. Qui ibi sine praepositione dixit, *utroque sermone paratus*. *Paratus ad partes* quid sit, docuimus ad Ouid. I. Amor. VIII, 87. *Burm.*

irae] *Ira* hic pro fortitudine et vehementia debet capi, ut passim apud Poetas *ira* tribuitur Leonibus, et etiam militibus. vid. *Barth.* ad *Stat.* IV, 23. et 114. et saepius. *Burm.*

160. *Faciles*] *Heinsius* corripbat, *graciles*. Sed melior est oppositio, si *faciles* retineatur: ut ita passim *Teren-tius* *facilem* patrem opponit duro,

Sed non Hyrcanae satis est vehementia genti
Tanta: suis petiere vltro fera semina filius.
Dat Venus adcessus, et blando foedere iungit.
Tunc et mansuetis tuto ferus errat adulter

165 In

Iuro, iracundo et truculento. vid. ad Nemes. vl. 5c. *Burm.*

armis] Ad arma sua habiles ait Arcadios canes. Aut *armis*, brachiis quasi, aut lacertis valet. *Barth.* Dubium iterum, an ab *arma*, an *armi* deducendus casus. si ab *arma*, intelligendum bello esse egregios, vt ita *magnus artibus* Cicer. pro Quinct. cap. XXX. ita infra vl. 173. vid. ad vl. 4. Scalliger, malebat, *magnisque L. armis*, quod eodem redit. *Burm.*

162. *Tanta*:] Malo, *nata* i. e. natiua, ingenua vehementia non satis est Hyrcanis canibus. *Iohns.* Dubito, an auctoritate boni scriptoris defendi posset *nata*, et recte dici, *natam vehementiam esse genti*, pro innata, natiua, propria ex natalibus arbitriis, vt loquitur alibi. nec tamen *tanta* placet admodum, licet et infr. 196. *santum vitium* dicat fere eodem sensu: deinde *suis filius* et *vtro*, (quod Aristoteli repugnare recte animaduertit Iohnsonius, et quae vox iterum repetitur mox) habent, quod offendat. forte scripserit,

*Sed non Hyrcanis satis est
vehementia gentis*

*Tanta suae. Petiere vltro fera
semina filius.*

Pro *vtro* posset et ex libro veteri Barthii legi, *ultra*, id est semina feriora, quam Hyrcanae genti propria et naturalis est vehementia, licet et *vtro* posset capi pro *ultra*, insuper, vt Vossius docet ad Catull. p. 327. hic vero erit sensus, sed tanta (id est propria et nota satis) vehementia gentis suae non sufficit Hyrcanis, sed canibus suis petunt vltra, id est praeterea feriora semina ex tigris, quae in filiis Hyrcanis (vnde *Hyrcanae Tigres* celebres habentur) frequentes sunt. si *vtro* retineas, ne explices de canibus, quae instinctu quasi naturae, sponte, et non sollicitatae quaerunt adulteria Tigridum: hoc enim Aristoteli et Aeliano repugnat, sed *petiere* referendum ad gentem *Hyrcanam*, siue Hyrcanos. perfecto vero tempore more suo vititur, pro petere solent. vt mox 184. *subierunt*. et supra 45. *exterruit*. et passim. vid. ad vl. 221. et saepe alibi. *Burm.*

fera semina] Hircanos canes ait non contentos agnata vehementia, filias subire et tigris misceri. *Barth.*

164. *Adulter*] Tigrin dicit. Translatio adulterii ab hominibus

165 In stabulis, vltroque grauis succedere Tigrim Ausa

nibus ad feras. Claudian. de Pardo, Conf. Mal. 304.

— — leaenae

*Nobiliorem vterum viridis
corrupit adulter.*

Barth.

165. *Grauis*] Grauida. Virg. I. Aen. 274.

*Marse grauis geminam partu
dabis Ilia prolem.*

Barth. Planior sensus erit, si legamus *grauem*, vtj citauit Salmasius ad Solin. Apud Maron. X. Aen. 207. *It grauis Auletes*, id est *fortis*, inquit Seruius. Auienus Fab. XL. *grauem leonem* indigetat, cui *grauem iram* et *grauis oculos* attribuit Fab. XXIV. Eodem sensu hic *grauem tigrim* haberemus. *Vlit.* Hic versus valde sollicitos habuit olim Heinsum et Graeuium, vt ex Epistolis patet, quas edidi, tom. IV. Syllog. p. 285. vbi ille tentabat,

*Vtiroque graui succedere
Tigrim*

Ausa canis.

et in sequentibus vehementer adhuc laborare videbis. in ora Codicis sui coniiciebat Heinsius,

*Vtiroque grauem succedere
Tigrim*

Ausa canis.

vide plura tentantes pag. 287. 288. et 293. mihi placeret vel *vtiroque grauem succedere tigrim ausa canis.* vel quia *vtiro*

anteceffit, *vtiroque grauem succedere tigrim ausa canis*, vt *succedere* pro subire, succumbere tigri sit positum: eo fere sensu, vt apud Nemes. 116. *huic parilem submitte marem* explicant eruditi: συμπλέκοντασ αὐταῖς dicit Aelian. commiscerentur cum illis: dicit vero plus noster Aeliano et Aristotele, quia Poëta, illi Historici *grauis* vero rectius tigris nihil videtur dici, quam canis, quae certe, cum coit cum Tigride, nondum grauida potest dici, et recte Vlitius ita cepit, et Salmasius. *succedere* vero accusatio casui iungi satis est obuium. Vid. Gronou. ad Liu. XXXV, 45. et quae nos ad Calpurn. Flac. Declam. XXIX. diximus. *Grauem* vero Tigrim potest dixisse, vel, vt Vlitius probat; pro feroci, forti, vehementi. vid. quae ad Val. Flac. I, 145. diximus. Vel quia succumbenti cani grauis Tigris incumbit; cui leuior consuetudo est cum cane sui generis. posset et legi, *vtiroque graui succedere Tigri Ausa canis.* vt opponatur canis nunc sponit se summittens alteri in filuam deportatae, et alligatae arbori. et tunc ex Aeliano etiam *grauem* possemus *saturam* explicare. nam non stimulari libidine, nec misceri canibus Tigres, nisi saturatas praeda,

Aufa canis, maiore tulit de sanguine foetum.
Sed praeceps virtus ipsa venabitur aula.

Ille

praeda, ἐν πλησμῶνι ait: fame autem inanes, canes lacerare. Ita *mero grauis* Ouid. III. Met. 608. *grauis cibo* Liv. XXXI, 41. *cibo vinoque graues* Ouid. Epist. XIV, 33. non dissimili modo *grauis hircos* dixit Martial. IV, 66. pro pinguibus. *gravi* vero propior est antiquae scripturae *Tigris*, vbi vltima litera geminata ex proximo vocabulo *succedere*. si *grauis* absolute pro pleno, satiatio displicet, capiat priori significatu, quem dedimus. *Burm.*

166. *Maiore de sanguine*] Praestantiori, nobiliori genere. Horat. Art. Poët. 292. *Pompilius sanguis*. Virg. VI, 836. *proiice tela manu sanguis meus*. Titius.

167. *Praeceps*] Praefestina; impetus animi praeferuidus. *Iohns.* Dictum, ut in Halieut. 75. *praeceps audacia*, de qua vide Heinf. ad Claudian. praef. lib. I. Rapt. 9. forte tamen scripserit *praecox*. *Burm.*

ipsa venabitur aula] Locus circumseptus, vbi totum agmen canum mansiones suas habet. Horat. lib. I. Epist. II.

— — *venaticus ex quo*
Tempore ceruinam pellem la-
travit in aula,
Militat in filvis catulus.

Petronius *aulam* pro cauea

posuit. cap. CXIX. v. 17. *Vlit.* Pro nido, ut apud Martialem, *aulas apum*, interpretatur Barthius. *Aulae* non apibus, sed Regi eorum metaphorice assignantur, Georg. VI, 201.

— *ipsi regem, paruosque*
Quirites

Sufficiunt, aulæque et cerea
regna refingunt.

Apud Gratium vero quid hic *aula* sit, docet Seruius ad IX. Aeneid. 60. *Graeci aulæ vocant animalium receptacula. Unde septa, quæ turbas prohibens in sacris aedibus et tribunalibus, aulæ vocamus.* Non sunt itaque nidi aut caueae, sed tota cancellata septa, quales illae in templis aulæ, quæ altare septiunt. *Vlit.* Vide notas ad Petronii locum. ita et Oppian. IV. Cyneg. 107. *μέλαθρον* ponit pro Leonis cauea. hae caueae erant vel portatiles, ut certe illa Petronii *aula*, vel, ut Vlitius, septa et cancellata, et hinc apud Virgil. I. Aen. 140. eleganter de feroci et indomito Aeolo, Neptunus indignabundus dicit,

— — *illa se iactet in aula*
Aeolus, et clauso ventorum
carcere regnet.

Vbi Seruius notat, esse irrisionem, quod *aulam* vocat carcerem mox. et ita non semper eodem modo explicanda vox erat.

Ille tibi et pecudum multo cum sanguine
crescet:

Pasce tamen, quaecumque dōmi sibi cri-
mina fecit,

170 Excutiet filua magnus pugnator adepta.
At fugit aduersos idem quos reperit hostes
Vmber.

erat. *Clashra* dici ostendit mul-
tis Heinf. ad Claud. III. de
laud. Stilic. 272. et ad Sil. I.
466. Catuli vero ex cane
Hyrcana et tigride, inclusi
fuisse videntur septis, propter
rabiem: sed qua ratione tunc
venari, et cum sanguine pe-
cudum crescere possint, non vi-
deo: nisi aliquando emittan-
tur, vt, venatui adfuescant;
vel, in eodem septo etiam
alia animalia nutriantur. vt
apud Martial. IX, 73. Leo et
Aries et agna in eadem cauea
vel septo. hoc septum *palaestra*
forte inde dicta, in qua exer-
cebantur canes, et in qua
apri et alia animalia. vide Scri-
ver. ad Martial. III, 82. vide
et Vlit. ad Calp. I. Ecl. 15.
Burm.

169. *Crimina fecit*] Latine
hoc dici probamus ad Ouid.
II. Art. 633. *Burm.*

170. *Excutiet*] Ingeniosissi-
ma Gronouii (II. Obs. 13.)
coniectura, *Excuset*, sed ita
Gratum scripsisse nondum mi-
hi probat. *Excudere metum, fu-
rorem* Maroni, vt hic *excudere
crimina*: quod amplius aliquid
significat, quam *excusare*. Qui

crimen excusat, vmbraculi lo-
co aliquid obtendit. Qui vero
excuit totum delet et abolet.
Vlit. Nihil mutem. Ita *excute-
re diros amores* Ouid. X. Met.
426. *excuiet* etiam potest capi
pro te obliuisci faciet; fere
ita vitur Cicero pro domo.
cap. 28. *Illa calamitas, si ita est
appellanda, excussit hoc genus
totum maledicti, ne quisque au-
deat iam reprehendere consula-
tum meum tot, tantis, tam or-
natis iudiciis, testimoniis, aucto-
ritatibus comprobatum*, et ita
excudere alicui mentem, pro
demere, expellere. de quo
vide ad Sil. II, 592. et familia
passim. *Burm.*

171. *Idem quos*] Vetus Edi-
tio, *idem quo*. Videtur Grati-
us, salua relationis lege, scripsisse
qui. Nam alioqui *to idem* quo
referatur, non habet. *Barth.*
*Vmber hostes quas repperit, idem
aduersus fugit*. Quid planius
poterat dici? Aqua tamen
haeret interpreti, et scriben-
dum edicit: *qui repperit*. In-
fulte prorsus. *Vlit.* Nescio, an
mereatur haec Barthii corre-
ctio tam acerbam censuram.
Idem ille Vmber, qui sollers
et fide-

Vmber. quanta fides, vtinam, et follertia naris,
Tanta foret virtus, et tantum vellet in armis!
Quid freta si Morinum, dubio refluentia

ponto,

175 Veneris, atque ipsos libeat penetrare
Britannos?

O quanta

et fidelis in indagando et reperiendo hoste est, fugit, si se illi opponat, repertus. ita Ouid. Ep. XX, 73.

Idem, qui facimus, factam renuabimus iram.

De voce *idem* vid. ad Val. Fl. II, 104. Vulgatam tamen seruo, eodem modo mox vs. 186.

At clangore citat, quos nondum conspicit apros etc.

Burm.

173. *Vellet in armis*] Id est in bellis, quae armis geruntur. Virgil. I. Aen. *Arma virumque cano.* et supra 157. *arma negant.* aliter dictum paullo superius. vs. 160. at *contra faciles, magnique Lycaones armis.* *Vellet* ergo *tantum in armis* eleganter dictum, pro in ipsa pugna, idem ipsi impetus esset, qui ardor in inuestigando. ita *arma velle* et similia. vid. ad Sil. IX, 7. eruditissimum Drakenborchium. *Burm.*

174. *Morinum*] *Dubio ponto* est instabili et semper inaequali. *Barth.* Aufonius in Mossella 32. *biuio refluus munimine pontus.* *Dubius* itaque hic pontus, qui nunquam certa statione manet, sed modo huc,

modo illuc aestu suo agitur. *Vlis.* Recte explicant. aliter *dubium* mare, saepe est, vnde periculum naufragii et submersionis. Ouid. Ep. XVIII, 52. IV. ex Pont. X, 10. sed ex nostri Poetae sensu dixit *dubiam Syrtim*, Lucan. I, 686. vbi vide doctissimi Oudendorpii notas. Iornand. de reb. Get. cap. V. *terra paludibus dubia.* vid. Scal. ad Manil. V, 794. Sic fere *dubium coelum* dicitur, nunc senum, nunc pluuium. *Burm.*

175. *Atque ipsos*] Licet non culpem hanc locutionem, tamen video saepius *penetrare regionem* dici, quam ipsos *populos*, vt ita *Aegyptum penetrare* Sueton. Caes. 52. et ita Florus et alii. sed de hominibus fere dicunt *penetrare ad eos.* quare hic legerem, *atque ipsos l. penetrare Britannos.* Sueton. Caes. 6. *Clodium inter publicas ceremonias penetrasse ad eam fama erat.* 58. *per stationes hostium penetrauit ad suos.* sic Catull. Carm. cap. XI.

Siue in extremos penetrabit Indos.

Burm.

O quanta est merces, et quantum impendia
supra!

Si, non ad speciem mentituroſque decores
Protinus; (haec vna est catulis iactura Bri-
tannis)

At magnum cum venit opus, promendaque
virtus,

Et

176. *Quantum impendia su-
pra.]* Ait, impendia bene
compensare canes Britannos.
Barth.

177. *Ad speciem.]* Ita Mela
II, 2. de Thracia, viros beu-
gynius alit, non ad speciem tamen:
nam illis asper atque indecens
corporum habitus. vid. Pontan.
ad Macrob. II, 9. Keuchen. ad
Serén. Samm cap. 5. male er-
go Heinſius tentabat, si non
dant speciem: nam obuia locu-
tio est etiam in aliis, ad spe-
ciem. Sueton. Caes. LXVII.
milites argento et auro politis ar-
mis ornauit, simul et ad speciem,
et vt venatiores eorum in praelio
essent. Flor. III, 12. ad imperii
speciem magna nomina. Burm.

178. *Catulis.]* dubito, vtrum
pro canibus commode satis po-
situm, an ita potius scribendum
sit. Vlt. Vossius ad Catullum
p. 100. ad haec verba, catuli
ore Gallicani sic dicit. catuli
i. e. canis, vt passim apud Ho-
ratium, Virgilium; Graeci
σκύμους vocant, non recens
genitos, sed adultos. nulla

itaque opus correptione, oc-
currit postea v. 400. *Iobnsf.*
Vide ad Nemef. Cyn. 129.

179. *Ad magnum.]* Hanc e vet-
lib. scripturam seruauit. Bar-
thius ex sua sibi Edit. refingit:
At, magnum, etc. Mens Gra-
tii autem haec est: cum opus
ad magnum venit, id est cum
bellandum est collata cum fe-
ris vi, et extremo vitae peri-
culo decernendum. Magnum
opus itaque bellicosa est vena-
tio, vt mox, leue opus, cum
cursu tantum in fugaces feras
contenditur. Opus ipsam sae-
pissime venationem vocat. Vlt.
At praetuli. praecedente enim
si rectius at subiicitur. vid.
Gronou. ad Liu. XXII, 37. et
hoc requirit praecedens
speciem, cui nunc vsum oppo-
nit, vt saepe auctores. Maril.
II. 821.

*Effectu minor in specie, sed
maior in usu.*

vbi ex codice Susiano in spe-
ciem notauerat Heinſius. vnde
Iustin. XIV, 6. Speciosum ma-
gis, quam vtilem gregem dixit.
et

180 Et vocat extremo praeceps discrimine Mauors,
 Non tunc egregios tantum admirere Mo-
 lossos,
 Comparat his versuta suas Athamania fraudes,
 Acyrusque, Pheraeque, et 'clandestinus
 Acarnan.

Sicut

et contrario sensu Ovidius
 VII. Met. 681.

— — — et *vsu*
Maiorem specie mirabere, di-
xit in isto.

Burm.

181. *Molossos*] pergit belli-
 cosos canes recensere, inter
 quos celeberrimi olim Molossi,
 ideoque egregios hic vocat, *acres*
 Virgil. Georg. III. ubi Servius:
 in Molossis fortitudo laudatur.
 Vlit. Ita mox Molosso patre et
 Aetola matre natum canem
 non vanae linguae fore tradit
 noster vl. 196. *Burm.*

182. *Comparat*] Forte, *com-*
paret. et ita puto Gesnerum le-
 gisse, in cuius Hist. Quadrup.
 pag. 217. vitiose excusum est
competat pro comparet. vid. et
 inf. vl. 507. *Burm.*

fraudes] Fraudes eorum
 sunt subiti, insultus, et repen-
 tini ac taciti accessus. Tale
 quid in Indico cane laudat Pli-
 nius, *ingenzi primum latratu*
intenuit: mox irruit assultans, con-
traque belluam exsurgens hinc et
illinc artifice dimicatione, qua
maxime opus esset, infestans at-
que curans, donec assidua rota-

tum vertigine afflixit. Hae bel-
 licosorum fraudes sunt. Vlit.

183. *Acyrusque*] Lege *Acy-*
tus. Barth. Gesnerus coniecit
 primus, *Acytus*, quae est ad-
 eo ignobilis, vt tam generosos
 canes produxisse verisimile
 non sit. Fuit cum substituen-
 dum putarem *Acritas*, quod ini-
 tium Messeniaci sinus est, et
 haud longe Taygetus mons ca-
 nibus Laonicis cognitissimus.
 Nunc vero ipsum *Taygetum* hic
 restituendum puto, cuius canes
 pro toto genere κατ' ἐξοχήν
 posuit Maro Georg. III. *Tay-*
getique canes. Vlit. *Epirusque*
 restituit Grononius. Heinsius,
Argiuus. Iohns. Vid. Syllog.
 Epist. t. IV. p. 285. et ad Ouid.
 VI. Met. 416. sed Argiuos ca-
 nes voluisse miscere Poëtam
 canibus, in alia parte Graeciae
 versus Epirum et Macedoniam,
 non sit verosimile. Latet no-
 men gentis vel vrbis in vici-
 nia aliarum. Scaliger ad-
 scripserat *Ascyrus*, quem lo-
 cum ignoro, nisi aliquem no-
 verit, vnde *Ascyridem* palu-
 dem dictam memorat Linius
 lib. XLIV, 2. sed obscurior
 eius

Sicut Acarnanes subierunt proelia furto:

185 Sic canis illa suos taciturna superuenit hostes.

At clangore citat, quos nondum confpicit,
apros

Aetola

eius notitia vix videtur persuadere eius meminisse Gratium.
Burm.

clandestinus Acarnan] Qui ex insidiis viatorem adoritur.
Titius.

184. *Sicut Acarnanes*] Thucydides lib. III, ad finem narrat, ut Acarnanes, consilio Demosthenis in insidiis locati Ambraciotas prorsus profligarunt. Huic historiae alludit Gratius.

Iohns. Nescio, an ad singulare aliquod Acarnanum factum respiciat, an potius ad eorum consuetudinem, ut recte Barthius: ita ut *subierunt* sit pro subire solent; ut supra 162. vidimus. ex moribus ergo gentis, canes etiam fraudibus vii docet. *Superuenire* vero proprium esse bello docuit Barth. l. Adu. 16. et alii passim. sed noster noue accusatiuum casum ipsi dat, cum alii fere datiuum adiungant: ita Stat. VII. Theb. 273. *nimia fata laeta superuenit* *berba.* ubi recte, opprimit, reddidit Lutatius. *Burm.*

Furto] Clam, dolo. Sic *κλοπὴν* pro furto bellico dixit Libanius, Declamatione Menelai. *furuium bellum* Procopius de Bello Persico lib. I. Grati est sententia: sicut Acar-

nanes consueuerunt clam et dolo hostibus nocere, sic eorum quoque canes, mores eisdem furtim subrependi vsurpant. Vox *superuenit*, improuisi damnum denotat. *Barth.* *Furto* pro *furtim*. vid. ad Ouid. VI, Epist. 43. et *subire* esse verbum occultae et furtivae molitionis docuit Brouckh. ad Propert. I. IX, 26. vid. et inf. 257. *Burm.*

185. *Sic canis illa*] Semel dicendum est, libentius Cynegeticos scriptores canes, foeminas nominare, quam mares ad exercitium venandi, propterea quod eae longe sint animosiores. *Titius.*

186. *At clangore*] Gannitu. Festus, *gannitio* canum *querula murmuratio*. *Clangorem* de tuba Virgilius dixit. *Titius.* *Clamore* corrigit doctissimus Marklandus ad Stat. I. Silu. IV, 55. quia *clamor* in venaticis canibus proprie dicitur. fateor, sed non ideo minus noster hic eleganter *clangorem* canibus tribuit, quia. grauior clamore, unde *malignum officium* vocat. et hinc *κλάγγην* canibus tribuit Xenophon iunior cap. III. XXI. et alibi. et distinguit ab *ύλαγμῶ* latratu. *Burm.*

G 2

Citat

Aetola quaecumque canis de stirpe (ma-
lignum

Officium) siue illa metus conuicia rupit,
Seu frustra nimius properat furor. et tamen
illud

190 Ne

citat] Hic vero malignum officium duumvirum, et simul peruersam explicationem notare fas est. dicunt, se non plus semel in Poëta purioris aevi citari pro excitari legisse: Quis vero ille sit, non indicant, nisi illum locum significant, quem ex Valerio Flac. lib. III, 527. (vbi citatae sorores, pro excitatae, producunt, cum sit ibi alia verbi vis, et citatae sint incitatae, cum impetu ruentes, vt explicui, et ex Statio eiusque interprete Barthio ostendi, quem mihi sublegerunt, et ita citare equos, et citari equi, cursus, gradus passim occurrunt, pro citis, celeribus. Sed hic citare clangore, est eodem modo dictum, vt ciere et citare voce, sono, quod saepe occurrat. ita manes citare, de quo vide Heinf. ad Claud. I. in Rufin. 155. vid. Festum in procizant. vbi, citare est vocitare, qui vero citat voce, ille facit, vt exsurgant, et ita simul excitat. Sic. Lueret. V. 1250. canibus ciere: sic citabantur per praecones rei, testes et alii quae obuia sunt. Et Catull. LVI. ait, se citatier ad suum munus. Senec. Herc. Oetoe. 12, 38: citasam

gressibus vici feram, potest capi pro celerem, vt pernix dicitur Herc. Fur. 222. Burm.

187. *Malignum officium]* Venantibus malignum, vtpote quod feris euadendi copiam dat. noxia sedulitas. Iohnf.

188. *Conuicia]* Vox inordinata et confusa conuicium dicitur quaeuis. Barb. Clamorem. Phaëdrus lib. I. fab. 6. Clamorem ranae sustulere ad sidera, conuicio permotus quaerit Iupiter causam querelae. Lib. III. fab. 14. Cicada acerbum nocturnae conuicium faciebat. Iohnf.

189. *Furor]* Scribo fauor. dum sibi fauet ante tempus, et praedam credit suam, a qua longe adhuc abest. sic infra 230.

Ne qua ex nimio redeat iactura fauore.

Et mox 240.

— vt ne prima fauentem pignora fallant.

Gronon. II. Obs. 13. Iohnf. Verisimilis coniectura Grononii quia hae voces passim in MSS. reperiuntur inter se commutari. vt apud Lucan. II, 447. VIII, 359. Sil. Ital. VII, 496. vbi eodem modo dubia est scriptura, et fauorem explicare licet temeritatem magistri. militum

190 Ne vnum totas genus adspernere per artes,
Mirum quam celeres, et quantum nare me-
rentur:

Tunc non est victi cui concessere labori.
Idcirco variis miscebo gentibus vsum.

Quon-

litum, qua ille videbat Hanni-
bali ad victoriam viam aperi-
ri, vel furorem, vt viri docti
malunt, impetum et inconsul-
tum in Hannibalem tendendi
consilium. vid. Cl. Drakenb.
Burm.

190. *Vanum*] Vt vanum et
inutile. *Iobns.*

totas per artes] Artes venan-
di tres sunt, robur, odor, vo-
locitas. Robusti fere omnes
canes sunt, quos hactenus no-
minauit, exceptis Gelonis et
Vmbro. Athamanes et reli-
qui fraude magis, quam nuda
vi hostes suos debellant. His
subiicit nunc Aetolos, et belli-
colae venationi aut fraudulen-
tae ineptos esse ostendit, quia
produnt clangore suo feras non-
dum conspectas. *Vlit.*

191. *Celeres*] Non vt inter
veloces constituendi sint, sed
quod celerius et expeditius in-
uestigent. Hoc est, cur Maro
Georg. III, 405. dixerit: *Ve-
loces Spartaе canulos*, qui soga-
tate alias commendantur.
Vlit.

merentur] Praestant. *Barth.*
In eius editione est *merente*.

192. *Tum non*] Porro nul-
lus est labor, cui labori cesse-

runt vnquam defatigati. *Iobns.*
Heinsius in ora codicis, *tum
nil est, victi cui concessere, labo-
rum.* vel, *nihil e, v. c. c. laboris.*
Meursius. *tum non et victi cum
concessere labori.* Mihi vulgata
satisfacit. Sed videndum, an
ex vsu elegantioris aeu dixe-
rit Gratius *victos concedere la-
bori*, cum vsitatus sit *cedere*,
vt videre licet ex illis, quae
Graeuus ad Cicer. I. Catil. 9.
Cort. ad Sall. Catil. Excursu
IV. et alii notarunt: victorum
enim est *cedere*, cui pares non
sunt. sed tam fastidiose ne
simus: vt enim *fatis concedere*
dicuntur, qui a fatis vincuntur
(vid. ad Val. Flac. I, 454.) *do-
lori concedere*, qui ab eo vin-
cuntur, *somno concedere* Nemes.
II. Ecl, 43. vt passim *vinci so-
mno.* vid. ad Ouid. XI. Met.
238. et similia obuia. sic ergo
et recte victus labori concedit.
Burm.

193. *Miscebo gentibus vsum*]
Suadeam, vt diuersi generis ca-
nes inter se coitu misceantur.
Titius. Heins. Epistol. Syllog.
t. IV. p. 285. *Miscero.* recte,
vt puto; praeceptum enim es-
se Poetae potest, vt moneat,
ex diuersis gentibus canes esse
miscen-

Quondam inconfultis mater dabit Vmblica
Gallis

195 Sensum agilem: traxere animos de patre
Gelonae

Hyrcano,

miscendos, qui inter se coëun-
tes dotes quasdam et virtutes
alienas trahant a patre vel ma-
tre diuersae gentis, et ita emen-
dent vitia suae stirpis. Inso-
lentior tamen mihi locutio vi-
detur *miscere usum diuersis gen-
tibus*, nec video, quid inferat
quò idcirco: an scripserit, *va-
riis misceto gentibus unum*, vel
unam, ut de Aetola cane per-
gat agere, quam multi ob ma-
lignum officium nolunt adhi-
bere, sed auctor non spèren-
dam per totas artes, id est
omnino, credit, quia est saga-
cissima, nec labori succumbit,
et idcirco vel unam saltem ad-
misce canibus aliis ex diuersis
gentibus. posset et ita capi to-
tus hic locus, ut non tantum
de commixtione, quae coitu fit,
sed et de ipso venatu, ubi va-
riis ex gentibus canes miscen-
tur inter se, agat: continuat
autem de Aetola cane ad v. 97.
et media de Gallis ex Vm-
bra matre, et Gelonis ex Hyr-
cano exempli gratia adducit.
Videant eruditiores: ego ti-
mide coniecturam meam pro-
do. *Burm.*

194. *Quondam*] *Quondam*,
hic est aliquando, ut pluri-
mum. Vide Heinſ., ad Ouid.

II. Trist. 85. et infra v. 500.
Burm.

inconfultis Gallis] Temere in
agris errantibus, quia nulla in-
est illis naris solertia, qua du-
ce dirigantur. Nam v. 156.
laudantur tantum ob bellicosam
venationem. *Iobns.* De voce
inconfultus vid. ad v. 4. huic
loco accommodatus locus Sene-
cae de Tranq. Anim. 12. *in-
confultus illis variusque cursus
est.* *Burm.*

195. *Sensum agilem.*] *Sen-
sum* pro ingenio aut acumine
posuit. Virgil. Culice.

*Ut tibi digna tuo poliantur
carmina sensu.*

Barth.

traxere animos] Hic fur-
tum et inſcitiam prodit nouel-
lus interpretes Gratii, qui dicit,
sic loqui aliquando poëtas, et
ex Ouidii Tristibus locum pro-
ducit, non designato libro vel
Elegia, et explicat hoc modo,
facere animos, id est *sumere ani-
mos*, quia scilicet in lexico Fa-
bri repererat hoc exemplum
ex Ouid. IV. Trist. 9. ubi ta-
men non exstat. sed Eleg. VIII.
3. sequebatur vero paulo post
in Fabro, *sumere animum* ex l.
Fast. 147. Faber vero, siue
quicumque interpolauit, expo-
nit,

Hyrcano, et vanae tantum Calydonia linguae

Exibit vitium patre emendata Molloso.

Scilicet

nit, facere animos per reddere
animum, vt Terent. And. II.
1. sed longe diuersa est Ouidii
sententia;

*Quae tibi res animos in me
facit, improbe?*

Id est, quae res te fecit mihi
inimicum, et tam insolentem,
vt nullo audeas insultare.
Quae nihil habent commune
cum hoc Gratii loco. nam tra-
here proprie verbum de nomi-
nibus, genere, ingenio, mori-
bus, et aliis, quae ex parenti-
bus ducimus. sic Gelonae canes
mansuetiores, ex patre Hyrcano,
trahunt vehemenciam illam,
quam supra in Hyrcanis
praedicauit. vid. ad Ouid. IV.
Met. 415. ita VI. Fast. 132.
sed genus inde trahunt. ibid. 802.
Vnde trahit Marcia casta genus.
Manil. V, 256. Inde trahit
quicumque genus moresque. Suet.
Tib. 3. Genus ex stirpe hac tra-
xit Tiberius. Ita originem tra-
here Liu. lib. VIII, 22. et quae
passim occurrunt, non his no-
tis committenda, nisi tam ru-
des et stultos interpretes hic
Poeta nactus esset. ducti ab ori-
gine mores supra 154. *Burm.*

196. Et vanae tantum Caly-
donia linguae] Sine dubio Poeta,
vt inconsultos Gallos dicens, im-
petum gentis per canes notat,
ita hic Aetolos tangit sub ca-

num nomine. nam in illis fa-
pe vanam linguam et animum
notant scriptores. ita *vanitate*
sua omnium aures offendisse
dicit Liuius libr. XXXIII, 11.
vaniloquentiam dat Alexandro
Aetolorum principi lib.
XXXIV, 24. et XXXVI, 17.
gentem vanissimam vocat. et ita
passim. et modo Aetolos canes
vanum genus vocauit vs. 190.
per Calydoniam vero Aetoliam
intelligi docet Varro lib. VI
de L. L. pag. 869. Pacuius,
Calydonia altrix terra exuberant-
tium virorum, vbi addit Varro.
vt ager Tusculanus, sic Calydo-
nus ager est, non terra. sed lege
Poetica quod terra Aetolia, in
qua Calydon, a parte totam ac-
cipi Aetoliam voluit. Heinsius
pro tantum vitium malebat in-
cavum. sed tantum hic est, vt
supr. 162. *vehementia tanta*. vel
posset tantum esse pro solum,
vt Calydoniae canes, nisi a pa-
tre Molloso genus trahant, va-
nae linguae tantum sint. *Burm.*

167. *Exibit*] extra vitium.
Ita Virgil. cum accusatiuo. *exit*
tela. Iohns. *Exire* quidem cum
accusatiuo constituitur, vt viri
docti docuerunt ad Virg. I.
Aeneid. 357. et V, 580. et Sca-
lig. ad Manil. V, 164. et Heins.
ad Ouid. VII. Met. 517. et
alibi. sed in illis sensus quidam
diuc-

Scilicet ex'omni florem virtute capeffunt,
 Et fequitur natura fauens, at te leue fi qua
 200 Tangit opus, pauidosque iuuat compellere
 dorcas,
 Aut verfuta fequi leporis veftigia parui:

Petro-

diuerfus eft, fed hic notat exuere, euadere, deponere, vt inf. 372. et alibi, quare hoc inter fingularia Gratii repono. *Burm.*

emendata] Elegantiffima translatio a libris, qui *emendari* dicuntur. Ita Ouidius *mendam* pro naeuo corporis dixit Amor. I. V, 17.

Vt ftecit ante oculos pofito velamine noftros,

In toto nufquam corpore menda fuit.

Barth. An non patre emendante. fed eodem redit. *Burm.*

198. *Florem virtute capeffunt*] Id quod optimum eft ac pulcherrimum in quaque re, *flos* appellari confuevit, neque aliter Graeci. Oppianus dixit IV. Cyn. 153. *Αὐτοὶ δ'οἷὸς αἶωτα πρόπαν δέμας ἀμφιέσαντο Τίνις.*

199. *Sequitur natura*] Tralata haec figura sermonis a cera, quae *fequi* dicitur magni artificis. *Barth.* Vid. ad Quinctil. II. de Inft. Orat. 14. et I. Declam. 7. et XIII, 17.

200. *Tangit*] Capit, deletat. *Iohes.*

opus] Venatio. *Idem.*

dorcas] pro *Dorcadēs*. Titi. Inufitatio haec vox a δόρξ, δορκός, non a δορκάς, vnde *dorcadēs* fecerunt Latini. Glossae veteres: δορκάς, *dama*, *capriala*. Ita fcribebant illo tempore pro *dama*, *capriola*. Vlit.

201. *Versuta*] Nihil moueo, fed forte fcripferit, *aut hirsuta fequi*, vt respiciat ad nomen δασυπῆς, quo et lepus et cuniculus designatur, vt multis Gefnerus oftendit: et certe licet dasypodes diuerfi effent a lepore, non minus lepos pilos sub pedibus habet. Vnde Xenophon alter, fiue Arrianus cap. 14. dicit, eum habere δασεῖς πόδας, et ideo fine noxa per glaciem currere. et cap. 18. idem dicit, ideoque eum non laedi afperitate locorum. *Versuta* vero ex Xenophonte poffunt ex poni. Τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἦγοντα, et eos turbare veftigia, fiue ἐπαλλάττοντας ἄλματα, ἐμποιῶντες ἔχνεσιν ἔχνη ἀποχωρεῖν, fcribit idem de Venat. p. 985. vid. et veftigiorum

Petronios (scit fama) canes, volucresque
Sugambros,

giorum variorum descriptionem p. 985. et aliae artes, quibus salutem tuetur et quaerit lepus, venatoribus sunt notae, Martial. I, 56. *Leporemque forti callidum rumpes equo.* Vid. et inf. 225. *Burm.*

aut versuta sequi Paruorum leporum quam adultiorum olentiora esse vestigia tradit Xenophon Cynegetico, quem forte respexit hoc Epitheto Gratius. *Barth.*

202. *Petronios*] Qui sint isti canes *Petronii*, nondum comperi; cogitabam *Petrinos*, a populis Petrinis Siciliae: vel *Pezragoros*, quasi Aquitanos: vel *Petronios* a colonia eius nominis in Carnis ad Drauum, cuius meminit Tacitus: quos *Petrobios* vocat Ammianus. *Petronia amnis est in Tiberim profluens.* Festus. Video a *Petra*, quo nomine sunt plures vrbes, interdum *Petreus*, interdum *Petrinus*, interdum *Petrensis* derivari. vid. Steph. in Πέτρα. Non habeo, ubi consistam. *Tisius*. *Petrunculi* et *Petronii* iidem sunt, canes veloces simul et sagaces, non a gente aliqua, sed a qualitate nomen sortiti. Festus in schedis: *Petrones, rustici a petrarum asperitate, et duritie dicuntur.* *Petronii* hinc Romanorum familia: et *Petronii canes*, quia ita *solidos calces*

habent, ut petras et rupes etiam illaesim percurrant. Εὐπόδες hi vocantur Xenophonti cap. 7. In Italia fama tantum cognitum fuisse Gratii aevo, ipsa haec verba fidem faciunt. ex Belgio originem traxisse vero non absimile est. *Vlr. Panonios* in margine notauerat Scriuerius.

202. (*Scit fama*)] Olim sic legebatur. at non putem dicere Gratum, Petronios canes isto aevo tantum fama cognitos. quid enim iuberet deligere ad hanc venationem, qui nulli essent? sed scripsit, *scit fama*. testem enim eius quod dicit, facit famam publicam, prorsus idem v. 256. *Thoës commissos (clarissima fama) Leones.* Gronovius. *Iohns.* Frequens haec fuit aberratio librariorum, pro *scit* sic supponentium: ita apud Laëtan. III, 215. legendum puto cum Heinio. Et *felix*, *scit fama*, *Ninos*. Nec dubito in aliis locis ubi; *scit fama est*, saepe ita peccatum fuisse, licet non semper *scit* supponendum putem. Vid. Sil. lib. III, 191. et quae ibi adducit Drakenborch. Apud Quinctil. Declam. XXVIII, 12. vidimus, inunemorem sui magnam Grononium mutasse veram lectionem. *i nunc et dic scisse rumorem.* est vero vltimissima

Et pictam macula Vertraham delige falsa.

Chor

tissima formula, et usus verbi scire, ubi ad testimonium citamus res vel homines, Stat. VIII, 102. *Scit Iudicis urna Dictaei* IV. Silu. VI, 93. *Scit adhuc florente sub aeuo Par magnis Vestinus auis.* Claud. I. in Eutr. 409. *Scit Tabraca*, Ouid. XII. Met. 440. *Scit tuus hoc genitor.* XIII, 202. *Scit hoc Menelaus.* Stat. I. Thef. 70. *natosque tibi (scis ipsa) parauit.* *Scit fama* supr. vf. 100. Turnebus volebat, sed ibi dat praetulimus. eadem est ratio in vf. 256. *clarissima fama.* Burni.

203. *Vertraham delige falsa*] Meminit Martial. lib. XIV. Epig. 200. a Turnebo lib. XVIII. cap. 1. in eam rem notatus, sed syllaba media correpta, quod in barbaro vocabulo mirum obuenire nemini debet. *Barth.* Mirum nemini videbitur, quod barbarae voces in Latium delatae non literas aliquot, sed totas saepe syllabas diuersas acceperint. Integrum fuisse augurer. *Veltracha.* *Velt* campum significat. *Racha* Saxonibus canem significauit, *Veltracha* abiit itaque in *Vertracha*, et *Vertraba*. Videri alicui posset, *Veltracham* hic apud Gratium quoque integre scriptum fuisse, cum in Notis Tyronis ac Senecae expressie *Veltragam* legamus, nisi quod *Veltagra* perperam excu-

sum est. *Veltraga* autem et *Veltracha* eodem modo pronuntiantur. Sed *Vertraba* ab illis positum est, qui *Vertragum* apud alios legerunt. *Vlit.* Incertae omnes has coniecturas puto: nam et posset deduci a *verre* longe, et *dragen*, quia leporem post longum cursum captum illaesum ad dominum refert. Quales a nostratibus *beschutters* dicuntur, quia a reliquorum canum laceratione defendunt praedam, ut integra potiatur venator. *Eccard.* ad Leg. Salic. Tit. VI. §. 4. *vertraham* vel *vertragum* cum Skennero deducit a *verrendo*, quod cum Saxonibus et nobis etiam sit *wenden*, inde *windbond* deriuat, quasi *wendbond*. sed hic a celeritate, quae ventos aequat, figurata et poetis usitata locutione, dictus est. praeterea si argutiis indulgere licet, posset dici quasi *wild-dragers*, qui praedam, et *wild*, portant. multa quoque concessit Cangius in Glossar. Med. Latinit. in *canis*. Pithoe. ad Leg. Salic. legit *Veltraham*. Burni.

macula falsa] *pictam macula falsa*, pro diuersicolori. solent enim optimae *Veltrachae* nigris flauisque mixtim virgis luporum liciorum terga potissimum referre, ita tamen, ut nec virgae, nec maculae proprie dici possint. *Vlit.* *Falsam* illam *maculam*

Ocior adfectu mentis pinnaque cucurrit,
 205 Sed premit inuentas non inuentura latentes,
 Illa feras; quae Petroniis bene gloria constat.
 Quod si maturo pressantes gaudia lusu

Diffi-

culam vix intelligo, nisi si Vlitius intellexerit colorem illum falso apparentem, quem nostrates *weerschyn* vocare solent, qui ex fulgore aliquo percussio solet oriri, et reuera tamen non est diuersus color. *Burm.*

204. *Ocior affectu mentis*. Non potuit summa celeritas commodius exprimi, nam sagittarum, ventorum ac fulminum pernitas, quibus imaginibus nonnunquam vtuntur Poetae, ad eam rem significandam, nugae sunt prae celeritate mentis, cuius summa est, vt quae verbis non satis exprimi queat, velocitas. Sed peccatum videtur a Gratio, quod procedendo oratio decreseat, cum post celeritatem mentis ad pinnas transferit. Homerus recte *Odyss. VII, 35. ἐπεὶ σφισι δῶν' Ἐνδοίχθων τῶν νεῆς ὠκέαι, ὥσπερ πτερόν, ἢ νόημα*. Sed poetae non sunt eius ordinis admodum obseruantes. *Tirius.*

pinnaque Sagitta pinna fixa. *Barib.* Nescio, an pinna pro sagitta ponatur. *pemiam* ita sumi docuimus ad Valer. Flac. VI, 421. quare, si pinna retinendum, pro volucris vel

ae capiendum, vt canis velocior currat *ae* volante. *Burm.*

207. *Pressantes* Non intelligo haec satis, quis ille *maturus lusus*, et quid *pressare gaudia*. scelus tamen auctoris apparet; si possent continere latratum, quo gaudia de inuenta fera produnt, gloriam omnem auferrent. Heinsius volebat,

Quod si immaturo testantes gaudia plausu

Diffimulare etc.

Certe *pressare gaudia* vix puto dici posse. Voce enim hac aliter vtuntur. vid. ad Ouid. VIII. Met. 538. nec *pressare gaudia* eleganter dici credo, forte *maturo seruantes gaudia lusu*, vt *lusu* sit pro *lusu*, si possent gaudia sua differre et seruare, maturo lusu et alacritati, decus omne illis foret. ita in Apuleii loco, a Vlitio laudato, *tacita seruata mustratione. lusu* autem pro *lusu* capi solere, non opus est, vt doceam. vid. et VI. 60. et Broukh. ad Propert. I. XI, 12. pro *lusu* posset et *nutu* legi vel *notu*, vel etiam *nisu*. sed facillimum sensum eliceremus, si illud *testantes* Heinssii amplectentes legeremus.

Quod

Diffimulare feras, tacitique adcedere possent:
 Illis omne decus, quod nunc, Metagontes,
 habetis,

210 Conflaret filius: sed virtus irrita damno est.

At

Quod si maturo testantes gaudia lusu,

Diffimulare; feras etc.

gaudia dictum eodem sensu inf.
 vl. 237.

Aur effecta leui testatur gaudia cauda.

Vbi effecta gaudia, quae hic mature lusa testari vult Poëta, non ante, quam deprehenderint cubile ferae. lusus ergo est adulantis casus motus ille corporis, cauda simul, et rostro et pedibus demonstrantis feram, habitus. vnde Plinius lib. VIII, 40. *Quam significans demonstratio est, cauda primum, deinde rostro.* Burm.

209. *Metagontes habetis]* vox haec pura puta Graeca est, vt supra *ancones. μετάγοντες* dicti, quia multo tempore et foetu *μετάγεται καὶ συγχέρεται ἢ φύτις αὐτῶν*, vt fere de canibus ex vulpe semiferis loquitur Xenophon cap. 2. *Vlt.* De clamore in belliosa venatione addendus elegans Papenii Statii locus Th. IV, 494.

Qualis Gaerulae stabulantem ad confraga siluae
Venator longo motum clamore leonem

Exspectans etc.

Haec quidem de ipso venatore. Sed et canibus tum idem incumbit officium, vt latratu invadant hostem. Sic Apuleius in apraria venatione lib. VIII. Metam. *Iamque apud frondosum tumultum, ramorumque densis tegminibus umbrosum, prospectu venatorum obseptis (obsentitis ex MS. malim) campis canis venationis indagini generosae mandatae, cubili resedentes invadere feras immituntur: statimque solertis disciplinae memores partisae totos praecingunt aditus: tacitaque prius servata mussitatione signa sibi repentino reddito latratibus servidis dissonisque miscunt omnia.* Vlt. in *Add.* An non Metagontes possent dici ab investigando et persequendo feras, a *μετάγω?* nam Hesych. *μετάγει*, explicat *μεταδιώκει*. Burm.

210. *Siluis]* In silvis. Genera ista canum apud neminem scriptorem legi, cuius nunc meminerim. *Barth.* Heinsius malebat *siluae*, sed recte Barthius explicat: ita et supr. 162. *suis periere vitro fera semina silvis*, mox etiam vl. 214. et saepe alibi. Burm.

virtus] Inconsulta illa animi vis et praefidens, quae caret

At vestrum non vile genus, non patria vulgo, Sparta

ret effectū, impedit, quo minus sua gloria omnibus numeris sit absoluta. *Iohns.*

211. *Ad vestram] Virtutem* ex proximo repetendam. Dicit enim, Spartanos et Creten- ses canes ad Metagontium virtutem, proxime accedere. *Sparta et Creta non patria vulgo*, et vilibus canibus, *ad vestram virtutem promittit*, iactat et comparat alumnos suos *non vile genus*. Vlit. *Ad vestrum non vile genus* legit Barthius. at Heinſius ad lib. VI. Quid, Met, v. 416. sic scribit. Locus contaminatissimus. scribe.

Par vestro, non vile genus,
Nonacria, vulgo,

Sparta suos, et Creta suos
promittit alumnos.

Iohnſ. Videntur intricata hic omnia, et. expositiones violentae, si ad hic inferuiat comparationi: quis enim vnquam dixit, *non promittit alumnos suos ad vestrum genus*, id est, non iactat, non comparat alumnos suos metagonti: si hoc est elegans loquendi genus, ego omnes elegantias ignorare me libens fateor. sine dubio autem at primo legendum, qualis et supra error commissus fuit vs. 179. Opponit metagontes vertrahae, et aliis canibus: laborarunt etiam vehementer in hoc loco Heinſius et Graeuus, vt ex mutuis eorum Epistolis Tom. IV. Syl-

log. 285. et ſqq. est videre: praeter vero coniecturam a Iohnſonio memoratam pag. 294. legebat Heinſius,

Ad nostras non vile genus Nonacria, et, acres

Sparta suos, et Creta suos promittit alumnos.

vbī durissime certe, et, non suo loco positum vult, nec video sensum, nec quo ordine verba construendum, nisi hoc. Nonacria promittit non vile genus ad nostras acres canes, et Sparta et Creta suos alumnos: quae quam dura et coacta, et a vestigiis scriptorum longe abeuntia sint, manifestum est: mollior medicina foret,

At vestro ne vile genus, ne patria, vulgo,

Sparta suos, et Creta suos committit alumnos.

hoc sensu, ad Metagontes sermone conuerso. Vestro vulgo, (id est generi, genti, vt inf. 370. et alibi) ne vile genus esset et patria (quae duo etiam in hominibus iungere ad nobilitatem declarandam solent Poetae. vid. ad Valer. Flac. IV, 204. Petron. cap. 124.) committit, id est commiscet, Creta suos et Sparta suos alumnos, id est canes apud se natos. Ex Spartano enim et Cretenſi inter se commixtis, pro- dire Metagontem dicit: committere vero pro coniungere obuium

Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.

Sed

obuium est, et ita *commissa Venus* Propert. IV, VII, 19. quae *iuncta* Ouidio et aliis, si quis *promittit* velit retinere, explicet, vestro vulgo spondet, et quasi despondet suos alumnos Sparta et Creta. *Vestrum* et *vulgum* fecere ex *vestro vulgo*, ut saepe aberratum alibi docuimus, et casus illos confusos, posset et *promittere* sumi pro profiteri, et tunc legi

At vestrum (ne vile genus, ne patria) vulgum

Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.

Sparta et Creta profitetur vestrum vulgum, siue genus, esse suos alumnos, id est, ex suis canibus inter se commixtis, prognatos, sed tamen ipsae non auctores tui generis, sed Hagnon', qui primus Cretensem canem cum Spartana commisit, *promittere* pro profiteri dici vidimus ad Petron, cap. X. potest et inesse significatio futuri temporis, pollicetur vos fore aequales viribus et sagacitate suis alumniis, ut Nemes. Cyn. 163.

Validas iam tum promittere vires.

et ita omina et auguria dicuntur *promittere* et *polliceri* Floro I, 6 et 7. et IV, 7. et passim, illi ergo, qui committunt inter se, et commiscunt Cretensem canem cum Spartana, possunt sibi spondere optimos ca-

nes, qui Metagontes vocantur, videant acutiores, an meliorem medicinam difficili huic loco adferre possint. *Burm.*

212. Creta] Robore, odore et cursu, aequae ac Laconici, excelluerunt pariter Cretenses. *Totas* itaque per artes apti fuerunt canes Cretenses. A quibus originem duxerunt Carici, eo forte tempore, cum adhuc in Creta sub Minoi agerent ipsi Cares. Sunt enim eiusdem generis Cretici et Carici, agminatim et cum latratu venari soliti, si Xenophonti credimus τῷ δευτέρῳ. Imo et olim Varius hoc dixerat, si per librarios licuisset. Versus eius luculenti de Cretica cane supersunt apud Macrobius lib. VI. cap. 2. ita legendi:

*Ceu canis umbrosam lustrans
Gortynia vallem,*

*Si veteres potuit ceruae com-
prehendere lustra,*

*Saeuit in absentem, et circum
vestigia latrans*

*Aëra per nitidum tenues secta-
tur odores:*

*Non amnes illam medii, non
ardua tardant.*

*Perdita nec ferae meminit
decedere nocti.*

Inepte vulgo: *circum vestigia
lustrans Aethera. Vlit.*

Sed primum celsa lorum ceruice ferentem,
 Glympice, te filius egit Boeotius Hagnon,
 215 Hagnon Astylides, Hagnon, quem plurima
 semper
 Gratia per nostros vnum testabitur vsus.

Hic

213. *Lorum*] Dicit primum Hagnona cane inductore ad venationem vsu fuisse, qui loro per collare aptato sequentem venatorem per vestigia ad ferarum cubilia ducit. Sic intelligendus Ennii locus apud Festum, in quo *vincolo aptum venaticium* dixit, sed non aëno, vt restituere eo loco voluit Scaliger. *Vlit.* Vlitius memoriae vitio ex Festo locum Ennii citat, qui apud Varronen lib. VI. de L. L. pag. 81. *Burm.*

celsa ceruice] Imo *pressa*. Sed nihil mutandum. *Celsam ceruicem* in ipso cane, non in actu laudat: vt infra: *Sint celsi vulnus*: *Vlit.* Recte *celsa ceruice*: etiam in actu: loro enim re-tenta canis inquieta est, et spectat in omnes partes, an fera exsiliat, iam iamque enadere vellet: sed et ita inductorem siue ducem canem decet, praecedere erecto capite; vt taurus dux gregis apud Senec. Troad. 539.

Ceruice celsus, et fronte arduus,
 et mulus apud Phaedr. II, 7.

*Ille onere diues, celsa ceruice
 eminens.*

vid. infr. vs. 239. *Burm.*

214. *Glympice*] Possit *Gymnice*, vel tale quid excogitari

nominis, cuius generis existant apud Xenophontem. *Barth.* Scaliger legebat, *Lampyre te filius e. B. H. Astylides*. *Barthius* edidit, *de filius*.

Boeotius] Videtur hic fuisse pater Tiphys, quem Hagnium vocat Apollodorus. Vnde *Hagniadon* Tiphyn indigetant Val. Flaccus I, 482. *Vlit. Astylos* est augur inter Centauros Ouidio. VIII. Met. 308. de Typhys patre Hagnio vid. in Catalogo Argonautarum, quem Valerio Flacco adieci, sed an ab hoc Astylo descendat Hagnon et ab eo Tiphys, quis dixerit? Astylus alius Crotoniates Olympionices memoratur a Pausan. lib. VI, 13. *Burm.*

216. *Gratia*] Et hic quoque latenter et subobscure ad suum nomen alludit poeta. *Tizius*. Malebat, *Graecia*. sed *Gratia* hic est grata mens, vel dos, ingenium, inuentum, quibus obligauit nos venatores. vid. supr. vs. 74. cum semper per vsus, id est venatum exercitationem, vt per artes supr. 151. vt vnicum inuentorem celebrabit grata posteritas, quod plenius exsequitur vs. 251. *Burm.*

Hic trepidas artes et vix nouitate sedentes
Vidit, qua propior patuit via: nec sibi turbam
Contra-

217. *Trepidās artes*] Dubias, fluctuantes, necdum prae sua nouitate stabilitas et ἰδρυμένους Iohus.

nouitate sedentes] Confidentes, et locum tenentis, cum errarent antea hinc inde vagae. In veteri Edit. *silentes*, quod nullius pretii est. Barth. Recte *sedentes*, id est quae receptae fuere in vsum, quae placuere, ita *sedere consilia*, *sententiae* etc. dicuntur, quae post dubitationem fixa manent. Plin. II. Hist. Nat. 7. *sedere coepit sententia*. et eodem modo *stare* vtuntur, vt explicuimus ad Petron. cap. III. *simulque corruptae eloquentiae regula stetit et obtinuit*. vid. et Brouckh. ad Tibull. I. VII. 92. *vix sedentes* ergo eodem modo, vt *vagae nouitatis blandimenta* dixit vl. 114. et hinc *trepidās*, id est, vt Iohus. vagas, fluctuantes opponit sedentibus et iam vsu stabilitis et constitutis: vel quae nondum plane periculo illo; quo antea nuda virtute et Marte cum feris congregientes se exponebant, securos praestabant, vt *trepidam vitam* dixit vl. 10. vbi vide. Burm.

218. *Vidit, qua propior*] *Vidit artes, qua propior patuit via*, pro, vidit, qua artibus propior patuit via. Hellenismus est, vt apud Anacreonta:

Ἐγὼ δὲ τὰς κόμης μὲν
Εἴτ' εἰσὶν, εἴτ' ἀπῆλθον,
Οὐκ οἶδα. id est κατὰ λέξιν.

Ego sed meos capillos,
An sint mihi, vel absint, Ignoro.

Vlit. Vid. mox vl. 222

via] Methodus. Manilius.

— *artem Experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

Barth. Virg. XII. 388. *auxi-
lioque viam, quae proxima, po-
scit*. vid. ad vl. 5. et 382.
Burm.

*nec sibi turbam Contraxi
comitem*] Videtur notasse acui
sui corruptelam, quo Romuli-
dae venari timentes ipsi seruilem
operam adhibebant. Namque
antea solis heroibus hoc conue-
niebat opus. Quocirca et Po-
lyb. in Excerptis lib. XXXI.
gloriat se a Scipione venan-
te Romae adscitum. Sic et
Hagnon solus hic, et solus
apud Ovidium Metam. VII.
vl. 804. Cephalus, et qui-
dem vterque *prima luce*, vena-
tum prodire:

*Solis fere radiis feriente ca-
cumina primis,*

*Venatum in silvas iuuenili-
ter ire solebam:*

*Nec mecum famuli, nec equi,
nec naribus acres*

*Ire canes, nec lina sequi mo-
dosa solebam:*

Totus eram iaculo.

Contraxit comitem, nec vasa tenentia longe.

220 Vnus

Ita namque olim legebam,
pro *Tutus*. Exemplo Valerii
Flacci, qui saepe ita. Lib. III.
133.

*Tollitur hinc, totusque ruit
Tirynthius arcu.*

Tutum autem se iaculo tantum modo dicere, frigidum prorsus, cum iaculum non sit defensionis, sed petentis telum. *Vlit. in Add.* Certe Cephælus solo iactat iaculo se defendere a feris noxiis potuisse; quod aliis comitum numerus praestabat. denique quæ hæc locutio, *totus iaculo? totus in aliqua re esse*, vel *alicuius rei recte dicitur*. vid. Petron. cap. 6. *totus ruit arcu* in Val. Flacci loco eleganter dictum, ut ibi ostendimus. quare in Ouidio nihil nouandum: dubium autem est, an per turbam comitem intelligat hic venatus socios, an multitudinem canum, quod potius videri possit. vid. inf. vl. 335. sine ergo aliis canibus, et cetero adparatu, sed solo Metagonte fretus ibat venatum Hagnon. *Turba comes* dicitur, ut *volucris turba* pro *volucrum* Ouid. V. Met. 301. *turba iuuenis* Tibull. I. V, 53. pro iuuenum. *Femina turba* Propert. II. XXIII, 4. et alia passim. quod notandum duxi, ne quis *comitum* legat. *Burm.*

219. *Vasa tenentia longe*] Repraesentavi scripturam in Aldino codice. quispiam tamen existimaret legi debere *gesa*: ut dicat Poëta Gesa, quæ longe submoueat feras: aut potius *vasa* dicuntur a Gratio generatim arma, sive instrumenta venatoria. *Titus*. *Vasa* sunt instrumenta quaelibet venatoria. Quomodo et LXX. posuerunt Genes. cap. XXVII. vbi Isaac filio suo Esau venatum exituro dicit: λάβε τὸ σκεῦός σου, τὴν τε φαρέτρην, καὶ τὸ τόξον. Ex Hebraeo כלי quod passim pro instrumento ponitur in veteri Foedere, ut et τὸ σκεῦός in nouo. *Vlit. in Add.* Heinsl. correxerat, *nec vara*. nescio quo sensu, nisi pro *valia* cepit. vid. sup. ad vl. 87. *Vlitii* notas, vbi in Lucani loco, *dispositis attollit retia varis*. sed hoc a *vari*, non *vata* deduci solet. de voce *varus* multa habet ad Ouid. I. Amor. III, 24. *vasa tenentia longe* ego explico moram deferentia longam semper, cum expeditior sit venatus sine comitibus et adparatu multo, quasi longiorem viam faciant, ut diutius et longius absis a feris captandis. de voce *longe* vid. Scriuer. ad Mart. III, 58. *Burm.*

H

220 Vnus praesidium, atque operi spes magna
petito,

Adsumptus Metagon lustrat per nota
ferarum

Pascua,

220. *Petito*] Vnde periti ediderint noui auspices, nescio. An operae aberrarunt? *petito* omnes habent et recte. Venatus enim intelligitur, quem petit ille Hagnon. alias legendum foret *operis perito*, quod forte placere alicui posset: sed *petitum opus*, ut *praeda petita* Ouid. II. Art. Am. 2. et I. Amor. VIII, 92.

Fit cito per multas praeda petita manus.

Dubia est scriptura apud Tibull. I. II, 26.

Aut rapta praemia veste petat. Vbi alii Codices *ferat*. Vide, quid pro vtraque lectione dicat Brouckhus. vide et nostras notas ad Ouid. Ibin. 20. *Burm.*

221. *Lustrat*] *Lustrare* est lustra inquirere. Priscianus in Periegesi §92.

Transistum, Zephyri sub parietis, degit Erebum

Speluncis genus infelix, et rebus egenum,

Qui Solis radiis nigrescunt corpus adusti,

Dispersaque dolent, lustrantes more ferarum.

Hoc est hinc inde vagantes. Nam Dionysius.

Αὐτῶς οἶά τε θῆρες, ἀλώμενοι,
ἀλγὲ ἔχουσιν.

Et hoc verbum paucis usurpatum. *Barth.* Non tam rarum hoc verbum puto eo sensu, quo noster vitur, nisi quod absolute ponatur, cum alii soleant addere accusatiuum, ut *vestigia lustrō* Virgil. Noster 151. *lustrare orbēs.* apud Nonium tamen in *lustrare* exempla occurrunt, quae huc faciunt. ut ex Lucilio XXX. *Quem sumtum facis in lustris circum oppida lustrans*, ubi *lustrans* est meretrices quaerens per lustra et lupanaria, et deponentis forma ex Plauti Pseud. IV. VII, 6. producit *lustrantur, luxantur, comedunt, quod habent*, ubi etiam legendum *luxuriantur*: et *lustrari* idem esse, quod scortari, apparet, quia paullo post vs. 35. dicat *edunt, bibunt, scortantur*: et ita hic canis *lustrans* a *lustrari* potest dici, et hoc sensu nescio, an accusatiuum potest adsciscere, quod supr. vs. 151. probari mihi poscebam. *lustrari* ergo absolute positum est circumire, si de canibus, ferarum latebras, si de scortatoribus, lupanaria. et ita in Glossis *lustror, aris, διασκοπταίνω* vertitur, id est, oculis circumspicio, quo sensu *lustrans* vitur, Val.

Pascua, per fontes, per quas triuere latebras,
 Primae lucis opus: tum signa vapore ferino
 Inte-

Val. Flac. IV, 234. et alibi saepe. hac vero occasione errorem Nonii in eodem verbo videor deprehendisse, qui *lustrare* etiam patefacere explicat ex Ciceronis loco in I. Catil. 3. *si lustrantur, si erumpunt omnia*. sed ibi meliores Codices *illustrantur* habent, quod recte vindicat Muretus ex alio loco in fine Orationis, *omnia patefacta, illustrata* etc. et ex III. Catil. I. *quae quoniam in senatu illustrata, patefacta, comperta sunt per me, vobis iam exponam breuiter*, confirmatur. Maiori specie *lustrare* pro illustrare posset quis positum contendere inf. 504. *Quis Eleas potior lustrauit arenas*. Sed et ibi recte explicat Vlitius per *περιέρχεται*. in sequentibus pro *per fontes*, Heinsius malebat *per montes*, non sine veri specie. licet enim in venatu saepe fontes et flumina transnarent, et transfiliant ferae, non tamen in fontibus lustra et cubilia habere possunt aequae apte dici, atque in montibus. *fontes* vero et *montes* saepe confundi in scriptis vidimus ad Ouid. XIII. Met. 954. et alibi. postea in verbis *per quas triuere latebras*, intricata est sententia, et posset legere aliquis, et *quas triuere latebras*, ne videatur *triuere*

absolute poni. sed praeterquam quod illa repetitio praepositionis sit venusta et frequens apud Poetas (vide ad Ouid. I. Art. 91. et alibi saepe) construenda verba sunt hoc modo *per latebras, quas triuere*. solet enim noster pronomen relatiuum saepe praepone, vt inf. 258. *pudeat quam informe fateri vulpina specie*. vide et Vlit. ad vs. 218. Tibullum I. V, 47.

*Vidi ego, qui iuuenem scros
 desisset amores.*

Pro *iuuenem qui desisset*. et ita centies. per latebras vero non sola cubilia, licet illa corpore ferarum trita dici possint, intelligo, sed fruticeta, siluas, et similia loca, in quibus latent. ita Tibull. IV. III, 9.

*Quidue iuuat furtim latebras
 intrare ferarum.*

et ita Ouidius I. Met. 216. 593. X, 710. et alii passim. *Burm.*

223. *Primae lucis opus*] Hoc inter omnes venandi peritos conuenit, summo mane venationem inchoandam esse. *Vlit.*

vapore ferino] Quem fera in locis, per quae transferit, relinquit, quemque naribus captant canes. *Tisius.*

Intemerata legens, si qua est, qua fallitur, eius
 225 Turba loci, maiore secat spatia extera gyro.
 Atque hic egressu iam tum sine fraude
 reperto

Incubuit spatiis, qualis permissa Lechaeis
 Thessa-

224. *Intemerata*] Nondum mista odore aliarum ferarum, nec dum solis aestu libata, et infirmiora. *Iohns.*

si qua est] Quo referendum illud *qua*? nam *vapor ferinus* praecessit. sed ita construo: si qua turba eius loci est, id est, si multa vnus ferae vagantis, vel ferarum vestigia sint, quibus fallitur canis, nec scit, cuius vestigia sequatur, tunc circuit maiore gyro extremas oras, donec certum egressum ferae vnus reperit. *secare* est, vt *secare viam* apud Maronem, et *litora Nemes.* II, 21. *turba* saepe de variis rebus dicitur, quae plures numero sunt, et inter se confusae. ita *turba rerum* Ouid. IV. ex Pont. V, 27. vbi vide. *turba rotarum* VI. Met. 219. et ita passim. *Burm.*

eius] Hic locus addi potest aliis, quae produxi ad Ouid. VIII. Met. 16. vbi non refugisse Poetas eius usum ostendi contra Celebr. Bentleium. *Burm.*

226. *Fraude*] Errore. *Iohns.*

227. *Incubuit spatiis*] *Spatia* vocat tramitem siue egressum vestigiorum, qui πρὸς τὰ σὺ-

vaia duplex esse solet. Alter quo ad pascuum accedit fera, alter quo e pascuo ad cubile suum redit. Non aliter, quam in circo duo vtrinque spatia sunt. *Vlit.* Hic vim habet Graeci aoristi. vt v. 45. *ostendit* et *excurrit* v. 204. *cucurrit.* i. e. currere solet. Gronovius. *Iohns.* *Incubuit spatiis*; recte pro in rectum currit, tramite recto. sequens vestigia ferae, a pabulis ad cubile reuerfae. sic Ouid. VII. Met. 783. *nec limite callida recto, in spatiumque fugit.* et lib. II, 197. *porrigere in spatium*, vbi vide notas. vide et supra vl. 31. eadem locutio repetitur mox vl. 244. in *Lechaeis* vero repeti debet intellectum *spatiis*, quod in *incubuit* absolute posito; non procedit. *Burm.*

Lechaeis] Lechaenum, portus Corinthi versus Occidentem ludis trietericis Isthmicorum celebris. Eo alludit Grattius, canemque his amfractibus euolatum emicare in praedam dicit, vt Quadriga Thessala se iactat in puluere Isthmico, seu spatiis Lechaeis. Gronov. *Iohns.*

Theſſalium quadriga decus, quam gloria
patrum

Excitat, et primae ſpes ambitioſa coronae.

230 Sed ne qua ex nimio redeat iactura fauore,
Lex dicta officiis: ne voce laceſſeret hoſtem,
Neue leuem praedam, aut propioris pigno-
ra lucri

Amplexus,

228. *Gloria patrum*] Notifiſimum, ſtirpes et genera equorum olim aeſtimata fuiſſe. Vide Iuuenalis Satyram octavam. *Barth.*

229. *Primae ſpes ambitioſa coronae*] Cum numquam alias in certamen deſcenderit; vel quia plura praemia proponebantur, quae primis, ſecundis tertiis, ac deinceps aliis ordine diſtribuebantur. *Titiuſ.*

230. *Nimio fauore*] Impetu ſpe praedae excitato, et quaſi ſibi plaudente. *Iohuſ.* Iterum ſe temerarii noſtri editores produnt, quia enim *ſibi fauere* dicuntur, qui non prompti ſunt ad labores, nec fauor viuaci et acuto animali conuenit, legunt *calore*. ne prius curſu et latratu exciter ſeras, antequam laquei recte ordinati ſint. Atqui *ſibi fauere* dicitur, qui applaudit quaſi ſibi, qui ſibi placet in opere, quod tractat, et ideo ſatis eſt promptus. ſic *fauco mihi* dixit Cicer. III. ad Fam. 6. vid. quae ad Phaedr. V, 6. notauimus. ſic non ſtatim canis debet eſſe

promptus, et ſibi indulgere, ſed continere vocem. Deinde quis hic locus laqueis? cum paullo ante Hagnonem dixerit ſolum, vno cane Metagonte comitatum, venari ſolitum, nec comites, nec vaſa, id eſt retia, etc. ſecum duxiſſe. vid. ſupr. ad vſ. 189. et infr. 240. certe in Hagnonis huius venatu nulla retium mentio, quae tamen adhibita paſſim non ignoro, vt clauderentur ſerae, ſi euadere vellent. et Vlitius etiam hic retia agnoſcit, licet contra ſcribat ad vſ. 328. Sed ſi ſolus et vnus Hagnon, non video, qua ratione ille ſufficiat retibus ponendis, niſi comitem illi vnum et alterum adſuiſſe fingimus. Sed non opus hoc commento. inuentam et excitatam ſeram, ſuo nimir. tempore, non propere et feſtinanter nimis, Metagon ille curſu inſequitur et apprehendit. *Burm.*

232. *Propioris*] Propria ſignificatione, viciniorem ac primo obuium denotat, non facilio-rem, vt Barthius commentatur.

H 3

Propioris

Amplexus, primos nequidquam effunderet
actus.

Iam vero impensum melior fortuna laborem

235 Quum sequitur, iuxtaque domus quaesita
ferarum,

Vt sciat,

Propioris lucri pignora, sunt vestigia propius latentis ferae. Verbotenus enim Xenophonem expressit cap. 4. ὑπολαμβάνουσαι ἐκ τῆ πρόθεσι τὰ ἔχνη παραλείπει τὸν λαγόν. Eleganti translatione *pignora lucri* vocat, vestigia ferae quasi oppignoratae per vestigia sua, ac certo lucrandae. *Vlit.* Vid. ad vers. 5. eleganter vero vitur voce *amplexus*, id est illa vestigia tenens, tanquam certa propius latentis ferae, quae tamen adhuc longius abest. Ita fere Ouid. III. ex Ponto. VII, 21. *Spem iuuat amplecti, quae non iuuat irrita semper.* Burm.

233. *Offenderet*] *Effunderet* fidenter scripsi pro, *offenderet*; nesciebam enim, quid sibi vellet; neque placebat Gronouii *offunderet*. quia nudum *offundere* non inuenitur pro offuscare, obnubilare. Quam correctionem firmat illud Virgilii Georg. Lib. IV, 492.

— — *ibi omnis Effusus labor.*

Johnf. Vide ad Valer. Flac. VII, 34. et Oudend. nostrum ad Luc. VII, 344. in ventos,

in vanum prodigeret, et efficeret, vt careret effectu primus indagandi labor. Heinsius correxerat, *primo n. of. actu.* male. *primi actus* sunt, labores, cursus primi, quos perdit, si excitauerit clangore suo feram longius adhuc latentem, quam ex odore vestigiorum iam scrutatus erat. *Actus* in genere omne, quod agimus, idem quod *acta*. et ita labores, cursus vagi in investiganda fera intelligendi, qui effunduntur et irriti sunt nimis maturi. vid. ad Ouid. VII. Met. 58. eodem modo dixit de Gallis Liu. XXXVIII, 27. *Primum impetum feruido ingenio et caeca ira effundere.* Halieut. 72. *quantoque venit spectabilis actu.* vbi v. *Vlit.* Burm.

235. *Cum sequitur*] *Consequitur* Meursius in margine. male. Ouid. VII. Met. 518.

Flebile principium melior fortuna sequetur.

1. Amor. IV, 69.

Sed quaecumque tamen noctem fortuna sequetur.

Burm.

domus quaesita ferarum] Latibula, lustra, quae quietes appellat Lucretius I, 405.

Namque

Vt sciat, occultos et signis arguat hostes:
 Aut effecta leui testatur gaudia cauta,
 Aut ipsa infodiens vncis vestigia plantis
 Mandit humum, celsae adprendit nari-
 bus aures.

240 Et

*Namque canes ut montiuagae
 persaepe ferai
 Naribus inueniunt inteetas
 fronde quietes.*

Horatius *sedes de aubus lo-*
quens. Titius. Vid. ad Phaedr.
I, 3. et Nemes. Cyn. 98.

236. *Vt sciat*] Dubito, vtrum
 ad canem, an ad venatorem
 referri debeat. Si ad canem,
 iubetur is diligenter indagare,
 vt certo sciat, an prope fe-
 ram sit. Sin ad venatorem,
 iubetur canis signis arguere
 occultos hostes, *vt hic sciat.*
Vlit. Si *sciat* ad Hagnonem
 debet referri, etiam *arguat*
 ipsi tribuendum, et interpre-
 tandum. deprehendat: sed et
 posset quis ad Canem referre,
 qui cum domum ferarum in-
 venit, vt ostendat, se scire,
 signis ostendit, aut cauda, aut
 reliquis notis indicium facit.
 eadem significatione inf. 360.
fallentes argue causas. Burm.

237. *Effecta*] vt verum fa-
 tear, quiduis malo, quam lan-
 guidum istud Epitheton. *Ef-*
fusa. Efflicta. Iohnf. Sed quid
 sunt *effusa* et *efflicta* gaudia?
 vellem explicuisset. Heinsius
 volebat *adfecta*, vt *corpora ad-*

fecta infr. vl. 462. dicuntur.
 sed nec hoc capio. forte trans-
 positae fuere voces, et legen-
 dum, *aut leuis erecta testatur*
gaudia cauda. Vel *effecta* gau-
 dia sunt vera, non vana, sed
 quae maturo lusu testatur, vt
 supr. vl. 207. explicuimus, et
 quae opponuntur actibus ne-
 quicquam effusis. sic *iter effe-*
ctum Ouid. VI. Met. 119. et
 omnia *effecta* dicuntur, quae
 arte quadam elaborata sunt.
 Vide, quae diximus ad Ouid.
 VII. Met. 129. *Burm.*

239. *Naribus*] *Celsas appren-*
sare naribus auras oponitur τῷ
Mandit humum illud enim
mersa vare fit: hoc vers (vt
 forte leg.) *celsis naribus*: vt
 in Halieutico: *elatis rimantur*
naribus auras, quod ibi quoque
 apponitur, τῷ *demisso quae-*
runt vestigia rostro. Quod ve-
 ro hoc loco scribendum *ap-*
pressat naribus aures coniecerit
 Pithoeus, videtur ex Xeno-
 phonte petiisse, qui inuesti-
 gantes canes dicit ἐπικατα-
 βάλλειν τὰ ὦτα. *Vlit.* In Pi-
 thoei editione est *adpressat*,
 non *appressat aures*, nec in
 notis aliquid monuit.

H 4

240 Et tamen, vt ne prima fauentem pignora
fallant

Circa omnem, aspretis medius qua clau-
ditur orbis,

Ferre pedem, adcessusque, abitusque notasse
ferarum

Admonet, et, si forte loci spes prima fefellit,
(Rarum

240. *Vt ne*] Τὸ vt elegan-
ter παρέρχεται. Phaedro hinc
obiter asseram lectionem Fab.
LXXXI. *vt ne irate demissum*
te sentiam. Vbi miror, quod
particula tam innoxia offen-
sam dederit editoribus, qui
communi conspiratione eam
expunxerunt. *Ne prima fa-*
uentem pignora fallant, idem
est, quod modo: *ne qua ex*
nimio redeat iactura fauore.
Vlit. Vid. ad Phaedr. IV.
XXIV, 14.

prima fauentem] Heinf. ad-
scripserat *prima caui te pigno-*
ra, vt *cauum* sit cubile. quod
durius. *fauentem* explica vt
supra vf. 230. Credentem se
iam certa vestigia reperisse,
et ideo gaudentem et sibi ap-
plaudentem. *Burm.*

241. *Medius quo clauditur*
orbis] *Orbes* appellat certa
quaedam loca, quae a cani-
bus circumdantur. haec ipsa
loca paulo post vocabit *gyros*.
Titius. *Orbem aspreis clausum*,
intellige agros sepibus cir-
cummunitos, quorum ad se-
pes proxima obeunda sunt.

Vlit. *Asprei* Heinſius emen-
darat. non recte. *Orbem* enim
vocat locum, quem circuit ca-
nis, in quo cubile ferae, et
qui vndique clauditur *aspreis*.
ita dixere pro *asperetis*. nam
et *aspros* dixit Statius I. Theb.
622. et Virg. II. Aen. 377.
Constructionem horum ver-
borum hanc esse puto: circa
omnem orbem, qua medius
clauditur aspretis, posset ta-
men et circumferre pedem
omnem, qua orbis medius
clauditur aspretis. *Clauditur*
vero capio pro cingitur, de
quo vide ad vf. 49. et 112.
vbi tamen *orbes* longe diuersi
intelligendi. Sic et *insidiis*, id
est, indagine, cassibus et reti-
bus *claudere valles* dixit Ti-
bull. I. IV, 43. *Burm.*

242. *Abitusque*] *Abitus* sunt
noti illi exitus apud Phae-
drum I. Fab. 11. vbi vide.

243. *Spes prima*] si forte
prima fauentem pignora fefel-
lerint, et cubile eo, quo pu-
tabat, loco non fuerit, sed
eum circumiens deprehende-
rit abitum ferae, siue vestigia
longius

(Rarum opus) incubuit spatiis ad prospera
versis,

245 In-

longius inde praecedentia, iis porro incumbit, donec alia maiora circuitu loca, quae nondum adierat, perlustrans, in prima vestigia iterum redeat. Si enim secundo circuitu nullum ferae abitum inuenerit, certus fit intra *intactum gyro* contineri feram. Hic sensus est difficillimi in toto Gratio loci, quem nemo ex corruptissima vulgo scriptura haecenus expiscari potuit: *Vlit*. Nemini non potest esse molesta illa repetitio *τῇ prima*. ter sex versibus occurrit. quia et menti Authoris aduersatur, ita ut post Vlitii explicationem, quantum ego video, locus maneatur adhuc obscurus aequae ac antea. at si loco *prima* suffeceris *illa* (cuius Glossema illud erat) planam dederis sententiam. Nempe hanc, at si forte spes illa loci, quem canis monitu venatoris lustrauerat (quod tamen raro euenit) caruit effectu, incumbit protinus spatiis, etc. Est et altera amici coniectura, quae eundem conficit sensum, et propius receptae lectionis vestigiis inhaeret.

— *Et si forte loci spes praeda fefellit.*

Johnf. Certe intricatus est hic locus, qui incertum est, an ad canem Metagonta, an ad ve-

natorem hoc verbum fit referendum, ut visum interpretibus: ego fateor, hic mihi aquam haerere, et admodum inconcinnum videri, si omnia praecedentia verba, *testatur, infodiens, mandit, adprensat* ad canem pertineant, sicut et sequentia *incubuit, reperens*, medium inter illa *admonet* referri ad venatorem; et tamen cani conuenire vix videtur. Forte posset, si de venatore capiamus, ita constitui locus,

Admonet: et si forte loci spes prima fefellit,

(Rarum opus) incumbat spatiis ad prospera, sese

Intacto referens prima ad vestigia gyro.

hoc vero velle mihi videtur Gratius, ne deprehensis primis vestigiis, et indicibus ferae, placens sibi canis exultet statim, sed et ne eum fallant omnia, admonet venator, ut omnem circulum ambiat, et notet *aditus et abitus* ferae, et si iam aditu, ut credit sibi favens, ad cubile, (id enim per *locum* intelligit,) reperto tamen (quod raro fit) fallatur, quia iam fera e cubili euasit, vel in illo non est, recta redeat ad prospera: id est, ad ea, quae meliorem fortunam spondent, gyro et circuitu lustrans asperta illa, quae or-

H 5

ben

245 Intacto repetens prima ad vestigia gyro.
Ergo

bem cingunt, et vbi priora vestigia deprehenderit, tamdiu circumeat, donec nouum ferae ad cubile iter inuenerit, quod vbi deprehenderit, plena tandem redibit victoria: quae licet meliorem sensum faciant, tamen nondum omnia, fateor, satis plana sunt. morari enim posset aliquem varietas illa constructionis, *Admonet ferre pedem et incumbat.* Sed hoc nihil praeter morem optimorum Poëtarum: ita Valer. Flac. VI, 6.

*Edocet adfari Minyas, fraudemque Tyranni
Ut moneant.*

Vbi satisfacient, spero, quae adnotaui, et ad Quinctil. lib. I. de Inst. Orat. 7. in fin. et X, 3. pag. 817. Calpurn. Ecl. III, 34.

— *Nec tam nobis ego Phylida reddi*

Exopto, quam quod Mopso iurgetur anhelio.

alia variatio in huius ipsius verbi *admoneo* constructione est infr. 378.

— *Trans altas ducere valles
Admoneo, latumque fuga superabitis amnem.*

Vbi temerarius Criticus, *superetis* ut tentaret. *monere* cum infinitiuo iungit etiam inf. 287. hoc ergo scrupulo sublato, alius euanescebat in nostra emendatione, qui in vulgata lectione me male habebat: nam si re-

petens prima ad vestigia legas, non video verbum, quod respondeat illis prioribus, *si spes prima fefellit.* sub *repetens* ad enim quid subintelliges? *cursum, viam* inquit Iohnf. et Barthius, ne suspecta Latinitas esset, locum ex Culice Virgiliano profert aequè obscurum, et vbi malim *repedabant* legere, cuius glossa est *repetebant*: Heinsius legebat, *repebant ad vada*, et qui hic etiam *erepens* malebat, sed hoc veloci cani non conuenit. *repedare* hoc loco volebat Titius. quidquid sit, *repetere ad locum* Latine dici cras credam: licet dici posset, *repetere locum ad hoc*, vel *illud* scilicet agendum, ut explico illa Sueton. Aug. 16. *Cum ad partem reliquarum copiarum continentem repeteret*, qui locus varie vexatur: Deinde millies *referre* et *repetere* confundi patet ex notis ad Ouid. V. Ep. 113. et alibi saepius. *se* vero reposui ex vestigiis veteris lectionis, quae a quibusdam *sifer* esse dicitur: a Scaligero vero profertur hic versus, hoc modo,

Incubuit spaciis ac prospera sic se etc.

se referre autem vulgatissima phrasis. vid. Ouid. IV. Met. 477. et XIV, 52. Nescio, an ceperim hunc locum; in quo adhuc moratur *intactus* ille
gyrus:

Ergo vbi plena suo rediit victoria fine,

In par-

gyrus: an intelligat reliqua circuli, siue orbis, quem deceptus prima spe aditus ad cubile ferae interruptit, et ad quem nunc se referre admonetur, et reliquum absolueret, donec nouum vestigium ferae reperiatur ad cubile ducens. An pro *intacto* alia vox erit supponenda? *incubuit* mutauit in *incumbat*, quia illud librarium ex simili loco vs. 227. repetisse credo. In illis si forte loci spes prima fefellit nihil reperio, quod offendat, licet repetitio illa vocis *prima* laeserit delicatas aures Iohnsonii, qui *spes illa* malebat, sed hoc nihil certi definit hoc loco. Amicus vero eius, si loci spes praeda fefellit, quae non intelligere me verba fateor, et vellem, Laconicos illos interpretes explicare talia, et an spes sit accusatiue casu, vt sit si praeda fefellit spes, an vero per appositionem spes praeda, sit intelligenda, quae fefellit, id est euauit, irrita fuit. Sed totius loci huius complexus requirit *prima*, quia iubetur canis redire ad alia prospera magis. et iam vidimus vs. 2. saepe apud nostrum voces easdem breui interuallo repeti, et ita mox vs. 266. *primum* et *prima* eodem versu occurrunt; modo vs. 206. *gloria constat*, tertio deinde ite-

rum versu *decus constaret* sequitur: vs. 281. et 284. *verus*, vs. 421. et 425. *aestus*, 478. et 482. *tutela*, et passim aliae voces repetuntur: et miror, tam fastidiosos et ignaros simul moris Gratiani interpretes hic non etiam haesisse ad verbum *fallere*, quod vs. 240. et 243. seruatur intactum a manu critica. Si vero iam *Admonet* ad canem referendum, *fauentem* ad venatorem pertinebit. qui ne fallant eum prima pignora, admonetur a Cane, circumuifse se omnem orbem, et notasse aditus et abitus ferarum; et hinc canis redit ad prospera etc. sed prior interpretatio videtur commodior. *Burm.*

244. *Spatii ad prospera Sifer*] Si vno aliquo in loco feram non reperit, pergit eam in alio atque alio quaerere. *Sifer* non facit ad hunc locum, itaque titubanter, et valde suspensio animo legebam *Silae* erat autem Sila Mons, in quo Sylua. Maro XII, 715, sed enim Gratius canem aliquem exprimere voluit eo vocabulo: puto ego, mendum aliquod subesse in his verbis, quod cuiusmodi sit, diuinare non possum: nec illud quidem *repetens* sincerum esse arbitror, et suspicabar, vel *repens*, vel *repedans*; nam certe *repetere ad vestigia*, latinitatem non redo-

In partem praedae veniat comes, et sua naris
Prae-

redolet. *Titius. Sifer*, ita et Editio vetus. Quin vero mendum in hac voce sit, dubitare nemo potest. Nobis dubium non est, emendasse nos feliciter.

— *ad prospera seiri.*

τὸ Προσπερα ἀπὸ κοινῆς ad vocem *vestigia* referendum arbitrator. *Seiri* autem sunt criptae subterraneae, in quibus condi solet aliquid. Speluncas et recondita ferrarum latibula hac voce insigniuit Gratius. *Barth. Prossia* forte coaluerat in *prospa*. Virgula addita hic abiit in *prospera*; illud fit *prossima*, siue *proxima*. *Sifer* adiecta litera et traiectis mutuo syllabis, fit, *versis*. Procul dubio itaque scripsit Gratius: *ad proxima versis*. Vlit.

245. *Intaeto*] Non ante calato. *Iohnf.*

246. *Plena*] Optabilis, perfecta. Nam plenum denotat absolutum omnibus numeris. *Claud. Bell. Gild. 4.*

— *concordia fratrum*

Plena redit.

Plena sanitas apud Vegetium lib. III. cap. 22. *Barth. Vid. ad Ouid. X. Met. 290.* sed hic construendum videtur, *victoria plena sine suo*, non *redit sine suo*, ut *annus plenus successibus* Ouidio VIII. Met. 273. *Burm.*

247. *Norit praemia*] Olim *naris*. nullo sensu. sentiat, hanc

pro nauata opera sibi mercedem dari, ut hac memoria et spe exciteretur in futurum. *Gronou. Iohnf. Heins. in Syllog. Epist. Tom. IV. pag. 284.* legebat, *et sua par est praemia*, ut sit constructio, *par est*, ut comes veniat in partem praedae, et sua praemia. Nec hoc displicebat Graeuio, licet ille nec improbaret Gronouii coniecturam, *sua norit praemia*; quam probabilem facit non multum diuersus ductus litterarum in vocibus *naris* at *norit*, et non dissimilis confusio in similibus vocibus, quae non plane litteris et syllabis discrepant, ut *narres* et *noris*, apud Martial. IX. Ep. 39. vbi vulgo, *nam ut tua secula narant*, in membranis vero Scriuerius reperit, *narres*, vnde ille fecit *noris*. Deinde saepe hoc verbo vitur noster, ut. inf. 255. *seu norit voces*, vbi *Iohnf. siue voces naris*. vl. 309. *noscere luxus*. Calpur. VI. Ecl. 42. *noscere mapalia*, et quae id genus plura. Nihilominus vix possum in his omnibus sententiae virorum doctorum accedere, et vulgata lectio mihi elegantia et simplicitate sua ita placet, ut nequeam illa *praemia naris*, id est sagacitatem, qua inuenit feram, eiicere ex hoc loco. Antea enim vl. 191. *quantum nare meren-*

Praemia: sic operi iuuet iusseruisse benigno.
Hoc ingens meritum est, haec vltima palma
tropaei,

250 Hagnon magne, tibi Diuom concessa fauore.
Ergo semper eris, dum carmina, dumque
manebunt

Siluarum dotes, atque arma Diania terris.

Hic

merentur dixit, et mox *ingens meritum*. locutionem vero, *veniat in partem et praemia*, fere ex Virgilio cum Titio credo sumfisse, qui III. Aeneid. 222.

— *Diuos ipsūque vocamus*

In partem praedamque Iouem. Quod per ἐν διὰ δυνῶν est in *partem praedae*, et imitatus est Ausonius Epist. IV, 21.

— *qui te postrema timentes*

In partem praedamque vocent. eleganter vero *venire in rem aliquam*, in *bona*, in *praemia*, et similia dici, infinita exempla apud Ciceronem et alios probant, quae Lexica suppeditant. Vid. et Ouid. II. Amor. V, 32. Tacit. Germ. XLVI. *passim enim comitantur, partemque praedae petunt*. Burm.

249. *Vltima palma tropaei*] Quid, Grati, an haec adeo ampla spolia, et egregia trophaea sunt, feram cepisse? Sed securus noster Xenophonem fuit cap. 26. qui miseram lepusculi capturam venationis summam aestimans, ita concludit: ἔστι γὰρ θηρατικὸν μὲν, φιλόπονον δέ, τὸ ἐκ πάντων τρόπων εἶναι ταχὺ. Quod

in primaevis venatoribus ferri poterat, quos ipsa natura hunc primum acquirendi modum docuit, et *spoliis corpus vestire ferarum*, et *discere praeda*, vt diuine canit Lucretius lib. V. *Vlit*. Nescio, an illa Propertii de grauiore materia sua fecerit Gratius. Ita Paulla lib. IV. XI, 96.

Haec est feminei merces extrema triumphii.

Burm.

251. *Ergo semper eris*] Memoraberis, atque adeo meis in carminibus perpetuo viues. Maro Ecl. V, 78. *semper honos nomenque tuum laudesque manebunt*. Titius. Ouid. I. Amor. XV, 16.

Cum sole et luna semper Aratus erit.

Burm.

252. *Dotes*] Voluptas et comoda. Iohnf.

arma Dianea] Instrumenta venatoria: particulatim de canibus intellexit Ouidius, cum cecinit Fastor. lib. V, 151.

Exagitant et lar, et turba Diania fures.

Titius. Olim *Dianea*. male. Iohnf.

Hic et semiferam Thoum de sanguine
prolem

Finxit. Non alio maior sub pectore virtus,

255 Seu norit voces, seu nudi ad pignora Martis.

Thoes

Iohnf. et ita Scaliger emendauerat.

253. *Hic est semiferam*] appellat *thoem semiferam*, quoniam ex cane, et Leone, siue lupo et pardalo gignatur: dixit autem *finxit*, ut ostenderet, sobolem esse factitiam, non proprio genere ortam. Titius.

Thoum] *Θῶες*, genus luporum, procerius longitudine, breuitate crurum dissimile, velox saltu, venatu viuens. Plin. lib. VIII. cap. 34. Iohnf.

254. *Sua*] Non adscititia per artem, sed domestica atque natia. Sic supra v. 170.

Quaecunque domi sibi crimina fecit.

id est, sibi propria. Barth. Mihi omnino videtur legendum *Sub*. Iohnf. Et ita Hein- sius correxerat. vid. ad Valer. Flacc. VI, 603. Nisi ita legas, non puto constare Latinitatis rationem. Burm.

255. *Seu norit voces*] Ald. *morit*, hinc Barthius *morit fauces*. at Vlitius alteram Lectio- nem retinet, quia praecipua virtus in cane obedientia est. Neutrum mihi placet. Quae enim haec Latinitas est? Seu

norit voces, siue ad pignora mihi verbum deesse videtur, quod vtrique membro cohaereat; at, ni fallor, adest. Sic itaque refingerem hunc locum.

Siue voces naris, seu nudi ad pignora Martis.

iure credi possunt hoc immutasse, qui nesciebant *τὸ* ad *pignora*, bis quasi positum esset, bis construi debere. v. 247. *naris* occupauerat locum *τὸ* *norit*. non itaque insolens haec inter se mutatio. Hic igitur sensus est, siue canem hunc euoces ad pignora naris, i. e. ad persequendas sagacitate feras, siue ad hostes nudo Marte domandos v. 152.

— *siue indomitos vehemen-
rior hostes*

*Nudo Marte premas, seu bel-
lum ex arte ministres.*

Iohnf. Heinsius, *seu morit vo-
cem, aut nudi dent pignora Mar-
tis*: in illa corrupta lectione Barthianae editionis *fauces*, latet forte *fraudes*. et ita legi posset, *seu mouet ad fraudes, seu nudi ad pignora Martis*, seu virtus mouet ad *fraudes*, et hoc sequentia poscunt, vbi et astu *subeunt* et domant leones, et v. 153. a Iohnf. adductus *arctis*

Thoes commissos (clarissima fama) leones
Et subiere astu, et paruis tomuere lacertis.
Nam genus exiguum, et, pudeat quam
infirmè fateri,

Vulpina specie: tamen huic exacta voluntas.

260 At

artes et nudum Martem coniungit, ibi et vl. 182.

*Conferat his versuta suas
Athamania fraudes.*

Vbi vide Vlit. posset et legi,
*Seu morit fraudes, seu nudi
pignora Martis.*

Malim tamen pro *pignora Martis*, quod durius, cum Titio *praelia Martis*: eodem modo ut Ouid. II. Trist. 71. *gigantei praelia belli*. *mouere* vero convenit utrique: Nam et *fraudes* et *praelia* *mouere* rectè dicitur. *mouere* vero et *noscere* saepe confunduntur, ita apud Manil. I, 51. *hi tantum nouere decus*, vbi Scal. et Iunius ex MS. *mouere*. Vid. et ad Ouid. Epist. VI, 83. et Sil. Ital. XIV, 144. *voces* vero et *fauces* commutari a librariis videbimus ad Calpurn. VI. Ecl. 23. *Burm.*

256. *Commissos*] In circo, vbi plura animalium genera producebantur, quae inuicem pugnarent. *Titius*.

257. *Subiere astu*] Hoc vl. 184. dixit *subiere praelia furto*. vbi ipsum verbum *subire* fraudem et strategema notare vidimus. hoc forte Romae aliquando in venationibus conspectum fuit, vnde clarissimam

famam esse dicit, et hoc videtur verbum *commissos* indicare, quo Suetonius et alii passim de spectaculis uti solent, quod probare nihil attinet: et ita rectè Titius cepisse videtur. *Burm.*

lacertis] Sic manus adscribit vrsis Oppianus Cynegetico IV, 413.

— μάλα γὰρ τότε θυ-
μαίνουσιν

ἄρκτοι, καὶ γενέεσσι, καὶ ἄρ-
γαλέοις καλάμησι.

Idem iterum 417.

— τις ἀνὴρ καλάμην ἐπέ-
δησεν

ἄρκτι δεξιτέρῃν.

Barth. Ita et *lacertos* inf. vl. 177. dixit.

259. *Exacta voluntas*] Quamvis referat vulpis speciem, praeditus tamen simplici, sincero, ac minime versuto animo, non duplici, ac sicuti vulpes, hostem enim apertò marte aggreditur; atque hoc est, quod ait *exacta voluntas*, cogitandum tamen, an sit legendum *huic* pro *huc*. Titius. Dispensendus distinctione hic versiculus, *Vulpina species: tamen his exacta voluntas*. *Exacta*, verbum est, ut loquuntur Grammatici, non nomen.

260 At non est alius, quem tanta ad munia, foetus
Exercere velis: haut te tua culpa refellat

Inter

nomen. Et subintelligendum, *est*: huic etiam pro hac rescribendum. *voluntatem* pro *conata* agnouit et supra v. 173. *Barth.* Distingui etiam posset,

*Nam genus exiguum, et pudeat
quam informe fateri:*

Vulpina speciei:

pudeat fateri, quam sit informe. est etiam vulpina specie. *pudet fateri* vero solemniss formula. vid. ad Propert. I. IX, 33. Broukhuf. *Burm.*

exacta] Aptissima, quasi ad normam exacta. *Iohns.* Barthium hic sequor cum Heinio, qui ita in ora codicis sui emendarat: non dubitare, aut timere ait hoc genus canum, sed prompte hostem inuadere. Ouid. Ep. XVII, 177.

*Et libet, et timeo, nec adhuc
exacta voluntas.*

ubi vide, quae notauimus. male Meurfius in ora libri scripserat, *huc est acta voluntas*. quod quid velit, non capio, sed ex Scaligeri codice est, qui *speciem*, *tamen huc est acta voluntas*. quae aequae non intelligo. *Burm.*

260. At non] Aceruus vitiorum. Scribe.

*At non est alius, quem tanti ad
munia foetus*

*Exercere velis: haud te tua
culpa refellet*

*Inter opus, quum fera redit
prudencia damno.*

Exercere ad munia tanti foetus, est iungere cum cane in Venerem ad nobilem Metagontagenerandum: quam curam si praestiteris, non te poenitebit postea hoc foetu in venando vti, vt solet fieri sero et damno suo sapientibus. *redit*, vt infra,

— *haec magno redit indulgentia damno.*

Grononouius: quia in C. Ald. *refellat* reperitur, textui inferendam duxi. *Iohns.* Ego ita construerem. at non est alius foetus, quem velis exercere ad tanta munia, scilicet vt leones et feras inuadat vel fraude vel nudo Marte. *munia belli* passim occurrunt. vid. ad Ouid. I. Art. 691. et ad Nemes. Cyneg. 194. mox *certamina* vocat vs. 278. deinde cum Heinio legerem,

Haut te tua culpa refellat

Inter opus

Inter opus hic est, vt alibi, inter venandum: Exercendos esse catulos a prima aetate docet, ne, si inexercitati adhibeantur operi, culpam in se transferat negligentiae dominus, qui sero iam vult docere canes confirmata aetate. Scaliger legebat, *aut de tua culpa reuellat*, eo sensu, quo Virgil. Ecl. VI, 3. *Cynthus aurem vellit*, durum hoc. *Burm.*

Inter opus. quò fera cadit prudentia damno.

Iunge pares ergo, et maiorum pignore
signa

Foeturam, prodantque tibi Metagonta
parentes,

265 Qui genuere sua pecus hoc immane iuuenta.

Et pri-

262. *Cadit*] Vanescit, incassum recidit. Ita *cadere studia* dixit Priscianus praef. *Cadere sapientiam* Lactantius libro IV. cap. I. *Barth.* Et Ouid. V. Trist. XII, 13. sed construem hic,

Prudentia fera cadit domino. Id est damnosa est: non tantum nihil efficit, sed etiam damno est. *Cadere* hic euentum irritum et damnosum notat. Ita infra 309. *magno redit indulgentia damno.* simile fere, sed in alia re, est illud Manil. II, 782.

Ne medios rumpat cursus praepostera cura.

Vbi etiam docet non inter opus, sed antequam incipias, omnia esse praeparanda ad urbis exstructionem. *Burm.*

263. *Pignore*] Aliqua nota, indicio aliquo. *Titi.*

264. *Foeturam*] Nemesisianus 119.

Sed diuersa magis foeturae conuenit aetas.

Barth. Ita et Calp. II, 47.

Ne depulsa vagos quaerat foetura parentes. et passim alii. *Burm.*

265. *Qui genuere*] Versum

hunc non leuibus coniecturis *σκότιον* esse autumo. Quid enim *pecoris immanis* sibi vult appellatio? Verus liber, *pecus hoc manete iuuenta.* A qua lectione haud dubio illa vulgaris genita est. *Barth.* Quia *pudeat quam informe fateri Vulpina specie* Non est igitur, cur *σκότιον* hunc versum esse declaret aliquis. *Vlit.* Recte *Vlitius* tuetur: *immane pecus* vocat bellicosum et forte: et *immane* idem est, quod *δουμασόν* et in bonam partem sumi ex ipso *Barthio* et aliis docuimus ad *Ouid.* Trist. I. II, 335. vid. et inf. vs. 281. *Pecus* vero dici de canibus, ne mirum sit, cum et de Leonibus *Ouid.* Ibid. 457. vid. *Voss.* ad *Catull.* p. 165. et de equis dicat *Curtius* VI. V, 18. et saepe *Statius.* vid. *Barth.* ad IV. Theb. 733. et alii. Immo de Elephantis *Martial.* V. Ep. 38. ita *pecuaria* inf. 362. vbi vide. in *Barthii* vero notis operas peccasse puto, edentes *pecus hoc mutante infra*, cum legendum sit, *pecus hoc mutante iuuenta.* sed quid significet haec lectio, non intelligo,

Et primum expertos animi, quae gratia
prima est,

In Venerem iungunt: tum fortis cura
secunda,

Ne renuat species, aut quae detractet
honorem.

Sint

si *florente*, vel *vernante* coniecisset, sensus subesset. nos *immane* retinemus. *Burm.*

266. *Animi*] Heins. malebat *animis*, de quo dicemus ad Suet. Vesp. cap. 4. *gratia* vero hic est dos, ornamentum. vide supr. 74. cur et hic non nomen suum respicere credunt Poëtam? *Burm.*

268. *Ne renuat species*] Lege.

Ne renuat species, aut ne detractet honorem.

Curandum est, vt sint puri specie, et ne illa sit talis, quae omnem detractet honorem et venustatem. Malo tamen, fateor, *praedetractet*, quod propius veteri lectioni, et sensu elegantius. *Prae* solenne est in decompositis, *praedelasso, praeconsumo*. Iohnf. An non merebatur Heinsius hic memorari, qui in notis ad Ouid. IX. Met. 505. correxerat iam,

Ne renuat species, aut ne detractet honorem.

Quomodo et Scaliger emendauerat. malim etiam cum eodem Heinsio *fortis cura secunda*, et fortem explicò, naturales, et quam forte quadam

formam consecuti sunt, praeter reliquos. vt infr. 292. *aequa fors.* et de hominibus dici patet ex notis ad Ouid. X. Met. 244. et XIII, 651. prima cura est, generosos et expertos animi eligere; deinde feliciter natos formosos, vnde genus facere velis, canes. Idem fere, quod supra vs. 211. *non vile genus, non patria,* posset et quis legere, *tum formae cura secunda.* sed non opus: *forti* enim et felicitati nascendi debetur forma. *renuit* vero hic absolute positum, vt apud Stat. I. Silu. II, 159.

*Alituum pecudumque mihi,
durique ferarum*

Non renuere greges,

Id est non repugnarunt, vt ita *negare* simpliciter saepe ponitur. vid. ad Ouid. XIII. Met. 741. et Heins. ad Claud. II. Rapt. 180. vid. et inf. 285. *Detractat honorem*, est, minuat reliqua, quae praecipua habet, animum, et sortem. vel quae venatui postea non erit inepta; vt mox 291. *tuos non defecturus honores.* *Burm.*

Sint celsi vultus, sint hirtae frontibus aures,
 270 Os magnum, et patulis agitatōs morfibz
 ignēs

Spirent, adstricti succingant ilia ventres,
 Cauda brevis, longumque latus, discretaque
 collo

Caesaries, non pexa nimis, non frigoris illa
 Impa-

270. *Magnum*] Vt ex ducto et parulo rictu possis aestimarē, quanto animo et morfu feras inuasuri sint. *Vlit. morfibz ignēs*] Morfus appellat rictum, ipsaque ora ducta velut ad morfum inferendum. *Titius*. Ita Poetae fere semper, cum animal depingerent animosum. Virgil. G. 3, 85. de equo.

Collectumque fremens voluit sub naribus ignem.

Vlitius.

271. *Spirent*] Corrigebat Heinſius, *spiret, et adf.* scil. os. non male. et ita *spirare* cum accusatiuo illustravit ad Claud. IV. Conf. Honor. 492. *Burm.*

ilia ventres] Diuine prorsus, tribus verbis extulit, quae copiose *παρὰφράζει* Aurelius, 109.

multumque gerat sub pectore lato

Costarum sub fine decenter prona carinam,

Quae sensim rursus sicca se colligit aluo.

Vlit.

272. *Discretaque collo*] Quae ab reliquis corporis pilis discerni possit. Vel quae a collo videatur remota. *Barth.* Tractata haec lectio a comae compectu, quam in fronte olim, plurimum discernere, moris erat. Ita canem suum pilos in collo discretos, et hinc illinc quasi demissos, habere vult Gratius. *Vlit.* Ita *discrimina* in coma muliebri apud Ouid. II. Art. 302. vbi vide. *Burm.*

273. *Caesaries, non pexa nimis,*] Non quae a reliquis corporis pilis discreta, vt ſomniat Barthius, sed de vniuerso pilo canino intelligenda haec sunt. *Pexum* enim in vestibus villosum, siue multis floccis pestine aequatis obductum proprie significat, vt docuit ad Solinum Salmastius. Non villosos nimium, nec raros adeo pilos, vt frigoris iniuriae pateant, sed medium quid requirit Gratius. Si enim *pexam* pro laeui et molli interpretare, pugnaret hoc cum aliis omnibus, qui tennes, ac molles pilos possunt. Et Columella

Impatiens: validis tum surgat pectus ab armis,

275 Quod magnos capiat motus, magnisque superfit.

Effuge,

mella *quadratum* suum rusticum canem *cruribus hirtis villosoque pectore* constituit, caetera, ut colligere est, minus villosum. Idem de oue l. VII. cap. 3. *Id pecus, quamvis ex omnibus animalibus vestitissimum, frigoris tamen impatentissimum.* Vnde facile intelligere est, quae *caesaries frigoris impatiens* hic dicatur. *Vlit.* si notas *Vlitii* diligenter legisset, et non *Barthii* interpretatione deceptus fuisset, novae editionis curator, non tam stulte corrigeret hunc locum, *Non pexa nimis, nam frigoris illa Impatiens.* quis umquam fando audiuit, villosum animal esse impatiens frigoris? nam *pexa caesaries* est ita densa et longa, ut pecti debeat. vid. *Heins.* ad *Ouid.* III. *Amor.* I, 7. ita et *pexae vestes.* de quibus *Ferrar.* I. de *Re Vest.* 17. quae *crassae* et *pilosae* sunt. *Horat.* I. *Ep.* I, 95. ita *pexus et pinguis doctor* *Quinct.* I. *Inst.* 5. non ergo nimis villosam, nec nimis caluam vult esse canem. *Burm.*

278. Pectus quod magnos capiat motus,] Non potuit ma-

iore spiritu pectoris amplitudinem commendare summus *Vates.* *Vlit.* Quod, quantumvis magnos pulmonum anhelitus capiat, satis superque tamen amplum sit, nec laborantem deficiat. *Iohans.* Ego interpretor, quod statim et in ipso initio operis vehementiam et celeres motus capiat, et etiam diu eos seruet: nam aliter saepe in initio cursus lentius irruunt, deinde augent celeritatem, quod notrantes dicunt, *op den adem komen.* Sed hic canis debet statim eadem celeritate et vehementia conspici, qua alii post moram. et hoc *capere* notat. ut *capere impetum, conatus* et similia, de quibus vid. *Gron.* ad *Liu.* XXII, 5. *Ouid.* III. *Trist.* V, 31. *Et faciles motus mens generosa capit.* *Supereffe* est ultra fere debitum sufficere laboribus, et motibus illis magnis. eodem sensu notarunt viri docti, dixisse *Columell.* VI, 27. de equo, *appropinquante vere, ordeo eruoque saginandus, ut Veneri superfit,* quod ex *Virgilio* III. *Georg.* 127. qui *blando labori superesse* dixit. vid. ibi *Taubmannum;* quem *exscribit*

Effuge, qui lata pandit vestigia planta;
Mollis in officio. ficcis ego dura lacertis
Crura velim, et solidos haec in certamina
calces.

Sed frustra longus properat labor, abdita
si non

280 Altas in latebras, vniue inclusa marito
Femina, nec patitur Veneris sub tempore
magnos

Ille,

bit Iohnson ad vs. 287. Superesse enim debet ita explicari, vt post magnos illos motus, non defatigatus iaceat, sed omnes labores vincat et superet, ita vt vires supersint. Virg. XI. Aen. 420.

*Auxilioque urbes Italae popu-
lique supersunt.*

vbi Seruius, adfunt vltra quam bella depescunt. vid. ad Ouid. II. Trist. 69. *Burm.*

278. *Solidos haec in certamina calces*] *Solidum* ponitur nunc ad differentiam *et molle*. Titius. Πόδας περιφρεῖς καὶ ἄπυρος vterque Xenophon et Pollux. *Vestigia* autem, et sola Varroni, modo *plantas*, et nunc *calces* eleganter vocat Gratius. *Vlit.*

279. *Longus labor*] Educationis et Institutionis. *Barth.* Recte. nec opus cum Heinio rescribere *ingratus* vel, *hic omnis*. vid. ad vs. 27. *Burm.*

281. *Magnos*] Multos. Vel *magnos* pro vulgaribus et ineptis dixit. *Barth.* donec me-

liora ex libris vetustis afferantur, ne temere quid mutemus, ego vulgatam simplicissimo sensu pati potero. Frustra laborari dicit Poeta, nisi canis foemina vni inclusa marito fuerit, eumque quantumuis magnum patiat, ac admittat. *Vlit.* At haec locum nullatenus dilucidiorum reddunt, cur enim magnos, si vnum Gratius tantum voluit? nos leui mutatione defungemur hac difficultate. lege modo

→ *Nec patitur Veneris sub
tempore moechos*

Ille.

magis placeret, si *fastidia* legeretur, et confirmant hanc coniecturam sequentia. *si renuit cunctos, et mater adultera non est.* Iohns. Laudo priorem correctionem *moechos*, id est canes vulgiuagos admittat. *pai* proprie. Ouid. V. Fast. 156. *nullum corpore passa virum.* vid. ad Nemes. Cyneg. 31. sed *fastidia* si recipiantur, contrarius

Illa, neque emeritae seruat fastigia laudis.
Primi complexus, dulcissima prima voluptas.

Hunc Veneris dedit impatiens natura
furorem.

285 Si renuit cunctos, et mater adultera non est,

Da re-

rius sensus emergeret, et pro
neque scribendum *atque* foret,
vel *sed* potius: *illa* quoque
hic languere puto: et quia
passim ab infinitis canibus se-
minas sub veneris tempore
appeti videmus, mallet,

*Nec paritur Veneris sub tem-
pore mœchos.*

*Mille, sed emeritae seruat
fastigia laudis.*

Fastigia laudis, id est castitas,
quam emeruit vni marito in-
clusa, quae est summa laus in
cane, impudentissimo animali,
et libidinis proiectae. *emeri-
tae* pro meritae, vno coitu
scilicet, si postea demissa ex
custodia renuit cunctos, et ita
seruat pudicitiam emeritam,
siue meritam, vno coitu con-
tenta. sic Plinius Paneg. 52.
*sic fit, ut Dei summum inter
homines fastigium serues.* Si
neque seruandum est, mallet,
*neque emeritae perdat fastigia
laudis.* Burm.

284. *Veneri*] *Veneris* recte
corrigebat Heinſius. et ita
etiam noui editores, semel
saltem scopum in tenebris fe-
rientes. vbi autem didicerunt
conſtructionem Iohnſono vi-

ſam coactam et barbaram?
eerte in notis nihil tale repe-
rio, ſed ex illis videntur cor-
rectionem hauſiſſe, quibus *li-
bidinis impatiens* natura expli-
catur. vſitatiffima vero con-
ſtructio cum genitiuo. de qua
vid. ad Sil. Ital. VI, 252. et
X, 244. et noſter mox 292. et
modo vſ. 274. et millies alii
ſcriptores. *Burm.*

impatiens] Indomita, eſſera
in libidinem. *Barth.* Suae libi-
dinis impatiens Natura hunc
Veneri caninae dedit furorem.
Impatentia, libido immodera-
ta. *Iohnſ.*

285. *Si tenuit cunctos*] *Ti-
nere* verbum in obſcaenis erat,
ſed ſenſus expoſcere videtur
renuit. atque ita emendo.
Tirius.

cunctos] *Iunctos*, Heinſius,
male. *Iohnſ.* Ad Ouid. IX.
Met. 506. idem in ora conie-
cerat, *ſi renuat coitus*: ego
mallet, *ſi renuit cunctis.* vt ita
negare viro mulier dicitur. ſcil.
venerem, noctem. vid. ſupr. ad
vſ. 263. Tibull. II. IV, 48.

Non ego me vinculis verberibusque nego.
Burm.

Da requiem grauidae, solitosque remitte
labores.

Vix oneri super illa suo. tum deinde
monebo,

Ne matrem indocilis natorum turba fatiget,
Percensere notis, iamque inde excernere
paruos.

290 Signa dabunt ipsi. teneris vix artubus haeret
Ille

287. *Super*] Heinſius, *Par.*
at Virgil. G. III. vſ. 127.

— *ne blando nequeant ſu-
perreſſe labori.*

Ita Colum. *Roborandus largo
cibo*, etc. *ut Veneri ſuperſit*. ſic
itaque Gratiuſ. Vix ſuperſtes
erit oneri ſuo. *Iohuſ.* Heinſ.
ita ad Ouid. II. Trift. 69. ſed
in Syll. Epift. t. IV. p. 289.
vix ſuppar oneri illa ſuo, de
qua voce vid. eum ad Vell.
Paterc. I. 17. ſed hic nihil mo-
vero. eſt enim hic ellipſis eſt,
pro *ſupereſt* de quo verſ. 275.
Burm.

tum deinde monebo] Videtur
vna ſuperflua vox. ſed et ita
dehinc poſt, et ſimilia fuiſſe
in veterum deliciis monuit
Broukh. ad Propert. II. II, 14.
Burm.

289. *Percensere notis*] Vide
de verbo *percensere* Heinſ. ad
Claud. III. Rapt. 362. de con-
ſtructione verbi *monere* vid.
ſupr. ad vſ. 243. *Burm.*

excernere] Hic de electione
optimi agitur. *Paruos*, pro ca-
tulis poſuit, quos mox *mino-*

res quoque vocat. *Vlit.* Si ſim-
pliciter dixiſſet *excernere par-
uos*, nihil tenere mouerem.
ſed quia addit *inde*, id eſt, *ex
turba natorum*, qui omnes
ſunt *parui*, dubito, an non
praefter legere, *iamque inde
excernere prauos*. ita apud Cae-
ſar. IV. Bell. Gall. 2. de equis,
*quae ſunt apud eos nata praua
et deformia*, vbi alii codices
habent *parua*. *Excernere* vero
eſt excipere, excerpere quos-
dam. ita *excreti hoedi* apud
Virgil. III. Georg. 398. quos
depulſos a lacte interpretatur
Vauaſſ. de vſu quorund. verb.
pag. 94. vid. et Gronou. ad
Liu. XXVIII, 39. hoc confir-
mant illa Nemeſ. 150. *ma-
ter ſegregat euegiam ſubolem*.
Burm.

290. *Ipsae*] Ipsae matres.
Videtur tamen ſcribendum:
ſigna dabunt ipſi: nimirum,
quos proxime vocauit, *parui*,
ſive catuli. Quod et ſequen-
tia probant, in quibus ſigna,
quae ipſi dant, *exequitur*.
Vlit.

Ille tuos olim non defecturus honores:
Iamque illum impatiens aequae vehementia
fortis

Extulit: adfectat materna regna sub aluo;
Vbera tota tenet, a tergo liber aperto,

295 Dum

291. *Tuos*] In veteri libro, *suos*. quod ego praeferendum puto. *Barth.* Heinsius legebat, *mille suos*. sed *ille* hic, ut centies, praestantem et excellentem notat. *tui honores* vero sunt, quos ex venatu captas, et praestantia canum, prae aliis venatoribus. vid. *supr.* 268. alia res est *inf. vs.* 376. et 458. ubi *suos honores* retinendum. *Burm.*

defecturus], i. e. deserturus. *Iohns.*

292. *Aequae sortis*] Quia ut heredes aequam partem habent, ita hic catulus cum aliis communem habet sortem. *aequa* hic est aequalis, ut *milites*: Terent. Eup. I. 2. *aequa pars amoris* fors vero de hereditate, aut conditione, in qua nascimur, unde et *confortes* coheredes, quibus aequalis fors obigit. Ita *Remus consors Romuli* dicitur Tibull. II. V, 24. et Suet. Tib. I. *Tit. Tazius consors Romuli*, et saepe alii. catulus ergo ille optimus erit, qui iam ab ipsis natalibus pares et superiores ferre non potest, sed adfectat regnum sub vberibus matris. vid. et *supr.* 221. et 267. *Burm.*

294. *A tergo liber aperto*]

Logi editio, *Libera tota tenet ea*. Pithoeana, *Vbera tota tenet ea tergo*, unde Pithoeus, *eat ergo*. Gronovius coniecit, *stat tergo liber aperto*. quid si, *Vbera tota tenet sua, tergo liber aperto*.

Iohns. Heinsius varie tentavit locum, *tenens, eat agro liber aperto*. vel *eat aëre*, vel *tenet*, vel *meat aëre liber aperto*, sed nondum de valido carulo agit, qui relicto nido egreditur foras. quid vero est *tergum apertum*? an cui non incumbunt ceteri catuli? ut mox 297. forte, *dat' tergum liber apertum, dum* etc. ut *dare larus apertum* dicitur passim. sensus vero est, hunc generosum catulum, dum fugit vbera matris, nullum pati ex confortibus tergum eius conscendere ea parte diei, quae calida est, sed velle tergum suum natum esse. Vespertino vero frigore pati se opperiri ab inerti turba fratrum. *stare* non potest in nido vbera tenens; posset et, *tenens, ac tergo liber aperto*, ut excutiat fratres incipientes, et ab vberibus matris arceat. et tunc *affectat*

- 295 Dum tepida indulget terris clementia mundi.
Verum, vbi Caurino perstrinxit frigore
vesper,
Ira iacet, turbaque potens operitur inerti.
Illius

*affectat regna, opponeretur seq.
ira iacet.* Burm.

295. *Tepida*] Non dubito
ver circumloqui. *Barth.* Ego
post solis ortum, et medium
fere diem credo indicari, cui
vesper opponitur, quare nec
Heinsii coniecturam *verni* pro
terris rescribentis probo. eo-
dem fere sensu, *primi clemen-
tia solis* apud Nemef. Ecl. I, 8.
indulgere vero absolute posi-
tum, pro dum clementia solis
est benigna, larga et satis ca-
loris praebet. *ira Inachus vr-
nae indulget* dixit Stat. VI.
Theb. 275. Virg. II. Georg.
277. *Indulge ordinibus*, vbi vid.
Taubm. et Calp. III. Ecl. 37.
et ad Nemef. Cyn. 192. *Burm.*

mundi] Solis. Nam et Ma-
nilius *Mundum* pro sole vsur-
pauit, cum Hesiodum inter-
pretaretur. *Barth.*

297. *Ira iacet*] Inepte vul-
go legitur: *Ire placet.* Ego
non dubito, bonae frugis esse
lectionem, quam dedi. *Ira
iacet*, cum *impatiens* aequae ve-
hementia fortis frigescit. *Vlit.*
Heinsius, qui progredientem
iam catulum finxerat, legit,
septa placent: vel *crate latet*:

et *septa* a Columella VI, 23.
VII, 3. et alibi memorari no-
tauerat. vt et a Capella lib. IX.
p. 315. vel *crate* munimen-
tum pecoris explicat, vt Barth.
IV. Adu. 24. docet. quae
omnia huc minus pertinent.
ita *ira* erga confortes, quos ab
vberibus, et a se quoque an-
tea longe arcuit, et remouit.
ita *ira cadit* dixit Ouid. II.
Am. XIII, 14. et Lucan. IV,
284. *Burm.*

turbaque potens operitur] In
vet. libro, *aperitur*. Sed eru-
ditior interpretatio in altera
scriptura, *operitur*, hoc est,
ab omni latere cingentibus
minoris spiritus catulus ille,
qui indole potentior est, me-
dius vadit, caeteris latera eius
tegentibus. *Caurinum* porro
frigus a vespere dixit, quia id
spirantis inde venti nomen.
Vlit. Langerm. corrigebat
patens. sed tunc malim *tur-
basque patens inerti operitur*.
potens vero retinerem, qui in
nido matris dominatur, et
pro tempore, vel liberum et
apertum tergum, reiectis con-
fortibus habere vult, vel illis
patitur se tegi, frigoris arcendi
causa. *Burm.*

Illius et manibus vires sit cura futuras
 Perpendere: leues deducet pondere fratres:
 300 Nec me pignoribus, nec te mea carmina
 fallent.

Proti-

298. *Illius e manibus*] Nec manus hic catulis attribuuntur, quum sint hominis pondus catulorum exigentis: nec *deducet*, est ipse leuior fratres descendere coget, quum grauiiores magis probentur; nec *deducere* est vincere citra respectum librae: nam de *manibus* loquitur, vt de lancibus librae. nimirum *deducere* Gratio vt *deprimere* Ciceroni, id dicitur in libra, quod grauitate vincit, L. 5. de finibus. *Terram, mihi crede*, ea lanx et maria *deprimet*. Gronouius. *Johns.* Praestat, *illius et manibus*, cum Heinio, qui et *praeperpendere* corrigebat. Ego, si liceret, malim, *Illius et vires manibus*, *manibus* autem non cum *illius*, sed construerem cum *vires*. vt sit, *vires illius perpendere manibus*. sic Nemes. 145. *pondere nam Catuli poteris perpendere vires*. Burm.

299. *Leues deducet pondere fratres*] Grauiiores itaque praestant, qui fratres suos *pondere deducunt*, id est, vincunt. Non quia in libra quasi appendantur, sed *e manibus*. Vlit. Senfus satis ex Nemesiani vs. 145. *Pondere nam Catuli poteris perpendere vires* etc.

apparet. Sed an *pondere deducit*, possit notare vincit, vehementer dubito, cum videatur *deducit* significare ad terram deorsum, ad inferiorem locum ducit. Cum contra accidere soleat, grauiora enim pondere deducunt libram, vel vt hic manum, quae instar statera sit, et inclinare et vergere faciunt. Scaliger legebat, *leuis deducit pondera frater*. Meursius *leuis deducet pondere frater*. sed nec haec recte explico. Vtinam *leuis subducet pondere fratres*liceret legere, id est, ipse deorsum ducens libram, sursum ducit fratres. ita Lucret. II, 203.

Sic igitur debent flammae quae possit per auras Aëris expressae sursum succedere, quamquam

Pondera, quantum in se est, deorsum deducere pugnent. et hoc *pondere subsidere* Ouidius IV. Fast. 13. *ferri in inferius* XV. Met. 241. dixit. Burm.

300. *Pignoribus*] Notis illis et documentis, quae *pignora* vocat futurae vtilitatis. Barth. Non intelligo hunc versum, et Barthii explicatio nullis fideculis ex his verbis, vt vulgo

Protinus et cultus alios et debita foetae
Blandimenta feres, curaue sequere me-
rentem:

Illa perinde suos, vt erit delata, minores;
Ac lon-

vulgo leguntur, extorqueri
potest. forte,

*Haec de pignoribus: nec te
mea carmina fallent.*

pignora pro catulis fumo, vt
millies liberi vocantur. haec
certa esse inquit de catulis,
quibus fidem habere potest
lector: nunc ad foetam siue
matrem regreditur. Qui MSS.
codices viderunt, sciunt, pri-
mam literam H. et N. fere-
eodem modo fingi a librariis.
vid. inf. 461. vbi *Haec* pro *Nec*
editum, et in Nemes. Ecl. I,
48. itidem pro *Nec*, *Haec* in
scriptis apud Calp. I. Ecl. 3. et
apud Corn. Seuer. in Aetn. 349.
pro *nec leuitas* Scalig. reposuit
Haec. itidem apud Tibull. II.
V; 49. viri docti ex MS. resti-
tuerunt, *Nec fore credebatur Ro-
mam*, cum antea legeretur
Haec. et iterum eadem est
variatio lib. III. II, 7.

Nec mihi vera loqui pudor est.
vbi codices multi *haec*. Pro-
pert. IV. II, 5.

Haec me turba iuuat.

Ita ediderunt docti viri, cum
olim esset *nec*: vid. Broukhu-
fii notas, infr. 328. *Hebroden*,
pro *Nebroden*. et ita millies.
Eodem vero modo transit ad
aliam partem operis, inf. 344.

haec tua militia est. et ita Grae-
ci. Oppian. I. Cyneg. 387.
Τόσσα μὲν ἀμφ' ἰπποισιν
Burm.

301. *Foetae*] Latini *foetam*
dicunt, et grauidam et partu
liberatam. vt recte Seruius ad
primam Aeneida 51. Hinc
foetus et conceptus et partus.
Iohns. Vid. Barth. ad Stat. IX.
Theb. 116. et I. Achil. 168.

303. *Vt erit delata*] Ita vul-
gatam, quae sensu prorsus ca-
rebat, leui distinctione ad ali-
quem saltem sensum accom-
modauit. *Illa*, nimirum mater;
perinde ac tu illam cura seque-
re, minores suos quoque pro-
sequetur. *Vt erit delata*, id
est, cum ad catulos suos defe-
retur. Vel, *vt erunt delata*,
blandimenta illa. Primae edi-
tiones ex Romano illo anti-
quiss. cod. constanter reprae-
sentant: *suos vt erit delata
minores*. Vnde Pithoeus fecit,
*suos, vt erit delata, minores, Ac
longam* etc. Sed ego veram
lectionem dudum eliciui.

*Illa perinde suos, vt erit de
lacte, minores,*

Ac longam praestabit opem.

*Vt sit σὺνχως. Illa perinde
minores suos cura prosequetur,
ac vt erit de lacte longam prae-
stabit*

Ac longam praeſtabit opem. tum denique,
foetae

305 Cum

ſtabit opem. ita quoque reſin-
gerem.

*Illa petendo ſuos, ut erit di-
lata, minores*

Ad longam perſtabit opem.

Vlit. forte legendum.

*Illa perinde ſuo nutrit de
lacſe minores.*

Vel,

*Illa perinde ſuo ſaturat de
lacſe.*

Johnſ. Haec intricata et ob-
ſcura, quae etiam poſt tot
coniecturas vix intelligo. cre-
do, Poëtam velle, matrem,
poſtquam catulos aliquamdiu
a partu aluerit, paulatim mi-
nus curare, et ad opus ſuum,
id eſt, venatum, redire velle;
quod vbi plane apparet, tum
monet, a matre eſſe abducen-
dos catulos, et lacſe et maza
eſſe alendos. Heinſius in ora
Codicis.

*Illa perinde ſuos, ut erit de-
lecta, minores*

Ad longam praeſtabit opem.

vel, *ut erit praelata*, Graevius,
ut erit curata: ſed nec ita loci
ſententiam capio. cogitabam
aliquando, poſſe reſingi,

*Illa ſubinde (vel deinde) ſuis,
ut erit deiecta minore,*

Nec longam praeſtabit opem.

Poſtea, vbi a catulis ſuis erit
deiecta (nam paulatim a la-
ctatione abſtinendam matrem
noſter, ut et alii faciunt, mo-

net) minorem curam, nec
longam, id eſt non diu in
nido morans, *praeſtabit*, quare
cum vides, foetae deeſſe operi,
id eſt, lactationi, et induſtriam,
ſive venandi ſtudium, ſupe-
rare maternum affectum, tum
lacſe et maza alendi catuli:
delectus vero *deiectus* et *delactus*
confunduntur etiam aliis locis
in MSS. vid. ad Tacit. II. Ann.
60. Comm. Poſſet et ex veſti-
giis antiquae editionis legi,

*Illa deinde ſuis, ut ſit, de
lacſe minorem*

Nec longam praeſtabit opem.

Vt ſit; id eſt, ut fieri ſolet,
(vid. ad Petron. cap. 49.) et
eſt conſuetudo canum, quae
initio diligenter curant et
lactant catulos, ſed deinde
minorem indies opem et cu-
ram illis praeſtant, nec mul-
tum ac diu in nido apud catu-
los morantur, ſed incipiunt
excurrere, quod vbi videas,
a matre ſunt ſeparandi quare
addit, *tum denique foetae cum
deſunt operi*, id eſt negligen-
ter catulos lactare incipiunt,
tunc a cura matris tranſeat
rutela ad relictos catulos. *re-
licti* enim proprie dicuntur,
quos negligit mater, et hoc
ex Virgilii lib. II. Aeneid.
357.

— — *catulique relictii
Faucibus exſpectant ſiccis.*

et Flor.

305 Cum defunt operi, fregitque industria
matres,

Transeat in catulos omnis tutela relictos.

Lacque nouam pubem, facilique tuebere
maza:

Nec luxus alios, auidaeque impendia vitae
Noscant.

et Flor. I, 1. de lupa, *relictis catulis vagitum secuta, vbera admouit. Delacta* pro *delactata* barbarum censeo. *Burm.*

delacta minores] *Delactata*, hoc est ipsi catuli ablactati fuerint: suspicor tamen aliquid de mendo in ea voce: *minores* appellantur filii *ἀνύπεως*, quomodo etiam a Virgilio VIII, 269. *Laetique minores seruauere diem.* vbi notat Servius: sic etiam Nemesianus 135. *Mox non omnes nutrire minores.* Titius.

304. *Tum denique, foetae*] Ita (*Foeru*) Logi Ed. pro *Foetui*. quam lectionem alteri nempe *foetae* (quia modo praecefferat) reponere non dubitavi. haec verba sic Vlitius exponit. Cum foetae defunt operi, i. e. nutritioni, et industria vicit naturalem matrum affectum. *Mater* enim pro amore materno. Mihi tamen eiusmodi videtur esse sententia. Cum matres suo defunt foetui, nec ultra lac praebere valent, et operis illius, nimirum nutriendi, labor debilitauit omnino vires. *operis* malo cum Vlitio. *Johns.*

305. *Fregitque industria*] *Frangere matrem* hic est, naturalem affectum, quem in prolem habent matres, vincere, ac tandem abolere. *Industria* haec venatoris est, vt nec repente, sed paulatim hanc obliuionem catulis simul et matri inducat. *Vlit.* Ego *industriam* de foetis canibus capio, pro ardore venandi, qui efficit, vt obliuiscantur catulorum. vid. notam superiorem. *Burm.*

307. *Faciliq[ue]* Parabili, auidae enim impendia vitae omnino vitanda. *Johns.* Recte. vid. ad Petron. cap. 93.

maza:] Pane subacto. Haec maza est, siue lacte, siue aqua subacta. Hanc Nemesianus 161. *Cererem cum lacte* vocat. *Vlit.*

308. *Vitae*] *Vitae* vocabulum heic luxum et delicias viuendi denotat. Nam *viuere* est genio indulgere: vetus inscriptio AMICI. DVM. VIVIMVS. VIVAMVS. Petronius cap. 34.

Viuamus, dum licet esse bene. Barth. Barth. ad Claud. III. de Laud. Stilic. 160. legit *auidaeue*, si ex MSS. recte: nec tamen semper

Noscant. haec magno redit indulgentia
damno.

310 Nec mirum: humanos non est magis altera
sensus.

Tollit se ratio, et vitiis adeuntibus obstat.

Haec

semper post *nec* opus est *vel*
vel *ve* ponere, vt docuimus
ad Ouid. III. Met. 492. et ad
Rutil. I. Itin. 253. vbi itidem
Barthius *que* eiicit. *impendia*
vero supra illustrauit Barth.
ad verl. 33. vtitur et Sueton.
Caesar. 53. *rapinis et sacrilegiis*
onera bellorum ciuiliū et trium-
phorum ac munerum sustinuit
impendia. Burm.

310. *Humanos* etc.] Ita
omnes codices ante Vltium
hos versus exhibent, nisi quod
obstant in fine, pro *abstant*, vt
opinor. Hic est verborum sen-
sus. Non altera *indulgentia* ma-
gis *est*, i. e. Edit, corrumpit,
praedatur humanos sensus.
Ratio enim subducit se, et vi-
tiis adeuntibus interesse non
sustinet. *lohnf.* Heinſius corri-
gebat *census*, quod defendi
potest multis Manilii locis,
quibus *census* de omni homi-
num opera, studiis, opibus et
diuitiis, et quocumque homo
cenſeri poſſet, occurrit. vid.
lib. I, 12. et ibi Scaligerum,
et III, 72. et alibi: praeterea
paſſim occurrit apud varios
edere, comedere, vorare bona,
patrimonium et cenſum. de qui-
bus ad Petron. cap. 42. et ita

variat ſaepe ſcriptura Codicum
et apud Manilium, et Petron.
cap. 119. *quae turbant cenſum*,
vt legendum puto, licet *ſen-*
ſum tueantur alii, et Barth.
XXI. Ad. 3. De veſtium-luxu-
ria Ouid. III. Art. 172.

Quis furor eſt cenſus corpore
ferre ſuo.

vbi vide adnotata. de Eriſi-
chthone idem lib. VIII. Met.
846.

— *deſiſſo in viſcera cenſu.*

Quia omnia deuorauerat. ſi
quis tamen *humanos ſenſus*,
probabilius dici credat, non
pugnabo. *Burm.*

311. *Vitiis adeuntibus*] Ma-
niſeſto haec contraria ſunt
menti Gratii noſtri. Nam ſter-
nacem quaſi efferatam Ra-
tionem diceret. *alt* viam omni-
bus vitiis aperire planam atque
facilem. Haec vero lectio viam
obſtruere vitiis canit. Prorſus
ſcribendum. *vitiis abeuntibus*,
Nam Ratio efferata et luxuria
intumeſcens non patitur, vi-
tiorum amorem ſemel hau-
ſtum abire. Si omnino lectio
vulgata placebit, ſubintelli-
gendum erit *cum.* et *obſtat*
cum vitiis adeuntibus. Senſibus
videlicet humanis. *Barth.* Idem
Bar-

Haec illa est, Pharios quae fregit noxia
reges,

Dum

Barthius ad Claudian. III. de
Laud. Stilic. 160. legebat,

*Tollat se ratio, et vitiis adeun-
tibus obster.*

et ita fere Heinſius, qui et
pro *obster*, *abster* adſcripſerat,
et pro *adeuntibus*, *adedentibus*,
vt modo est ſensus dixerat pro
edit. Graevius in Syllog. Epist.
Tom. IV. pag. 244.

*Tollit ni ratio, et vitiis adeun-
tibus obstar.*

vbi vero legerit Iohnſ. *obstant*,
pro quo ille *abstant*, nescio.
forte operae aberrarunt: nam
in contextu edidit *abstar*, quod
verbum iterum verſ. 353. oc-
currit, licet ibi ab *abſiſto* etiam
poſſit deduci. mihi ſatisfacit
Barthii correctio, niſi quod
pro *adeuntibus* curis, malim
ſubeuntibus, hoc modo,

*Tollat se ratio, et vitiis ſubeun-
tibus obster.*

Vt in initio operis *Rationem*
rebus gerendis ſociam homi-
nes ſumſiſſe dicit, ita hic eam-
dem commendat, vt contra
viria ſe tollat, nec premi luxus
conſuetudine mala patiatur.
Manil. I, 97. *coelum adſcendit
ratio*. forte idem dicit, quod
Perſius Sat. V, 96. *Stat ratio
contra* etc. *Tollere ſe* paſſim
occurrit apud Virgilium, cum
corpus et caput alte efferimus.
vt V. Aen. 369. ſic *mare ſe tol-*

lit VII, 359. et Metaphorice
III. Georg. 8.

— *qua me quoque poſſim.*

Tollere humo, ita *ſe dare*, de
quo ſupr. ad vl. 143. parare
ergo ratio ſe debet ad pugnam
contra vitia ſubeuntia dolo et
aſtu. aliter *ſe tollere* etiam ar-
rogantiam notat, et nimiam
animi elationem, vt apud Pe-
tron. LXXXIII.

*Qui pelago credit, magno ſe
foenore tollit.*

ſubeuntibus vero vt corrigam,
inducor, quia litera *s* vltima
in *vitiis* abſorpsit ſequentem,
vt reſtaret *ubeuntibus*, vnde
adeuntibus fecerunt, a et u enim
facile permutantur: vſus eius
verbi vero in ſimilibus obuius.
ita *ſubeunt morbi* Nemeſ. Cyn.
II 7. Ouid. III. Art. 373. *Ita
ſubir, deſorme malum*. inf. 386.
ſubir mala peſtis, et millies
alii. *Burm.*

312. *Fregit*] Exprimere vo-
luit Graecum *ἔρυνψε*. Iohnſ.
noxia] pernicioſa indulgen-
tia. ſumitur et ſubſtantive pro
damno, vitio, labe. *Idem*. Ita
hic capiendum: aliter *τὸ quae*
deberet referri ad *indulgen-
tiam*, cum tamen ratio proxi-
me praecedat. ſed *noxia* eſt
culpa, damnum. vid. vl. 439.
et 461. *Burm.*

Dum seruata cauis potant Mareotica gemmis,
Nardiferumque metunt Gangem, vitiisque
ministrant.

313. *Potant Mareotica gemmis*] Errorem hic Gratio vix defendam. *Mareotis* Nili palus in Aegypto quidem est. At, *Mareotica vina* non ab Aegypti parte illa, sed ab alia Graeciae, aut Epiri potius acceperunt. Nam Columella *Mareoticas* vites inter Graeculas recenset lib. III. c. 2. *Barth.* Nemo Geographorum est, qui huius similisue appellationis locum vllum in Graecia, aut alibi, quam in Aegypto, posuit. Sed omne illi fudamentum esse videtur Columellae locus lib. III. c. 2. *Nam quae Graeculae vites sunt, vt Mareoticae, Thasiae, Psythiae* etc. Heic cardo totius ineptiae Barthianae vertitur, quem si emouerimus, tota concidet somniorum machina. *Graeculas* eas vites videtur vocare Columella, quia Maro lib. II. Georg. iuxta Graecas vites etiam *Mareoticas* posuerit. Quod an bene colligerit, aut, si fortasse, *Mareoticas* vites in Graeciam propagatas esse, vt *Thasias* quoque, quae ad Thraciam magis pertinent, an adeo compertum habuerit, non temere asseruerim. Videant alii, vtrum hoc sibi persuadere possint, an potius scripssisse Columellam: *Nam quae trunculae vites sunt.* Qua voce alibi

315. Sic quoque vtitur. *Trunculae vites* sunt, quae minus alte coluntur. *Vlit.* Palinodiam videtur cecinisse Barth. ad Stat. III. Silu. II, 24. quod monere lectores oportet, non vt Lagus fecit, oblatrare Vlitio. *Burm.* *gemmis*] Poculis ex gemma cauatis. *Barth.*

314. *Nardiferumque metunt Gangem*] *Καταχρησινῶς*, pro metunt loca Indiae vicina Gangi. *Iohns.* *Metere Gangem* insolentior videtur locutio, nec placuisse Heinso videtur, qui in ora codicis correxerat, *nardiferumque metunt vnguen*, pro vnguento, vt infr. 416. *unguen amurcae* et ita alibi. Sed an *unguentum* possit dici *nardiferum*, merito dubito: nec etiam *metere vnguentum* eleganter dici arbitror. Certe aliter de vnguentis agens siue Sulpicia, siue Tibullus IV. II, 17. haec expressit.

Possideatque, metit quidquid

bene olentibus aruis

Cultor odoratae diues

Arabs segetis.

Quare ego hic *Gangem* Poëtarum more, potuisse pro India, cuius maximus et celeberrimus est fluvius, credo. Ita Servius ad illa Virgil. Georg. 137.

*Nec pulcher Ganges, atque
auro turbidus Hermus.*

Ganges

315 Sic et Achaemenio cecidisti, Lydia, Cyro.

Atqui

Ganges Indiae fluvius, per quem provincia significatur. et ita alia flumina saepe indicant regiones. Virgil. III. Georg. 30.

Addam vrbes Asiae domitas, pulsumque Niphatem.

Vbi iterum Seruius. *Niphates et fluvius est et mons.* per *Niphatem* autem *populos iuxta habitantes accipimus: num nec fluvius, nec mons umquam potest pelli.* vere. nec fluvius arari aut meti potest, sed regio. iterum Maro IV. Georg. 211.

Nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes.

Vbi pro ipsis Medis ponitur. *Tigris et Euphrates* per Parthia et Armenia apud Propert. III. III. 4. recte exponitur a Passeratio. et ita apud Claudian. Epistola ad Gennadium posset capi *Rubiconis amoeni incola.* nec opus opponere *actola.* ita Nilus centies pro Aegypto, vt apud Martial. X, 26.

Numquid et hoc, fallax Nile, negare potes?

quem et *spiciferum* vocat eod. lib. 74. quia Aegyptus feracissima. sic Rhenus pro Germanis et alia flumina; sed modus fit exemplis. noster ipse Hebrum pro Thracia vs. 128. dixit. vt vero *metere* fluvium noster, ita, licet diuerso sensu dixit Silius VIII, 565.

Qui Barulum Nucraeque metunt.

pro incolunt. quo sensu Poetae frequentius *arare*, aut si fluvium adducunt, *bibere* et *potare* vtuntur, de quo ad Nemes. Cyneg. 67. sed et *natare* vtuntur, vt Claudian. II. Rapt. 177.

Et qui te, Latius nondum praecincte tropaeis,

Thybrī natant.

Stat. X, 492.

Incola Taygeti Panopeus, rigidique natator

Oebalus Eurotae.

Idem IV, 239.

Qui te flauē natant terris Alphaee Sicani

Aduena.

Vt recte Barthius monuit legendum. et iam impetus meceperat hic *natant* Gangem rescribendi; sed *metunt* magis feracitatem, et copiam nardi exprimere puto. et hinc *meses Indicae* a Poëtis, de odoribus et foliis. vid. Stat. IV. Silu. V, 30. Architecti veronuperae editionis et indicis, in hunc retulerunt, *metire Gangem*: eho quam belle et diligenter! *Burm.*

314. *Viriisque ministrant*] *Διακονοῦσι.* Ministros se praebent. *Minister* enim proprium in conuiujs et comestationibus verbum, vt et *ministro*, *αἰτοῖ τῇ ἐαυτῶν τροφῇ οἰνοχοοῖ.* *lohnf.* De illa constructione verbi *ministrare* vid. ad Val. Flacc. III, 38. et Broukh.

K

ad Prae.

Atqui diues eras, fluuijalibus aurea venis.
Scilicet, ad summam ne quid restaret
habendum,

Tu quoque luxuriae fictas dum colligis artes,

Et se-

ad Propert. III. XIV. 15. et
supra vi. 153. *Burm.*

315. *Cecidisti*] Et haec ra-
rior locutio: vulgarior est,
cadere ab aliquo, de quo ad
Ouid. V. Met. 192. Sed et *ca-*
dere alicui illustrauit Doctissi-
mus Cortius de vsu Orthog.
Latini. dif. cap. III. §. 1. p. 22.
immo et ablatius potest esse,
vt Claud. IV. Conf. Hon. 89.

*Non hostes victore cadunt, sed
iudice fontes.*

Dubium, an datiuo, an abla-
tuo idem III. Stil. 163.

Atque idem Thebis cecidit.

Ita et *perire* idem II. de Laud.
Stil. 250.

*Me quoque vicinis pereuntem
gentibus, inquit,*

Muniuit Stilicho.

et ita *perire ab aliquo*, dici ad
Ouidium vidimus, apud quem
VI. Fast. 490. *tuque cadis pa-*
tria, parue Learchae, manu.
vbi alii codices, *tu cadis a pa-*
tria. *Burm.*

317. *Summam*] Perfectionem,
et summum decus. Propert. II. VII. 11.

*In Veneris tabula summam
sibi ponit Apelles.*

Barth. Vid. ad Ouid. Ep. II. 56.
et 66. et VI. 12. vbi et *ad sum-*
mam aliter posse capi docui-
mus. *Burm.*

habendam] Inuidiam quan-
dam auaritiae hoc verbum ad-
fert. Vt apud Ouid. I. Met. 131.

— *amor sceleratus habendi.*
Barth. Vid. ad Phaedr. prae-
fat. lib. III. et V. fab. 4.

318. *Fictas*] *Artes fictae* sunt
verarum aemulatriceis. Non
displicet tamen, quod in v. c.
reperio, *victas*; vt victarum
gentium intelligat. *Barth.*

luxuriae artes] Ita ingenio-
sam *gulam* appellarunt Petro-
nius et Martialis. Sic arteis et
libidines synonyma habet Sal-
lustius. *animus imburus malis*
artibus, haud facile libidinibus
carebat. Graias arteis pro de-
liciis posuit Iuuenalis Sat. XV.

*Tunc rudis, et Graias mirari
nescius arteis,*

*Magnorum artificum frange-
bat pocula miles.*

Barth.

fictas artes] Studio elabora-
tas. *Iohns.* Posset Barthii lectio,
victas, illustrari illis, quae ad
Petronium cap. LV. notauimus:
sed *victae artes* pro victa-
rum gentium, durius puto di-
ctum. quare *fictas artes* expli-
care possemus, quas ab aliis
sumunt, discunt, vt ita apud
Horat. III. od. 6. *fugitur arti-*
bis propugnat Cl. Bentleius.
Heinsius malebat *dictas*; sic
inf. 379.

Et sequeris demens alienam, Graecia,
culpam.

320 O quantum, et quoties decoris frustrata
paterni!

At qualis nostris, quam simplex mensa
Camillis!

Qui tibi cultus erat post tot, Serrane,
triumphos?

Ergo illi ex habitu, virtutisque indole
priscae,

Impo-

inf. 379. haerent viri docti inter *ficta*, *victa* et *dicta auxilia*, ego *fictas artes* excogitatas a variis luxuriae magistris interpretor, ut ita *fingere fallaciam* Terent. Andr. I. III, 15. et Heaut. III. II, 22. et Andr. II. I, 34. *facite, fingere, inuenite*, et ita *fictae* illae *artes luxuriae* opponuntur facili et naturali victui et simplici, ut mox vocat, mensae. *colligis* explicari posset ex illo Ovidii I. Trist. V, 31. *Atque haec exemplis quondam collecta priorum*. notat enim copiam verbum, ut apud Prop. II. XI, 9.

*Quanta ego praeterita collegi
gaudia nocte?*

Burm.

319. *Alienam culpam*] Peregrinam, non naturalem, nec tuam. *Iohns.*

320. *O quantum et quoties*] Ita apud Ovid. II. Art. 447.

*O quantum et quoties non est
numerare, beatum!*

plurimi habent codices. vid. ad Rutil. I. Itin. 5. *Burm.*

decoris frustrata] Subaud. *es*. quod passim Gratius omittit. Expressere voluit Graecum *ἀπέρτυχες*, seu *τυγχάνεις ἀποτυχῶσα*. ideoque cum genitivo iungitur. *Iohns.*

322. *Cultus*] Totam vitae culturam hoc verbo denotat. Tibull. III. Eleg. III, 31.

*Haec alii cupiant, liceat mihi
paupere cultu*

*Securo cara coniuge posse
frui.*

Barth. *Victus* malebat Hein-
sius, sed nihil opus: nam et
in cultu maxima luxuria, et
habitus sequitur, quae duo
semper fere iungunt scripto-
res. vid. ad Ovid. IV. Met. 405.
et *cultus* millies responderet
triumphis, in quibus in tunica
Iouis etc. conspicuerant. Sed
Serranum ad pristinum cultum
deinde rediisse dicit. *Burm.*

323. *Ex habitu*] *Tū ex super-
huum,*

K 2

Impofuere orbi Romam caput: actaque ab
illis

325 Ad coelum virtus, fummosque tetendit
honores.

Scili-

fluum, vt plurimis locis apud
fcriptorum omne genus. *Barth.*
Ex hic notat propter, et cau-
fam, vnde hoc euenit. fic Te-
rent. Andr. I. V, 33. *ex hoc fol-
licita est.* et Adel. II. I, 43. *in-
sanire ex iniuria.* et ita paffim
veteres. fuperfluum vidimus
tò *ex* fupr. 153. *Burm.*

324. *Impofuere orbi Romam
caput*] Effecerunt, vt Roma
caput orbis effet, ac dicere-
tur. *Tisius.*

actaque] V. ed. *ortaque*, quod
non receperim. Alludit Ma-
ronianum illud VI, 782.

*Imperium terris, animos
aequabit Olympo.*

Barth. Nec *acta* placebat Hein-
fio, qui vel *altaque* vel *auctaque*
corrigebat. fic apud Claudian.
praef. conf. Mallii, pro *fama
celfius vero acta*, malebat *aucta*.
vide ibi notas. fed nihil mu-
tare tutius: nam *agere* eft ex-
tollere, propellere, fivie in
altitudinem, fivie aliquando
in profundum, vt *altius acta*
apud Rutil. I, 130. eft proiecta,
immerfa in profundum. ita
poffumus capere illa Hora-
tii II. Od. 2.

*Illum aget penna, mersuente
folui,
Fama fuperftes.*

vbi vetus commentator expo-
nit, *extollet.* fic *actum ferrum*
Claud. Bell. Get. 122. vid. ad
Vellei. II, 180. et Val. Flac.
II, 179. fic *agere radicem* dici-
tur arbor et planca, quando
immittit in terram. de quo
vide Heinf. ad Ouid. II. Met.
583. et contra *agere flores* dixit
Columel. II, 16. et noster
vf. 96. *agere aciem in tenebras*,
et quae infinita talia funt.
Virtus ergo *ad coelum acta*,
eft elata, quae creuit immen-
fum. In quo multi funt Poë-
tae. Horatius fufficiat lib. IV.
Od. 15.

*Per quas Latinum nomen, et
Italae*

*Creuere vires, famaue, et
imperi*

*Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hefperio cubili.*

Burm.

325. *Tetendit*] Tò ἄδ ἀπὸ
νοῦν repetendum: et *ad sum-
mos tetendit honores.* Vlit. Sca-
liger in ora Codicis fcripferat,
summo se extendit honore, per-
peram. recte Vlitius geminan-
dam effe praepositionem in-
tellectu docet, de quo nos plu-
ribus ad Claudian. IV. Conf.
Honor. 207. *Burm.*

Scilicet exiguis magna sub imagine rebus
 Prospicies, quae sit ratio, et quo fine regenda.
 Idcirco imperium catulis, vnusque magister
 Additur: ille dapes, poenamque ope-
 ramque ministrans,

330 Temperet: hunc spectet filuas domitura
 iuuentus.

Nec

326. *Imagine*] Idem est,
 quod dicit Ouid. III. Art. 525.

*Quid petat a magnis ad res
 exempla minores*

Sumere.

Vid. et I. Trist. III, 25. *Burm.*

327. *Regenda*] Ipsa nimi-
 rum ratio, siue modus agen-
 di: ne quis *regendae* legat, et
 ad *res exiguas* referat. dici-
 mus vero *ratione regere*, vt
consilio Terent. Eun. I, 1. et
 ipsam etiam *rationem*, vt Suet.
disciplinam Caes. 48. et Aug. 24.
 vbi nihil mutandum. *regere*
iura Sidon. Apol. Carm. VII,
 296. et 312. vid. ad Rutil. I.
 Itin. 157. *regere frena*, pro
 frenis equum, Claud. III.
 Stilic. 9. et Stat. IX. Theb. 818.
 ita *imperium regere*, et *impe-*
rio, de quo vid. ad Ouid. III.
 ex Pont. III, 61. *quo fine* vero
 est, quo modo, vt Flor. II, 15.
Quum bellum sederet, de belli
fine tractatum. Id est modo ge-
 rendi proposito, quem in bello
 deberent Romanit tenere. Val.
 Max. VI. VI, 2. *cum de belli fine*
ageret. et ita Horat. I. Sat.
 I, 106.

*Est modus in rebus, sunt certi
 denique fines.*

et II. III, 126. *ratione modoque
 tractari.* *Burm.*

328. *Imperium*] Imperator.
Iohnf.

vnusque magister] Magister
 catulorum, vt magister Equi-
 tum. alibi enim catulorum
 agmen *exercitum* vocat, et
 vbique fere ad Romanam mi-
 litiam alludit Gratius. paulo
 post, *Socios.* *Iohnf.*

329. *Poenamque*] Notauerat
 hanc vocem Heinſius nota,
 qua suspectas sibi voces indi-
 cabat, quia forte rectius *mini-*
strare operam, quam *poenam*
 duceret. Sed saepe vno verbo
 contenti, licet duo videantur
 requiri. Nihil ergo mouen-
 dum: si enim delinquent ca-
 tuli, dum ad artem venato-
 riam formantur, poenis de-
 bent affici, quae vna efficacis-
 sima est erudiendi canes ratio:
 sed temperare debet poenam
 magister, nec saeuire. *Burm.*

330. *Hunc spectet*] Ad huius
 nutum pendeat. *Siluas* hoc

K 3

versu

Nec vile arbitrium est: cuiusque hæc
regna dicantur,
Ille tibi egregia iuuenis de pube legendus,
Vtrumque, et prudens, et sumptis impiger
armis.

Quod

versu pro feris dixit, *Iuuentu-
rem canum*: vt apud Virgil.
Georg. IV.

*Vt cum prima noui ducunt
examina Reges,
Vere suo, luditque fauis emissis
iuuantur.*

Barth. Ita Ouid. I. Amor.
IV, 17.

*Mespecta, nutusque meos, vul-
tumque loquacem.*

Spectare enim aliquem est ocu-
los non ab alterius oculis de-
mouere, vt Terent. Adel. II.
I, 16. ait. et ita Parmeno ad
Lachetem in Eunucho. V. VI, 18.
Here ne me spectes. de admira-
tione et veneratione hoc ver-
bum etiam poni docuit Tor-
rent. ad Horat. I. Ep. XVI, 57.
qui et II. Ep. I, 60. *hoc spectas
Roma potens.* Burn.

331. *Arbitrium*] I. e. impe-
rium. *Iohns.* Vide, quae ad
Claudian. lib. I. Rapt. 55. no-
tamus. Burn.

dicantur] Destinantur, vel
conferuntur. *Iohns.* Ita *sortem
dicatam* dixit Manil. I, 60. qui
saepe hoc verbo utitur eodem
sensu: ita apud Seren. Samon.
cap. XXII.

*At nos pauperibus praecepta
dicamus amico.*

Ita Puteaneus codex, *regnare*
cape, vt *imperium*, *Arbitrium*,
ἐπιτομή in canes: vt ita pas-
sim Poetae omnes administra-
tiones, et etiam ministeria,
regna vocare solent. sic *regna
ratis tradere* Valer. Flacc. I.
Arg. 418. de gubernatione,
vbi vide, quae adnotauimus.
Burn.

332. *Ille tibi egregia*] Xeno-
phon cap. 2. ea ad retium cu-
ram, quasi ea praecipua vena-
toris sit, commendauit, quae
proprie, vt melius ea appli-
cuit Gratius, ad *κυνήγεσθαι* re-
quiruntur. *Vlit.* Viliorem ta-
men hanc curam fuisse docet
Virg. Ecl. III, 75.

*Si, dum tu sectaris apres, ego
reria seruo.*

Burn.

333. *Vtrumque*] Non damno
hanc lectionem; suspicatur ta-
men non immerito Heinsius,
scripsisse Gratum *Rerumque et
prudens.* vid. ad Ouid. II. Art.
Am. 675. sic infr. vl. 427. *re-
rum prudens experientia* dicitur.
Pers. Sat. IV, 4.

*Scilicet ingenium, et rerum
prudencia velox*

Ante pilos venit.

Burn.

integer

Quod nisi et adcessus, et agendi tempora
belli

335 Nouerit, et socios tutabitur hoste minores:
Aut cedent, aut illa tamen victoria damno est.
Ergo in opus vigila, factusque ades omni-
bus armis:

Arma

integer] In veteri ed. *impi-*
ger. Barth. Eadem varietas in
scriptis et editis apud Stat.
VIII. Theb. 302. *quidquid no-*
uat integer annus. Burm.

334. *Agendi belli*] Insolentior phrasis, *agere bellum* pro gerere. Claud. II. in Eutrop. 325.

Tandem consilium belli confessus agendi.

Et in Epigrammatis.

— *bello quibus ille peracto*
Conspicius, reges inter fulget Achiuos.

Barth. Minime insolens phrasis, sed optimis vñtatissima. vid. ad Ouid. II. Trist. 230. et Bos. ad Nepot. Hannib. 8. et quae nos ad Quinctil. X, 1. p. 908. sic *agere victoriam* dixit Claud. III. de Laud. Stilich. 216. *agere principatum* Suet. Tiber. 24. tales locutiones qui insolentes vocant, parum versati in priscorum auctorum lectione mihi videntur, et insolentes esse ipsi: idem Cellarius adnotat ad Eutrop. II, 3. *Burm.*

335. *Socios*] Id est, canes. Ouid. I. Remed. 182.

— *et comites, sedula turba, canes.*

Vlit. in Add.

hoste minores] Minus validos hoste stabulis excito. *Barth.* Vide, quae de hac voce notauimus ad Val. Flacc. VII, 349. *Burm.*

336. *Illam tamen*] Est hic defectus Orationis, quae suppleri hoc modo debet, quamuis non cedent, quamuis vincent, tamen victoria damno est, propter vulnera et interitum etiam canum. Vide, quae de exquisita hac Latinitate notat Gronou. ad Senec. IV. de Benef. 6. et ad Liu. XXIII, 19. et plura congeffit Kortius ad Sall. Iug. LV. vid. et Calpurn. Ecl. V, 110. *Burm.*

337. *Ergo*] Hic, vt saepe, transitioni ad nouam operis partem inferuit, post tradita de retibus, hastilibus, venabulis etc. et canibus, nunc ad ipsum venatum educit Poëta suum, quem instruit, discipulum, quem paratum et instructum nunc in ipsum opus, venatum, vult vigilare. An respicit ad illa, *Mars vigila*. *Burm.*

factusque] Pleraque, quae huc adduxere exempla Vliius et Iohnson, parum ad rem faciunt, nisi si *factus omnibus*

K 4

armis

Arma acuere viam. tegat imas fascia furas.
Sit

armis, capias. pro apto, accom-
modato armis, vt dicitur, *factus*
et *natus* rei alicui vel ad rem,
qui singulari quodam modo
est idoneus illi rei. de quo
verbi *facere* vsu videndus
Heins. ad Ouid. II. Epist. 39.
et ita saepe Ciceronem et
alios loqui constat, sic Oui-
dius XV. Epist. 94.

*Quid numeras factos ad noua
membra pedes?*

sed tamen hoc durius, nec
sententiae Poëtae satis conue-
niens mihi viderur. posset et
quis *factus* pro perfecto, cui
iam nihil deest ad venatum
recte et ex arte instituendum,
capi. vt ita Cicero II. Aca-
dem. I. de Lucullo, qui in
Asiam factus imperator venit.
similiter possent illa Tibull. II.
VI, 10.

Et mihi facta via est.

exponi. iam mihi ratio appa-
ret efficiendi id, quod institui.
tunc vero debet construi factus
iam et instructus ades omnibus
armis, et ita *ades* recte subiun-
gitur *rois vigila in opus*, vt
adesse sit vrguere, instare. sic
Florus III, 5. de Mithridate,
*aderat, instabat, saeuiria quasi
virtute vtebatur.* Caesar. VII.
de Bell. Gall. ipse dux illis
aderat. nondum tamen in hoc
loco mihi satisfacio, et forte
melius legeretur, *rectusque ades*
omnibus armis, vt impune et

tuto feras laceffas, et coeli in-
iurias feras. sic sequetur mox,
tegat imas fascia furas. Burm.

338. *Arma acuere viam*]
Quid sit *acuere viam*, prorsus
nescio. Videtur legendum *Vi-
rum*, et verba parenthesi in-
cludenda. Iohns. Hic deberent
insolentiae arcessere interpre-
tes Gratium, si ita scripserit:
nam arma qui *acuere* vel *viam*
vel *virum* possint, vix intelligo.
viam tamen explicaret forte
quis modum, methodum, vt
saepe noster *propriorem viam*
et similia dixit: ita vt sensus
esset, quum olim nudis viri-
bus et nudo Marte aggrede-
rentur feras, nunc sollertia
humana inuentis armis, sub-
tilior et doctior ratio venandi
instituta est. Sed forte scripse-
rit, *arma acuent vires. vires*
enim venatui propriae, quas
egregie illustrauit Gudius ad
Phaedr. I, 9. vt ita nuda illa
virtus, de qua initio Pqëma-
tis et alibi egit, instruatur et
ornetur armis venatoriis, et
naturae addatur *ratio*, quam
toties laudat. ita fere Tibull.
II. VI, 6.

*Praeda feras acies acuit cru-
delibus armis.*

Vbi videnda, quae Broukh-
sius olim meus adduxit. Ma-
nil. I, 79.

*Longa dies acuit mortalis
corda.*

posset,

Sit famulis vitulina tuis, aut tergo fuluo

340 Man-

posset, et forte melius, legi, *Arma acuerē iram, vel iras*, vt *ira* pro virtute et fortitudine ponatur. vide supr. ad vl. 189. audaces ergo et fortes venatores, armis instructi, et tecti multo animosius aggrediuntur feras, et venatum exercent. *Burm.*

regat imas fascia furas] Calceos venatorios intelligit, de quibus et Vlitius plenius agit ad Nemes. Cyneg. 90. et egregie Spanh. ad Callim. Hymn. in Dianam vl. 16. cothurnos intelligi docet vox *furas*, vt Virgil. Ecl. VII. *furas euincta cothurno*. *Burm.*

339. *Is inulina suis*] Locus pessime interpolatus, quem non nisi ex peruerusto codice restituere queas: plura diuinabam; sed quaerimus, quid Poëta scripserit, non quid commode substitui possit. *pellis hinnulina*, est quae hinnulo detracta in aliquod integumentum genus conformatur. *Titi*us. Tinearum haece iniurias, si quidem absque veterum librorum ope vindicare non est, id quid possumus, celabimus aliquatenus, si ita farciatur haec lacuna:

Sit fociis vitulina tuis, aut tergo fuluo.

Mantica, cincta chlamys, canaque e maele galeri.

Virulina mantica est *μόσχειος κυνῆχος*, quem requirit Xenophon cap. II. Pollux V. §. 31. *κυνῆχος δὲ, δέρμα μόσχειον, εἰς ὃ ἐντίθεται τὸ δίκτυον*. *Vlit.* Desperatae haec sunt sanitatis: sed illustrari posse puto, ex Petron. cap. 40. vbi ad scindendum aprum accedit, *barbarus ingens, fasciis cruralibus alligatus et alicula subornatus polymita, strictoque venatorio cultro latus apri vehementer percussit*. vbi vides, fascias, quae imas furas tegunt. *aliculam* vero in lacuna latere hic credo, sine *chlamydem*. Vide, quae ibi notauimus, et figuram, quam ex Rhodio adiecimus, vbi et culter apparet: lacunas vero supplere, est in tenebris micare. Heinsius in primo versu, vbi *is* restabat, supplebat, exuviis. Scaliger cum *villis maelina suis*. posset et legi, *in lauis sint lina, suis de tergo fuluae*, vel *fulvae*, *Pendeat apta Chlamys*. *apta*, est *εὐσάλης* Polluci. Quae vero ratio Vlitium mouerit, vt in notis *cincta Chlamys*, in contextu ederet *cuxta*, nescio, de *vitulina mantica* ingeniosa est coniectura. nam et panarium gestasse venatores docet Plin. I. Ep. 6. et simul lagunculam. si *mantica* placeat, vellem, *Mantica sit vitulina, suis de tergo fuluae, Pendeat apta chlamys*. nec famuli illi placent admodum.

K 5

340 *Mantica, curta cblamys, canaque e Mele galeri:*

Ima Toletano praecingant ilia cultro:
Terribilemque manu vibrata falarica dextra
Det

admodum. Vide, vt hunc locum etiam tractauerit Vlitius in notis ad Nemef. Cynege. 91. famulos vero ex Nemef. 297. videtur sumfisse. *Burm.*

340. *E macie galeri*] Vides, hic designari illud capitis integumentum, quod et *galea venatoria*, vt puto, nuncupatur; id conficiebatur ex pelle alicuius animantis. *Tirius*. Potest et vulgata haec feruari. Est enim *maclis* siue *machlis* fera, vt testatur Plinius lib. VIII. cap. 15. *Item notam in Scandinauia insula, nec vnquam visam in hoc orbe, multis tamen narratam machlin.* Dubitari tamen merito potest, an Gratii aeuo innotuerit iam hoc cum patria sua animal. Itaque melius est, vt τῷ πᾶσι Salmas. Exerc. Plin. p. 710.) assentiamur, scribenti *maele*. Omnis itaque vera hic lectio est: *canaque e maele galeri*. Vlit. vid. inf. 402.

341. *Ima Toletano*] Gladium Hispaniensem significari suspicor. Sed *culter venatorius* diuersum vsum habet. Martialis Apophor. XXIX. *culter venatorius*.

Si desecta gemes longo venabula rostro,
Hic breuis in grandem cominus ibit aprum.

Vlit. Cultrum hunc Toletanum diuersum esse puto a cultro altero venatorio, quo solebant euiscerare feras, certe diuersum in ipso venatu vsum praebebat, si iam idem esset: nam genus gladii Hispanici fuit, quo utebantur, si inutile esset venabulum, vt irruentem feram conficerent. vide, quae supra ad v. 209. ex Poluce notauimus de statu excipientis aprum. et ita intelligendum epigramma Martialis, si deficiat venabulum, id est inutile erit, insiliente fera, vteris gladio, vel cultro, quo fuccinctum hic esse venatorem docet Gratius. *Breuis* vero culter ille minime mutati debuerat a Scriuero in *lenis*. Opponitur enim venabulis longo rostro, id est cuspide. vid. supr. 108. et sqq. *Burm.*

342. *Vibrata falarica dextra*] Grandiorem solito hastam designat. venabulum praegrande. alius enim erat falaricarum vsum in obsidionibus. *Iohns.*

Det sonitum, et curua rumpant non peruia
falce.

Haec tua militia est: quin et Mauortia
bello

345 Vulnere, et errantes per tot diuortia morbos,
Caus-

343. *Curua falce*] Xenophon, cap. 2. requirit et *δρεπανα, ἵνα ἢ τῆς ὕλης τέμνοντα φράττειν τὰ δεόμενα*. Noster autem longe alio vsu falcem habet, vt *rumpant non peruia*. Ita quippe legendum coniecit Vir doctissimus. Vulgo: *rumpant noua peruia*. Quod eundem sensum admittit. Similis enim locutio apud Val. Flacum initio l. I. *mediosque inter iuga concita cursus Rumpere*. Id est, rumpendo patefacere, vt et hic in Gratio. *Rumpant*, nimirum socii vel famuli. Vlit.

noua peruia] sic dictum, veluti si vox *peruia* subiiciatur, non addatur, et tamen legi posset *non peruia funda*. Titius. Vet. Edit. *noua*. quod quid sit, nescio: amplector itaque emedationem, nescio cuius legis *non*. Iohns. Non sine dubio rectum, et Scaligero et Heinsio approbarum. de vi vocis *rumpere* ad Val. Flac. locum a Vlitio laudatum ex initio Poëmatiss, sed de hoc nemo dubitat. Nec, licet operose firmet Vlitius, video eum *noua peruia* recte dici probare. nam et si ponatur *noua*, substantiu loco erit *peruia*. et

ita *auia*, *inuia*, *obuia* passim occurrunt. vt Val. Fl. III. 583. *obuia quaeque ruens*. Claud. IV. Conf. Honor. 484. *obuia quid mirum vinci*. et ita passim. vt vero rectius prioribus haec respondeant, et quia de famulis coniectura est dubia, malim, *et curuae rumpant non peruia falces*. Burm.

344. *Militia*] Hoc opus tuum est, hae partes, quas cures. Ouid. II. Fast. 9.

Haec mea militia est, ferimus, quae possumus, arma,

Et Epist. XVII, 256.

Militia haec operis altera digna tui.

Ita *militiam soli* dixit agriculturam Manil. lib. II, 20. et omnē *ἐπιτήδευμα* et studium cuiuscumque priuati aut publici muneris *militiam* dici egregie docet Casaub. ad Persii Prolog. vs. 6. Burm.

345. *Per tot diuortia morbos*] Tot flexibus huc illuc per corpus serpentes, et inexpectatis vicibus adorientes, Iohns.

Causasque, adfectusque canum tua cura
tueri est.

Stat fatum supra, totumque auidissimus
Orcus

Pascitur, et nigris orbem circumsonat alis.
Scili-

346. *Affectusque*] Ita Manil.
I, 873. *signa per affectus coe-*
lique incendia mittit. Burm.

tueri] Ita infra vl. 478. *ru-*
tela podagrae est ratio sanandi
et curandi: quae praeterea
de verbo *tueri*, et inde *rutela*
disputat Vlitius, nimis subti-
lia videntur: reliqua satis ob-
via et vulgata. Burm.

347. *Stat fatum supra*] Hoc
est, imminet. Virg. III. Georg.
194.

Olli caeruleus supra caput
astitit imber.

Barth.

totumque] Noui quidem,
totum posse coniungi cum *or-*
bem, videtur tamen expressum
voluisse Graecum τὸ Πᾶν.
Iohns.

auidissimus orcus] Mors ipsa,
sive Pluto. Barth. vid. ad Pe-
tron. XXXV. et XLV.

348. *Pascitur*] Deglutit, de-
vorat atque instar pecudis
summos eius flores depascit-
tur. Hinc interpretandum epi-
gramma Martialis lib. IX, 82.

Duxerat esuriens locupletem
pauper anumque
Vxorem, Pascit, Gellius, et
fuit.

Hoc est, nihil aliud egit in

coniugio tam absono Gellius,
quam laute viuere, aut famem
pristinam magnis bolis exple-
re, et illud nequam in gra-
tiam anus patrare. Barth. Epi-
gramma Martialis non quidem
male explicat Barthius, sed
plus velle puto Poëram, nec
se solum explere dapibus esu-
tientem olim vult indicare,
sed et alios ventres pascere,
et quotidie fere conuiuari.
vid. ad Petron. LVII, vel pos-
set capi pro *se pascit*, vt apud
eundem cap. 39. et ita contra
de paupere et pathico dixit
idem Martial. IX, 64. *mentula*
quem pascit, quia ab omnibus
Cinaedis vocabatur ad coe-
nam: posset tamen et obscae-
rior sensus subesse, si mute-
tur distinctio apud Martialem,
vxorem pascit Gellius, et fuit,
vt nimirum vxori fellatrici
indulgeat, dum ille alias subi-
git. Burm.

nigris orbem circumsonat alis]
Elegantissima pictura Mortis
omnibus imminetis, et cuius
stridorem omnium corda ex-
audiant; nigras illi alas tri-
buit, quod omnia funesta *ni-*
gra vocare antiqui consueue-
runt. Barth.

Scilicet ad magnum maior ducenda laborem
 350 Cura, nec expertos faller Deus. hinc quoque
 nosse

Est

350. *Deus*] Euentus, Fortuna. τὸ θεῖον. *Barth.* Deum saepe fingulari numero a Deorum falforum et plurimorum cultoribus, poni vidimus ad Ouid. III. Art. 103. vbi perperam Heinſius aliquid mutare voluit, vt et III. Trift. III, 18. ſed Deum ſaepe Fortunam notare verum eſt, et ad Ouidium quoque oſtendimus, ſaepe tamen de quocumque Deo, qui rei vel operi illi, de quo agitur, praeſt, debet ſumi, vt ſupr. vſ. 30. Iohnſon. Dianam intelligi vult. infr. vſ. 513. *Sed iuxta vitium poſuit Deus.* nonnumquam a Fortuna diuerſus Deus dicitur, vt Stat. II. Theb. 540. *Audenti Deus et Fortuna reſceſſit.* et III, 60. *ſiue haec ſententia Diuum, ſeu Fortuna fuit.* Ouid. II. Faſt. 783. *Audentes Forſue deusne iuuat.* et ita diuinitus an caſu ſaepe dubitantes dicebant, de quo ad Sueton. Claud. cap. 8. agemus. *Burm.*

hinc] Ab experientia nempe licet noſſe aliud opus, quod praeſtat numen placabile. Heinſius (ad Ouid. X. Met. 399.) hunc locum ita emendandum cenſet,

— *Hinc quoque noſſe
 Eſt illud, quod praeſtat opis
 placabile numen.*

numen opis, i. e. opiferum. poſtea, *animae numen.* at quo ſaepeius repeto. hunc locum, eo magis diſplicet, ita merum frigus eſt, ita tarde incedit, vtcunque omnis ponderis expers. Audacius itaque agamus, et ſanitatē, amputando licet, reſtituere conemur. Sic ergo locum lege,

*Scilicet. ad magnum maior
 ducenda laborem*

*Cura; nec expertos faller
 placabile numen.*

Idem poſtea vocat, *facilis Paeon.* Iohnſ. Temeraria coniectura: facilius erat, *hinc quoque noſſe Eſt aliud, quo praeſtat opem* p. n. melius vero numen praeſtare opem dicitur, quam, vt, in Barthii lectione, *opus praeſtet numen placabile.* in Vlitii diſtinctione aequae ambigua eſt ſententia, atque in oraculo Delphico,

*Aio te, Aeacida, Romanos,
 vincere poſſe.*

Aliud vero refer ad ſequens *remedium.* ſed eſt aliud, quo numen placabile praeſtet opem; nec longe illud *remedium* ſiue auxilium perendum. ita *poſcere opem* inf. 494. *Burm.*

Est aliud, quod praestat opus placabile
numen.

Nec longe auxilium, licet alti vulneris orae
Abstiterint, atroque cadant cum sanguine
fibrae:

Inde rape ex ipso, qui vulnus fecerit, hoste
355 Virosam eluuiem, lacerique per vlcis ora

Sparge

351. *Est aliud quod praestet
opem*] Scribendum olim pu-
taui: hinc quoque nosse *Est aliud*,
vel potius, *illud, quod praestet
opem, pl. n.* Nunc vero nihil
mutari volo, postquam *ὁ γυναι-
κείν* hanc verborum Gratio fa-
miliarem adeo esse obseruavi.
Quae vt promptius agnosca-
tur, distinguendum erat:

*Est aliud, quod praestet, opus,
placabile numen.*

Vlit.

352. *Vulneris ora*] V. ed.
orae. Quod hoc loco recipien-
dum. nam *ora* post paucos
versus repetitur. *Barth.* Recte
Barth. *orae* enim, quae abstant,
id est hiatu quodam inter se
distant, proprie dicuntur in
has re. *Celf. lib. VII, 3. aut,*
si antequam sinus carne implean-
tur, orae carnosae fiunt. cap. 4.
fibula oris cutis inicienda. et
mox *oras vulneris suturae* com-
prehendunt. et ita ille et alii
medici saepe. *os* vero vlcis
vel vulneris, est ipse hiatus
inter duas oras, quem et
sinum vocat *Celfus.* *ora* hiant,
non abstant. tale *os* descri-
bit sub metaphorae figura *Stat.*
H. Silu. I, 3.

— *Abruptis etiam nunc fle-
bile venis,*

*Vulnus hiat, magnaeque patet
viâ lubrica plagae.*

Abruptas illas venas *comprimi*
noster mox dicit, id est oras
illas coire. *emarginare vlcera*
dixit *Plin. XXVIII, 9.* vt *labra*
mox vocat *pura* noster. *Burm.*

353. *Atroque*] Sic *Vlitius.*
olim *utroque*, vnde *Pithoeus*
utroque. non male. *Iohns.*

355. *Virosam eluuiem*] Non
pus aut saniem, sed lotium
intellige. *Virosam* vocat pro-
pter salsedinem. Vt *salsedinis
virus* *Plinio* alicubi: et *lib.*
XXI. cap. 6. aquam marinam
ver: stare virus deponentem dixit.
De lotio autem loqui *Gra-*
tium, sequens illud arguit:
*venas dum succus comprimat
acer:* id est, lotii virus. Et
Dioscorides quoque aduersus
vulnera a cane non rabido
facta probat vrinam eius. *Vlit.*
Recte *Vlitius.* non enim ne-
cessè est, vt fera etiam vulne-
rata fingatur, ex cuius sanie
vel pure remedium quaeratur.
Ita et *virus* videtur de lotio
sumi

Sparge manu, venas dum fucus comprimat
acer.

Mortis enim patuere viae. tum pura monebo
Circum labra sequi, tenuique includere filo.

At si perniciēs angusto pascitur ore,

360 Contra pande viam, fallentesque argue
causas:

Morborum in vitio facilis medicina recenti.
Sed tactu impositis mulcent pecuaria palmis,

(Id fa-

sumi apud Plin. XVII, 9. *Quippe plus iam sibi mali domandum est, cum ad virus illud vini homo accesseris.* de semine obuium est. de aliis rebus infr. v. 415. *Burm.*

357. *Mortis enim patuere viae*] Elegantissime. Nam de magnis et latis vulneribus loquitur, ubi ex ventre fibrae cum sanguine, ut loquitur, cadant. Ibi patet mortem minari canibus. *Barth.* Ideo elegantius Poëta vitur, quia varii mortis modi et pericula *viae* dicuntur. hic vero quasi proprie per latum et patens vulnus. vid. ad Valer. Flacc. I, 502. sic apud Martial. I, 79.

Dimisitque animam nobiliore via.

ut Scriuerius ex MS. legit, quem vide. vid. et ad Tibull. I. III, 50. et inf. 465. potest autem hic si intelligi; si enim *mortis* patuere viae, tum etc. at si *perniciēs*. etc. vid. supr. v. 60. *Burm.*

pura] Sic mundata, sordis

bus purgata. *Iohnf.* Heinsius corripbat.

— tum suta monebo

Circum labra sequi, tenuique inducere filo.

Sed ego nihil mutem. *Burm.*

358. *Sequi*] Manu sequi, et reuocare discedentia vulneris ora. *Iohnf.*

360. *Contra*] os vlcis amplius redde, et latentes detege causas. *Iohnf.*

argue] Vid. supr. 236. Heinsius distinguebat, *fallentesque argue causas Morborum: vitio* etc. non male, nec me invito. *fallentes* sunt latentes, obscurae. *Burm.*

362. *Sed*] Seu Heinf. Iohnf. edidit aut tactu, nec, unde petierit, monet. *Burm.*

tactu] Coelius Aurelius L. I. Acut. *Manibus leniter defricandum, sed non impressis.* quo nihil ad hunc locum accommodatius. idem enim Gratius dicit, *mulcent pecuaria manibus, sed tactu impositis.* quae manus mollis partibus affectis calefaciendis

(Id. satis) aut nigrae circum picis vngue
signant.

Quod

ciendis et leniendis inseruit. Vid. Gronou. lib. II. Obseru. c. I. *Iohns.* Quae hic ex Gronouio nobis admetitur Iohnson, alio spectant; ad medicinam nempe miraculosam et fere magicam, quam tactu et cantu adhibebant Marfi, et sagae. talia damnat infr. 400. sed hic agit de modo quotidiano inter veterinarios, qui pecudum morbos et vulnera curabant: praeterea locus Aureliani docere potuisset, *tactu* non esse construendum cum *impositis palmis*, quis enim imponit manus sine tactu? sed *tactu mulcent pecuaria impositis palmis*, et licet ita sensus satis constet, vehementer tamen tentor, vt *tractu* legam; nam et hae voces saepe commutantur, vt in quibusdam a Gronouio adductis apparet, vbi *tactu*, *tractu*, *tractim tangere*, *mulcere*, et *radere* occurrat, quod lente et *ὀψέην* fit. vnde et obuium *tractare vulnera*, de quo ad Samonic. vl. 24. vnde *tractus* de multis aliis dicitur, vbi longa quaedam et continua est series, vt Apuleio de mundo, *tractus caussarum* de fato, *tractus literarum*, *serpentum* et similia, de quo ad Nemes. Ecl. IV, 40. *tractu* vero idem est, quod alibi *tractim* dicitur, vt *furto*

pro *furtim* vidimus supr. vl. 184. vid. Indic. Erythr. in Virgil. in voce *tractim*. et in ipso Virgilii loco IV. Georg. 260. pro *tractimque susurrant*, in Mentelii codice Heinsius inuenit *tractu*, vt ex excerptis eius didici. ita *tractim tangere*, quod apud Plautum recte *demulcere* explicat Gronouius; Gebhardus quoque II. Crep. 10. licet aliunde ducta metaphora, non diuerso multum modo exponit. Tō *mulcere* vero cum insit *tactus*, vt et *manibus impositis*, melius hic *tractu*, vel *tractim* (absorpta vltima syllaba a prima in *impositis*,) praefeream. sic apud Virgil. II. Aeneid. 683. vbi vulgo legitur,

*Fundere lumen apex, tactuque
innocia molli*

Lambere flamma caput.

In Codice Sprotiano reperit Heinsius *tractu*, quod verum puto. *tactu* enim *lambere* nihili est; sed *tractu molli* est leuiter et spatio quodam sensim circumire et adflare. vt paullo post de stella, quae *signabat vias et longo limine sulcum* referebat, quod idem Maro I. Georg. 367. vocat *flammularum longos tractus*. qui locus mire hanc locutionem et suspicionem nostram confirmat. apud eundem lib. III. Georg. 502.

Quod si destrecto leuis est in vulnere noxa,
 365 Ipse habet auxilium validae natale saluæ.
 Illa grauis labes, et cura est altior illis,

Cum

Georg. 502. *Et ad tactum trahenti dura resistit*, in duobus codicibus vidi, quod et in Pieriano libro legitur, *tractum*, vbi etiam *tractare* est demulcere, fouere. Apud Germanic. quoque in Arat. vl. 402.

Praecipiti tractu vastis dimittitur undis.

Vbi in aliis codicibus est *tactu*. vid. alia in notis ad Quintil. de Inst. Orat. VI, 3. et ad lib. V, 8. *impositae* vero *manus* sunt corpori adplicitae, vt in alia re dicitur, quando rem aliquam adgredimur. vid. ad Ouid. IV. Trist. I, 28. *Burm.*

pecuaria] *Pecuaria* de canibus dici, mirum videri non debet. Infra: *defecta mala pecuaria tate*. Ita et Xenophon lib. VIII. de instit. Cyri equos et canes *βοσκήματα* vocauit. Et in Geoponicis lib. XIX. cap. 3. de canibus adiicitur: *καὶ τοὺς αἰῶνας νόσους τῶν κτηνῶν*. *Vlit.* Vid. supr. vl. 265.

364. *Destrecto*] Libri, *di-stricto*. male. *destringi* et *abrad*i simul leguntur, vt *συνάδνυμα*. *Iohnf.* *Destrecto* Heinsius, recte, id est leuiter vulnerato. Ouid. Ep. XVI, 275.

Non mea sunt summa leuiter destrecta sagitta

Corpora, descendit vulnus ad ossa meum.

Vbi vide notas. et centies alibi etiam in his libris. *Burm.*

365. *Validae*] Logi Edit. *Validum*. *Iohnf.* Parum referret, nisi duplici epitheto ornaretur vox *auxilium*, et *salua* nuda relinqueretur. proprie vero *valida* sunt omnia medicamenta iuuantia, quae et *potentia* et *pollentia* Poëtis passim vocantur. vid. ad Valer. Flacc. VII, 385. et Ouid. VII. Met. 123. et ad Ser. Sam. vl. 18. et 109. *Burm.*

natale] *Genitale* malebat Heinf. sed nihil opus. ita supra 135. *natalia arbitria*. Val. Flacc. VI, 62. *Crinis inest, natale decus*. *Burm.*

366. *Cura*] Medicinale verbum, quod ea scientia sibi vindicauit quasi proprium. Et *cura* pro applicatione medicinae. *Barth.* Ita ab ingenio primus edidit Pithoeus. Vett. Lib. *curas altior illis*. Heinsius alicubi ad Ouidium plurimos congescit locos, vbi simile occurrit mendum, ex breui scribendi modo ortum. *Cura est*. *Vlitius* coniecit, *curis altior illis*. Pithoeana magis placet. Nam *illis* refertur ad *caussae* proximo versu, non ad *labes*, quod praecessit. falsus est hic *Vlitius*, qui putauit *illis* non posse stare, et reposuit *illi*.

L

Iohnf.

Cum vitium causae totis egere latentes
Corporibus, feraque aperitur noxia summa.

Inde

Iohnf. Heinſ. etiam in vno codice *illi*, in altero *altior omni* scripserat. quod vltimum planissimum facit versum: sic apud Ouid. IV. Epist. 189. pro *undaque ferocior illa*, in optimo codice legitur *undaque ferocior omni*. in aliis: *undaque ferocior vlla*: quod et hic posset supponi. de voce *cura* vid. ad Seren. Samon. vs. 33. *Burm.*

368. *Agi corporibus*] Eadem constructione dixit Val. Flacc. VI, 609. *vimque recentem sentit agi membris*. vbi non opus est *ali*. *Burm.*

[*sera summa*] Sero enim summa mali aperitur, cum tota corpora intus scabie infecta et possessa sunt. *Summa* est, ipsa mali perfectio, atque summitas. *Barth.* Sed quid, quaeso, est *sera summa*? Heinſius corrigebat, *seroque aperitur noxia damno*, non male, si codices addicerent. dicam, quid mihi in mentem venerit: *summa* saepe pro palma, principatu ponitur, et ideo saepe hae voces ex Glossis interpretum commutatae. ita apud Lucan. IX, 787.

Cynphias inter pestes tibi summa nocendi est.

In vno codice Heinſius inuenit *palma*, quae vox si hic restitueretur, aliam quidem significationem habebit, et pro

manu sumenda erit: vt supra vs. 362. quod fortasse ignorabat scriba. qui casu etiam de *summa manu* cogitabat. de manu autem hic agi, docere potest Virgilii locus a Vltio adductus; *medicas adhibere manus ad vulnera* etc. huic coniecturae ipse non multum tribuo. sed quia vulgatae nulum puto inesse sensum, aliquid hic innouandum videtur; licet enim *summa* dicatur, pro fine et perfectione, non ideo licet *seram* summam dicere, nisi ita veteribus in vsu fuisse ostendatur: posset et legi *seraque a. n. cura*. Nam et hae voces commutatae. ita apud Ouid. XIII. Met. 191. *summa mouet sepi*. vbi magno numero codices, *cura*. vide adnotata. seruata tamen vulgata lectione sensus constabat, si legatur *seroque a. n. summa*, vt sit summa noxia, pro maxima, vel alta et profunde latens, et tunc *noxia summa* est morbus; vel vitium iam letale et immedicabile, quod sero intelligitur et cognoscitur, est exponendum; quod morbo incipienti, cui facile occurri potest, opponitur. sic mox 383. *inuitaque tardis praecipitat letale malum*, id est noxia summa. et vs. 364. contra, *leuis noxa*. *Burm.*

Inde emissâ lues, et per contagia morbus
 370 Venere in vulgum, iuxtaque exercitus ingens
 Aequali sub labe ruit: nec viribus vllis,
 Aut merito venia est, aut spes, exire
 precanti.

Quod

369. *Et per contagia mor-
 bus*] Lege, morbi. Passim enim
 noster hic Maronis illa sequi-
 tur, vbi morborum causas et
 signa docet. Georg. III, 468.

*Continuo ferro culpam com-
 pesce, priusquam*

*Dira per incautum serpent
 contagia vulgus.*

*Quam multae pecudum pestes,
 nec singula morbi*

*Corpora corripuiunt, sed tota
 aestiua repente*

*Spemque gregemque simul, cun-
 ctamque ab origine gentem.*

Versu 357. *Mortis enim patue-
 re viae.* Hoc Maroni est: vs.

482. *Nec via mortis erat sim-
 plex.* Tum quod sequitur hic:

nec viribus vllis, Aut merito

venia est. expressum est ex

alio eiusdem libri loco, vbi

supra boum stragem ita inge-
 mit Maro vs. 325. *Quid labor*

aut benefacta iuuant? Quodque

addit noster: *aut spes exire*

precanti. Respexit ista longe

antecedentia vs. 453.

*— alitur vitisque tegendo,
 Dum medicas adhibere manus*

ad vulnera pastor

*Abnegat, et meliora deos sedet
 omnia poscens.*

Vlit. Heins. morbus saeuire in

vulgus, vel se ferere: in Epist.

ad Graeu. t. IV. Syll. p. 289.

deinde p. 292. *lues et morbus ve-*

nere ruetur, approbante Grae-

vio p. 294. quod mille exem-

plis firmari posset. Sed vulga-

ta nunc aggerere non placet.

Lucret. VI, 1129. *venire vti-*

tur de morbis.

Consimili ratione venit bubus

quoque saepe

Pestilitas.

et 1096. *vis morborum pestili-*

tasque veniunt. Nemes. 262.

Nam tristes morbi, scabies, et

sordida venis

Saepe venit.

Ita, in loco Persii vulgato, III.

Sat. 64. *veniensi occurrere morbo,*

et passim. *Vulgum* vero mu-

tari non meretur. vidi supra

vs. 211. et inf. 412. vt ad

Phaedr. IV, 14. vulgata talia

et obuia mutare in aliam lo-

quendi formam, semper te-

merarium, nisi codices prae-

eunt, et a glossatoribus quo-

tidiana verba explicationis

loco supposita fuisse clamant.

Burm.

371. *Aequali*] Ὀμόλιος. com-

munis, nulli parcens. Iohns.

372. *Exire*] Labem. vt et

L 2

antes

Quod siue a Stygia letum Proserpina nocte
Extulit, et Furiis commissam vlciscitur iram;

375 Seu

antea 197. *exibit vitium*. Iohnf.
Et inf. 495.

*Seu tibi factorum labes exire
minasque*

Cura prior.

et alibi saepe: vid. supr. 197.
Burm.

373. *Quod siue a Stygia*] Vi-
detur respexisse Aëtaeonis fa-
bulam, cuius temeritatem
non in Ioso tantum, sed etiam
in canibus vlta est Diana,
quae eadem Proserpina esse
ab antiquis traditur. *Commissa
ira* est, quam vocat alicubi
Maro, *ira irritata Deorum*. Gra-
tius autem Proserpinam, siue
Dianam autorem mali huius
nominat, quia summam illi in
canes vitae necisque arbi-
trium attribuerunt veteres.
Vlt.

nocte] Nox Orcum notat.
Barth.

374. *Et furtis commissam vlci-
scitur iram*] *Furtim*, causis
latentibus. Omne enim, quod
clam fit, *furtum* dicitur. *Fur-
tis* Logi Edit. quod miror nul-
lius oculos aduertisse, cum ad
sensum Authoris et stylum
poëticum tam prope accedit.
leuissima enim mutatione *Fu-
ris* legendum videtur, poena-
rum illis administris, et qui-
bus omnia mala adscribunt
Poetae: si cui tamen *furtis*
magis placuerit, et Historiam

putet Gratio designatam, quae
apud Liuium perscripta est de
Pleminii in compilandis Pro-
serpinae Thesauris audacia et
poena, per me licet. *Iohnf.*
Longius petita de Aëtaeone
aut Pleminio mihi videntur
causae: non enim furtim
Dianae superuenit Aëtaeon,
sed incautus et casu ad eam
delatus fuit, miser. nec ideo
canibus irasci potuit Diana,
quia illae poenas pro Dea ex-
egerunt a Domino. De Ple-
minio nihil legitur, quod ad
venatum aut canes spectet,
quare hic Proserpinam illam
intelligimus, quae a Plutone
rapta, et ad inferos delata,
vlciscitur iram suam, emitten-
do in terras ex orco letum,
quare legerem,

*Et furtum commissum vlci-
scitur ira.*

vel *furtim commissum*, vt *com-
missa* sit accusatiui casus: Plu-
tonis enim furtum fuit, qui
oppressit ex insidiis Dianam.
et terrae, quae dedit viam hiatu
Plutoni rapienti, meruit iram
Deae, vt ipsi noxios spiritus
ex orco emitteret. *furiis* non
displiceret, si *commissam iram*
referre vellent ad iram ob
raptum: et tunc mallem in-
terpretari, *iram commissum Fu-
ris*, quae illis data est vindi-
canda, vt Iohnson. Nam non-
dum

375 Seu vitium ex alto, spiratque vaporibus
aether

Pestiferis, seu terra suos populatur honores:
Fontem auerte mali. trans altas ducere valles
Admo-

dum possum probare Vlitii
explicationem, sic apud Vir-
gil. IV. Georg. 454. *magna lues
commissa*, Seruius et alii expli-
cant, magnum *scelus*. sed recte
alii legunt *luis commissa*. Burm.

375. *Spirat vaporibus*] Ita
construi hoc verbum docui-
mus ad Val. Flacc. VI, 157. et
ad Claud. IV. Conf. Honor.
592. Burm.

376. *Terra*] Exhalationibus
nimirum pestiferis. Scite vero
animalia *terrae honores* nomi-
nat. Barth. Hinc Nemesianus
216.

*Exhalat seu terra finus, seu
noxius aer*

Causa mali.

Sed ille rabiei has causas assi-
gnat, nec videtur percepisse,
de pestilentia hic agere Gra-
tium. Easdem quippe et pe-
stilentiae causas recenset Ma-
ro III. Georg. 478.

*Hic quondam morbo coeli mi-
seranda coorta est*

*Tempestas, totoque autumnu
incanduit aestu,*

*Corruptique lacus, infecit
pabula tabo.*

Vlit. Vid. Lucret. VI, 1097.

honores] Ita fruges vocat,
non animalia, vt perperam
Barthius. Horat. I. Od. 17.

— *hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta
cornu.*

Vbi Schol. *fruges terrae* inter-
pretatur. et II. Sat. V, 13.

— — *dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi
fundus honores.*

Vide ibi interpretes. et ita
Poetae millies. sic frondes *sil-
varum honores* vocat Virg. II.
Georg. 404. *frondis honores*
Martial. IX, 62. et Sympof.
Aenig. XLVIII. flores *prato-
rum honorem* Claud. II. Rapt.
128. Burm.

377. *Fontem auerte*] *Auer-
tere* dicitur de fontibus aut
Aminibus. Claud. IV. Conf.
Honor. 482.

*Iusserat auerso fluiuium mi-
grave meatu.*

Barth.

trans altas ducere valles] Ma-
ronis est in alia re: eodem
tamen lib. 212.

— — *in sola relegant
Pasqua, post montem opposi-
tum, et trans flumina lata.*

Hinc est, quod subditur: *la-
tumque fuga superabitis annum.*
Sed Gratius *vallem* pro *monte*
posuit, quam per hypallagen
altam videtur vocasse. Si enim

L 3

pro

Admoneo : latumque fuga superabitis
amnem.

Hoc primum effugium leti. tunc dicta
valebunt

380 Auxi-

pro profunda interpretare, vt alibi quidem, intellectu tamen duriusculum erit. Nec legi velim *latas*, quod olim mihi in mentem venit. *Vlit.* Pronum esset mutato genere legere, *altos colles* vel *calles*, quae voces passim permixtae. vid. ad Ouid. VI. Fast. 327. sed quia nulli montes sine vallibus, hinc Poetae tractum montanum, saepe *montes*, saepe *valles* vocant. ita Ouid. *altae Idae valles* dixit Ep. XVII, 115. vbi etiam duo codices, *in altis vallibus Idae*, Ep. XVI, 53.

Est locus in mediis nemorosae vallibus Idae.

Et ita ille passim. nam cliuosi sunt montes, vt Ida dicitur eidem I. Am. XIV, 11. et nunc valles, nunc vertex ostendunt; sic *Aetnaeae valles* Lucan. VI, 293. vbi MSS. *colles* et *montes* eadem de causa praeferunt. *Burm.*

478. *Latumque fuga superabitis amnem*] Id est, cursu. Virg. I, 317.

— *Volucrumque fuga praervertitur Ebrum.*
Nemesianus 289.

— *Latumque fuga consumere campum.*

Vel simpliciter discessu. *Titus*, Heinsius legebat,

Latumque fuga superantibus amnem

Hoc primum eff. l.

Rectius, quam quod itidem adscripserat, *superarier*. tunc enim *duci* etiam debuisset scribere; sed maneat vulgata, et transitus ille a singulari ad pluralem numerum obuius et frequens. vid. ad Val. Flacc. VIII, 187. et Ouid. I. Met. 93. Et alibi saepius contrariam variationem videbimus; vt inf. 509. Si quid mutandum, melius videri posset,

Latumque fuga superetis vt amnem.

Nam supr. ad vl. 243. vidimus in modis temporum saepe variari. sed in Poeta hoc non facile talia tentanda, quia sibi proprios loquendi modos habet plurimos. *Burm.*

379. *Victa*] *Dicta* edidi ex coniectura. Iubet enim illa quoque remedia adhiberi, quae modo vlceribus curandis praescripsit; non quidem promiscue, sed cum delectu et examine, quid optimum, ac praesentissimum sit. Hoc est, quod addit: *et quae tuta est proxima, tenta*, Frustra enim

380 Auxilia, et nostra quidam redit vsus ab arte.
Sed varii motus, nec in omnibus vna
potestas.

Disce

enim hoc sit tentare, nisi remedia aliqua sciamus, quae experiamur. *Vlit.* Sic Ouidius Met. IX, 744. de Iphide: *num me puerum de virgine dictis Artibus efficit?* Nimirum quibus et Daedalus, et reliquae, quas dixerat, in amoribus suis adiutae fuerant. Quare, pace amicissimi et accuratissimi Editoris, dixerim hoc mihi praeplacere, quam *doctis* Artibus, quod languidum videtur. *Vlit. in Add.* Dicta etiam Heinsius. Vlitii vindicias loci Ouidiani refutavit in notis Heinsius. *Burm.*

380. *Quondam*] Ita rescripti amici monitu. Libri omnes *quidam*, quod positum pro *aliquis* iure displicebat. *Iohns.* Nescio, cur mutari mereatur, cum Cicero centies utatur hac voce, licet saepe adiungat aliud adiectivum. Sed et *quidam afflatus* occurrit II. de Orat. 46. *quaedam forma* Ouid. I. Met. 404. et ita saepe. vis autem est huius vocis, ut ex ultimo Ouidii loco apparet, non perfectum usum indicari, sed quemdam paruum et, tenuem, quem ars et experientia auctori suppeditavit. Saepe *aliquid* notare id, quod certis verbis exprimere non possumus, excellens, eximium, et

tunc fere adiectivum adiaci docet Manut. ad Cicer. I. ad Fam. 9. et IV, 8. ita Cicer. I. de Nat. Deor. 5. *quae quamquam non perciperentur, tamen quia usum haberent quemdam insignem*, ut olim lectum. nunc *visum*, sed Ampl. Bouhierius, *usum* legendum ostendit. *aliquis* idem fere notat, ut Ouid. I. Met. 352. *aliquisque malo fuit usus in illo*. et noster supr. 89. *aliquis laqueis curracibus usus*. Cicer. III. Verr. 85. *eius facti, si non bonam, at aliquam rationem adferre*. Discrimen quod quidam grammatici statuunt, ut *quidam* certum, *aliquis* incertum notet, perpetuum non esse credo. nec credit Bangius Obseru. t. I. p. 441. pro eodem vsus Cicer. II. de Orat. 10. *hesterno sermone remigem aliquem aut baiulum nobis oratorem descripseras, inopem quemdam humanitatis atque inurbanum*. Terent. Andr. I. III, 16. et III. VI, 1. dixit *aliquam fallaciam*; et Heaut. III. III, 6. *quamdam*. sed non libet in Grammaticorum spinas molterius inferere. *Burm.*

381. *Motus*,] Quibus sanitas concutitur. *Burm.* *Motus* posunt capi pro morbis, ut ita de febre dici docuit Heins. ad Vell. Paterc. II, 123. sed dubito,

L 4

Disce vices, et quae tutela est proxima, tenta.
Plurima per catulos rabies, inuictaque
tardis,

Praecipitat letale malum: sic tutius ergo
385 Anteire auxilii, et primas vincere causas.
Namque

bito, an *monitus* scripserat, vt
dicta auxilia. Intelligit vero
varia remedia, quae praescri-
buntur a peritis, et in quibus
omnibus non est vna potestas.
Burm.

382. *Quae*] Heinsf. legebat
et *qua*. vel et *quae tutelae pro-*
xima. ita infr. 468. *qua spes*
est proxima. vid. ad vl. 5. et
218. *Burm.*

384. *Praecipitat*] Logi Edit.
ita hunc versum exhibet.

Praecipiat letale malum ac
tutius ergo.

Nemini non displicere languidum illud sic *tutius* puto. nonne itaque tibi videtur posse legi, praesertim cum mora tanto redit damno.

Praecipita letale malum ma-
turius ergo

Anteire auxilii, et primas
vincere causas.

ac *tutius* mutandum est, in
Maturius. Sed et *praecipiat*,
quod Logi Editio exhibet, for-
te bene se habeat, hoc nimi-
rum sensu. *Praecipiat* itaque
custos canum anteire, i. e. oc-
cupet *anteire lethale malum*
maturius, et primas vincere
causas. Iohnf. Sed an *praeci-*
pare malum notare potest oc-

cupare, anteire? Immo po-
tius est promouere, vt maius
fiat. At ipsum malum *praeci-*
pitat, quod velox est, nec mo-
ram pati potest, sed poscit
praesens remedium. saltem
post *ergo* non distinxisset, et
praecipita anteire construxisset;
et tunc ferri posset haec lectio:
sed et indicis auctor *praeci-*
pare malum letale prodidit. inf.
469. *praecipitem labem* dixit
simili in loco. *tutius* vero
non mouendum. quid enim
magis obuium, quam tuto de-
bere medicum curare morbos,
ita vt inter praecepta sit, tuto,
celeriter, et iucunde curare:
pro *ergo* Heinsf. *aegros male-*
bat, vt mox 418. *inde lauant*
aegros: sed nihil opus. siquid
mutandum, malim *sic tutius*
ergo Anteire auxilii, auxilia
vero sunt *medicamina*. vl. 352,
et passim apud medicos. vt
auxiliari mederi. vid. Doct.
Markl. ad Stat. V. Silu. I. 158.
et hoc centum aliis locis pos-
set firmari: et ita manet in
metaphora a bello sumpta, in
quo auxiliis instructi vincunt.
Ita *euincere morbos* Tibull. IV.
XI, 3. *Burm.*

Namque subit, nodis qua lingua tenâcibus
haeret,

(Vermiculum dixere) mala atque incondita
pestis.

Ille, vbi falsa siti percepit viscera longa,
Aestiuos fibrans adcensis febribus ignes,

390 Moliturque fugas, et sedem spernit amatam.

Scili-

386. *Namque*] Heinſ. malebat, *Iamque. nodi* vero propriè ligamenta illa linguae, quae saepe impediunt promptum linguae vſum. *obligationem linguae* dixit Iuſtin. VIII, 7. et mox, *Linguae nodis solutis loqui primum coepit.* Gell. V, 9. *vitium nodumque linguae rupit.* Iuenc. lib. I, 113.

Implicitam soluit per verba sonantia linguam.

Burm.

387. *Incondita*] Barbara, et horrenda. Barth.

388. *Ille*] Vbi Vermiculum ille penetrauit, occupauit viscera longa siti. ea enim est vis verbi, *percepit*, quam emendationem Gronouio debes. Libri omnes *praecepit.* Vid. Gronou. ad Liu. lib. VII. Sect. 26. *Iohnſ.* Adde Lambin. ad Lucr. III, 80.

389. *Vibrans*] Ita ex coniectura Gronouius. olim *vibrant.* nullo sensu. *Iohnſ.* Et ita iam olim Scaliger, sed *vibrant aestiuus accensis*, malebat Heinſius, incommoda vero est illa numeri enallage, si *vibrant*

ad canes referas, et mox *molitur* et *spernit* subſequatur. vt Vlitius explicat: quare ego locum ita conſtituerem,

Inde, vbi falsa siti percepit (vermiculus) viscera longa, Aestiuos vibrans, accensis febribus, ignes,

Moliturque.

Ille et *inde* saepe in scriptis permutata. vid. Ouid. III. Met. 99. XV, 586. ita mox vl. 447. pro *ipse* legendum *inde* coniecimus. poſſet etiam legi.

Aestiuus vibrans accensis febribus ignes.

ſed vulgata lectio eodem reddit. *Burm.*

390. *Et sedem spernit amatam*] Legebam *amatam.* Titius. *Amatam* Vlitius pro *amaram.* recte. Nec Heinſiana diſplicet lectio; *Auitam.* Iohnſ. Non ſuccurrit locus, vbi Heinſius ita reſtituit. certe in ora Codicis nihil notauit. ſed firmari poſſet ex illis, quae ad Claud. bell. Getic. 410. notauit. vbi ex Stat. IV. Theb. 323. producit *amata vallis*, ille vero *auita* corrigit. eſt vero *amata ſedes*
I. 3 eadem,

Scilicet hoc motu, stimulisque potentibus
acti

In Furias vertere canes. ergo insita ferro
Iam teneris elementa mali caussasque re-
cidunt.

Nec longa in facto medicina est vlcere.
purum

395 Sparge salem, et tenui permulce vulnus
oliuo.

Ante

eadem, quae nota, vt Horat. I. Od. 2. nota quae sedes fuerat columbis. et ita in Claudiani loco olim legebatur, notae pascua vallis. vid. ad Phaedr. I. II. et ita passim amare fura, filuas, etc. dicuntur, qui in illis solent versari. Ouid. XIV. Met. 626.

— Non filuas illa, nec amnes,
Rus amat, et ramos.

VII, 819. Tu facis, vt filuas, vt amem loca sola. Sil. III, 345. de Pane, amata reuifit Menula. sic tellus amata Stat. VII, 56. et flumina semper amica Valerius in Diris 65. Martial. X, 20. Et poteram Scythicas hospes amare casas. pisces amatos Var. III. de Rust. cap. vlt. et ita millies. deinde verbum spernit optime conuenit tñ amaram: fastidium enim, quod creat morbus, indicat, vt in amoribus eius vim ostendit Broukh. ad Tibull. I, IV, 77. vbi exempla videbis egregia. Horat. I. Od. IX, 15. nec dulces amores sperne puer. et ad sensum vocis ama-

rae I. Od. 30. Veneri dicit, sperne dilectam Cypron. id est amatam. vt Delos amata Phoebo Ouidio II. Art. 80. haec satis efficient nihil hic mutandum esse. Amaram etiam Barth. ad Claud. Epithal. Honor. 79. et ad Rutil. I, 492. explicare conatur. Burm.

392. In Furias vertere canes] Versi fuere. frequens est illa Ellipsis pronominis post verba actiua, Iohns.

393. Elementa mali] Prima cuiusque rei principia Elementa vocantur. Barth.

395. Purum sparge salem] Ab omni corruptione tutum, quique putredini valde aduersatur: vel purum, quia expiationibus adhibetur. Titi. Nihil ergo muta apud Ouid. I. Fast. 338. puri lucida concha salis. vbi liquidi malebat Hein- sius. Burm.

tenui] Non qualitatatis, vt quis putet, sed quantitatis hoc est. Vlt. Vid. inf. 475. et 522.

Ante relata suas quam nox bene compleat
vmbas,

Ecce aderit, factique oblitus vulneris, vltro
Blanditur mensis, Cereremque efflagitat ore.

Quid priscas artes inuentaue simplicis anni

400 Si referam! non illa metus solatia falsi

Tam longam traxere fidem. collaribus ergo

Sunt

396. *Relata*] Cogitabam
olim *renata*. sed sequamur
Codices. *Burm.*

397. *Aderit*] Hoc opponi-
tur τῷ *spernit sedem amatam*;
deinde variatio hic tempo-
rum notanda, *aderit*, et tunc
blanditur, *efflagitat*. aliam vi-
dimus vl. 45. et alibi saepius.
Burm.

399. *Priscas artes*] Magicas
nimirum, quarum inuentor Zo-
roastres fuisse perhibetur. *Tit.*

anni] Mirum, simplicem
annum pro aevo rudi vsurpa-
tum. *Annus* quidem ponitur
pro omni tempore. Sed ego
hunc locum suspicor corru-
ptum, et quam facile *anni* ex
aeui factum. *Barth.* *Annus* per
synecdochen partis pro toto,
ut *Longa dies* apud Poëtam
pro aevo ponitur. *Vlit.* Sed,
quidquid dicat *Vlirius*, vix
persuadebit, *simplicem annum*
hoc sensu Latine dici. *aeui* *Scä-*
liger et *Heinsius* probant. et
solent haec verba commutare
librarii. *Ouid.* III. Art. 657.

Sed semel est custos longum
redimendus in annum.
vbi fere omnes editi et scripti

aeuum. *Lucan.* X, 201. *sol tem-*
pore diuidit anni, et ibi MSS.
multi *aeui*. denique *aeui* le-
gendum docet *Ouid.* I. Art.
241. *aevo rarissima nostro sim-*
plicitas: nam sed olim illa fuit
frequens apud prius *aeuum*.
et III, 113. *Simplicitas rudis*
ante fuit. *Simplices anni* de in-
fantibus et pueris possunt dici;
vt *Mart.* X, 20. et *simplex aetas*
Stat. IX, 878. *annum* pro aevo
dixisse *Propert.* IV. V, 51.

Dum vernat sanguis, dum
rugis integer annus.
notabat *Heinsius*. sed ibi pro
vere aetatis, siue iuuenta ca-
pitur. vt saepe *annus* pro vere.
vid. supr. vl. 58. *Burm.*

400. *Non illa metus*] *Non*
falsi metus solatia tam anti-
quam fidem habuere. *Non falsi*
metus solatia vocat curam ca-
num et instrumenta eius ab
vsu probata. Quae non tam
diuturno tempore fidem ha-
buissent, si falso metu aut re-
ligione fuissent inuenta atque
vsui mandata. Hic sensus est
Gratii. *Barth.* Immo videtur
Gratius contra dixisse, super-
stitiosa et magica remedia,
quibus

Sunt qui lucifugae cristas inducere Melis
Iussere,

quibus prisca et simplex aetas
vsa fuerit, non diu fidem et
auctoritatem seruasse. *trahere*
enim est producere, vt ita
fata, vitam trahere. vid. Val.
Flac. I, 764. Superstitiosa et
magica illa medicina non du-
rauit in nostram aetatem, nisi
apud supersticiosos et imperi-
tos. *Burm.*

402. *Lucifugae*] *Lucifuga*,
quia caernas incolit, et saepe
haud aliter ac vrsi totam hye-
mem in iis se tenet. *Lucifu-
gae* dicuntur *maeles*, quia fo-
veas sub arboribus plerunque,
quas nunquam sua luce per-
fundit Titan, inhabitant. *Vlit.*
cristas inducere] hoc spectasse
hic Gratum, verba ipsa fidem
faciunt, vt morbos, et maxime
scabiem, praeueniat, melinam
pellem collari intrinsecus in-
duci velle, quandoquidem ita
molliter vestitum collare col-
lum non exasperet, neque te-
rat. Maxime si ferreis clauis
confixum fuerit. Varro: *quae
intra capita clauorum insuitur
pellis mollis, ne noceat collo du-
ritia ferri.* Nec verisimile est
aduersus veneficia hanc tan-
tum adhibere velle, vt qui-
dem illa, quae sequuntur.
Quare illa omnia hoc fere mo-
do interpungi ac scribi malim:

— — *Collaribus ergo
Sunt, qui lucifugae cristas in-
cludere maelis*

*Iussere: aut sacris conferta
monilia conchis,
Es viuum lapidem, et circum
Melitesia nectunt
Coralia, et sacris adiutas can-
tibus herbas.*

Vlit. *Inducere* etiam corrige-
bat supra 358. vbi *includere*,
et contra hic *Vlitius*; sed per-
petua harum vocum confusio.
vid. ad Ouid. XV. Met. 813.
ego hic *inducere* praefero.
nam, ne laedatur collum ca-
nis, collaria inducebantur pel-
le animalis mollis, vt Varro-
nis locus a viris doctis citatus
probat; vel propter magicam
vim potuit ex mele aliquid
induci collaribus communi-
bus, ita vt non opus sit ca-
pere Poëtam, quasi collaria
fiant ex melis siue cristis siue
crustis, sed aliquid ex hoc
animali inducebatur coreaceis
collaribus. *Burm.*

Maelis] Hanc eandem esse
cum *Taxo* censet *Vlitius*. con-
tra *Salmasius*, qui pro *Cato
putoso* habet, vel *viuerra*;
quae Graece dicitur *αἰγίς*. *Iohns.*
Vide de Mele *Scriuer.* ad Mar-
tial. X, 37. et quae nuper *Vir
Doctissimus Morgagne* in *Epi-
stola ad Vulpium* in *Seren.
Samon.* pag. 63. scripsit. Apud
Seren. Samon. cap. XXII. *Keu-
chenius* legit, *Quorum cinis
aut cochlearum aut denique mae-
lis.* forte recte. sed quod ibi
duo

Iussere, aut sacris conferta monilia conchis,
Et viuum lapidem, et circa Melitenfia
nectunt

405 Cu-

duo loca Gratii confundat, et
vf. 340. et hoc Hemistichium,
citans hoc modo,

Lucifugaeque ex maele galeros.
condonari vix potest. sed
exemplo viri magni peccat.
vid. supra ad d. vf. neque ta-
men recte descripsit Salma-
sium: ille enim *Lucifugaeque*
e maele galeros, non *Lucifu-*
gaeque: quia vero illae cristae
vix explicari possint, vide, num
legi posset *costas*: nam et ita
costas Leonis pro exuviis dixit
Ouid. Ep. IX, III. et ita *va-*
cuas costas ouium Calp. Ecl.
V, 72. Scaliger malebat *crustas*.
scribendum autem *melis*, non
maelis, a melle enim ductum,
Graece μέλι, quia illud vehe-
menter appetit, vt Gesnerus
docet de animalibus quadru-
pedibus pag. 688. *Burm.*

403. *Sacris conferta monilia*
conchis] Deabus marinis di-
catis, siue Veneri. vnde *Con-*
chae Venerae. Titius. Propter
Venerem hoc dicit, cui con-
cha sacra. *Barth.* *Veneraeas con-*
chas, sed minuscultas, innui
ex Plinii illis persuadeor lib.
XXXII. cap. I. *Nec dubitamus*
idem (quod remorae) *valere*
omnia genera, cum celebri et
consecrato etiam exemplo apud
Gnidiā *Venerem conchas quo-*
que eiusdem potentiae credi ne-

cesse est. Noster expressius *sa-*
cras vocauit, quia Veneri dictas
et dicatas. sed minuscultas,
quae commode in monilia
conferantur. *Vlit.*

404. *Et viuum lapidem*] La-
tini lapidem Graecis πνεῖον
dictum, vocant lapidem vi-
uum. sic ad haec verba Tur-
nebus, quae a Plinio sumpta
sunt. lib. XXXVI. cap. 19. et
Isidor. lib. XVI. cap. 4. dubi-
tat Vlitius, an eundem Gratius
voluit, cum tamen nihil sit
apud Plinium, Isidorum, locis
citatis planius expressiusue.
Iohns.

circa] Malim *circum* ex more
auctoris nostri, vid. vf. 10.
nectere vero est in hac re pro-
prium alligare ad membra.
vid. ad Seren. Sam. cap. I.
vf. 20. et saepius. *Burm.*

Melitenfia nectunt curalia]
Melite insula inter Africam
et Siciliam. Hodie Malta. πρὸ-
κειται δὲ τῇ Παχύνῃ. Strabo.
Vid. Bochartum lib. I. partis
posterioris Geograph. S. lege
potius cum Vlitio *Melitenfia*,
nam sic Lucretius. *Iohns.* Vide
ex Menag. ad Diog. Laert. VI.
§. 55. qui aequae aestuat, cui
Melitae adscribat canes, neque
expedit. vid. et Periz. ad Ae-
lian. XIII, 42. vbi tamē in-
terpres Μελιταίων vertit *Meli-*
sensem.

405 Curalia, et magicis adiutas cantibus herbas.
Ac sic

rensem. Nescio vero, quare *Me-
litaea* ediderit Barthius. *Burm.*

405. *Curalia*] Ita apud omnes
Auctores hoc verbum, quoties
prima producta est legendum
monent Vett. Libri. Vid. Ouid.
Metam. lib. IV, 749. Graeci
καράλιον. *Iohns.* Vid. ad d. Ovi-
dii locum. et ita apud Ser. Sam.
cap. 53. *Curalium* in Codice ve-
teri reperit Keuchenius. *Burm.*

magicis cantibus] *Magicum*
carmen est incantatio. Vnde
Dii magici appellati sacris can-
tibus praesides, quibus sacra
fiebant impiatis illis cantibus,
quorum scilicet ea in tutela
essent. Virgilius in *Ceiri*.

*Hinc Magico venerata Ioni
Stygialia sacra.*

Lucanus libro sexto *Pharfaliae*
v. 577.

*Illam Magis, Magicisque Diis,
incognita verba*

*Tensabat, carmenque novos
fingeat in usus.*

Tibull. I. II, 61.

*Et me lustravit caedis, et nocte
serena*

*Concidit ad magicos ho-
stia pulla Deos.*

Quem Virgil. eo *Ceiris* versu
Magicum Iovem appellat, eum
Terrificum Claud. VI. Conf.
Honor. 328. *Tartareum* Val.
Flacc. I, 370. Ea iuuat proli-
xius notasse, ut Iudibrium
omnibus debere sciatur, qui
immane in Senecae Tragoe-

dias *Commentarios* edidit. Is,
ut veritati et Scaligero oppe-
deret, primum, Valerium Ca-
tonem *Ceiris* nobis, genui-
num, scilicet, auctorem lau-
dat; deinde versum ipsum
modo productum, diuina pla-
ne correctione, ingenioque
felicissime acuto ita proponit.

*Hinc magno venerata Ioui
frigidula sacra.*

Barth. Haec spectant *Delrium*,
quem auctorem *Amphitheatri*
Honoris facit, cum alii Caro-
lum Scribanium inscribant,
quo Scaliger, et alii traducti
fuere. vid. ad Syllog. Epist.
tom. I. p. 249. 384. et 553. et
aliis in locis. tragoedias etiam
ante triginta fere annos haec
frigidula sacra excitauerunt
inter Athletas literarios, quo-
rum aestus componebat lepide
Rutgerus ille Hermannides
omnium leporum et venusta-
tum pater, qui vtinam *Phoe-
nicem* ventum vidisset! *Burm.*

adiurant] *Adiutas cantibus*
herbas, ita restitui ex principe
Editione. Perperam Pithoeus,
adiutant, et Barthius *adiurant*
edidere. Quibus et verustissi-
mi cod. auctoritas, et ipse sen-
sus aperte refragatur. Quid
enim profit, si magicis cantibus
herbas adiutent, nisi ita adi-
tas herbas circumnectant cani-
cum reliquis amuletis? *Vlit.*
De cantibus illis magicis, sono,
et mur-

Ac sic effectus, oculique venena maligni

Vicit

et murmure vide ad Val. Flac. VII, 390. VI, 448. *adiutae* vero sunt validiores et potentiores, quam ipsa natura sua esse solent. ita *validae aristae* Val. Fl. VII, 365. vbi vide. Varium vero usum verbi *adiuvare* videre poteris in notis doctorum ad Sil. Ital. VII, 354. et nostris ad Val. Flac. II, 528. non male vero Barthius, qui *adiuvare* esse putat testimonium alicuius iureiurando cingere: nam idem notat fere, quod simplex *iurare*; nisi quod intendat significationem, et sit sancte, religiose iurare. sic Terent. Hecyr. I. I, 4. dicit *sancte iurare* et II. II, 26. *sancte adiuvare*. et V. II, 5. *deierat sancte*. et Andr. IV. II, 1. *per omnes tibi adiuro deos*. vid. Heins. ad Ouid. Epist. XX, 159. vbi vero est, *adiuro coelum, te, caput tuum* etc. idem est, quod *iuro per coelum*: nam saepe omittere solent praepositionem, saepe addere in his loquendi modis. vid. Broukh. ad Tibul. IV. XIII, 16. ex Francicae linguae usu, *je te conjure, adiuvare aliquem* male acceperunt multi. *Burm.*

406. *Ac sic effectus*] Admodum belle hoc restitutum hoc loci vocabulum. Nam *offendere* vox incantationibus propria. Ut apud Petronium. *Nunquid te osculum meum offendit*. Barth. Nescio, quae malae hic Bar-

thium ceperint praestigiae, dum *effectus* ab *offendo* deducit, et verbum hoc incantationibus proprium esse probaturus Petronii locum adducit. *Vlit.* Credo, librarios errasse in Barthii notis, et illum *offensus* pro *effectus* rescripsisse. Non enim tam plumbeus erat Barthius, ut *effectus* ab *offendo* deriuaret. *offensus* vero pro *offensionibus* legitur apud Stat. XII. Theb. 283. vbi ex Lucretio et aliis exempla profert Barth. Turneb. IX. Adu. 28. citat *affectus*. *Burni.*

Oculique] Mira superstitio in fascinis oculorum praeis fuit. Nam credebant homines invidos et maliuolos solo obtutu oculorum nocere posse felicitati eorum, quibus male cuperent. Virg. III. Ecl. 103.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.
Hinc *noxios invidiae oculos* dixit Appul. IV. Metam. *Barth.* Vid. Markl. ad Stat. IV. Silu. VIII, 16.

venena] Par enim effectus oculorum malignorum et veneni creditus. Horat. I. Epist. XIV, 37.

Non isthic obliquo oculo mea commoda quisquam

Limat, non odio obscuro, morsue venenat.

Comment. Venenat, fascinat. Noue dictum. Barth.

maligni] Mali, invidi, qui fasci-

12. Vicit tutela pax impetrata deorum.

At si deformis lacerum dulcedine corpus
Perfe-

fascinare credebantur. *Mali et maleuoli* pro fascinatoribus Latinis vsurpantur Catull. Carm. 5.

Ne quis malus inuidere possit.

Tibullus *malam mentem* pro fascino impedita dixit lib. II. V, 104.

Et se iurabit mente fuisse mala.

Deos malignos pro scaeuis atque inuidis Val. Flacc. lib. VII, 229.

— *Diis nata malignis Messis.*

Deos illos, qui ad fascinum faciendum inuocabantur, *malignos* licet cum Valerio appellare. Eisdem eleganter *Male-Deos* quasi *κακοδαίμονες* dicas, indigetavit Seneca Thyeste 3.

Quis male-Deorum Tantalo uiuas domos

Ostendit iterum?

Barth. Multa hic constipat Barthius, quae parum faciunt ad Poëtam. in Senecae etiam loco *Male-Deos* perperam exponit. rectiora videbis apud Gronou. I. Obseru. 21. *Burm.*

407. *Pax*] Fautor. Lucret. V, 1223.

— — *prece quaesit*

Ventorum pavidus paces, animasque serenas.

Barth. V. 482. ad illa verba, *Supplicibusque vocanda sacris tutela Deorum*

sic Vlitius. Geminum germanum est, quod praecessit, tu-

tela pax impetrata Deorum.

tutela enim *Deorum*, non *pax Deorum* interpretandum. Nam *pax* ibi pro integritate lumen est. Nihil peius. Pax enim *Deorum*, est fauor, beneuolentia, gratia *Deorum* redux. *Iohns.* Ita *pax* dicitur fluuiis redire, post exundationes: *ventorum pax* post procellas, et similia. vid. Barth. ad Stat. VII, 87. post pugnam requies *pax* dicitur. vid. Gronou. Diatr. Stat. cap. 46. Lucan. IV, 473. et in genere, *pax* melior status priore dicitur. recte ergo Vlitius pacem, a malis illis restitutam dicit tutela *Deorum*, id est, diis auspiciis et tutoribus, quos veteres illi magicis sacris praeficiebant. *Burm.*

408. *Dulcedine*] Quid sibi vult haec *dulcedo*? num morbidus humor est dulcis? at nihil minus. num voluptatem natam scabendo intelligit? non credo. Scribe itaque *sal-sedine*. Salsus enim ille humor, eaque acrimonia impellit canes ad corpus suum lacerandum. *Iohns.* Graeuus in Epist. ad Heinf. Syll. t. IV. p. 295. *porrigine* legebat. Heinsius vero *dulcedinem* pro *porrigine* posse sumi credebatur. Waff. ad Sall. Catil. cap. IV. Iohnsonium refutans, *dulcedinem* pro scabendi

Persequitur scabies, longi via pessima leti:
 410 In primo adcessu tristis medicina; sed vna
 Pernicies redimenda anima, quae prima
 sequaci

Sparfa

scabendi libidine, et prurigne, quae in scabie oboriri solet, exponit. legit vero *deformis scabies*, vt apud Ouidium. apud quem tamen exstare nescio. vellem, locum indicasset. sed non opus hoc exemplis confirmare. est enim *deformis* hic *turpis*, vt Virgilio dicitur. confirmat haec Ciceronis locutio metaphorica lib. I. de Legib. 17. *voluptatis blanditiis corrupti, quae natura bona sunt, quia dulcedine hac et scabie carent, non cernimus satis.* Martialis pruriginem aurium vocat libidines XIV. Ep. 23. vide Ioh. Rhod. Lexic. Scribon. in *libido*. et notas ad Seren. Samon. cap. VI. vs. 89. Itaque Viri docti correctionem utroque pollice probo. *dulcedine* vero *lacerum* debet coniungi, illa enim causa scabendi et laedendi corpus. *Burm.*

409. Longi] Lenti. Quod non cito conficiat. Longi enim morbi dicuntur diu inhaerere. *Barth.*

via leti] Virgil. Georg. III, 482. Nec via mortis erat simplex. Vlit. Vid. ad vs. 357. et 369.

411. Redimenda] Scite ita

hoc verbo vititur Latinitas. Iuuen. IV. Sat. 2.

— nulla virtute redemptus
 A vitiis.

Animam canis pro vita dixit. *Barth.* Credo et hic Virgilium suum habuisse ante oculos, qui de Sinone ita oraculo editum canit II. Aen. 118. *animaque litandum Argolica.* quae postea explicat. et quae sibi quisque timebat, vnius in miseris exitium conuersa tulere. haec noster venuste ad canem scabiola transtulit. Iuuenal. II, 78.

— dedit hanc contagio labem,
 Et dabit in plures, sicut grex
 totus in agris

Vnius scabie cadit, et porrigine porci.

Vbi Schol. ineditus. *porrigo est virium porcorum, quod cum in vno visum erit, nisi statim occidatur, totum gregem commaculat, dicta porrigo, quod ab vno in plures porrigatur.* *Burm.*

sequaci] Quod persequitur alios. et ita capras sequaces Virg. II. Georg. 374. et fumos sequaces IV, 230. dixit. vbi v. Seru. et alios commentatores. vid. ad Calp. I. Ecl. 31. *Burm.*

M

Sparſa malo eſt, ne dira trahant contagia
vulgum.

Quod ſi dat ſpatium clemens, et promouet
ortu

Morbus, diſce vias, et, qua finit, artibus exi.

415 Tunc et odorato medicata bitumina viro,

Impo-

412. *Malo*] Morbo. Ita
ſupr. 53.

— *clauſaeue malum fecere
paludes.*

et 377.

— *fontem auerte mali.*

Barth.

trahant] Attrahant, concipiant. Peculiare verbum, ad morboſ, vt loquitur Gratiuſ, *ſequaceiſ*. Barth.

vulgi] Vetus editio, *vulgo*. Quod omnino Poëtae eſſe arbitror. Barth. *Vulguſ*, vel *vulgum* volēbat Heinf. vid. ſupr. 370. pro *vulgum* olim ſcribebant *vulgom*, vnde litera *m* omiſſa, vel lineola ſupra ducta vel ſignata, factum eſt *vulgo*, vt millieſ hi caſuſ ita conſuſi. ſi *vulgi* legatur, neſcio, an Latinitaſ conſtet. quos enim trahunt contagia? ſed contagia trahunt vulgum, vt Flor. II, 13. *Macedonici belli contagio traxit Illyricos*. IV, 2. *feliceſ*, Pompeiuſ, ſi eadem ipſum, quae exercituſ. eiſ fortuna traxiſſet. Ouid. I. Trift. II, 58. *immeritoſ cur mea poena trahit?* Burm.

413. *Et promouet ortu*] Recte, nec fortalſſe male, ſi le-

gatur *praemonet*. Titiuſ. Heinf. malebat, *nec promouet*. Graeuſ, et *praemonet*. ego malim *promouet ortuſ* morbuſ, id eſt, morbuſ incipieſ ſenſim augetur. vel conſtrue, ſi det ſpatium, et clemens ortu, id eſt ab initio non ſit acutuſ et praeeceps; *promouet*, pro *promouetur*, vt millieſ; poſſet et legi ſi *promouet ortum*, id eſt principiuſ ſenſim auget morbuſ, et videtur vehementior fieri. Burm.

414. *Exi*] Ductum ab iis, qui vitant corporiſ declinatione iſtū alicuiuſ teli. Virgil. V, 438.

*Corpore tela modo atque oculiſ
vigilantiſ exit.*

Barth. Vid. ſupr. vſ. 197. et 372. *viae* vero hic ſunt remedia, modi medendi. Burm.

415. *Medicata bitumina viro*] Ipſum Medicamentum nunc virus appellat, idem *venenum* quandoque dicitur. Titiuſ. *Odoratū virus* nihil aliud intelligimuſ, quam ſulſur. Nam ſupra ſaniem *virus* appellauit, ei vero concolor materieſ ſulſuriſ. Barth. Pro ipſa ſcabiē accipit Vlituſ, et *medicata*, ſanantia

Imponasque pices, immundaeque vnguen
amurcae.

Miscuit,

nantia exponit. postea, odore pestifero infecta, exponit, et in secundis curis firmatum it. vtrumque male. neque enim *odoratum* idem, quod graveolens vnquam, sed e contra; neque *medicata* simpliciter sumptum est pro *infecta*. Omnino legendum est, (vt omnes medici, et ipse Gratius v. 474.) *vino*. Sic enim ille,

— defusaque Massica prisco
Spargere cado; Liber tenues
pectore curas

Exiget; est morbo Liber medicina
furenti.

Medicata autem idem valet, ac medicorum more composita et concinnata. Iohns. De viro vid. Salmas. Ex. Plin. p. 122. et 255. sed hoc loco, quia virus per se olet et foetet, neque opus erat addere epitheton *odorato*, quod de grato et bono fere odore dicitur; facile probare possumus correctionem viri docti; sed quod dicat *medicare* simpliciter pro inficere non poni, fallitur; ita enim centies. vt *medicare capillos* Ouid. I. Am. XIV, 1. est tingere, inficere, et passim. immo Virgil. I. Georg. 193. *medicare femina*. vid. Passerat. ad Propert. I. Eleg. I. p. 145. quare *medicata bitumina vino*, sunt tineta vino, quae inquantur vino, vt Virgil. IV,

279. *Huius odorato radices incoque Baccho*. quod generosum interpretantur: et ita *odoratus Bacchus* Ouid. III. Fast. 303. Veget. Art. Veter. III, 71. *sulphur cum vino decoctum iuuat*. et Varro III. de R. R. 9. *bonum et odoratum* coniungit. hinc *aëno medicari vellus*, pro incoquere dixit Ouid. in Medicam. 9. et Remed. 707. deinde verbum *imponere* pro in olla vel vase mixta medicamina igni imponere sumendum, vt *laticem et herbas igni imponere*, Ouid. VII. Met. 327. et XIII, 583. *impositi ignibus artus*; licet non ignorem, apud Samonicum et alios medicos frequenter *imponere* sumi pro applicare corpori. *Burm.*

416. *Imponasque pices*] Ea quidem vett. librorum scriptura est: sed dubito, an non melius ita constituentur, et interpungantur haec:

Idaeasque pices, immundaeque vnguen amurcae

Miscuit, et summam complectitur ignis in unam.

Vlit. Heinsius, *Impone, atque pices*. vel *impositasque pices*, vel denique *fraces*. Scaliger, *Mygdoniasque*, vel *Maeoniasque pices*. *Burm.*

vnguen amurcae] Ita sordes olei vocantur. Vid. Virgil. Georg. III. v. 448. vbi haec
M 2 totidem

Miscuit, et summam complectitur ignis in
vnam.

Inde lauant aegros. est ira coërcita morbi,
Laxatusque rigor, quae te, natura timentem
420 Differat, et pluuias, et Cauri frigora vitent;
Sic

totidem fere verbis inuenies.
Iohnf.

417. *Miscuit*] Legendum,
Miscet id. Barth. Ego malim
miscet et haec summam c. i. i.
vnam. licet illa variatio tem-
poris sit familiaris nostro, et
praeterito saepe vtatur noster;
vt et Calp. Ecl. V, 91. *Burm.*

418. *Est ira coërcita*] Non
dubito, veram esse scripturam
Poëtae, quae in editione ve-
tere visitur.

— *atque ira coërcita morbi*
est.

Barth. *Stet vt ira* legebat Scal.

419. *Quae te natura*] *Quae*
te ne cura, haec ipsius Gratii
manus est, iamdudum felici
coniectura Cl. Gronouii resti-
tuta. *Cura* autem, si non pro-
prie, etiam pro curatione hic
sumi potest, vti saepe ea voce
vtuntur medici. *Vlit.* Sensum
puto esse, cum lotae sint ca-
nes illo medicamine, iram et
impetum primum morbi esse
repressum. Sed ne cura ti-
mentem adhuc aegris differat,
(quod vel notat, distrahat,
cruciet, vt *differor doloribus*,
vel in longius tempus trahat:
vid. ad Ouid. Rem. 93.) et vt
medicatio promoueat, vi-

tent pluuias etc. Corruptus
tamen adhuc mihi videtur lo-
cus, et illud *est* nimis abru-
ptum: forte,

— *ast ira coërcita morbi!*
Laxatusque rigor, ne te ven-
tura timentem

Differat.

Ne blandiens principium me-
dicaminis te timentem etiam,
quae sequi possunt mala, diu
distineat, et incertum reddat
de integritate restituenda, vi-
tent pluuias etc. Scal. *quae te*
natura timente, cura certe huic
loco minime conuenire mihi
videtur. Probabiliorem facit
coniecturam similis depraua-
tio loci Tibullianilib. III. IV. 9.
vbi legitur in quibusdam co-
dicibus,

Et natum in curas hominum
genus.

Sed restituerunt viri docti,

Et vanum ventura hominum
genus omina nostris,

Farre pio placant.

Denique apertius Ouid. Epist.
XIX, 73.

Cur ea praeterita est? cur non
ventura timebat?

Burm.

Sic magis, vt nudis incumbant vallibus
aestus,

A vento; clarique faces ad solis; vt omne
Exfudent vitium, subeatque latentibus vltro,
Quae

421. *Sic magis*] Idque eoque magis, cum aestus incumbunt vallibus nudis, et spinarum vacuis, ne iis se adfricent scabiosi canes. *Vltius*. amicus tamen meus loco sic reponit adverbium *hic*. recte. *Iohns*. Rectius in prima expositione *ut sic magis*, pro *eo magis* substitisset vir doctus, et amici sui coniecturam repudiasset. Similis haec formula alii *tum magis* apud Ouid. IV. Fast. 354. neque etiam *Iohns*. nos docet, an *hic* notet tempus, an locum. magis tolerabile esset *hoc magis*. Sed *sic magis*, vt *sic vltius* supr. 384. vt vulgo legitur. Ego, partim *Heinsium* sequens, malim legere.

*Sic magis, vt nudis incumbant
vallibus, aestu*

*Ad ventos, clarique faces ad
solis, et omne*

Exfudent vitium.

Eo sensu, vt praecipiat, aestu, id est flagranti calore, ducendas canes in valles nudas, id est, vel ab arboribus, et sepiis etc. liberare, ne umbram faciant, vel etiam in quibus nihil substratum habeant: nam utroque modo nuda tellus, humus, montes etc.

dicuntur. vt Ouid. III. Trist. XI, 75.

*Nudos sine fronde, sine arbore
campos.*

Quibus *umbrosae valles contrariae* apud eundem I. Art. Am. 289. vid. et notas ad XIV. Met. 100. ibid. 237. et alibi: et nemorosae valles Epist. XVI, 53. vbi vide. in his vallibus cubent, et se ad ventos et solem exponant, et quasi apricentur. *ad ventos* dictum, vt apud Horat. I. Od. 23. *Vepris inhorres ad ventum foliis*, vbi consulendae eruditissimi Bentlei notae, quibus facile esset plura adiacere, sed vid. Gronov. ad Senec. IV. de Benef. 6. et notas ad Val. Flacc. III, 264. et Ouid. III. Amor. VII, 41. et alibi. per ventos vero hic tepidi et serenum inducentes intelligi debent, ne repugnent vs. 420. *Burm.*

aestus] *Heins.* legebat, *aestu Aprico*. sed longe nimis haec a vestigiis scriptae lectionis recedunt. *Idem*,

423. *Exudent vitium*] *Heinsius*, *Exuder*. Sic Virgil.

*et arque exudet inutilis
humor.*

Iohns. Cur non addit locum, vbi *Heinsius* ita correxerit?

M 3

certe

Quae facta est medicina, vadis; nec non
tamen illum

425 Spumosi catulos mergentem litoris aestu
Respicit, et facilis Paeon adiuuit in artes.
O rerum prudens, quantam experientia
vulgo

Materiem largita boni, si vincere curent
Desi-

certe in ora codicis ita emendauit, et ad Claud. II. in Eutrop. 18. ubi tamen *malis* pro *vadis* profert. Vtrumque vero recte dicitur, *vitium exsudat*, et *canes exsudent vitium*. vid. Seru. ad Virgil. I. Georg. 88. et cum accusatio construi docuit etiam Heinfs. ad Prudent. II. Cathem. 68. Rittersh. ad Gunther. VI, 606. contra *exsudet vestibibus aurum* dixit Stat. VI. Theb. 107. vide etiam Calpur. IV. Eclog. 104. Seren. Samon. cap. 25.

Farraque quae tremulis pro-
sunt sudantia flammis.

Burm.

larentibus] Heinfsius malebat *iacentibus*. sed hoc *vadis* non conuenit. recte explicat Iohnf. venas, per quas diffunditur medicina. *Burm.*

424. *Vadis*] Venis, quae sunt quasi totidem sanguinis aluei riuique. *Iohnf.*

426. *Facilis*] Paeon facilis in artes. idem mihi videtur velle, quod supra,

— *nec expertes faller Deos.*
Paeon paratum quouis loco

facilemque peritis se adiutorem dat. *Iohnf.* Ego more Gratii dictum puto, *facilis in artes*; id est ipse Deus venatui deditus, *facilis*, id est benignus, pronus in artes venatorias, et ideo etiam medicinae Deus venatus studiosos adiuuat, in medendis canibus: ita Dii *faciles* Quidio et aliis passim dicuntur. *Faciles Naidēs* Nemef. Cyn. 94. Scallig. malebat *faciles*. *Burm.*

427. *O rerum*] Vfus Genitiui Graecanicus. *Barth.* Vid. supr. vl. 333.

quantam] O. Lib. *quantum*. nec interpretes animaduertunt. *Iohnf.* *Quantam* Barth. et Heinfs. etiam correxit.

428. *Curent*] Nempe mortales. *Iohnf.* Immo vulgus, venatores scilicet. neque opus puto probari recte dici, *vulgus curent*, magis quam *turba ruunt*; et sexcenta talia. vulgum vero vocat, quia venatores plerique indocti, et rudes. experientia enim magistra imperitorum et stultorum etiam passim dicitur. *Burm.*

Desidiam, et gratos agitando prendere fines!

430 Est in Trinacria specus ingens rupe, cauique
Introrsum reditus circum atrae moenia
filuae

Alta

429. *Gratos*] Qui rependant laborem pretio. *Barth.*

fines] *Prendere fines* est idem, quod metam optatam contingere, voti compotem fieri, eodem modo, vt post longam nauigationem *prendere portus*, de quo vide ad Valer. Flacc. VII, 83. et Statius I. Silu. II, 203. *coepitque laboris Prendisti portus.* ita *pressa tellus* Ouid. II. Amor. IX, 31. vbi vide. *prenduntur vero fines agitando*, non deducta locutione ab agitatione curruum in hippodromis, vt Iohnf. quod nimis angustum, sed in genere: semper agendo, meditando, exercendo, vt ita desidiae opponat industriam viri experientis et rerum prudentis: et ita centies scriptores *agitare* vtuntur. Vt Flor. I, 1. de Romulo, *moenia nouae urbis agitabat*, id est quotidie de ea condenda cogitabat, consilia captabat. apposite Ouid. II. Fast. 291. de primis mortaliis.

Vita ferae similis, nullos agitata per usus,
Artis adhuc experts, et rude vulgus erat.

Manilius saepe eleganter hoc verbo vtitur, vt lib. V, 309.

Sollertes animos, agitataque pectora in usus.

et lib. III, 26.

Faecundumque solum variis agitare per artes.

unde a re rustica metaphoram duci posse docemur, vt Columell. II, 1. *cultibus et agitationibus agrorum fatigationem succedere* ait. Celsus saepe de experientia, qua medicinae auctores artem promouere studuerunt, vtitur. vt Praefat. lib. I. *donec maiore literarum disciplina agitari coepit.* et mox *Clarissimi viri quaedam agitare conati.* et ibid. bis terne praeterea. et alii. *Burm.*

430. *Est in Trinacria*] Aetnam innuere videtur per Trinacriam rupem, quamquam nemo haec Aetnae miracula attribuerit. *Vlit.*

431. *Reditus*] Flexus, et Maendri. Iohnf. Heinsius malebat. *Introuersum aditus.* Sed rectius Iohnf. fere vt in Labyrintho Mela lib. I, 9. *unum in se descensum habet, istius pone innumerabiles vias, multis ambagibus huc et illuc remeantibus.* et postea. *subinde redeunte flexu.* *Burm.*

moenia filuae] Naturalem saxorum structuram, murorum

M 4

instar

Alta premunt, ruptique ambustis faucibus
amnes.

Vulcano condicta domus, quam subter eunti

Stagna

instar sublimem dicit. *Barth.*
Moenia pro montibus poni
docuimus ad Ouid. IV. Met.
646. *Burm.*

432. *Alta premunt*] Id est,
presse circumiacent. *Vlit.*

ruptique] Erumpentes se,
effusi, feruentes scilicet ebul-
lientesque. *Iohns.* *Ruptos amnes*
posses torrentes explicare, qui
saepius *abrupti* dicuntur, vt
sit simplex pro composito.
rumpuntur vero saxis et ex-
stantibus in monte rupibus.
Ita *ruptum* et *abruptum* coe-
lum. vid. ad Sil. Ital. III, 196.
sed tamen *rupri* amnes etiam,
et puto melius, pro erum-
pentibus possunt capi, vt Vir-
gil. III. Georg. 428.

*Qui dum amnes vlli rumpun-
tur fontibus.*

vbi vid. Comm. idem IV.
Georg. 368. vnde *altus primum*
se erumpit Enipeus. vbi alii co-
dices, *se rumpit*. *Burm.*

faucibus] Ita *fauces* pro hia-
tibus dixit Sil. XII, 127. *Cae-
cas stagnante voragine fauces*
*Laxat, et horrendos aperit tel-
luris hiatus*. *Burm.*

433. *Vulcano condicta domus*]
Ita Propert. IV. IV, 5. *Silvani*
ramosa domus. vnde apparet,
torum illum locum, non so-
lum templum, *domum* dici. vn-
de *mox loci mala* dicitur. *Burm.*

condicta] Constituta, desi-
gnata. non tamen satisfacit
mihi omni ex parte. *Iohns.*
An inaliuisset *condigna*? sed
ego vim elegantem agnosco
in hac voce, vt ipsi quasi con-
stituta fuerit. vide de vi verbi
Gronou. I. Obseru. I. ita *con-
dictas vltimos*, de amantibus Ne-
mes. IV. Ecl. 8. *Burm.*

subter eunti] Heins. tenta-
bat, *qua sulphure inunctis sta-
gna sedent venis, oleoque* etc.
ego nihil moueo. Vulcano
subeunti hanc specum, sedent
ibi stagna, id est, in depresso
loco sunt, vt ipsi semper ad-
sint ad cudendum ferrum,
haec vero stagna venis et
oleo viuo semper madent. *sede-
re* de locis depressis, humilibus
obuium est. vid. ad Silu. VI,
647. *viuum oleum* vero bitu-
men siue naphtham esse cum
aliis credo. et similem esse
Auerni veteris descriptionem
apud Sil. XIII. vs. 133.

— *Tum sulfure et igni*
Semper anhelantes, bitumine
campos

Ostendant etc.

Viuum vero oleum non alia
ratione dictum, quam *viuus*
lapis, viua aqua, semper fluens,
viuum sulfur, et similia passim
Poëtis et aliis dici solent, vid.
Heins. ad Ouid. III. Am. VI, 59.
datiui

Stagna sedent, venis oleoque madentia viuo.

435. Hinc defecta mala vidi pecuaria tabe
Saepe trahi, victosque malo grauiore
magistros.

Te primum, Vulcane, loci, pacemque
precamur,

Incola

datini vero *eunti* vis est, vt
ipsum in gratiam semper ibi
sint stagna sedentia, quae
ruptis annibus et torrentibus
opponuntur. *Burm.*

435. *Defecta*] Bene ad de-
fectionem adacta. *Barth.*

mala] Ita *malam pestem* dixit
supr. 387. et ita *ignem malum*
Iouis dicit Stat. V. Silu. I, 152.
pro noxio, vbi et addit *deficere*
arboreni illo igne. *Burm.*

vidi] haec nihil certi euin-
cunt, non magis quam Fa-
liscum fuisse Gratium ex eo,
quod *nostros Faliscos* dixerit,
assertum iri puto. Absit itaque,
vt temere quicquam secus su-
spicemur, aut poetica magis
quam historica fide oculatum
testem dignemur. *Vlit.* Et cur
non potuit Gratius in Sicilia
fuisse, et ibi vidisse hanc me-
dendi rationem? vel potuit
vidisse pecuaria, quae eo tra-
hebantur, et sana deinde re-
dibant domum. infra tamen
oculato teste Poëta nostro vti-
tur Vlitius contra Aristotelem
et alios vs. 444. et 459. an ergo
immensor sui fuit Vlitius?
Burm.

436. *Trahi*] Non aequè con-
venit hoc verbum cum *Magi-
stros*. Solenne tamen hoc Poë-
tis, nec exemplis opus. *Iohns.*
Sed debet subintelligi victos
fuisse magistros gregis malo
grauiore, quam vt ordinariis
remediis sanarent. *victi* sunt,
quorum ars non sufficiebat
medendo gregi. ita Ouid. VII.
Met. 528.

*Exitium superabat opem, quae
victa iacebat.*

Nec multum dissimiliter idem
Trist. III, 593. *vincitur ars
vento.* ita *medicamenta vinci*
dixit Celsus VII, 33. et *vinci
uauis*, et alia dicuntur, quae
succumbunt, nec resistere pos-
sunt. vid. ad Ouid. I. Trist. X, 8.
et ita, *potentia morbi cura ma-
ior*, inf. 479. et similia vbique.
Burm.

437. *Te primum, Vulcane*] *Id est*, principem, inquit Bar-
thius, vt Maroni, *Troiae, qui
primus ab oris*, etc. Quod
quia pro principe etiam non
expofuerit Seruius, commen-
tationem eius meris ineptiis
fartam esse pronuntiat. Nemo,
qui vel poetam vllum legit,
nescit ab inuocatione numinis
ordini

M 5

Incola Sancte, tuam, des ipsis vltima rerum
Auxi-

ordiri sacrificia sua sacrificos. Ideo primum Vulcanus hic inuocatur, quia *Vulcano condita domus*. Ordo autem verborum hic est: *Te primum Vulcane, Incola sancte loci, pacemque tuam precamur*. Vlit. Sed cur non alteram et meliorem Seruii explicationem addit? qua Aenean primum in eam regionem, quae Italia dicebatur, venisse dicit, quo nomine ea regio, ad quam adpulit Antenor, non censebatur. hic vero *primum*, ut Deum loci, inuocat Vulcanum, deinde ceteros non praeteriturus: nam solitos fuisse veteres multos Deos precari, sed vnum semper, ut res et locus postulabat, primum, deinde multos nominatim, et saepe *Dique Deaque* omnes addere: qui mos notissimus hic illustrari minime meretur. vid. Seru. ad I. Georg. 10. et 20. sic Iamus primus saepe inuocabatur. de quo vide Scriuer. ad Martial. VIII, 8. *Burm.*

438. *Incola*] *Incola* hic dicitur, non respectu Siculorum, apud quos indiges Deus erat, sed respectu loci istius sacri, et domus, quam inhabitabat: ita Tibul. IV. I.

*Aetnaeae Neptunius incola
rupis.*

sed quod magis, ut de Deo, huc quadrat Horat. I. Od. 16.

*Non Dindymene, non adytis
quatit*

*Mentem sacerdotum incola
Pythius,*

*Non Liber aequae: non acuta
Sic geminant Corybantes aera,
Tristes ut irae.*

Quorum versuum sensum ineptum esse Bentleius iactat, si legatur *sis geminant*. quia debet inde sequi, non Corybantes geminant aera, ut tristes irae geminant aera: quo nihil vidi magis: cum pateat satis, repeti debere *mentem*, et post *aequae* vocabulum *quatit*: quia Poeta lyricus noster saepe duo triaue verba geminat, quae vel vni tantum rei conueniunt: et recte exposuit ab effectu Gronou. I. Ob. 23. non ita geminant, impellunt aera, ut expellant mentem, quam tristes irae easdem quatiant et agitant. dubium autem est, an *mentem sacerdotum* intelligendae sint, an Pythius *incola sacerdotum* quatit mentem, ut Steph. I. Schediasm. 5. exponit. Sed incola Pythius, etiam Templi Delphici incola potest intelligi, ut ita domos et sedes Deorum vocari templa in Ioue Fulgeratore cap. XIV. ostendimus. *Burm.*

des ipsis vltima] Certissima,
post

Auxilia: et, meriti si nulla est noxia tanti,
 440 Tot miserere animas, liceatque adtingere
 fontes,

Sancte,

post quae nulla alia tentare
 sit necesse. *Tirius*. Emacula,
des ipse his. Barth. Heinſius,
lapsis. recte. *Iohns*. Vid. ad
 Ouid. II. Trist. 86. et ad II.
 Fast. 638. et I. Trist. V, 35.
 Graeu. malebat *fessis*, quod
 eodem redit. *Burm*.

439. Si nulla] *Meritum* hic
 pro peccato, crimine, in ma-
 lam partem capiendum. Ouid.
 II. Trist. 546.

*Distat et a meriti tempore
 poena sui.*

Liu. XXV, 6. quod ob meritum
 nostrum succensetis? et ita sae-
 pe alii. Heinſius pro *noxia*
 rescribat in ora Codicis
Gratia. sed non video tunc
 sensum. *Noxiam* vero et *noxam*
 idem saepe notare ostendi-
 mus. vid. ad Vell. Pater. I, 12.
 et alibi. Gronou. ad Senec.
 Troad. 403. et Barth. I. Adu.
 15. Dicere vult auctor, non
 meruisse canes hoc malum.
 sed verba tamen obscura sunt.
Noxiam meriti dixisse puto,
 vt *mentem animi*, *fluminis flu-*
ctus etc. ita saepe Lucretius,
graminis herbam, *mare ponti*,
 et similia Poëtae, qui duo
 verba fere idem significantia
 coniungunt hoc modo. sensus

ergo esset, si nulla culpa pec-
 cati est. *tanti* etiam quid hic
 notet, obscurum. nam dimi-
 nuere tentat canum culpam,
 quare forte posset capi, vt so-
 let, *est tanti*, scil. vt tu irasca-
 ris, vt Ouid. I. Ep.

*Vix Priamus tanti totaque
 Troia fuit.*

et ita passim. si nulla culpa
 tanti est, vt tot animae per-
 eant. *Burm*.

440. Tot miserere animas]
 Ita ego reponendum curavi,
 cum antea legeretur *miserere*.
 Titius. *Miserare* Heinſ. ad
 Ouid. II. Trist. 638. et certe
 nescio, vbi *misereri* cum accu-
 satiuo iungatur: nam in Val.
 Flacc. II, 92. *miseremque fo-*
uensque cunctantem, accusati-
 vus a *trō* fouent regitur. nec
 opus ibi *miserantque* corrigere.
 quod verbum etiam datiuo et
 genitiuo iungi obseruarunt
 viri docti. v. Cl. Drak. ad Sil.
 XI, 381. Munker. ad Hygin.
 98. sed omnia fere exempla
 sunt inferioris aevi: si *Gratii*
 aeuo vsitata fuisset constructio
 cum datiuo, *miserere animis*
 legerem. vid. eundem ad Hy-
 gin. 58. et nostra ad Quinct.
 Decl. 372. *Burm*.

Sâncte, tuos. ter quisque vocant, ter pin-
guia libant

Tura foco: struitur ramis felicibus ara.

Hic dictu mirum, atque alias ignobile
monstrum

Aduer-

441. *Ter quisque vocantes]*

Lib. Ver. *Vocantes*. Sed Barthii coniecturam praetulit Vli-
tius, itaque nunc obtinet ista
lectio. Non tamen Vetus dis-
plicet. *Iohns*. Et veterem
lectionem probat Heins. ad
Ouid. II. Fast. 638. et ad V.
Met. 212. vid. supr. ad vs. 12.
et ita centies apud Poetas.
Burm.

pinguia tura] Positum esse
potest pro magna copia, vt
ita *pinguia* dicuntur crassa, vt
pingue aurum Perf. Sat. II, 52.
vid. Marcil. *pinguis cortex* Perf.
I, 96. et *pinguis toga* Suet.
Aug. 82. vid. vtrouique Casaub.
Alio modo dixit Ouid. II. ex
Pont. III, 99. *facere altaria*
pinguia ture; cum magna co-
pia tus libatur. et sic contra
zenue oliuum dixit pro parco,
modico vs. 395. vel *pinguia*,
quia solent vinum, oleum, lac
et similia infundere turi ar-
denti. Ouid. XIII. Met. 636.

Ture dato flammis, vinoque
in tura profuso.

Et ita passim, quia alendae
flammae inseruiebant. vt in
alia re Seuerus de Aetna 390.
Pingue bitumen adest, et quid-
quid cominus acres Irrisat flam-

mas. possent et odora expli-
cari, vt ita supr. vs. 81. *pin-*
guem plumam explicuimus.
Burm.

442. *Ramis felicibus ara]*

omne genus arborum feli-
cium, quaeque religiose ad-
hiberi poterant, intellexisse
videtur. Quibus opponuntur
omnes illae, quae *ferales* di-
cuntur, vt cupressus, taxus,
aliaeque rogorum pyris ex-
truendis damnatae. Plinius
lib. XVI. cap. 26. *Infelices au-*
tem existimantur, damnataeque
religione, quae neque seruntur
unquam, neque fructum ferunt.
Virgilius Georg. II, 81.

Exiit ad coelum ramis felici-
bus arbos.

id est, fertilibus, et bene ac-
crescentibus in nouas frondes.
Verum enimvero conuenien-
tissima longe etiam huic loco
interpretatio Seruii est ad illa,
quae modo adducebam. *felices*
oliuae] *arboris festae*. *Felices*
igitur *rami* sunt festi, siue sacri.
Vlit. Vid. et Seru. ad Virg. I.
Georg. 154. et Comm. ad II.
Georg. 314. *Burm*.

443. *Ignobile]* Ignotum, in-
cognitum. Nam *nobilis* inter-
dum nihil, nisi multis notum
valet.

Aduersis specubus, ruptoque e pectore
montis

445 Venit, ouans austris, et multo flumine
flammae

Emicat: ipse manu ramum pallente sacerdos
Termini

valet. Barth. *Alias*, est aliis locis.

444. *E pectore montis*] Non ex superioribus Aetnae crateribus, sed indidem fere, vnde fons viui olei, *ruptique ambustis faucibus amnes* emanant. Vlit. Vid. Barth. I. Ad. 16.

445. *Ouans*] *Onare* dicitur de omni exultatione, et sono grauiore: vid. ad Val. Flacc. III, 692. apud quem ita *Africus onare* dicitur II, 507. deinde pro *ouans austris* Heinf. malebat *auris*. vid. ad Claud. I. Rapt. 171. certe quid *austris* opus sit Vulcano, non video. an quia vento tepido exsudent vitium scabiosae canes? vt supr. vs. 420. cogitent acutiores. an *antris*, vt iungatur, cum *venit antris*, *ouans*, id est, magno cum strepitu, vt postea, vbi defugit a sacris, iterum *antro* reconditur vs. 459. posset et legi, *venit ouans, antris it multo flumine flamma*. Burm. et *multo flumine flammae*] Vid. Gifan. Ind. -Lucret. in *liquidus*, et in *flumen*. vbi multis aliis rebus accommodari docet, et ita metallorum liquefactionem *flumina* dici ostendit Heinf. ad Claud. I.

de Rapt. 240. et ita *fluere incendia*, et *ignes* vidimus in Ioue Fulgerat. c. IX. et ad Val. Flacc. IV, 660. vnde apparet, male tentasse locum Cl. Gronouiam, qui *lumine flammae* hic volebat. Burm.

446. *Ipsē*] De Dei aduentu iam locutus. ideoque Sacerdos, post Deum, non recte hoc pronomine *ipse* ornatur, quasi eius aduentus, maioris esset maiestatis et praesentis remedii pignus. quare legem *Flammae: Emicat inde* etc. post aduentum Dei Sacerdos profans arcet. ita supr. vs. 388. pro *ille* rescribendum *inde* credimus. et ita Sibyll. apud Virgil. VI, 40. *Deus ecce, Deus*: exclamat, et non vultus, non color vnus vati manet; vt hic *pallens* Sacerdos emicat, etc. quae ex Virgilio fere expressa. si vero *ipse* retinendum est, distingue post *ipse*. deinde, *manu* etc. *quariens; procul*. Burm.

manu pallente] Quia omnes vates et Sacerdotes, Deo intrante eorum pectora, *pallentes* inducuntur. vid. ad Valer. Flacc. I, 129. Ceterum Graecae linguae peritissimi, nouitii Poetae

Termiteum quatiens. procul hinc extorribus ire

Edico, praesente Deo, praesentibus aris,
Quis scelus aut manibus sumptum, aut in
pectore motum est,

450 Inclamat. cecidere animi et trepidantia
membra.

O quif-

Poëtae nostri interpretes, supr. ad vl. 200. docent nos horribile aliquod arcanum. Gratium nempe saepe Graeca vocabula Latinis literis descripsisse, et ideo, *paliente* a graeco *πάλλω* deducunt: vah! quantum est sapere! sed an hoc unquam voci potuit accidere, quae a Graecis translata, in usu numquam fuit Romanis? et an Romani, ut *Dorcas* dixerunt, ita *Pallo* et *Palere* pro vibrare vsurparunt? *Burm.*

449. *Manibus sumptum*] Hein-
sius legit.

*Quis scelus aut manibus, fonti
aut in, etc.*

Nimirum displicebat illi *sumptum*, quod tamen est sanissimum, ne dicam elegans. manus enim instrumenta sunt, quibus omnia propemodum perficimus: Sumitur itaque manibus, quicquid ministerio manuum agitur. *Iohns.* Vid. *Heinf.* ad Ouid. VIII. Met. 698. non audeo etiam mouere *sumtum*, et inter singularia Gratii refero. sic fere *sumere auda-*

ciam dixit Iustin. XXVII, 2. et *sumere praedam* Nemesian. Cy-neg. 50. 194. 199, qui ea locutione delectatus videtur. ita *sumere bellum*, de quo vide ad Ouid. Epist. XVI, 371. *sumere fastus* idem Naso II. Amor. XVII, 9. et multiplex huius verbi usus fuit. Nihil ergo aliud his verbis voluit Poëta, quam quod alii passim, ut *pura mente*, et *manibus* quaerentes auxilium adessent facris: nam eodem ordine habebatur cogitatum scelus et peractum. Iuven. Sat. XIII, 209. *nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum, Facti crimen habet.* eo refer et illa Tibulli III. IV, 15.

*Si mea nec turpi mens est
obnoxia facto,
Nec laesit magnos impia
lingua Deos.*

Burm.

450. *Cecidere animi*] *Om.* Lib. *animi.* at *Vlitius animis* scribendum iubet, i. e. vna cum animis. Vel, *cecidere animi et trepid. mem.* quid si minis legeretur? audito nempe illo sacerdo-

O quisquis misero fas vnquam in supplice
fregit,

Qui pretio fratrum, meliorisque ausus amici
Sollicitare caput, patriosue laceffere Diuos;
Illum agat infandæ comes huc audacia
culpae,

455 Discet, commissâ quantum Deus ultor in ira
Pone sequens valeat: sed cui bona pectore
mens est,

Obsequiturque Deo, Deus illam molliter
aram

Lambit, et ipse, suos vbi contigit ignis
honores,

Defu-

sacerdotis edicto, collapsa ex-
templo cecidere fontium mem-
bra. *Iohns.* Minis Heinſius in
ora codicis: sed recta est lectio,
animi et membra. ita Ouid. VII.
Met. 347. *Cecidere animique ma-
nusque*; et animo et corpore
trepidasse indicat. an Latine
dicatur *membra cecidere animis*,
vehementer dubito. Sed *cadere*
animus alicui, et *cadere animo*
aliquis saepe occurrit. *Burm.*

452. *Fratrum*] Dubium est,
an amicus melior fratre intel-
ligatur, vt saepe fit, an *melior*
illo scelerato, vel an *melior* sit
(vt *senior* pro *senex* etc.) bo-
nus, fidus amicus. vel optimus.
vid. ad Nemef. Cyneg. 140.
Burm.

454. *Comes huc audacia cul-
pae*] Videtur legi debere *hinc*:

dictum est autem, quomodo
ab Horatio IV. Od. 4.

Culpam poena premis comes.
Titius. *Huic* Heinſius ad Ouid.
VIII. Met. 59. male. debet sub-
intelligi *si*: si illum audacia,
comes culpae, huc agat, discet
quantum etc. vid. supr. ad vf.
60. et 357. et alibi saepe.
Burm.

455. *Commissa*] Noue dictum.
vt *commissa piacula* apud Vir-
gilium. ob offensas commissas,
quae iram merentur. *Iohns.*

457. *Deus illam molliter*] *Vulcanus*, idem qui *ignis* in
sequenti versu. Extructam
enim rite aram flammae spon-
te sua incendunt. *Iohns.* Vide,
quae diximus in Ioue Fulger.
cap. 9.

458. *Ignis honores*] Victi-
mam. Virg. lib. III. Aen. 118.
Sic

Defugit ab sacris, rursusque reconditur
antro :

460 Huic fas auxilium et Vulcania tangere dona.
Nec mora; si medias exedit noxia fibras,
His laue praefidiis, adfectaque corpora
mulce.

Regnantem excutens morbum. Deus
auctor, et ipsa

Artem

*Sic fatus meritos aris macta-
vit honores.*

et vl. 547.

*Iunoni Argivae iussos adole-
mus honores.*

Titius. Ita mox 492. vid. ad
Petron. cap. CXXXIII. et
Brouk. ad Tibul. IV. VI, 1.
vbi videbis *tus* debere hic in-
telligi: ita et Ouid. II. Trist.
76. *sic capitur minimo Turis ho-
nore Deus.* vbi legendum est,
non *odore*. Propert. IV. VI, 5.

*Costum molle date, et blandi
mihi turis honores.*

Burm.

459. *Defugis ab sacris.* Rar-
riorem credo constructionem
a sacris defugere, licet *fugere*
ab aliquo viderimus ad Ouid.
Epist. XIII, 4. ita et Claudian.
III. Rapt. 356.

*Et ipse fugit sacra Polyph-
mus ab umbra.*

Effugere ita construit Petron.
cap. CXVIII. *Effugiendum est*
ab omni verborum, ut sic dicam,
vilitate. Burm.

460. *Huic fas*] Vt ante de
scelesto dixit *illum* agat, ita

hic de puro integroque vitae,
huic; quae inter se debent
congruere. *Burm.*

461. *Nec mora*] Ita Gesne-
rus. recte. olim *Haec mora*.
Iohnf. Vid. supr. vl. 300.

his faue] Notandum, mi-
grare Gratium canonas Legis
Pediae, in *E* correpto. Sunt
tamen exempla non pauca
etiam correpti. Martial. lib.
XV, 109.

*Lector salve: races dissimu-
lasque? Vale.*

Barth. Miror, neminem Bar-
thio oblocutum, cum *laue* le-
gatur vulgo, von *faue*. vide,
quae diximus, ad Val. Flac.
V, 595. *lauere* vero dixisse
Poëtas, docent viri docti ad
eundem Poëtam IV, 229. et
quia multa verba fuere olim
duplici modo flexa, hinc syl-
labas illas modo a Poëtis cor-
reptas, modo productas puto.
in exemplis Barthii omnia
non huc faciunt. in Martialis
loco, non *salve*, sed *solue* le-
gendum. *Burm.*

463. *Regnantem excutens*
mor-

Artem aluit natura suam. Quae robore
pestis

465 Acrior, aut leto propior via? sed tamen illi
Hinc venit auxilium valida vehementius ira.
Quod primam si faller opem dimissa facultas,
At tu praecipitem, qua spes est proxima,
labem

Adgre-

morbum] Late grassantem. Virgilius II. Georg. 306.

— *inde secutus*

*Per ramos victor, perque alta
cacumina regnat.*

Titius.

464. *Aluit*] Heinsius olim coniecerat *acuit*, sed induxerat iterum vocem. et recte. nam naturam loci intelligit, quae adiuvit et aluit artem fanandi pecora, igne nimium illo, et sulfure et bitumine semper exundante. ita supr. vs. 426. Paeon etiam *adiuvant*. de *ra acnere* vid. supr. 338. *Burm.*

quae robore pestis] Id est, pestilentia; quamvis ita sumi hanc vocem negent Viri docti. Ouid. ita palam Metam. VII, 552.

*Peruenit ad miseros damno
graviore colonos*

*Pestis, et in magnae dominatur
moenibus urbis.*

Vlit. in *Add.* Nihil hoc prebat. Pestem enim, quae in genere omnes noxios et letiferos morbos notat, pro pestilentia, a Poëtis praesertim, vt genus pro specie poni, nemo

negavit. vid. Saluag. ad Ouid. Ibin. 577. hic vero sensus est; quae pestis, id est, quod genus morbi aut mali, est vehementius aut acrius hac scabie? *Burm.*

465. *Leto propior via*] Id est, praesentior, magis festinata, vt Tibull. II. VI, 20.

Hic cruor et caedes, mors propiorque venit.

De via mortis vid. supr. vs. 357. et alibi. *Burm.*

467. *Dimissa*] *Dimissa* facultas esse potest, neglecta haec obuia medendi facultas. ita supr. vs. 76. non *parua facultas*.

Dimissa vero, vt *dimittere curam* dicimus. vid. ad Ouid. I. Met. 209. *bellum* VIII. Met. 47. pro relinquere vitur hoc verbo Ouid. Med. Fac. 51. destituta ergo hic exponi, vel debet sumi pro irrita, quae effectum nullum habuit in initio morbi: tunc praecipitem et in peius vergentem labem aggredere alia medicina, quam nunc tradit. *primam opem* dixit etiam in alia re vs. 14. an vero legendum *diuina facultas*? *Burm.*

N

Adgredere. in subito subita est medicina
tumultu.

470. Stringendae nares, scindenda ligamina ferro
Armorum, geminaque cruor ducendus ab
aure.

Hinc vitium, hinc illa est auidae vehementia
pesti.

Illicet auxiliis fessum solabere corpus:
Subsiduasque fraces, diffusaque Massica
prisca

475 Sparge

469. *Tumultu*] Omne, quod
praecipiti festinatione fit, et
ratione non iubente, *tumultus*
vocabulo notatur. *Sensuum*
tumultum Horat. II. Od. 16.
vid. ad Claud. I. in Rufin. 20.
malim vero, in subito subita
haec medicina *tumultu*, et in
parenthesi ponere. *Burm.*

470. *Stringendae nares*] Le-
viter ferro vulnerandae, vt
sanguis effluat. *Titius.*

ligamina] Musculos armo-
rum dicit, quibus, velut liga-
turis membra connectuntur.
Barth.

474. *Subsiduasque fraces*] *Sortes* olei, quae subsidunt, et
ad imum feruntur. *Iohnf. Gell.*
XI, 7. docet *stoces* vocari feces
e vinaceis expressas, sicuti *fra-*
ces ex oleis: supra *amurcae*
unguen vino et pice misceri
dixit vL 416. *Burm.*

*diffusa*que M. p. *Spargere cado*]
Ita (*defusa*) lego, vtcunque
codices *diffusa*. *Iohnf.* Accedo

viro docto, nam ita et Scali-
ger correxerat; aliud enim
est *diffundere vinum*, nimirum
cum in cados et vasa, vinum
pressum ex lacubus funditur:
vid. Scal. ad Manil. I. pag. 39.
Plin. XIV, 9. *protinus diffusum*
lagenis suis deferuere passi. Ho-
rat. I. Ep. V, 4.

Vina bibes iterum. Tauro
diffusa.

vbi vid. commentatores: *de-*
fusa sunt ex vasis ad vsum;
vt hic *cado* additum probat.
vid. ad Horat. II. Sat. II, 58.
diffusa olim vina; et condita
nunc *defusa* iubet spargi. vt
Ouid. V. Fast. 511.

Quaeque puer quondam primis
diffuderat annis,
Promis fumoso condita
vina cado.

Si quis tamen hic codicibus
inhaerens, *diffusa* retinere ve-
lit, ita capiat, vt vina olim dif-
fusa, nunc spargat ex prisco
cado. *spargere* vero capien-
dum,

475 Sparge cado. Liber tenues e pectore curas
Exiget: est morbo Liber medicina furenti.
Quid dicam tuffis, quid moesti damna
veterni,

Aut

dum, vt supr. 356. per ora
vulnerum factorum, et 395.
Burm.

475. *Liber tenues e pectore
curas*] *Tennes*, quae facile se
insinuant. *Iohns.* Hoc sensu
tenues curas posse dici, pro-
bandum fuerat: supra vs. 395.
tenue olium pro exiguo, non
multo, et infr. 522. *tenues vini*
occurrunt, quare ex auctoris
vsu *tenues curae* hic sunt non
graues, aut quae admodum
sollicitum debent habere, ita
vt ex hypothesi loquatur, et
grauitatem morbi, vt venato-
res, videntes scabiem latius
serpere summo cum dolore
et cura, *sedunt*, hoc voca-
bulo eleuet, ab effectu scili-
cet medicinae, cuius certus est.
Vinum omnes tuas curas, ex
opinionem tua graues de mor-
bo insanabili, sed quia certa
est medicina, tenues exiget,
et expellet animo. alio sensu
tenuem curam dixit Ouid. IV.
ex Pont. IV, 37.

*Quae tibi tam tenui cura
limantur, vt omnes
Illius ingenium corporis
esse negent.*

ubi est subtilis, quae in po-
liendo carmine multa medita-

tione adhibetur: et eo fere
sensu Pers. Sat. V, 93.

*Non Praetoris erat stultis
dare tenuia rerum*

Officia.

Sed Philosophi est, sapientiae
praecepta et officia in omni
vita accurate descripta, etiam
in minima re tradere, vt recte
Casaubonus: sic et *tenues
Athenas* apud Martial. VI, 64.
interpretantur subtiles, doctas;
nam et praecepit, *tibi cor li-
manse Minerva*, fere vt in Oui-
dii loco: quamquam non
ignorem Pricaeum ad Apulei.
Apol. p. 76. *Athenas tenues*
ab aëre explicare, vnde ach-
men ciuibus istius vrbis fuit
quasi naturale. sic *tenuem la-
borem* apud Manil. IV, 387.
Scaliger *ἀκριβῆ, περίεργον* in-
terpretatur, quomodo et vs.
864. *tenuem rationem* dixit.
sed in his omnibus exilitas
quaedam intelligitur, quae
crassis et magnis rebus oppo-
nitur. *Burm.*

477. *Moesti damna veterni*]

Quorsum *Moesti* dicitur. an
quia canem moestum et *κκ-
τηφῆ* reddit? an deplorat va-
tes damna veterno oriunda?
Iohns. Haerent hic interpre-
tes in epitheto hoc explicando,
N 2 nec

Aut incuruatae si qua est tutela podagrae?

Mille

nec vident, quare *moestus* dici mereatur veterinus. Immo vehementer inter se dissident medicorum filii, quale genus morbi sit, *veterinus* veteribus dictus. his hydropem, aut certe eius speciem, illis lethargum adfirmantibus. vide Mercurial. VI. Var. Lect. 16. et Salmas. ad Tertull. Pall. pag. 429. Hos vero omnes refellit Zarottus lib. I. de medica Martialis tractatione cap. 2. qui *Carum* esse contendit, a qua opinione non alienus olim fuisse videtur Foësius, qui in Oeconomia Hippocratis *Carum*, quem dicunt *νοσώδην*, parum a veterino differre ait: Gorraeus in definitionibus, non certam morbi speciem, sed torporem, somnolentiam, ignauiam, multis morbis communem esse credit. hic tamen, ubi inter tussim et podagram ponitur, certus morbus designari debet. Sed haec in medio, et doctioribus artis medicae viris diiudicanda relinquimus. An vero aptum epitheton adhibuerit Grattius, merito dubitari videtur, cum illud potius melancholiae et similibus morbis accommodatum videri possit. Nisi dicamus, torporem illum, quem ex veterino siue Caro oriri vult Zarottus, recte ita describi posse. An potius credamus Poëtam

communi epitheto, et quod omnibus grauibz morbis aptari possit, vsu, vt ita *tristes morbi* Ouidio VII. Met. 601. Nemes. Cyneg. 202. et aliis passim. An etiam Graecum voluerit hic epitheton exprimere *συγερὸν*: nam, vt notant Grammatici, Virgilius Homeri *συγερὴν Εριφύλην* vertit VI. Aen. 445. *moestam*; qui etiam I. Georg. 124. *Grauem* veterinum dixit, vt noster *moestum*, ob grauitatem et vehementiam. Sic et Apollon. Rhod. I, 6. *συγερὴν μοῖραν* dixit, quam Poëtae Latini passim *tristia fata* dicunt. et apud eundem Apollonium lib. II. 244. *συγερὸν* de homine Scholiales interpretatur *ἐπιπονυμῶν*, vbi paullo ante praecesserat *ἀσχαλῶντος γέροντος*, id est *moesti*, vt idem Scholiales explicat. et quia hanc vocem Grammatici a *σύν* deriuant, vel contra a *συγερὸς σύν* deducunt, vt Hoezl. ad Apollon. I, 6. hinc forte eo respiciens Statius VIII. Theb. 44. *moesta ora* dixit, quae Pluto agit apud inferos; et hinc omnia horrenda, vt Graeci *συγερὰ*, *moesta* et *tristia* Poëtae Latini solent vocare: vt Virgil. I. Aen. 206. *moestum timorem* dixit; et haec certe causa impulit ingeniosissimum Heinsum, vt apud Tibul. III. Eleg. III.

Mille tenent pestes, curaque potentia maior.
Mitte

Eleg. III, 35. pro *tristes sorores*, rescribendum censeret, *Stygiae sorores*, sed Broukhufius optime tamen *tristes* adseruit. et hoc sensu voce *moesti* saepe vsus Val. Flac. qui lib. II, 493.

Auxerat haec locus, et facies moestissima capii

Litoris.

eodem libro 360.

Moesti steterant formidine luci.

Vbi loca, quae horrorem et formidinem incutiant, ita dicuntur. immo non Poëtae soli, sed ita et Tacitus I. Annal. 61. *Incedunt moestos locos visu ac memoria deformes.* Sed finis non esset. consulere etiam de hoc loco visum fuit doctissimum Boerhauium, qui Lethargum intelligi volebat, qui a marcere et inexpugnabili dormiendi necessitate describitur a Celso III, 5. unde et vrsos veterno pinguescere, cum grauissimo somno premantur, dicuntur a Plinio VIII, 36. Quia vero hic morbus ex pituitae inertis colluvie oritur, quae λευκοφλεγματος dicitur, inde pallido inflati timore sunt, ut *aquosus albo corpore languor* Horat. II. Od. II. dicitur; indeque euenisse credit, ut postea veternum et intercutem promiscue permutarint. Ut apud Plaut. Menaech. V, 4. rogat quis me-

dicum, num *aegrum intercus an veternus teneat?* Cum vero

λευκοφλεγματος semper in soporem letalem exit, hinc frigidi, pallidi, deiectionis, suspiriosis, adeo moesti hominis exprimunt imaginem, ut lac lacti non magis sit simile. et ita proprie *moestum veternum* dici posse, credebat vir ille non medicae solum, sed variae eruditionis laude toto orbe celeberrimus. *Burm.*

478. *Aut incuratae*] Veteris, quae difficilior curatur. si *incuratae* legas, dicitur ab effectu, quia nimirum podagra laborantes incuruatos ingredi cogit. *Titius.* Heinsius in ora Codicis legebat *incuratae*, id est incurabilis. ut ita Horat. I. Epist. XVI, 24. *incurata ulcera* dixit. et de hoc morbo Ouid. I. ex Pont. III, 23.

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Sed ego epitheton, quod triste, et vulgarem huius morbi effectum egregie exprimit, non moueo: curuos enim et *contractis membris* ut Seren. Samon. cap. XLIII. dicit, ex podagra fieri constat, quae *incuruata* dicitur, quia incuruat homines, ut *pallida mors*, et sexcenta talia apud Poëtas. sic *inclinata senectus*, quae senes inclinat et curuat, apud Calpurn. Eclog. V, 23. et ita

480 Mitte age: non opibus tanta est fiducia
nostris;

Mitte animae ex alto ducendum numen
olympo,

Supplicibusque vocanda sacris tutelae
Deorum,

Idcirco

centies alii *contractus artus* in podagra agnoscunt. et hinc replicari corpora dixit Seren. Samon. LIV. vbi vide Constantinum. *Burm.*

479. *Curaque potentia maior*] Validior est vis morbi, quam ut interdum superari queat. *Titius.* *Potentia* hic est insaniabilis vis morborum. Eo fere sensu dixit Liuius lib. XXV, 1. *Vbi potentius iam esse id malum apparuit, quam ut minores per magistratus sedaretur.* vid. *supr.* ad vl. 436. *Burm.*

480. *Mitte age*] Ita omnes libri. at mihi Barthiana coniectura magis placet. *mitte, anime*; videtur enim Gratius rei magnitudine deterritus reprimere se, animumque vltiora conantem sistere. *mitte*, inquit, anime, age, mitte plura conari. *Iohns.* Heinsius corrigebat, *Mitte, anime* (non o. r. e. f. nostris) *Mitte animae ex alto* etc. ut fit, *numen mite animae*, pro cani. ut *supr.* 411. *una redimenda anima perniciēs*, et 440. *tot miserere animas.* certe eodem modo *numen mite* saepe Ouid. vid. ad XI. *Met.* 134. et II. ex Pont. II, 111.

Mite, sed iratum merito mihi numen adora. Martial. X, 94. *agelli mite parvuli numen.* *Ducere ex coelo* videtur indicare sacra, qualibus Iouem eliciebant, de quo in Ioue Fulg. cap. IX. hoc *deducere coelo* vocat Ouid. III. *Fast.* 317. et 321. *trahere superis sedibus* 324. in vulgata lectione sensus est admodum obscurus et intricatus. Scaliger etiam *mitte anime* correxerat. Sed quid *mitteret*, curamne medendi, vel spem? non satis haec capio. *Burm.*

482. *Supplicibusque vocanda sacris*] Merito *supplicia* vocantur haec sacra, quibus tutela et pax deorum petitur. Pax enim haec non semper ab offenso et inenso Numine, sed solemniter, ut placidum ac propitium sit, petebatur. *Vltima tutela Deorum*] Tutela hic non est ἐπισκοπή, sed pro protectione ponitur. Ita *mox* 496. *tua magna fides, rustelaque Virgo.* Non aliter, quam tutelae nauium diis suis inscribebantur, quorum protectioni committebantur. *Vlt.*

Idcirco aëriis molimur compita lucis,
Spica-

483. *Aëriis*] Vt altae arbores a Poëtis *aëriae* vocantur. *Compita moliri aëriis lucis*, est in compitis ludos consecrare, quibus sacra fiant Diis. *Barth.* Heinſius corrigebat, *aërii m. c. luci.* *Burm.*

molimur compita] *Compita* hic sunt *medii discrimen luci*, vt mox vocat: ſi quando pro conuentu hominum ſumuntur, id ſit quotidiana figura, qua loca pro hominibus, qui in illis ſunt, ſumuntur. ita *conuiuia* pro conuiuiis. *Ouid.* III. *Amor.* I, 17. ita *ſiluae* pro feris mox et paſſim. *compita* vero haec illuſtrari poſſint ex *Ouid.* V. *Faſt.* 130. et ſqq. vbi de ſacris compitalibus, quae Praeſtitibus Laribus ſolebant fieri, dicit cum Lare ſteſſiſſe canem, et

*Compita grata Deo, compita
grata cani.*

Vbi recte ex Perſii interprete adnotat illa Neapolis, *perruſa compita ſunt*, in *quadriniis quaſi turres*, vbi *ſacrificia pro ſinita agricultura ruſtici celebrant.* et poſtea non in vrbe tantum, ſed in viis publicis fieri docet. et ita *perruſa compita* *Calp.* *Ecl.* IV, 126. ad quae *Baccho ludi fiebant.* et eo forte, vel certe ad ſimilia ruſticorum ſacra reſpicit *Tibul.* I. XI, 51.

*Ruſticus e lucoque vehit, male
ſobrius ipſe*

*Vxorem plauſtro proge-
niemque domum.*

Vid. ibi *Broukh.* talia ergo compita fiebant etiam in nemore *Aricino*, quibus pro anno reddebant honorem, vt mox adiicit. his compitalibus ſacris luſtratio canum fiebat, vt ſequentia docent, et forte eo reſpicit *Propert.* IV. I, 23.

*Parua ſaginati luſtrabant com-
pita p-rci,*

*Paſtor et ad calamos exta
libabat ouis.*

Burm.

aëriis lucis] Quae proxima verſu *nemora alta*, nimirum vocat. Hinc *Statio* *Herçule Surrentino* libro III. *Silu.* I, 55. *profugis cum regibus alrum Fumat Aricnium Triniæ nemus.* Ita emendaueram ex hoc *Gratii* loco, vbi *nemora alta* vocat. Nam vulgo inepte legitur, *aptum.* *Vlit.* In loco *Statii alrum* in *Gronouii* editionem vnde irreperſit, nescit *Marklandis* ad *Statium*: ſed a *Vlitio* ſuo forte accepit. *Heinſius* malebat, *regibus orbum.* ſed *aptum*, quia illis ſolis patet hoc ſacerdotium, qui manu fortes pedibusque fugaces, vt *Ouid.* III. *Faſt.* 271. non vnicuique ergo hoc *Sacerdotium aptum* eſt, non

N 4

timidis,

Spicataeque faces sacrum, ad nemora alta,
Dianae,

485 Sisti-

timidis, non segnibus. exempla, credo, nemo doctior considerabit. *Burm.*

484. *Spicataeque faces*] *Spicatae. faces* fiebant ex ligno solido, in astulas et. aristas quasi vndique inciso ac exasperato, quibus flamma facilius concipitur et nutritur. Nec aliter sensit Seruius, cum *inspicere* exposuit *incidere ad spici imaginem*. Tales in Dianae nemorali sacro adhibuisse, ex hoc Gratii loco discimus. Verba enim eius, ut vulgo se habent, ita construenda sunt: *Spicataeque faces, sacrum Dianae, sistimus ad nemora alta*. Faces hae sacrum Dianae erant. *Vlit.*

nemora alta] Istud *Sacrum*, cum *faces* connecti per appositionem, vix ferendum censeo; adeoque tuam, Turnebe, lectionem, an emendationem, lubens amplector, *Nemorale* legentis pro *nemora alta*. Sic omnes auctores, qui de hac re egerunt. *Iohns.* *Nemorale* etiam Barth. ad Stat. IX. Théb. 627. facilis illa aberratio librariorum, qui vnam vocem in duas dispescunt: vel contra vnam in duas contrahunt: ita pro *stabula alta, stabulata* apud Ouid. VIII. Met. 555. et pro *stabula auia, stabularia* VI, 598. reperitur in co-

dicibus: apud Tacit. VI. Ann. 48. pro *pericula varia*, est in MSS. *pericularia*. et talia passim in scriptis obseruare licet. quare ego *nemora alta* (quae dici vulgo probandum vix puto; vid. ad Ouid. I. Met. 591. et III, 179. et Virg. III. Georg. 393.) retineo, sed aliter distinguo et explico.

Idcirco aëriis molimur compita lucis,

Spicataeque faces: sacrum ad nemora alta Dianae

Sistimus etc.

Vt *moliri* ad *compita* et *faces* pertineat. *sistere* vero ad *sacrum*, quod pro sacrificio potest sumi, vel pro ara, fano vel loco, in quo sacrificium futurum est. nam teste Festo *sistere fana*, est loca futurorum fanorum constituere: hinc *sistere sacrum locum* hic est, designare sacro futuro compitalitio: ut *sacrum* pro sacro loco sumi docuimus ad Quinctil. de Inst. Orat. I. cap. 4. p. 39. qui et VII, 3. dixit *sacrilegium est, surripere aliquid de sacro*, id est de sacro loco. vid. et ad Ouid. IV. Fast. 497. sic apud Sil. Ital. VIII, 231. male Hein- sius sollicitat scriptorum codicum fidem,

*Ast ego te, compos pugnae,
Karthaginis arce
Marmoreis sistam templis.
et sta-*

485 Siftimus, et solito catuli velantur honore;
 Ipsaque per flores medio in discrimine luci
 Strauere arma, sacris et pace vacantia festa.
 Tum cadus, et viridi fumantia liba feretro
 Prae-

et *statuam* legi iubet. *fistere* enim est, quasi in basi firma et solida collocare. vt apud Sueton. Aug. 28. *Rempub. in sua sede fistere*. Tacit. XV. Ann. 18. *tropaea et arcus fistere*, et ita *fistere* *templa* etc. obuium. Vt autem hic *nemorale sacrum* corrigunt, ita contra apud Statium I. Silu. III, 76. pro *nemoralem Phoeben*, male Morell. *nemore almam* corrigit, vbi Geuartius videndus Lect. Pap. cap. 29. *nemora* vero *alta*, quia dea est, montium siluarumque potens. vid. supr. 105. *Burm.*

485. *Honore*] Vittis ac taeniis ornantur, quomodo et aliae victimae. *Titius*. Id est fertis et floribus, vt solet in his sacris fieri. *Burm.*

486. *Discrimine luci*] Heinf. *lucis*. et tunc intelligendum esset crepusculum; vel superscripserat *grassante morbo*. vt construendum esset, luci, medio in discrimine, id est, grassante morbo, strauere per flores ipsa arma vacantia sacris et pace festa. *discrimen luci* est pro compitis ipsis, quae moliti erant sacrificaturi, ad quae viae per lucum coibant. et has vias *discrimina*

vocat, quorum medium erat compitum, locus sacro destinatus, vt ita *discrimina* capitis: vid. ad Ouid. II. Art. 330. et eo sensu VIII. Met. 577. *spatium discrimina fallit* fumo, pro fretis inter insulas, quae eas discernunt, vt viae in silvis. et I. ex Pont. VIII, 91. *minimum nos inter et hostem Discrimen murus portaque clausa facit*: et ita *medium discrimen* luci est quasi, vbi diuiditur in partes: vt Ouid. I. Fast. 459.

Postera lux hiemem medio discrimine signat,
Aequaque praeteritae, quae superabit, erit.

Burm.

487. *Sacris*] Tertio casu, *vacantia sacris, et festa pace*, id est solemnique quiete. *Vlit.* Est hoc epitheton *festa* quasi proprium paci. ita Ouid. II. Met. 796. de Athenis,

Ingeniis, opibusque et festa pace virentem.

Plin. XIV. pr. *proficit vita commercio rerum ac societate festae pacis*. vbi alium locum Harduinus. *Burm.*

488. *Viridi feretro*] *Viride feretrum* intelligo ramos, vel corbes ex viridi fronde, quibus praeferebant dona et

N 5

munera

Praeueniunt, teneraque extrudens cornua
fronte

490 Hoedus, et ad ramos etiamnum haerentia
poma,

Lustralis de more sacri, quo tota iuuentus
Lustraturque Deae, proque anno reddit
honorem.

Ergo impetrato respondet multa fauore.

At par-

munera ad sacra. *Ferculum*
quodcumque ex fronde, vt
fiscella: *liba fumantia* sunt
rosta Ouidio VI. Fast. 482. vel
cocta 532. ferebantur vero
ferculis, quia *grandia* erant,
vt Pali libata: Ouid. IV. Fast.
776. vel *candentia* eidem, ne
manus laederent, III, 761.
Burm.

489. *Praeueniunt*] *Praeue-*
niunt positum pro *praeue-*
nte, ante pompam scilicet sacram.
vt ita passim *praeferri* dicun-
tur munera illa. vid. Suet.
Caes. 84. Ouid. II. Art. 330.

Praeferat et tremula sulfur
et oua manu.

et inde *praefericulum* dictum.
Eodem modo *praeueniens Lu-*
cifer dicitur, qui anteit diem,
Ouid. V. Fast. 548. et Virg.
Eclog. VIII. mox noster vs. 500.
praeuenientem virtutem vocat
nimium feruorem, quo prae-
currunt, sed cito deficiunt.
Burm.

491. *Tota*] Malebat *vota*
Heinsius, praeterea *lustratur*

et reddat: de honore vid. supr.
vs. 458. *Burm.*

492. *Anno*] Felici omnium
bonorum prouentu. Lucanus
III, 20.

Effusus magnum Libye dedit
imbribus annum.

493. *Respondet multa*] *Multa*
foeminino genere. benigna
exaudit, respondetque preci-
bus. vel quoad multa, in mul-
tis. *Iohns.* Heinsius malebat
culta, et certe coactae admo-
dum sunt explicationes aliae.
Nisi quod *multa Diana* expli-
cari recte possit ex iis, quae
dixi ad Valer. Flac. VI, 223.
et ita in Ennii versibus apud
Cicer. I. de Diuin. 20.

Quamquam multa manus ad
coeli caerula templa

Tendebam.

Vbi Dauisius perperam pro
multum capit. sic forte et
apud Tibullum I. VII, 1. pos-
set capi et legi

Illam quidem iam multa negat.
Vid. et supr. ad vs. 30. *Burm.*

Ad partes. qua poscis opem, seu vincere
filuas,

495 Seu tibi fatorum labes exire minasque
Cura prior; tua magna fides tutelaque,
Virgo,

Restat equos finire notis, quos arma
Dianae

Admit-

494. *Seu vincere filuas*] Heinl. malebat *cingere*, sed centies *filuae* pro *feris*, ut mox *facefere filuas*, et supr. 330. *domare filuas*. et ita alibi. Claudianus III. de Laud. Stilic. 250. *Tellisque domat quae Maenala The-ro*. et ita Manilius et alii *pacare nemora, montes* etc. de quibus videndus Heinsius ad idem Claud. poema vs. 284. Egregia in lapide antiquo inscriptio apud Spon. Miscell. Erud. Antiq. p. 88. et Fabret. pag. 689. BRARVM AC NEMORVM INCOLAM, FERARVM DOMITRICEM DIANAM DEAM VIRGINEM. male Sponius edidit PRVARVM, et peius coniecit pro FERARVM, PIRARVM. Quis enim umquam piras incoluisse Dianam, aut Piras pro filuis posse capi ausuit? legendum puto VMBRARVM, quia in filuis umbras fatigata venatu captat: Anacreon Od. LXI. in fragmento vocat *Ἰνερῶν ἀγρίων Δέσποιναν*. et hinc toties in lapidibus *Diana victrix*, vide Indicem Gruterianarum In-

scriptionum. Hinc quoque Hyrcus, Dianae comes, apud Ouid. V. Fast. 540.

Quam nequeam, dixit, vincere nulla fera est.

et Cephalus apud eundem Ovidium VII. Metam. 836.

— *filuasque peto, victorque per herbas*

Aura veni, dixi.

inf. 527.

— *victaeque fragosum*

Nebroden liquere ferae.

et ita *praeda victa* Nemel.

Cyn. 198. et quae eius generis plura passim occurrunt. *Burm.*

495. *Fatorum labes exire*] Euadere; ita etiam superius vsus est verbo *exire*. et Virg. V, 438.

Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.

Titius. Vid. ad vs. 197.

497. *Restat equos finire notis*] *Finire notis* est, *percenfere notis*, ut alibi de catulis loquitur. Petita metaphora a censoribus, qui ut equites, ita et equos eorum saepe notabant. *Finire* autem est definire. *Vlit.*

Admittant. non omne meas genus audet in
artes.

Est vitium ex animo; sunt quos imbellia
fallant

500 Corpora: praeueniens quondam est incom-
moda virtus.

Con-

Vlit. Nimis hoc acutum. *notae*
sunt, quibus omnes res, et
etiam inter se, equi distin-
guuntur. unde *primae, secun-
dae notae res, ex hac nota* etc.
vid. ad Petron. cap. LXXXIII.
Ouid. II. Amor. V, 54. et quia
hic de genere et patria equo-
rum agit, idem notat *nota*,
quod apud Ouid. I. Met. 761.

Ede notam tanti generis.

Vbi v. Ciofan. *Finire* pro de-
finire cēties apud Quincti-
lian. occurrit. vid. ad lib. II.
de Instit. Orat. I. *Burm.*

498. *Audet*] Simpliciter hoc
verbo pro confidens est, uti-
tur exemplo Virg. II. Aen. 347.
Vide ad Claudian. Bell. Gild.
299. *Barth.* Recte Barthius, et
ad Bell. Getic. 139. et Stat. IV.
Theb. 439. et alibi. plena au-
tem locutio est apud Ouid. V.
Fast. 175.

— *in apros*

*Audet, et hirsutas cominus
irē leas.*

Similis vero locutio, *tantum
vellet in armis* v. 73. Tacitus
saepe absolute hoc verbo uti
solet, ut II. Hist. 71. *aduersus
Neronem ausus.* I, 35. *ignauissi-
mus et in periculo non ausurus.*
et ita saepe. *Burm.*

499. *Ex animo*] Imbelli, vel
fallente, quod ex sequentibus
petendum est. *lohnf.* Hein-
f. *est vitium, est animo.*

*Sunt quos imbellia fallant
corpora*] Non apta bello pro-
pter infirmitatem membro-
rum, vel ob exiguitatem cor-
poris, uti narrat Caesar de
equis Germanorum in com-
ment. bell. Gall. *Titius.* Id est,
destituant, non animus, sed
vires. ut apud Phaedr. fab. vl-
tima canis senex. male vero
Heinsius tentabat, *ex alio*,
animus enim et corpus hic
opponuntur. Titius autem
videtur respicere locum Cae-
saris de Bell. Gall. IV, 2. ubi
olim *parua et deformia* lege-
batur, sed nunc *praua.* vid.
supr. ad v. 289. *Burm.*

500. *Praeuēiens quondam*]

Quandoque praeceps et prae-
feruida virtus venationi in-
commodos reddit. *lohnf.* Pos-
set et legi, *quorum est*, repe-
tito sunt, quorum virtus prae-
ueniens est incommoda. Sed
quondam pro aliquando, in-
terdum, potest capi. vid. supr.
194. *Burm.*

Consule, Penei qualis perfunditur amne
Thessalus, aut patriae quem conspexere
Mycenae

Glaucum. nempe ingens, nempe ardua
fundet in auras

Crura.

501. *Consule*] Suspecta voce, nec tamen occurrit, quid pro ea reponam. forte *non lege* pro *non elige*, opta tibi Thessalicum equum; ineptus ille ad venatum, licet generosissimus: ita *lectos equos* dixit Nemesius. Cyn. 240. vbi vid. *Burm.*

Penei] *Peneo* malebat Hein-
sius, nec improbo. ita *Peneae undae* Ouid. VII. Met. 230. quis *flumen Rhenum*, *Metaurum* et similia *ὄσα novis* ignorat? sed et saepe aliter loqui solent *Burm.*

perfunditur] Hic pro lauatur potest sumi, vel etiam pro bibere largiter. vt ita *perfus* Baccho *tempora* Tibull. I. II, 13. vbi vid. Broukh. *Burm.*

502. *Conspexere*] *Clarum videre*. Nam *conspēctus* Poëtis illustrem et spectabilem valet. *Barth.* Cum admiratione videre. *Iohns.* Recte ita explicant *visi docti*. apposite, licet non de equo, Val. Fl. VI, 296. *conspēctaque glauco Tempora nectuntur ramo*. vid. Albinou. ad Liuiam vers. 121. sed ingeniosa tamen est coniectura Heinii, *conspersere*. non addita tamen interpretatione,

an de maculis intelligat: sed eo magis subintelligerem *pulvere*. vt in certaminibus: quomodo *puluerem Olympicum* dixit Horat. I. Od. 1. et passim bellatores *pulvere sordidos*, *aros*, *conspersos*, Poëtae describunt. quorum loca cumulare nihil attinet. de equo generoso Ouid. VII, 542.

Acer equus quondam magnaeque in pulvere fumae.

et II. Fast. 360.

Inque suo noster pulvere carerat equus.

et eo sensu Amazonibus dat *pulvereos equos* Val. Flac. IV, 608. *Burm.*

503. *Nempe*] Elegantem usum, in similibus, huius particulae vidimus ad illa Valer. Flacc. VI, 282.

Nempe omnes cecidere senes, nempe omnis ademptus.

Ante pater.

Burm.

ardua fundet in auras] Inter incedendum crura attollet, et explicabit; dixit autem *ardua*, quomodo Virgil. III. Georg. 75. *altius ingreditur*. Titius. Vid. *supr.* ad vs. 138. *Burm.*

Crura. Quis Eleas potior lustrauit arenas?
 505 Ne tamen hoc adtingat opus; iactantior illi
 Virtus, quam filuas, durumque laceffere
 Martem.

Nec saeuos miratur equos terrena Syene.
 Scili-

504. *Quis Eleas potius lustrauit arenas*] Quis aptior fuit ad certamina, quae in Elide celebrabantur. Titius. Lustrabit Heinſius corrigebat. de hoc verbo vid. ſupr. ad vſ. 221. *Burm.*

505. *Opus*] Venationem. *Iohnſ.*

506. *Durum Martem*] Durum Martem ſatis illuſtrauimus ad Val. Flac. VI, 545. *Burm.*

507. *Miratur*] Heinſius conſiſciebat ſubmittat. ſed ſi tale quid placeret, praefaret legere, tibi mittat: potius tamen eſt, vt miretur legatur. vel ſi miratur retinendum; ſenſus erit, Syene miratur equos, non ſaeuos, id eſt imbelles; ſaeui hic fortes, robuſti equi capiendi; vt apud Statium et alios ſaepe occurrit. malim tamen priori ſenſu miretur, vt ita comparet, praegratet etc. vſ. 120. et hoc videtur ſequens ſcilicet requirere. ne miretur Syene equos ſuos, ſaeuos quidem et robuſtos, ſed inutiles ad venandum in montibus et ſaxoſis locis. nam et Parthis equis gloria magna eſt; ſed tantum in patentibus campis,

et rure molli, non vt Romani iſt vntantur in ſaxis Taburni etc. *Burm.*

terrena Syene] Omnino legendum, extrema. Vlit. in Add. Extrema placuit Bocharto lib. II. de Animal. cap. 9. non tamen audeo mouere receptam leſionem, et terrenam Syenem dictam puto campeſtrem, et ſolent talia loca opponi ſaxoſis, et mox mollia rura vocat. Sic Liuius de Leucadia XXXIII, 17. et campus terrenus omnis, operique facilis. XXXVIII, 20. animaduertit meridiana regione terrenos, et placide accliuos ad quendam finem colles eſſe, ad ſemprernitionem arduas et rectas prope rupes. et ita Heinſ. Syllog. Epist. t. IV. p. 282. qui docet ſic aggerem terrenum dici a Suet. Calig. XVII. vbi non bene Torren-tius: nam agger terrenus opponitur aggeri ex lapide ſtructo. et Plin. V. Epist. 6. pingues terrenique colles, (neque facile vſquam ſaxum, ſi quaeratur, occurrer,) planiſſimis campis fertilitate non cedunt, ſed quia equorum Syeneniſium, nec etiam Aegyptiorum vlla nobilitas, vt Bochartus d. l. oſtendit, certe

Scilicet et Parthis inter sua mollia rura
Manfit honor: veniat Caudini saxa Tiburni,

510 Gar-

certe hoc tempore; dubito an non alius locus quaerendus. Celeberrimi vero fuere Amazonum equi, in campis Themiscyriis ad Thermodonta, ut omnibus notum. iam proxima Themiscyrae est *Sidene*, teste Strabone lib. XII. p. 547. et hoc probabile facit similis corruptela apud Val. Flac. VI. 74. ubi importuna mentio *Syenes*, quam Heinſius putabat mutandam in *Sidenen*, Plinio quoque, lib. VI. 4. memoratam. qui dicit, fluuium quoque Sidenum alluere Polemonium urbem. proximam Themiscyrae. vid. Dempſt. de Etrur. Regal. III. cap. 73. ita Claud. II. in Ruf. 30. iam *pascua fumant Cappadocum, vulnerumque parens Argeus equorum*. ubi Barth. et *Cappadoces equos* laudat Nemes. Cyn. 241. ubi vid. Vlit. non multum tamen tribuo huic meae coniecturae, quia Cappadoces equos admodum celebrauerit antiquitas. sed vellem de equis illis Syenentibus certiora discere. *Syene* vero terrena siue plana recte dici potest. *Burm.*

508. *Et Parthis inter sua mollia*] Malim, *propter sua mollia crura*; quia Auctore Vegetio, lib. I. cap. 56. *Parthis consuetudo est equorum gressus ad delicias Dominorum hac arte*

mollire. Sic Bochartus. Nihil tamen est mutandum: memoria enim fretus errauit maximus ille Vir. quod ipsa luce clarius erit, siquidem contextum perpenderit, qui hoc modo se habet. Parthis, fateor, suis constitit honor inter mollia rura, verum age, veniant ad loca saxosa, confragosa Caudini Taburni, nimirum deficient protinus, et excussis cadent vnguibus. *lohnſ.* Vindicat hunc locum egregie contra Bochart. Heinſius in Epistola ad Graeuum T. IV. Syll. p. 282. probante etiam Graeuio. per Parthos autem hic Nisaeum campum intelligebat, quem late ibidem Bochartus describit. *Burm.*

509. *Veniat*] Haec numeri mutatio obuia. Vid. ad Ouid. VII. Met. 655. Gron. ad Liu. XXXVIII, 29. et infinitos alios. vid. et ad Nemes. Cyneg. vi. 1. alias vidimus supra 122. 378. et ad Nemes. 118. *Burm.*

Caudini saxa Taburni] Vibio *Taburnus Samnitum* mons olivifer. Ex Marone Georg. II, 38. *atque olea magnum vestire Taburnum*. Ibidem Seruius: *per hos montes significat etiam montuosa et aspera loca censanda esse*. Vnde constat cur saxa Tiburni mollipedi Parthorum equo

510 Garganumue truem, aut Ligurinas defuper
Alpes,

Ante opus excuffis cadet vnguibus: et
tamen illi

Eft animus, fingetque meas fe iuffus in artes.
Sed iuxta vitium pofuit Deus. at tibi contra
Callaecis luftratur equis fcrupofa Pyrene.

515 Non tamen Hispano Martem tentare
minacem

Aufim

equo inuia canat effe noster.
Sed quod addit, *Taburnus au-*
tem mons Campaniae, fidem
non meretur. Campania enim
Vulturno amne terminatur,
vltra quem Taburnus hic. *Vlr.*
Campaniae iterum montem
vocat Seru. ad lib. XII, 718.
Cluuer. in Ital. Ant. lib. III.
cap. 7. citat, *Caudini in saxa*
Taburni. quali praepositio ef-
fet neceffaria; ille vero ponit
in Hirpinis. Sed fines horum
populorum contiguorum faepe
non tam accurate custo-
diuntur a fcriptoribus, prae-
fertim a Poëtis. *Burm.*

510. *Truem*] Rarius eft,
hoc epitheton dari monti;
quod hic afperum et faxofum
debet indicare: aliter *trux*
poffet dici, quia vt Lucan. V,
379. *Calabro obnoxius aultro*,
et quercubus altiffimis obfitus
horrorem incurrit mugitu fuo.
quo fenfu *trux pelagus* Horat. I.
Od. 3. dicitur. et *trux finus*
Ponticus Catul. Carm. IV. et

hinc Horat. II. I, 202. *Garga-*
num mugire putes nemus, aut
mare Tufcum. mugit vt tau-
rus, qui proprie *trux* dicitur,
Ouid. IV. Epift. 66. et Calp.
Ecl. IV, 6c. et hinc *querceta*
Gargani Aquilonibus laborare
dixit Horat. II. Od. 9. *Burm.*

513. *Deus*] Vid. fupr. ad
vl. 350. *Burm.*

tibi] Hic *παράλκει*, vt Calp.
VII. Ecl. 34. *Sic tibi planitiem*
curuae fitus ambit arenae. et
millies. vel venatorem Hifpa-
num adloquitur, qui in Py-
renaeis montibus venatur.
poffet et legi *Luftratur*. *Burm.*

514. *Callaecis luftratur equis*] Equos Hifpanos, et inter eos
Callaicos, laudatiffimos nemo
ignorat, fed bello minaci mi-
nus aptos, quam venatui cen-
fet. ludis Circenfibus etiam
nobilitatos oftendit egregie
Cl. Drakenb. ad Sil. XVI,
330. *Burm.*

Aufim. Murcibii vix ora tenacia ferro
 Concedunt. at tota leui Nasamon*a virga*
 Fingit equos. Pifis Numidae soluere *iugales*,
 Audax et patiens operum genus. ille vigebit
 520 Cen-

516. *Ora tenacia*] Hinc Ouid.
 III. Am. IV, 13. *equum contra*
sua vincla (vel *frena*) *tena-*
cem. vbi vid. notas. *Burm.*

Murcibii] Cogitabam ali-
 quando *Mulciberi*: sed *Murci-*
bios vocari arbitror equos ex
Murcia Hispaniae regione,
 cuius meminit Ptolemaeus.
Titius. Fortean, *Murcinii*, a
Μύρκινος, vt Appiano dicitur,
 vel *Myrcinii* pro *Myrcinnii*, a
Μύρκιννος, quae Stephano est,
πόλις κτισθεῖσα παρὰ τῷ
Στρώμονι ποταμῷ. Ita vt per
Murcinios intelligat Thracios.
Murcibii autem ne fando qui-
 dem cogniti. *Vlit.* An *Marru-*
bii? dubito, quia non videtur
 de Italicis agere. de qua in
 superioribus iam egit. latet
 populi nomen, quod diuinan-
 dum superest. *Burm.*

517. *Nasamon*] Codex Lon-
 gobardicus hic. loci inutilis
 erat. lacunam ex ingenio sup-
 pleuit Vlitius, Lucani loco
 ductus, qui sic lib. IV, 682.

— *nudo residens Massylla*
dorso

Ora leui flectit fraenorum
nescia virga.

Iohnf. Supplere haec, quae
 defunt MSS. ardui et difficilis
 laboris est. Heinsius legebat,

— *at tota leui Nasamones*
habenae,

vt scilicet a prioribus repeta-
 tur, *concedant ora* tota leui ha-
 benae: et notum, habenam
 pro fraenis poni. Sed Afro-
 rum equi sunt ignari habe-
 nae, vt omnes fere scriptores
 et Vlitius ad Nemes. *Cyneg.*
 264. docent, vbi tamen ex
 Strabone et Ammiano, quos
 adducit, patet, infrenes qui-
 dem fuisse equos, sed habe-
 nam tamen adhibitam ex fune,
 qua ductari solebat equus,
 quam noster *leuem* vocare po-
 tuit. Et quia praecessit *Mur-*
cibii, malim hic

At tota leui Nasamones
habenae.

deinde sequentem versum ita
 formare.

Fingit equos Pifae Numidae
sollertia nudos.

Nam et nudo infedisse, non
 instrato dorso, ex Lucani, a
 Vlitio adducti, loco et aliis
 constat. Xenophon alter de
 Venat. XXIV. dicit, Libyos
 pueros saepe octennes, saepe
 maiores, equis nudis, quos
 virgis, vt Graeci frenis re-
 gunt, venari. *Soluer* vero,
 quod in scriptis est, vel *soluer*,
 pars est *τῇ sollertia*. *Soluere*
iugales

520 Centum actus spatii, atque eluctabitur
iram.

Nec

iugales quid hic faciat, non video; cum praeterea Numidas equos deberet dicere: pro *nudos* si quis aliud epitheton vellet substituere, per me licet, dum aptum sit. *Burm.*

520. *Centum actum spatii*] *ὑπερβολικῶς*. Vnumquodque certamen constabat VII. spatiiis. Quis itaque credat, vnum equum XIV. certaminibus suffecisse. Siquidem toto die non plura quam XXV. decertari poterant? Scilicet hanc veniam petimusque damusque poetae. *Vlit.* Heinsius legendum censet *Septem* loco *τὴν centum*. Sed recte *Vlitius*. *Iohns.* Vid. *Heins.* ad *Ouid.* *Halieut.* vl. 68.

iram] Sententia huius loci satis quidem clara, at in verbis difficultas: quid enim est *iram eluctari*? num, solitos retinere animos, vimque infractam? at nullum occurrit exemplum similis significationis. Malo itaque *ira* pro *iram*. error natus est ex modo scribendi. Nota enim ablativi casus, inciticia exscriptoris, conversa est in *m.* *eluctabitur ira* idem est, ac si dixisset, *eluctabitur* ardens, ardore animi nondum imminuto per spatia eluctabitur. *Iohns.* Nihil temere mutandam. Equi enim

in certaminibus illis finguntur semper magnum spirare, et, antequam emittuntur, ipsa repagula pulsare, naribus ignem efflare, et similia. haec est illa ira, quam eluctantur deinde currendo, nec tamen deficiunt tot acti spatiiis. eodem modo, quo vates Calchas a Stat. II. Achill. describitur intrantem Deum fatēri pallore, oris igneo rubore et sanguineo, crinibus horridis etc. qui vl. 524.

*Tandem fessa tremens longis
mugitibus ora*

*Solvit, et oppositum vox elu-
ctata furorem.*

Alia forma verbo hoc usus Pat. Paneg. cap. XXXIV. de fluvio, qui spumat decolor cruore, et cunctantes meatus, *vix eluctatis cadaueribus euoluit*, pro *vix eluctatis cadauera*. frustra itaque gloriatur se hunc locum restituisse *Iohnson* ad *Nemes.* Cyn. 269. Fraudis fuit viro docto, quod *eluctari* verbum neutrum crederet. Sed vide *Rhenan.* ad *Tacit.* III. Hist. 59. sensus vero idem, qui supra 275. *quod magnos capiat motus, magnisque superfir.* non fatiscit aut deficit in cursu. et in *Nemesian.* Cyn. 269. *Burm.*

Nec magni cultus; sterilis quodcumque
remisit

Terra, fuit, tenuisque sitim producere riui.
Sic et Strymonio facilis tutela Bisaltæ;

Possent

521. *Nec magni cultus*] Parvo nutriuntur; vel non indigent multo studio et cura. *Tizius*. Forte ita construendum, *nec cultus magni est*: ut *tanti est*, et similia dicimus, de quo supr. ad vl. 439. in Ald. ante *nec* erat Asteriscus. *Burm.*

522. *Fuit*] Sic *Vlitius*. *Barthius* coniecit *satis* vel *cibus*. et *producere* poni volunt loco producebant. Nihil sane certi est ad hunc locum, quod afferam; aliquid tamen opinor, quod speciem veri habet. Sic itaque lego.

*Nec magni cultus: sterilis
quodcumque remisit
Terra famem, tenuisque sitim
producere riui.*

Nesciebat scilicet exscriptor, *produxit*, unde *τὸ famem* pendet, subintelligi in *producere*: ipsum quoque *producere* in penultima corripere posse ignorabat. Quis nescit, omnia olim praeterita in *erunt* ex arbitrio scribentis modo longa, modo brevia fuisse? quidni et praeterita in *ere* possent eadem lege brevia reddi? Sed haec diffidenter. *Iohns.* Et merito: nullum enim exemplum proferri posse credo talis corruptionis: in *tulerunt*, et simili-

bus notum est: in *ere* ignoro: ad talia non sufficit auctoritas scribentis, sed veterum consuetudo probanda. *Burm.*

sitim producere] Non sitim sedare, sed producere saltem eam possunt tenui riuo, quia facile tolerant. *Producere*, pro, producebant, vel subintelleto, solent. *Vlit.* Imitatus *Maronem* Ecl. V, 47.

— *quale per aestum*

*Dulcis aquae saliente sitim
producere riuo.*

Idem in *Add.* Atqui in *Virg.* lii loco legitur *refringere riuo*. *Heinsius* legebat; *terra subit, tenuisque sitim producere riui*, *Barth.* edidit, *terra sui, tenuisque sitis p. riui*? locus hic difficilis. et usus vocis *remisit* insolentior, quae capienda pro submisit, emisit in sinu suo. *tenuis* sunt aquae paucae et exiguae. vid. supr. 395, et in *Halieut.* 18. et *Propert.* I. XI, 11. *tenuis unda. tenuisque sitis* est in *Pithoean.* editione. constructio intricatior, per *Hellenismum* posset expediri, *riui tenuis producere sitim*. id est qui tantum differunt, non extinguunt sitim, quia sunt *tenuis*. *Burm.*

Possent Aetneas vtinam se ferre per arces;
 525 Qui ludus Siculis. quid tum, si turpia
 colla,

Aut tenuis dorso curuatur spina? per illos
 Cantatas Graiis Acragas, victaeque fragosum
 Nebroden liquere ferae. O quantus in
 armis

Ille meis, cuius dociles pecuaria foetus
 530 Sufficiens, quis Chaonias contendere contra
 Ausit,

524. *Possent Aetnaeas*] Clu-
 verius Siciliae lib. II. cap. II.
 sic hunc citat versum.

*Possent Aetnaeas vtinam se
 ferre per Arces.*

Iuga montis Aetnae intelligit:
 recte. His enim opponuntur
 Siculi equi, quibus, quantum-
 vis alias specie deformi, ludus
 erat Nebrodes superare mon-
 tes et damas hinnulosque inde
 pellere. *Iohns.* Heinsius *Eleas
 artes*, vel *Aetneas arces* corri-
 gebat. hoc, quod Cluueri est,
 probro. *Arces* pro montibus
 dici obuium. vid. ad Petron.
 CXVI. et Val. Flac. III, 565.
Aetnaeas pro Siculas dixit.
Burm.

525. *Qui ludus*] Interpre-
 tandum est, quod facillime
 faciant equi Siculi. *ludus io-
 cusque* esse dicitur eodem sensu
 de re nullius fere momenti,
 et quae facile fit, nullo labore,
 sed voluptatis et animi causa.
 vid. Heinf. ad Claud. III. in
 Stilic. 156. et alios passim. ita

fere Val. Flac. III, 56. *Ludus
 et ille Dso.* *Burm.*

527. *Victaeque*] Heinsius ad
 illa Sil. Ital. XIV, 236.

*Nebrodes gemini nutrit diuor-
 tia fontis.*

malebat, *actaeque ferae*. quia
agere et *agitare feras* verba
 sunt venatoria; sed non mi-
 nus *vincere feras*, et *siluas*, est
 obuium, vt vidimus supr. 494.
 Repetendum vero, per illos,
 Siculos equos, victae ferae li-
 quere Nebroden, siue fuga
 inde expulsa, siue in venatu
 occisae. *Burm.*

528. *Nebroden*] Strabo, *Ne-
 βροδὴν ὄρη*. a *νεβρός* Hinnulus.
 montes Siciliae dicti Nebro-
 des, non tantum ex parte,
 qua in Tuseum prominet ma-
 re; sed nomen hoc ultra me-
 dium etiam insulae versus
 mare Africum ad fontes vsque
 Acragantis et Halyci amniam
 extensum fuit. *Cluuer.* *Iohns.*

530. *Quis Chaonias consen-
 dere contra*] Epiroticas, et ita
 inter-

Aufit, vix merita quas signat Achaïa palma!
 Spadices vix Pellaei valuere Cerauni,
 Et tibi deuotae magnum pecuaria Cyrrhae,
 Phoebe, decus, nostras agere in sacraria
 tensas.

535 Venanti melius pugnat color: optima nigri
Crura illi, badiosque legunt *in pectore crines*,
 Et quo-

interpretatur Seruius Virgili-
 num illud I. Georg. 7.

— *vestro si munere tellus*
Chaoniam pingui glandem mu-
tavit arista.

Idque clare patet ex eodem
 Marone, qui dicit III. Aen.
 292.

Listoraque Epiri legimus por-
tuque subimus

Chaonio.

Titius. Heinſ. Chaonios male-
 bat, et mox quos: non male:
 notanda vero locutio *conten-*
dere equos Chaonios. pro con-
 ferre, comparare et simul in
 certamen quasi mittere. de qua
 locutione vid. Torr. ad illa
 Horat. I. Ep. X, 26.

Non qui Sidonio contendere
callidus ostro

Nescit Aquinatem potantia
vellera fucum.

Poffet tamen et hic capi, quos
 aufir contendere Chaonios
 contra hos equos? *Burm.*

532. *Spadices*] Aul. Gell.
 I. II. c. 26. *Phoeniceus, quem tu*
Graece Φοίνικα dixisti, et ruti-
lus et spadix Phoeniceae συώνυ-

μος, qui factus e Graeco noster
est, exuperantiam splendoremque
significant ruboris. Iohnſ.

Cerauni] Equi Macedonici.
 Ceraunii enim seu acrocerau-
 nii montes sunt, qui Epirum
 a Macedonia determinant.
 Iohnſ.

533. *Pecuaria Cyrrhae*] Pho-
 censia. Ordo hic est: *Et pe-*
cuaria magnum decus Cyrrhae
deuotae tibi, Phoebe, vix vena-
tui apta esse. Vlit.

534. *Tensas*] Ego figuratam
 locutionem esse puto, illos
 equos vix valere ad venatum:
agere tensas nostras in sacraria,
 est, posse adhiberi ad sacra
 nostra, siue artes nostras, id
 est, venaticas. *Burm.*

535. *Melius*] *Mellis p. color*
 Graeu. ego haec vix intelligo,
 nec, quomodo color pugnet
 venatui, capio: forte, *venanti*
niueus pugnat color. *Burm.*

536. *Crura illi*] Ita quidem
 suppleui vulgatam, vt aliquis
 sensus

Et quorum fessas imitantur terga fauillas.
O quantum Italiae, sic dii voluere, parentes
Praestant, et terras omni praecepimus vsu!

540 *Nostraque non segnis* illustrat prata iuuentus.

* * * * *

*Nonnulla erosa penitus legi non potuerunt in
 illo unico huius et sequentis poematii exemplari Longobardicis literis scripto.*

sensus fit; malim tamen: *opti-
 ma nigri Crura pili*, vel *opti-
 ma nigris Crura pilis*. Laudan-
 tur enim badii, cruribus ni-
 gris suffulti, vt plurimi sunt
 apud Anglos. *Vlit.* Haec omnia
 incerta. nam, cur tantum crura
 nigra velit, nullam causam vi-
 deo, aut badios crines, per
 quos iubas deberet intelli-
 gere. certe badios equos vo-
 cari a cutis vel corporis colore

constat, de quibus multa Sal-
 mas. Exerc. Plin. p. 935. *Burm.*

537. *Fessas imitantur terga
 fauillas*] Coloris non ita arden-
 tis et viuidi, sed remissi potius
 et quasi conflauescentis. *Titius.*

538. Haec et caetera, quae
 sequuntur, diuerso charactere
 impressa, Vlitiana sunt. Co-
 dice enim Longobardico non-
 nulla penitus erosa legi non
 potuerunt. *Iohns.*

**M. AVRELII OLYMPII
NEMESIANI
POETAE CARTHAGINIENSIS
CYNEGETICON**

**SIVE
DE VENATIONE
LIB. I.**

EIVSDEM DE AVCVPIO FRAGMENTA DVO.

M. AVRELII OLYMPII
N E M E S I A N I
POETAE CARTHAGINIENSIS
C Y N E G E T I C O N.

Venandi cano mille vias: hilaresque labores,
Discursusque citos, securi proelia ruris,
Pandi-

I. *Venandi cano mille vias*] dictum est *mille vias*, quomodo a Virgilio, *tibi nomina mille, mille nocendi artes*: neque aliter Ovidius III. Art. 367.

Mille face esse iocos.
Titius. Exordium huius Poë-
matis merito accusat Scaliger:
quid enim duos diuersos nu-
meros in propositione necesse
habebat ponere, *cano* et *pandimus*, cum liberum haberet,
vtrum vellet eligere iam inde,
priusquam inciperet? Sed quis
sponsorem dabit, Nemesianum
non scripsisse, vt disertis litte-
ris in antiqua Editione, typis
est excusum, *pandimur*? quod
ego quidem omni sacramento
contendam, a Poëta perscri-
ptum esse. Nam uestro Aonio
ait se concuti, Deumque pan-
dere pectus suum, vt ingre-
diatur. Et hanc lectionem
qui improbet, neminem tam
improbum futurum speramus,

cum cogitabit, quam magni-
fica et quam Deo iam plena
sint illa: *Aonio ab aestu pectus
mihi aestuat*, et *Helicon vocas
ire per ingentes agros*, quae
Ἰερόσυρον mortalem sonant.
Barth. Sed si Deus intrat, ob-
fessus adhuc est spiritu illo et
aestu Poëta, et prius eluctari
illum furorem, vt Calchas ille
apud Stat. II. Ach. 525. debuit,
antequam *pandimur* exclama-
re posset: et quis eo sensu
vmquam dixit *pandimur*? va-
riatio vero illa numeri paul-
lum diuersa ab illa, quam vi-
dimus ad Grat. vf. 509. sed
tamen frequens etiam aliis.
Cicer. V. Fam. 14. *nec possum
te, si concedis, quod sentimus,
vt liberius dicamus, non accu-
sare.* vbi plura exempla ad-
duxit Cortius. Ouid. IV. Fast.
963. *Dicta Pales* NOBIS, *idem
Vinalia dicam.* vbi *dicemus* de-
bebat esse. Propertius I. VII. 3.
O 5 Nos,

Pandimus: Aonio iam nunc mihi pectus ab
oestro

Aestuatur ingentes Helicon iubet ire per agros:
5 Castaliusque mihi noua pocula fontis alumno
Ingerit, et late campos metatur apertos.
Imponitque iugum vati, retinetque corymbis

Nos, *ut consueamus, nostros
agitamus amores,
Atque aliquid duram quae-
rimus in dominam.
Nec tantum ingenio, quantum
seruire dolori
Cogor.*

Stat. Epistola ante lib. III. Sil-
var. *Metium celerem, quia se-
qui non poteramus, sic prosecu-
tus sum.* sed modus esto in
magna exemplorum copia.
Canere vero et *pandere*, iti-
dem iungit Auien. terr. def.
vi. 895.

*Inuentore canam Phoebo, Mu-
sisque magistris
Omnia veridico decurrens car-
mine, pandam.*

Burm.

hilaresque labores] *Hilarosque*
malebat Heinfl. qui Prudentio
etiam Hamart. 374. *hilarum
plebem* dedit. vid. et ad Ne-
mes. Ecl. I, 12. idem est, quod
laetae venantibus artes Gratio.
Burm.

3. *Ab oestro*] Furore poe-
tico. Barth.

4. *Ingentes*] Recte *ingentes*,
ut venatoribus mos: ita Mae-
nalis *ingens* Ouid. V. Fast. 89.
mare ingens et *aequor passim*.

ita iuga longa in venatu saepe
Poetae v. ad Ouid. IV. Ep. 40.
et V, 20. Helicon vero poni-
tur pro incolis, ut Apollo et
Musae; et ita centies loca,
pro quibus in illis solent versari.
Burm.

5. *Castalius*] *Castalique*
Meurs. Scriuer. Heinfl. sed re-
petitio illa litera i ingrata
posset et legi.

*Castaliusque mihi noua pocula
fontis alumni*

Ingerit.

ut *fons alumnus* sit, qui alit
vates. de voce *alumnus* vid.
ad Ouid. IV. Met. 421. et ali-
bi. Apollinem vero vocari
alumnus fontis Castalii non
placet, nec quemquam ita
locutum noui. sed quo minus
Castalius, Apollo ipse sit, non
intercedo. Burm.

6. *Ingerit*] Statim praebet:
copia enim hoc verbo signifi-
catur. Catull. Epig. XXVII.

Minister vetuli puer Falerni

Inger mi calices amariores.

Titius.

7. *Imponitque iugum vati*] Eodem sensu dixit Virgil. VI. Aen. 80. *fera corda domat*. Ti-
tius. In currum se subdita Musis
et eorum

Implicitum, ducitque per auia, qua sola
numquam

Trita rotis. iuuat aurato procedere curru:

10 Et parere deo: virides en ire per herbas
Imperat: intacto premimus vestigia musco.

Et quam-

et eorum fonte Castalio ait,
vt Propertius *equum* se dixit
Aonium. Barth.

8. *Qua sola n. trita rotis*]
Hac sententia plures vtuntur
ad sui operis commendatio-
nem; sed aut nesciuit aut dis-
simulauit Nemesianus, Gra-
tium multo ante hoc eodem
titulo poematum edidisse,
nam alioqui quo ore hoc de
se affirmare audeat? *Titius*.

9. *Curru*] Elegantissimus
versiculus, qui pompam pro-
cedentis currus ob oculos gra-
uitate dictionis ponere satagit.
Pindarus Isthm. II. οἱ μὲν πα-
λαιὸι Φῶτες, ὅσοι χερσαμπύ-
κων ἐς δίφρον Μοισᾶν ἔβαινον,
hoc est, Poëtae. *Barth. currus*
saepe apud Poëtas notat ipsa
carmina, opus, aut spiritum
illum, qui eos impellit. Ouid.
II. Art. 426.

Interior curru. meta terenda
meo est.

Ira rota I. Art. vi. 39.

— *Haec nostro signabitur*
area curru,

Haec eris admissa meta teren-
da rota.

et 264.

Praecipis imparibus vecta Tha-
lia rotis.

vid. et Propert. III. I, II. et
quae passim obuia. Sic Pinda-
rus Ol. IX, 120. optat vt sit

Εὐρησιεπὴς ἀναγέεινθαι
Πρόσφορος. ἐν Μοισᾶν δίφρῳ.
et Pyth. X, 102. ἄρμα Πιερί-
δων τετράορον. haec satis osten-
dunt, Poëtam gloriari de car-
mine suo, a Deo ipsi inspirato.
recte ergo Barthius exposuit
locum, quem et vide ad Grat.
Cyn. 150. et Claud. I. de Laud.
Stilic. 23. *Burm.*

10. *Et parere Deo*] Ob id,
quod ait Ouid. III. Art. 549.

Est Deus in nobis, sunt et com-
mercica coeli:

Sedibus aetheriis Spiritus
ille venit.

Titius,

11. *Intacto premimus*] Simi-
lis gloriatio Propertii III. I, 17.

Sed quod pace legas, opus hoc

de monte Sororum

Detulit intacta pagina
nostra via.

Heinf. omisso versu seq. ita
fingebat,

Imperat, intactoque premi
vestigia musco.

Obuia Calliope. Fas est in-
sistere prae-

Complacito.

Meurs.

Et quamvis cursus se ostendat tramite noto;
Obuia Calliope, facies insistere prato
Complacito, rudibus qua luceat orbita fulcis.

15 Nam

Meurs. in versu inserto legebat, *cursus ostendat*, et mox *facias*: ut sit sensus, quamvis obuia Calliope ostendat cursus, id est materiam promptam et aptam carmini offerat, ut postea per partes variarum fabularum deducit, tamen intacta potius persequi est animus. non male, si ad ipsam Calliopem sermo dirigatur, cum Vlitio,

*Et quamvis cursus ostendas
tramite noto*

*Obuia Calliope, facies in-
sistere prato.*

Quamvis Musa me ad aliam carminum vulgatam magis et a Poëtis pluribus celebratam materiam instiges, et quasi manu ostendas vias notas, facias potius me insistere placitae mihi materiae: non vult eadem semper orbita, ut Poëtarum vulgus, decurrere. *Burm.*

13. *Facile est*] Ita ego. *facies* A. et P. *Vlit.* *Facias* etiam Scaliger, posset et cum Vlitio quo luceat legi, pro ut, quemadmodum saepe apud Ovidium. vid. ad Epist. XVIII, 203. et XX, 23. et alibi. *Burm.*

14. *Qua luceat*] Calliope facias, me insistere prato complacito, *qua luceat orbita rudibus fulcis*, hoc est, qua illam ego primis fulcis lucentem

faciam. *Rudibus* est adhuc insolitis teri. Sic Claudianus Praefatione Raptus

*Inuenta secuit primus qui naue
profundum,
Et rudibus remis sollicitavit
aquis.*

Virg. Georg. II, 211.

At rudis enituit impulso vermere campus.

Quem respexit Nemesianus hoc loco. Propertius lib. II. Eleg. XX, 39.

*Et qui movistis duo litora,
cum rudis Argus
Dux erat, ignoto missa
columba mari.*

Idem lib. III. XX, 17.

*Ergo ego nunc rudis Adriaci
vehar aequoris hospes.*

Sic *rudimenta* sunt initia omnium rerum. Pari modo usurpatum *to* luceat, quod omnia nova *lucere* videantur, translatione ab metallis, et aliis rebus, quae hoc proprie recentes solent. Vel *luceat* dictum pro eluceat, ut apud Gratium v. 87.

Lineaque extritis lucent ancōnibus arma.

Barth. Quem et vide XV. Adu. 8. et notas ad Val. Flac. I, 69. ubi *ignarae Cereris terrae.* et ita *rude solum* Ouid. III. Am. VI, 12. *Luceat* vero *orbita*, quia semitam facit lucidio-

15 Nam quis non Nioben numeroſo funere
moeſtam

Iam cecinit? quis non Semelen, ignemque
iugalem,

Letalemque ſimul, nouit de pellicis aſtu?

Quis magno recreata tacet cunabula Baccho?

Vt pater omnipotens maternos reddere
menſes

20 Digna-

lucidiorẽ, vid. Barth. ad illa
Claudianĩ conf. Olybr. 101.

— *curſuque rotarum*

*Saucia diuiduis clareſcunt nu-
bila ſulcis.*

Burm.

16. *Ignemque iugalem*] *Ignem
iugalem* Nemeſianus eum dicit,
quĩ praelatus in nuptiis ſo-
lemni more veterum. *Barth.*

17. *De*] Abundat haec par-
ticula, *De pellicis aſtu.* nihil
eſt quam pellicis aſtu. Vide,
quae ad Virgilii Ceirin notauĩ-
mus. *Barth.* Et ad Claud. Praef.
lib. II. in Eutr. vi. 25. et Adu.
XVII, 17. ſed *de* etiam poteſt
notare propter, vt *de cauſſa*
Cicer. VI. ad Fam. 10. vbi v.
Manut. vid. ad Nemeſ. Ecl.
II, II. *Burm.*

pellicis] Iunonis. Vlitius *Pel-
licem* pro nouerca accipit; non
tamen ſatisfacit. aut igitur ſim-
pliciter ſignificat, *quae pellexit.*
Iuno enim induxit Semelem,
orare Iouem, vt liceat ſibi cum
eo concumbere, eadem induto
maieſtatẽ, qua ipſam ſe am-
plecti ſolebat. aut acerbitem

Iunonis exoſus Poẽta nomen
pellicis Iunoni magis tribuen-
dum cenſuit. *Iohnſ.* Addendae
notae Barthii ad Stat. VII.
Thẽb. 160. an legendum, *de
pellicis aſtu*, id eſt, Semeles
ardore, cupidine cum Ioue eã
ſpecie concumbendi, qua cum
Iunone conſueuerat. et ita
vulgata *Pellicis* ſignificatio ſer-
uaretur.

18. *Recreata*] Denuo crea-
ta. Gloſſae. *Recreatio*, *παλιν-
γενεſια*. Lucretius lib. V, 323.

— *recreari cum recipit res.*
Creari autem naſci eſt. Ouid.
IV. Trift. X, 91.

*Nec ſtirps prima fui, genito
ſum fratre creatus.*

Barth. Renouata. Ereptus
enim erat ab aluo Semeles,
et inſutus femori Iouis. Ouid.
Metam. III, 310. *Iohnſ.*

19. *Reddere*] Reſtituere, quos
rapuerat. Sed non inſuper pu-
tandum, quod in vetere libro
legitur, *Maternis addere men-
ſes dignatus.* *Maternis*, quos
interruperat Iuppiter, ſuo in
femore concluſo Baccho ad-
dere

20 Dignatus, iusti complerit tempora partus?
Sunt qui sacrilego rotantes sanguine thyrsos
(Nota nimis) dixisse velint, qui vincula Dirces,
Pisaeique tori legem, Danaique cruentum
Imperium, sponsasque truces sub foedere
primo,

25 Dulcia funereis mutant gaudia taedis.

Bibli-

dere dignatus est. *Barth. Maternos addere* Heinſ. volebat. qui deerant Baccho, ante tempus matri excuſſo. ceterum haec ſublegit Statio, qui lib. VII, 166.

— cui tu dignatus limina vitae,

Praereptumque iter, et maternos reddere menses.

vbi vid. *Barth. Maturos* etiam coniecerat Heinſ. *maternis addere* mihi non diſplicet ſc. menſibus maternis addere menſes, qui reſtabant, iuſto tempore parturiendi. *materna tempora complere* dixit Ovidius. *Burm.*

21. *Sunt, qui ſacrilego* Pen-
thea intelligit! Ouid. I. III, 712.

*Prima, ſuum miſſo violauit
Pentheia thyſo*

Mater.

Ipſum Ouidium vide l. III.
vſ. 716. ita lege hos verſus,

— cunctas coeunt, trepidumque ſequuntur;

*Iam trepidum, iam verba nimis
violenta locutum.*

qui iam agnoſcit, ſe nimis
violenta locutum eſſe. *Iohuſ.*
Sed an locutus, eſt agnoſcens

ſe eſſe antea locutum? imo
iam videns imminere necem,
minora et minus violenta lo-
quitur. vid. notas doctorum
ad ipſum locum. *Burm.*

22. *Dixiſſe*] Id eſt, ceciniſſe.

Ita mox: *Biblidos indiſtum nulli
ſcelus.* Vlit. *Duxiſſe* malebat
Barthius. Vlit. in *Add.* Obuia
haec commutatio. vid. *Broukh.*
ad Prop. I. VII, 1. et II. X, 12.
vtrumque habet, quo ſe tuea-
tur. vid. inf. ad *Nemeſ. Ecl.*
I, 63. et alibi ſaepe. *Burm.*

23. *Pisaei*] *Oenomaus* Piſae
rex filiam habebat pulcerra-
mam Hippodamiam, quam
multis procis ambigentibus
legem fixit, qui ſe pernicitate
quadrigarum ſuperaret, filiam
duceret. Qui non, Amorem
irritum lueret vita. Interemit
multos. *Barth.*

24. *Sponſasque*] *Danaidas.*
Iohuſ.

foedere] Nihil magis ob-
vium in amatoriae rei Poetis,
quam concubitus foedus vo-
care. Ouid. II. Art. 578. *ve-
niunt ad foedus amantes.* *Epist.*
IV, 147. *properataque foederi
iungi*

Biblicos indictum nulli scelus : impia
Myrrhae

Connubia, et saeuq violatum crimine patrem
Nouimus, vtque Arabum fugiens cum car-
peret arua,

Iuit in arboreas frondes, animamque
virentem.

30 Sunt

iungi. vbi alii *gaudia*. et ita
centies. *Dulcia* gaudia vero
proprie dixit. vid. ad Ouid. IX.

Met. 557. *Burm.*

26. *Biblicos*] Haec Miletii
filia fuit, quae propter amo-
rem Cauni fratris ipsa se in-
terfecit. Ouid. Metam. IX.
Titius.

27. *Connubia*] Concubitum.
Sic *coniugium* vsurpat Tibullus
lib. III. Lucret. lib. III, 773.

*Denique connubia ad Veneris,
partusque ferarum
Esse animas praesto deridicu-
lum esse videtur.*

Barth. Credo innuere locum
Tibulli III. IV, 74. et 79. sed
ibi aequae commode, quam in
alio loco II. II, 19.

*Flauaque coniugio vineula
portet Amor.*

de legitimo amore exponi
potest. vide Broukhusium. ve-
rum tamen est, has voces,
nuptias, coniugium etc. poni
pro coniunctione qualibet.
Vid. Muncker. ad Ouid. Ar-
gum. IV. Met. fab. 12. et comm.
ad Petron. XXV. et ita *coniux*
pro amica, vid. Broukh. ad
Tibull. III. II, 4. *Burm.*

27. *Saeuo*] *Vlitius foedo* vel
scaeuo. quam emendationem
confirmat Ouid. X. vs. 319.

— *Foedoque repugnat amor.*
Iohans. Amor certè foedus erat.
sed crimen amore foedo com-
missum, *saeuum* recte dicitur.
quod *maius scelus odio* Ouidio
dicitur X. Met. 315. et ipse
amor saeuus passim dicitur.
vid. Ouid. XVII. Amor. 190.
quia vulnus dat, quod etiam
saepè *saeuum* vocatur. *Burm.*

violauerat] Virgilius Ceiri.
*Coniugium charae violauerat
Amphitrites.*

Violare enim proprie ad casti-
tatem laesam pertinet. *Barth.*

28. *Carperet*] Pedibus sci-
licet. Virgil. lib. VI, 629.

Sed iam, age, carpe viam.
Barth. Quod plene effert
Ouid. I. Trist. X, 23.

*Nam mihi Bistonios placuit
pede carpere campos.*
et II. Art. 230.

*Si rota defuerit, tu pede
carpe viam.*
et centies. *Burm.*

29. *Iuit in arboreas*] Admo-
dum eleganter. Mutata est to-
ta in arboreas frondes. *Barth.*

Ita

30 Sunt qui squamosi referant fera sibila Cadmi,
Stellatumque oculis custodem virginis Ius,
Herculeosque velint semper numerare
labores,

Miratumque rudes se tollere Terea pinnas
Postepulas, Philomela, tuas. sunt ardua mundi

35 Qui male tentantem curru Phaëthonta
loquantur,

Extin-

Ita saepe Ovidius in Metam.
vid. IV, 396. VIII, 254. et alibi.
Heins. malebat hic, *irit in arb.*
Burm.

animamque virentem] Nym-
phae enim in arboribus, qua-
rum vita viret et senescit
cum illis. Merito ergo *ani-*
mam virentem dixit, quaecum
virente arbore viret, marce-
scente moritur. *Barth.* Vid. et
Barth. ad Stat. VI. Theb. 95.
et 113. Heins. ad Ouid. Fast.
IV, 232. et alios multos. *Burm.*

31. *Stellatumque oculis*] Cu-
ius vniuersum corpus oculis
oblitum erat; vt coelum stel-
lis. *Barth.* Participium esse
sine verbo ait Seru. ad IV.
Aeneid. 261. male. nam et
stellantes gemmas dixit Ouid. I.
Met. 723. qui *stellatum* Argum
dicit ibid. 664. vide de hac
voce Iuret. ad Symmach. III.
Ep. 2. et Salmas. ad Poll. Gal-
lien. Iun. cap. 2. et Weitz. Ind.
in Dracont. qui vl. 538. *stellare*
agros floribus dixit. *Burm.*

33. *Rudes*] Heinsius male-
bat, *rudi se tollere Terea pinna.*

certe elegantius. Ouid. II. Me-
tam. 709.

Hinc se sustulerat paribus
caducifer alis.

Ep. XVI, 71.

— — — *Es se*
Protinus aethera tollit in
astra via.

et ita saepe, vid. ad Grat. 311.
sed Nemesianum non semper
fas emendare ad prioris aevi
elegantiam. Praeterea non
apte satis cohaerere puto
haec superioribus, cum *nume-*
rare praecefferit, quod ad *Te-*
rea nihil facit. forte repetito
ἀνδ' τῷ κοινῷ, sunt qui, le-
gendum,

Mirenturque, rudes sustollere
Terea pinnas.

Sustollere in vsu fuisse vidimus
ad Ouid. XIII. Met. 542. pos-
set et *mirari*, vt a τῷ velint
regatur. *Burm.*

34. *Ardua mundi*] De hac
phrasi vid. quae notauit Iure-
tus ad Symmachum. *Barth.*
inf. 288.

35. *Male tentantem*] Infeli-
citer, et aduersa fortuna. *Barth.*
Obuia

Extinctasque canant emissio fulmine flammam,
Fumantemque Padum, Cygnum, plumamque
senilem,

Et flentes semper germani funere filias.

Tantalidum castus, et sparsas sanguine mensas,
40 Condentemque caput visis Titana Mycenis,
Horrendasque vices generis dixere priores.
Colchi-

Obuia haec sunt, sed malim explicare, frustra, inani labore, ut Flor. III, 5. de Mithridate, *male tentatum veneno spiritum ferro expulit*. vid. ad Ouid. IX. Met. 190. nec omnia exempla a Barthio adducta eandem vim vocis male exprimunt. *Burm.*

37. *Cygnum, plumamque*] *Padum, et Cygnum* volebat Heinl. *Burm.*

plumam senilem] *Canam*. Ouid. II. Met. 373.

— *Canaque capillos* *Diffimulans plumae*.

Notissimum, luctu sorores Phaëthontis iisse in arbores. *Silvas* vocat arbores, ut *Gratius*. *Barth.*

38. *Funere*] *Heinsius*, vel *in funere*, vel *germani funera* volebat. ita Ouid. *Remed.* 127. *in funere flere*. et in *Ibid.* 16. *funera flere*, et alibi, utroque casu dici *flere adempto*, et *ademptum*, ut et *dolere* et *morere*, vidimus ad Ouid. VII. Met. 720. et IV. *Trist.* X, 79.

sed et idem dixit *Remed.* 777. de Achille, *Hoc et in abducta Briseide flebat Achilles*. licet ibi paulum alio sensu: quare, cum ita varient Poëtae, temere puto aliquid nouari. *Burm.*

39. *Mensas*] *Thyesteas*. *Johns.*

40. *Prioris*] Si ita legatur, non video nominatiuum, quia τῶ dixere coniungatur, nam si repetatur, *sunz qui, dixere* non conveniet praecedentibus, *referant, velint, loquantur* etc. quare cum *Heinsio*, *præces* lego, et *generis* intelligo, *Tantalidarum* vel *Pelopidarum*, ex quorum genere fuit *Agamemnon* et *Menelaus*: horum *vices* dicit *horrendas*, quia *Agamemnon* a *Clytemnestra* occisus,

— *propter quam tota Mycenis*

Infamis stupro stat Pelopea domus.

ut canit *Propert.* III. XVII, 20. et *saevam Pelopis domum* dixit *Horat.* I. od. 6. Adde *Orestis* et aliorum casus. *Burm.*

P

Colchidos iratae sacris imbuta venenis
Munera non canimus, pulchraeque incendia
Glaucēs,

Non crimen Nisi, non saevae pocula Circes,
45 Nec nocturna pie furantem busta sororem.
Haec iam magnorum praecepit copia vatum,
Omnis

42. *Colchidos*] Medae. *Iohnf.*
Vid. ad Ouid. VII. *Metam.* 493.
sacris] *Sacra venena* sunt
magica, vt ostendimus ad Val.
Flacc. VI. 477. *Dira* vocat Ho-
rat. Ep. V. *Burm.*

43. *Pulchraeque incendia*] Pi-
thoeo restitutionem hanc de-
het autor noster, ante quem
vulgo, *ingentia*, nullo sensu
legebatur. *Vlit.* Heinsius ten-
tabat, *pulchraeque iugalia Glau-
ces*, sed *incendia* non debere
mdueri, persuadebunt notae
ad Ouid. VII. *Met.* 394. *Burm.*

44. *Crimen Nisi*] Nescio,
cui bono tanta cum ambitio-
ne, et tam operose collectis
exemplis illustrare lectionem
vitiosam, *crimen*, quam deinde
ipse reiicit Barthius. sed haec
eius consuetudo, qui ex col-
lectaneis et aduersariis suis,
eadem bis terue ad diuerfos
scriptores ingerit lectoribus,
cum facilius posset eo remit-
tere lectorem. Siciisdem fere
auctorum locis *crimen* illu-
strat ad Claudian. III. *Conf.*
Honor. 65. et ad Stat. I. *Theb.*

231. Apud Ouidium etiam
saepē deprehendimus *crinem*
et *crimen* permutari a scribis.
Burm.

45. *Pie furantem*] Horat.
III. Od. II. *splendide mendax.*
Barth.

nec nocturna pie furantem]
Antigonen dicit. Nam Cleon
post Eteoclem Thebanus rex,
occisos a se mutuo fratres, al-
terum certe sepultura arcebat,
Furata ergo noctu Antigone
cadauer sepeliit, vt potuit.
Barth. Et hinc possent de-
fendi *furtiui rogi* apud Ouid.
Epist. XIV, 126. et ita Lucan.
IX, 147.

*Nam corpus Phariaeue canes,
auidaeque volucres
Distulerint, an furtiuus, quem
vidimus ignis*

Soluerit ignoro.

Idem lib. II, 167.

*Miserorum dextra parentum
Colligit, et pauido subducit
cognita furto.*

Burm.

46. *Praecepit*] *Anticipauit*,
vt loquitur Aufonius. Virg. III.
Ecl. 98.

— *si lac praeceperit assus.*

Omnis et antiqui vulgata est fabula secli.

Nos saltus, viridesque plagas, camposque
patentes

Scrutamur, totisque citi discurremus aruis:

50 Et varias cupimus facili cane sumere praedas:

Nos

47. *Antiqui vulgata*] Imitatio est Virgiliana, ex III. Georg. 3.

Cetera, quae vacuas tenuerunt carmina mentes,

Omnia iam vulgata.

Vnde etiam facile fuit apud Manilium lectionem veram confirmare, qui lib. III, 28.

— *speciosis addere rebus*

Carmina, vulgatum est opus.

Nec opus cum Barthio lib. IX. Adu. 4. corrumpere in *vulgatum*, quod verbum nobis vellem explicuisset, et exemplis illustrasset. An credebat, eadem forma dici *vulgaris* et *vulgarus*, qua *hilaris* et *hilarus* et similia? *Vulgata* vero dicuntur omnium, non modo doctorum, sed etiam vulgi ore celebrata et nota. vid. ad Quinctil. VII. de Instit. Orat. 3. *Antiquum* vero *seculum* vocat fabulosum, vel certe maiorum. ut fere Terent. Eun. II, 2. dixit *seculum prius*, id est praeteritum, cui saepe *nostrum* opponitur. *Burm.*

49. *Torisque*] *Notis* volebat Heinf. sed nihil opus. vid. ad Ecl. II, 69. *Burm.*

50. *Facili cane*] *Facilis* canis est *docilis*, quae vox ideo

saepe cum illa commutatur. vid. ad Ouid. I. Art. 267. et ita apud Gratium 160. opponitur *facilis* canis *intractabili*: et in genere *facilis* pro *celeri*, *agili*, apto ad omnia ponitur. vid. ad eundem Poëtam. I. Art. 160. inf. vl. 191. *Quae iam nunc faciles ut sumere praedas.* vid. inf. vl. 106. vbi *cursum facilis* canis dicitur. vbi vide comm. ita *facilem equum* velocem exponit Schol. Vossii ineditus apud Iunen. VIII, 58. et eadem ratione etiam *facilis saltus* dicitur Cland. bel. Get. 178. ut vidimus ad Phaedr. I, 12. vbi et ostendimus, dici *leuem cursum* cerui, et *cursum leuem* ceruum. vid. et inf. vl. 146. *Burm.*

sumere] *Sumere* est capere. Barth. Vid. inf. 191.

sumere praedam] Vere, nec poëtica tantum. Praedatoria autem haec venatio antiquissima est, cum venantibus non aliud adhuc propositum esset, quam *feras interficere*, et *discoscere praeda*, ut ostendit Lucret. lib. V, 1248. *Vlt.* Vid. ad Ouid. III. Amor. VIII, 59. et ad Phaedr. II, 1.

Nos timidos lepores, imbelles figere damas,
Audacesque lupos, vulpem captare dolosam
Gaudemus. nos flumineas errare per vmbras
Malumus, et placidis Ichneumona quaerere
ripis

55 Inter arundineas segetes, felemque minacem
Arboris in trunco longis praefigere telis,
Impli-

51. *Nos timidos lepores*] Hoc perpetuum leporum epitheton. Calpurnius. *Leporem paventem*. Barth. *Molles* vocat Propert. II. XV, 23. vbi et vl. 29. *Incipiam captare feras*, vt hic *vulpem captare*. Burm.

53. *Flumineas vmbras*] Id est arbores, filuas, vel etiam fruticeta ad ripas fluminum. vid. ad Val. Flac. V, 149. et Gratii Cyn. 37. Burm.

55. *Segetes*] Καταχρησινός. quia crescunt more segetis. Iohns. Immo, quia densa sunt arundineta, et similia quasi agro confito, qui emittit densam segetem. ita *seges* pro agro ipso confito poni docuit Broukhuf. ad Tibull. IV. I, 172. nam Arundinem serebant in humidis agris, bipalio prius subacto solo, et ex vna stirpe numerosa surgit, et recisa fecundius renascitur. vid. Plin. XVI, 36. iure ergo *seges* vocatur. et ita *missis* eodem sensu occurrunt int. vl. 292. Burm.

felemque minacem] Heinl. malebat *melemque*, quam Grat. 402. *lucifugam* vocat, quia ca-

vis condita later, vt hic in trunco arboris. Sed intelligit felem siluestrem et feram. Burm.

56. *Praefigere*] Quid sibi vult illud *prae*, nescio. malo *perfigere*. difficulter enim, nec nisi grauiter vulnerati pereunt. Iohns. *Praefigere* retinendum: vult enim, telis in trunco latentis, caput, quod exstat, figere, vt mucro teli eo induatur; et telis praefigere, et deinde circumferre quasi troepaeum: nam illa vis praepositionis *prae*: vt ita caput *praefixum* hastis circumferre saepe occurrit: Suet. Cael. LXXXV. Virgil. IX, 466. et centies alibi. sic apud Plaut. Milir. I. I, 26. in MS. ex Vet. Edit. est, *vel Elephanto in India, quo pacto pugno praefigisti brachium*, vbi alii *perfregisti*. praeterea *praefigi* dicebantur spolia ex hostibus, et praeda venatu capta, quae foribus adfixa suspendebantur. Manil. IV, 181. et ita hic *praefigere felem*, in trunco arboris posset capi. ita Val. Flac. I, 837. Galeis

Implicitumque sinu spinosi corporis Erem
Ferre domum: talique placet dare lintea
curae;

60 Dum non magna ratis vicinis fuenta moueri
Litoribus, tutosque sinus percurrere remis,
Nunc primum dat vela notis, portusque
fideles

Linquit, et Hadriacas audet tentare procellas.
Mox

Galeis praefixa rotisque Cui domus. hinc et *antefixa*, de quibus Gronou. ad Liu. XXXIV, 4. et Plin. XXXV, 2. sed priorem explicationem praefero. *Burm.*

57. *Sinu*] Sinu spinosi corporis implicitum: *sinus* enim quaeuis conuolutio. Quodsi maior *sinu* pro gremio capere, non reluctabimur. *Barth.* Sine dubio de venatoris sinu capiendum. Ouid. I. Art. 561. *implicitamque sinu abstulit.* et ita millies *sinu*, *gremio ferre* occurrit. *Burm.*

spinosi corporis Erem] Notandum, *Erem* pro erinaceo aut erico usurpasse Nemesianum. Cuius quidem iam non subit exemplum. *Barth.* Vid. ad Calp. Ecl. VI, 13.

58. *Tali*] Heinio placebat, vel, *parilique p. d. l. curae*, vel, *talique p. d. l. cymbae*. ego nihil moueo: *cura* enim hic pro studio Poëtico, libello suo, quem emittet, sumi debet. vid. ad Phaedr. lib. II. Epil. et videtur hic auctor primum

hoc opus aggressus, et in venatu describendo tyrocinium quasi Poëticum deposuisse; mox alia etiam maiora aggressurus, cum antea tamen iam leuiori calamlusisset, vel si quid ante scripserit, id adhuc leuioris operae fuisse indicat, quam hoc de venatu Poëma. Ceterum haec comparatio vulgaris est. *Burm.*

59. *Moueri*] De remigio capiendum verbum hoc. vid. ad Ouid. I. Art. Amat. 3. *Barth.* ad Rutil. I, 219. *teneri* citat, memoriae nimium confidens. *Burm.*

61. *Portus fideles*] *Statio malefida*: contra Aeneid. II. *ruti*. Sic *lorica fidelis* apud eundem lib. IX. *Barth.* Vid. ad Grat. 52. Ouid. IV. Trist. V, 5.

Qui veritus non es portus aperire fideles.

Burm.

62. *Tentare*] Claud. praef. ad lib. I. Rapt. 7.

Mox longos tentare sinus, et linquere rates.

P 3

Barth.

Mox vestros meliore lyra memorare
triumphos

Adcingar, diui fortissima pignora Cari,

65 Atque

Barth. Ouid. Ep. VII, 57.
*Nec violasse fidem tentantibus
aequora prodest.*

Vid. ad Val. Flac. I, 197. et
529. *Burm.*

procellas] Recte hoc Neme-
sianus; non ideo tamen apud
Stat. IV. Silu. IV, 99. vbi
vulgo,

*Dic, Marcelle, ferat fluctus
adsueta minores*

*Nosse raris, nondum Ioniis
credenda periclis.*

corrigen-
dum, *Ioniis procellis*
cum doctissimo Marklando:
qui fatetur *periclis* posse ferri:
non enim ad vnam formulam
loquendi omnes cogendi Poë-
tae. et *pericula* latius patent,
quam *procellae*: nam et ex
fluctibus, vorticibus, scopulis
pericula imminet nauibus,
etiam tranquilla tempestate.
sic apud Manil. I, 404. de
Argo Naue, *Emeritum magnis
mundum tenet acta periclis.*
ita Gemblacensis et Slusii co-
dex, vbi reposuerunt *procellis*.
nam post pericula magna Ar-
go flammifero confedit olym-
po. et imitari videtur Virgi-
lium VI. Aen. 83.

*O tandem magnis pelagi de-
functe periclis.*

et ita ille saepe. iterum Val.
Flac. I, 153.

*Non luuenem in casus eadem-
que pericula Acastum.
Abripiam.*

Vbi *tuta freta* illis opponit.
item lib. V, 271.

*Ipsae, ego quas mecum per mille
pericula traxi,*

Defecere Deae.

Burm.

63. *Meliore lyra*] Vetus li-
ber, *maiore*. Quod correctores
cur mutarent, causam non ha-
bebant. Et *magnus* alioqui pro-
spectatissimo et optimo. *Barth.*
Et haec verba sollemniter mu-
tare solebant librarii. Hora-
tium forte respexit, qui IV.
od. 12. *Concines maiore plectro
Caesarem.* Vid. ad Phaedr. IV.
pr. *Meliore* vero hic retineo
propter triumphos, qui me-
lioris lyrae carmen exigunt,
faustioris. hic enim praelia
ruris et ferarum bella canit,
mox post bella, quibus maie-
statem Romanam vindicarunt
Imperatores, multis victoriis
partam pacem meliori omine
canet: vt ita *meliores Dei* etc.
v. ad Val. Flac. II, 152. ita
prosperiore lyra canere Ouid.
III. Art. 50. ita *melior Deus*
Calpur. I. Ecl. 73. *Burm.*

64. *Diui fort. pign. Cari*
Imperatores, qui vita functi
essent, diui appellantur, pro-
pterea

65 Atque canam nostrum geminis sub finibus orbis

Litius,

pterea quod ἀποθέωσιν essent consecuti. *Titius*. Honorem defunctorum viuenti Principi dat, *dium* vocans. Sed *dium* ideo vocat Carum, quod Imperium iam in fratres filios diuiserat, ipse expeditionem obiens in Orientem. Quare filiis administrantibus Imperium iam quasi diuum numero accesserat Carus. *Barth.* Quae ridicula et plane ἀνισώρητα sunt. Primum hoc errat, quod Caesarem et Imperatorem, et Gallicanum vel Caesareum imperium a Romano, absolute κατ' ἐξοχήν Imperio dicto, non distinxerit. Secundum, quod Numerianum aequae ac Carinum imperium administrare dixerit, oblitus, Carino Galliis praefecto, Numerianum cum ipso Caro in Orientem profectum. Tertium, quod si filiis suis, simulac expeditionem in Orientem susceperat, cessisset imperium Carus, nunquam ipse imperator fuisset, quia cum ipso imperio eam suscepit. Tolerabilior fuisset, si primae coniecturae, honorem scilicet defunctorum viuenti Caro datum, propius institisset; aut Calpurnii Ecl. I. diligentius considerasset, ubi Carum iam primum Imp. factum, aliquoties Deum vocat. Sed et Au-

relius noster statim abhinc: *Paene prior genitore Deo*. Caro scilicet, qui hanc appellationem ambuisse, aut saltem amasse videtur. Vnde et nummi eius, ut viri docti testantur inscripti: ΘΕΩ ΚΑΡΩ. Alius: DEO ET DOMINO CARO AVG. Item alius, quem citat Casaubonus: DIVO CARO PARTHICO. Qui tamen an viuo Caro cufus sit, magnopere dubitem. Aut sit sane. Nam ne sic quidem Diuum Carum pro viuo accipere hic licet apud Aurelium. *Vlit.* Accedo Vlitio, nam Diuos etiam viuentes appellatos vix puto. vid. Rittersh. ad Opi-
pian. I, 3. *Burm.*

65. *Nostrum*] Vt mare mediterraneum *nostrum* semper vocare consueverunt: ita Mela, Florus, et alii magno numero. vid. Freher. ad Aufon. Mosell. 286. *Burm.*

geminis sub finibus orbis] Imperii extensionem ad utrumque orbis latus dicit. *Barth.* *Fines* sunt cardines, vid. ad Ouid. II. Met. 160. est idem, quod dicit Petron. CXIX. *qua fidus currit utrumque*, ubi vide. Claud. praef. II. in Eutrop. 35.

Vtraque te gemino sub sidere regia damna:

P 4

Gemini

Litus, et edomitas fraterno numine gentes,
 Quae Rhenum Tigrimque bibunt, Ararisque
 remotum
 Principium, Nilique bibunt ab origine
 fontem.

Nec

Gemini malebat orbis Heinſius, eadem redit, forte s ex ſequenti ſub adhaeſit. *Burm.*

66. *Edomitas*] Prorſus quaſi eradicatas ex ſuis imperiis. *Edomare* ſuſtollere exponit Schol. Horat. lih. IV. Carm. 5. *Barth.* Hinc patet, nihil mutandum in Ouid. III. Art. 114.

— nunc aurea Roma

Edomiti magnus poſſidet orbis oper.

Vbi vide. *Burm.*

fraterno numine] Numen hic non Diis fratrum victoriae fauentibus, ſed iſſis fratribus attribuitur ab autore noſtro, quos mox vocat *bona numina terrae*. Vlit.

67. *Bibent*] Ex illo Maronis I. Ecl. 63.

*Aut Ararim Parthus bibet
 aut Germania Tigrim.*

Barth.

68. *Principium*] Id eſt fontem: Mela I, 9. *Eteſiae actas a ſeptentrione in meridiem nubes ſuper principia eius praecipitant.* *Burm.*

bibunt] Plane inſicet a geminatio huius eſt verbi. *Barth.* Et Heinſium offenderat haec repetitio: et in vno codice emendarat *habitant*: in altero

Tigrimque, Albimque, Ararimque. Sed facile eſt aliud quid ſupponere: ſed quis auctoris manum diuinabit? forte ante oculos habuit illud Virgilii VII. Aeneid. 717.

Qui Tiberim Fabarimque bibunt.

Ideoque potius in ſecundo verſu mutarem *bibunt*, et cum Iohnſ. legerem, *Nilique vident ab origine fontem*, vt remotiſſimas gentes et adhuc intactas et ignotas augeretur a Numeriano et Carino edomitum iri. Sic Lucanus X, 191.

— *Spes ſit mihi certa videndi Niliacos fontes.*

et 296.

Nec licuit populis paruum te Nile videre.

Claudianus de Nilo 12. *Nec contigit ulli hoc vidiffe caput. nec diſſimili modo Ouid. IV. Met. 294. ignota videre flumina.* ſic Virg. Ecl. X, 47.

Alpinas, ah dura! niues et frigora Rheni,

Me ſine, ſola vides.

Videre vero Nili fontibus venit egregre, quia latent reliquis terrae incolis. firmat denique hanc coniecturam, quod

Nec taceam primum quae nuper bella sub
arcto

70 Felici, Carine, manu confeceris, ipso
Paene prior genitore deo: utque intima frater
Perfidus, et veteres Babylonos ceperit arces,
Vltus Romulei violata cacumina regni.

Imbel-

quod *bibere* et *videre* alias etiam confuderint librarii. vid. ad Ouid. III. Met. 416. et de verbo *videre* ad V. Trist. V, 51. ita *cernere Thulen* Claud. III. de Laud. Stilic. 156. vbi etiam sequitur *bibere Rhodanum*. corumpendae forte lectioni ansam dedit Claudiani locus a Barthio laudatus, et alius Lucani, quem forte noster imitatus est, lib. X, 40. *Nilumque a fonte bibisset*, et ita fere Poëtae passim. *Burm.*

Nilique bib. ab origine fontem] Quia ignota Nili origo, remotissimas gentes ea describebant. Claudian. in Olybr. 37.

— *Calido si quis coniunctus in axe*

Nascentem te, Nile, bibit.
Barth.

69. *Primum*] Heinſ. mallet, *extrema*, vel *extremam sub arcton*. certe incommoda vox illa *primum*, praecipue quia mox prior repetitur, sed nihil succurrit, quod substituam, nisi *primus confeceris* quis malit. vel *summa q. n. bello sub arcto*, vel *summam Arcton*. Nam hae voces *primus* et

summus confundi solent a librariis, ita apud Virg. X, 476. pro *tegmina summa*, quidam libri *prima* habent. Arcton vero et septemtrionem esse altissimam mundi creditam partem probari non opus est. Ouid. IV. Trist. III, 3. *summum axem* vocat. et ita alii. *Burm.*

71. *Deo*] Elisionem r̄s o neglexit. *Barth.* Cogitabam, *duxque intima fr.* vel potius *viue intima*. nam millies pro vi, ut supposuere librarii, vid. ad Phaedr. I, 2. Ouid. VI. Met. 690. XVII. Ep. 186. Quintil. X, 1. et alibi saepe qui hiatus malit, poterit similem adducere ex vl. 150, *Burm.*

72. *Babylonos*] *Babylones* pro *Babylonis*, et in Accusativo *Babylona* in vsu esse Poëtis docet Heinſ. ad Claud. IV. Conf. Honor. 652. vbi et nos quaedam adiiciemus. *Burm.*

73. *Cacumina regni*] *Cacumina regni* vocat imperatores, ut *culmina rerum* Albin. ad Liuiam 347. vbi vide; et ad Claud. I. in Rufin. 22. de morte Cari egimus in Ioue Fulgerat. cap. 9. *Burm.*

P 5

Imbellemque fugam referam, clausasque
pharetras

75 Parthorum, laxosque arcus, et spicula nulla.

Haec

74. *Imbellemque fugam Parthorum*] *Imbellem* fugam explico, quod non, ut solerent, in fuga sagittas retro mitterent, sed immemores artis pristinae fugerent effuse, et bona fide, non respicientes. Pari fere modo dixit Pacat. Paneg. cap. XXII. *imbelles arcus etiam fugientis Albani*. de voce *imbellis* vid. Broukh. ad Propert. IV. VI, 36. *Burm.*

75. *Laxosque arcus*] *Laxati* arcus apud Parthos indicium pacis. *Barth.*

Spicula nulla] Barthius *muta* e MS. quod impense arridet. quid, quaeso, est hoc? *referam spicula nulla*. cur non et arcus nullos, i. e. perditos, ut Vlitius explicat? Barthii seu lectionem, seu coniecturam libens amplector, quam docte illustravit Gronovius ad Statii Sylvas: (Diatr. cap. 41.) Sic enim ille: *muta spicula* sunt quiescentia, quae non per aërem sonanti arcu impulsæ stridorem edunt. Lucan. IX, 827. *Scythicae strideret arundinis aër*. Suaviter Eurip. τοξήρεις Ψαλμύς, dixit in Hercule. Fur. 1064. Homerus Iliad.

A. 94.

Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἄρ' ὑπερῷο βιοῖο.

Stridentis fibila reli Silius IX, 247. Dion. Perieg. de Parthis vl. 1046.

Αἰεὶ δ' ἡχέεσσαν ἀνὰ χροῖαν
δῆπος ἀκόντων

Η βελέων.

Johns. Vereor, ne acutum hoc nimis sit, et tamen *nulla* aliter explicarem, ac Vlitius: vel, ut omnia in vanum effuderint, et ideo forte legendum,

*Imbellemque fugam referam,
exhaustasque pharetras.*

*Parthorum, laxosque arcus et
spicula nulla.*

Ita *exhaustam pharetram* dixit Ouid. I. Met. 443. ut contra *plenas pharetras* Val. Fl. I, 708. vel *clausas* retineo, quas melius imbelli fugae convenire crederem: ut fugae studio obliti moris sui fuerint, id est, tela ex pharetra deprohere, et arcus tendere, et ideo *nulla spicula* emiserint. et hunc verum esse sensum puto. *clausas Pharetras* illustravimus ad Ouid. I. Amor. II, 21. in quo loco notandum, tria hic Parthorum segnitiae contraria dici: Cupidinem soluta Pharetra primum legisse spicula, tum lunauisse, siue tetendisse arcum, demum certas sagittas habuisse. quare nihil nouandum censeo. *Burm.*

Haec vobis nostrae libabunt carmina Musae,
Cum primum vultus sacros, bona numina
terrae,

Contigerit vidisse mihi. iam gaudia nota
Temporis impatiens sensus, spretorque
morarum,

80 Prae-

77. *Bona numina terrae*] *Iupiter, in coelis, Caesar regit omnia terris. Bona, propitia. Barth.*

78. *Nota*] Poterat probabilis videri ista scriptio, nisi vetus editio praefarendam suaderet aliam. Illa diserte habet, *vota*: ut mihi quidem dubium non sit *voto* a Nemesiano esse relictum. *Barth.* Illa gaudia *nota*, deberent explicari, quibus antea saepe frui solebat. sed *praesumere nota* an dici posset, nescio. cum *nota* praeteritum tempus respiciant, *praesumere* futurum. quare resumere intermissa, vel *nota* potius dixisset. accedo igitur Barthio, et *voto* praefero: *praesumere* est idem, quod *praecipere*, ut ita *praecepta gaudia sumere* Ouid. XI. Met. 310. quae ante mente formauerat tacita, ut ait III. Amor. VII. adde elegantem, licet in incesta cupidine, locum de Tereo, apud Ouid. VI. Met. vf. 467. et seq. qui *moras male fert*, et *vota* sua sub mandatis Procnès agit, et qui *praecon-*

trestat Philomelam. *Praesumere* vero elegans verbum. Virgil. XV. Aen. 18.

Arma parate, animis et spe praesumite bellum.

Quod imitatus Tacitus XI. An. 7. *quem illum tanta superbia esse, ut aeternitatem vitae spe praesumeret. spe* vero et *voto* idem est. denique Plinius III. Ep. I. *Hanc ego vitam voto et cogitatione praesumo.* et ut hic *voto praesumere*, quae credimus fore, *gaudia*; ita eleganter de longa spe, re non sequente, dixit Stat. I. Theb. I, 322.

— *spes anxia mentem Extrahit, et longo consumis gaudia voto.*

Burm.

79. *Temporis impatiens*] Id est mens moram ferre nequiens, et, ut in alia re Ouid. I. Art. 186. *Male ferens damna morae. et impatiens morae.* Sil. VIII, 4. vid. Cl. Drakenb. ad lib. V, 253. et X, 244. *Burm.*

80 Praesumit: videorque mihi iam cernere
fratrum

Augustos habitus, Romam, clarumque
senatum,

Et fidos ad bella duces, et milite multo
Agmina, quís fortes animat deuotio mentes.
Aurea purpureo longe radiantia velo

85 Signa micant, sinuatque truces leuis aura
dracones.

Tu modo, quae saltus placidos filuasque
pererras

Lato-

80. *Videorque mihi*] Non
aliter Horatius III. od. 4.

— *Et videor pios*

Errare per lucos.

Titiús. Vid. ad Petron. cap.
CXXV.

81. *Clarumque*] *Clarus* est
proprium senatus epitheton,
vt Horat. IV. Od. 6. *Claros pa-*
tres dixit, et accommodate ad
nostrum Claud. conf. Olybr.
19. *Claro cingatur Roma senatu.*
sed hoc obuium, ideoque li-
brariorum supini errores hinc
ablegandi, nec intempesti-
vis coniecturis indulgendum.
Burm.

82. *Multo*] Heinſius lege-
bat *fulta*. *Burm.*

83. *Animat*] Incendit, qua-
ſique inflammat, et viuentes
facit. *Barth.* Vid. ad Claud. III.
Rapt. 386.

animat deuotio mentes] Ni-
hil magis obuium his tempo-
ribus, quam ſe *deuotos* impe-

ratori vocare et domui Augu-
ſtae: ſed ſtriſte magis de mi-
litibus explicandum, qui ſe
sacramento imperatori *deuoue-*
bant, vt de Eumenis militibus
ait Iuſt. XIV, 4. et hinc *deuo-*
tio eſt ipſum ſacramentum, et
in codice paſſim *deuotio* et *de-*
voti milites. vid. lib. III. Cod.
tit. 27. *quando liceat ſine iudice*
ſe vindicare, ob publicam deuo-
tionem. plura ſunt obuia, quae
petes ex Iacob. Gothofr. com-
mentario ad L. VII. C. Theod.
de diuerſ. reſcr. Ita Eumen.
Paneg. pro Inſtaur. Schol. IV.
Deuotiſſimarum hiberna legio-
num dixit. *Burm.*

85. *Sinuant*] Hinc *undantes*
anguibus haſtas dixit Claudian.
II. in Ruſin. 177. vbi vid.
Comm. et in his poſterioris
aeui Poëtae luxuriare vehe-
menter ſolent. *Burm.*

86. *Placidos*] Et hic *placi-*
tos Heinſ. malebat. et contra
ferae

Latonae, Phoebe, magnum decus, eia age
fuetos

Sume habitus, arcumque manu: pictamque
pharetram

Suspende ex humeris: sicut aurea tela,
sagittae:

90 Candida puniceis aptentur crura cothurnis:
Sit

ferae filuae saepe dicuntur, et
agitare, *mouere* filuas dici ve-
natores saepe ad Gratium vi-
dimus. *Burm.*

87. *Latonae, Phoebe, m. d.]*
Verus noster liber inuersa
habet haec duo verba, *Phoebe*
Latonae. cur aliter voluerint
correctores, causam nondum
reddiderunt. *Barth.* Ego, si
transponenda essent verba,
malim, *Latonae magnum, Phoe-*
be, decus. *Burm.*

88. *Sume habitus]* Habitum
venatoris. *Tirius.*

90. *Cothurnis]* Merito. et
hos inter fuetos venatici ha-
bitus posuit noster, forte an
imitatus Maronem Aeneid. I.
vbi venatricis habitu *Ve-*
nus ait:

Virginibus Tyriis mos est gesta-
re pharetram,

Purpureoque alte furas vinci-
re cothurno.

Adnotante recte Seruio: *Co-*
thurni sunt calceamenta vena-
toris, crura quoque vincientia.
Ἐνδομίδας vocat Callimachus

et Nonnus. Festus *semplotia-*
soleas dimidiatas, quibus utun-
tur in venando, vocat. Vlit.

aptentur crura cothurnis]

Hypallage, pro cothurni
aptentur cruribus: nam crura
aptari non possunt, sed, vt
sunt, debent vinciri et mu-
niri cothurnis. ita recte Suet.
Tib. LXXIII. dixit. *Digito*
aptare annulum, et aptare vin-
cula collo. Ouid. X. Met. 381.
et opus, id est, *akas, puero* II.
Art. 65. et Nemes. Ecl. IV, 58.
Calamos aptare labris. diuerso
quodam sensu idem I. Amor.
XIV, 14. *Miles armiferas aptat*
ad arma manus. posset et locu-
tio haec sine Hypallage sumi
pro armantur, vt Ouid. dixit
aptare pinum armamenti XI.
Met. 456. vbi vide, quae de
hoc verbo diximus. hac autem
in re respondet verbum *apta-*
re Graecis *ἐνδένειν* et *κα-*
τάπτεσθαι, quibus non vtun-
tur de quoquam vestitu, quo
totum corpus induitur; sed
pars, vt de zona, pera, pelle
Leonina etc. docente Eustath.
ad Dionys. Perieg. 946. *Burm.*

Sit chlamys aurato multum subtemine lusa,
 Corrugesque sinus gemmatus baltheus arter
 Nexibus: implicitos cohibe diademate
 crines.

Tecum

91. *Chlamys*] Ita et Dido Aeneid. IV, 137. *Sidoniam chlamydem circumdata* venatum exiit. Et primo quoque Aen. VI, 320. Venerem venatricis habitu se obuiam ferentem Aeneae chlamyde indutam fuisse, illa arguunt: *nodoque sinus collecta fluentes*. Est autem chlamys vestimentum apertum, oblongum, et in angustum desinens: cuius superiores anguli fibula infrenantur, colloque circummittuntur. Chlamydis inferior pars fymatis instar ita dependebat, ut, si quis se ad agendum quicquam prompte accingeret, manu facile colligeretur, sinistra potissimum. militiae id maximum habebat usum, ut non modo non caudam illam pro impedimento traherent, sed etiam inuoluto chlamyde brachio ictus, scuti vice, exciperent. Livius lib. XXV, 16. de Ti. Graccho in Lucanis circumuento: *Inter haec dicta paludamento circum laeuum brachium intorto* (namne scuta quidem secum extulerant) *in hostes impetum fecit*. Itaque et venatorio modo colligenda chlamys. *Vlit.* Quod de chlamyde contorta dixi,

confirmat elegantissimus nequitiarum Arbiter cap. LXXX. *intorto circa brachium pallio composui ad praeliandum gradum*. *Vlit.* in Add. De hoc more chlamyde brachium involuendi vid. ad Petron. LXXIII. et LXXX.

subtemine lusa] Virgil. II. Georg. 464. *Illusasque auro vestes*. Titius. *Variegata, scutulata*. *Barth.* Vir illustris Spanhem. ad Call. Hymn. in Dianam II. *fusa* legit, et hunc habitum Dianae late explicat: et certe *fusa* melius *τῷ multum* conuenit. et mox *corruges sinus* dicit, *chlamys aurato subtemine* dictum, pro quae habet subtemen auratum, ut *lato venabula ferro*, et infinita talia. vide et Spanh. ad VI, 216. ubi Atalantae statuum exhibet hoc habitu. *Burm.*

92. *Corrugesque sinus*] *Sinus* saepe pro ipsis vestibus sumi vidimus ad Petron. cap. CXXII. hic tunica, siue chlamys intelligitur, certe vestis venatoria, cuius rugae zona constringi debent. vid. ad eundem cap. XL. *Burm.*

Tecum Naiades faciles, viridique iuuenta
95 Puben-

94. *Tecum Naiades faciles*] Epitheton est ex Marone Ecl. III.

Et quo (sed faciles Nymphae risere) sacello.

Titius. Et *faciles Hamadryades* Propertio II. XXV, 76. plenius dixit *facilem amor* Tibul. I. III, 75. et hoc quidem obvium: sed corruptus in hac voce Propertius hac occasione emendandus: ita legitur vulgo lib. III. XII, 30.

Nec quae sit facies, nec quae sint verba rogandi

Inuenias: caecum versat amator iter.

Quae certe ego non intelligo. Passeratius explicat, amatorem, cum videat mulierem Romanam in publico, lautissimo ornatu, et stipatam agmine comitum, et fucatam et personatam illam vix de facie nosse, nec ipsi rogantia verba, quibus eam sollicitet, suppetere, et ideo rectum iter non instituere. quae omnia ex verbis istis, ne fidiculis quidem extorqueri posse puto. Nihil de fuco, aut persona, quae prohiberet faciem cernere, sed de veste pretiosa, coma odorata, et agmine comitum loquitur, quae prohibent familiarius eam alloqui, et se insinuare illi: cum Sparta, ubi puella mixta iuuenibus ludis se exercebat, faciles daret aditus, qui hinc pote-

rant ingenium puellae, an facilis esset amatori, vel dura cognoscere. Interpretes tacent, nisi quod Gebhardus in Commeliniano legi, *nec quae sit facies*, doceat. Vnde posset legi,

Nec quae sint facies, nec quae dent verba roganti

Inuenias.

Id est fallant et destituant operam amatorum. vel quod malim,

Nec quae sit facies, nec quae sit acerba roganti.

Cum non videas mulieres Romanas, nisi cum procedant tanta cum pompa, nescias, quatenus sint faciles, quatenus roganti, id est noctem petenti, acerba et dura sit. et ideo caecum iter ad vota est amatoribus. Sic certe sensus mihi egregius inde existere videtur, qui in vulgatis nullus apparet. nam de facie non agitur, quam satis videre poterant amatores, sed quia nullus usus et familiaritas intercedebat, ingenium non poterant nescire. et quid sunt *verba rogandi*? an illa possunt idem notare, quod *verba rogantia, precantia*, et similia apud Nasonem? *Acerba* autem est, quae tentanti conuicia et amara dicta regerit, et negat. Horat. I. Sat. III, 85.

Quod nisi concedas, habere insuavis, acerbus.

Ita

95 Pubentes Dryades, Nymphaeque, vnde amni-
bus humor,

Adfint, et dociles decantet Oreadas Echo.

Duc age, Diua, tuum frondosa per auia
vatem:

Te se-

Ita acerbe loqui Suet. Caes. LXXV. et acerbitates verborum Cal. II. eadem vis vocis amarus, vt apud Ouid. II. Art. 151.

Esse procul lites, et amarae iurgia linguae.

Burm.

viridi iuuenta] Quae in flore sunt annorum, viridia dicuntur. Sic et χλωρά Graecis. Theocr. Cynisca Id. XIV, 70. εἰς γόνυ χλωρόν. Sic μέλα χλωρόν apud Homerum Iliad. A, τυρὸς χλωρὸς Aristoph. R. nis. πῦρ χλωρόν Aeschyl. Barth. Eadem et plura ad Rutil. I, 116.

96. Docilis Echo] Epitheti rationem, quo Echo insignitur, explicat nobis Maro IV. Georg. 49.

— aut vbi concava pulsu

Saxa sonant, vocisque offensa
resultat imago.

Titius.

decantat] Decantare est magna voce in publico cantare: vt ita decantare elegos cum magno eiulatu Horat. I. Od. 33. sic Aur. Vict. de viris Ill. 34. Appius Claudius epulandi decantandique ius tibicinibus in publico ademir. vbi illa verba in publico forte a Glossatore ad-

scripta fuere. desunt certe in Codice Bibliothecae Academiae. Lucan. V, 293.

Et non admissae dirimit suffragia plebis,

Decantatque tribus.

In quo loco est ὀξύμωρον. dirimere enim non potest comitia, nisi admissa plebe. sed ille ne admittit quidem eam ad suffragia, et creat pro arbitrio magistratus. Decantare vero tribus, est iactare nomina tribuum, quasi earum haberet rationem, cum tamen nomina earum non mittat in urnam: ita decantare augurium, est iactare publice, sed sine effectū, cui apponit disciplinam augurii tenere Cicero I. de Diuin. 47. Burm.

97. Duc age] Ex formula fere, quia sequimur addit. vid. ad Val. Flac. I, 343. Burm.

frondosa per auia] Nota, vocabulum auia nouo quodam modo hic vsurpari, quod aliqui ἐπιθετικῶς sumi conuenit. Titius. Loca a viis remota. Virg. lib. IX, 58.

Aditumque per auia quaerit. Barth. Vid. ad Grat. 343.

Te sequimur: tu pande domos et lustra
ferarum.

Huc igitur mecum, quisquis percussus
amore

100 Venandi, damnas lites, auidosque tumultus,
Ciuiles fugis strepitus, bellicque fragores,
Nec praedas auidus sectaris gurgite ponti.

Prin-

98. *Domos ferarum*] Lucret. lib. I.

Frundiferaeque domos auium. Gratius 235.

— *Iuxtaque domos quae sita ferarum.*

Barth. vbi vide.

99. *Huc*] Omnes Cod. *Hinc.* Iohnf. Markl. ad Stat. I. Silu. 461.

Huc igitur mecum, quisquis etc. Optime. sed *huc* iam Vlitius ediderat, et, *huc mecum veni*, exposuerat Iohnf. *Burm.*

100. *Auidos*] Recte *auidos*: omnis enim virbanus tumultus habendi causa vertitur. *Barth.* Recte coniecit Vlitius *rabidos*, vel *pavidos*. *Auidus* enim iterum occurrit versu fere proximo. Iohnf. Ego *pavidos* praeferebam; quod melius tumultibus conuenit, ut *praedis auidus* mox. eadem est vocum harum confusio apud Horat. I. Od. 28.

Exitio est auidis mare nausis. Vbi *pavidis* in Codice inuenit Crucquius, quod licet perpetuum sit nautarum epitheton,

hic locum non habet: et apud eundem Art. Poët. 172.

Dilator, spe longus, iners auidusque futuri.

Vbi *pavidus* restituit Cl. Bernleius non male, qui tamen hoc loco *auidus* probat ad I. Od. XXVIII, 18. vid. inf. vs. 271. similem diuersitatem. *trepidum tumultum* eodem sensu dixit Lucan. I, 297. et VII, 127. vbi alii Codices, *rapido confusa tumultu*: quia etiam *tumultus* dictus a timore multo, ut Cicerò et alii, hinc *pavidus* rectius, quam *auidus*, coacta et dura expositione, dici meretur. *auidam vitam* dixit Gratius 308. eo sensu, quo Barthius. *Burm.*

102. *Nec praedas auido*] *Auidus* Pythoe. Steyn. Aldin. nec mutandum erat. Quod autem Vlitius his verbis *piscationem* significari contra Barthium contendit, a loco alienissimum mihi videtur. aduerte modo seriem rerum. *Huc*, inquit Nemesianus, *mecum veni, quicunque lites, tumultus, ciuiles strepitus, bellicque fragores auer-*
Q faris,

Principio tibi cura canum non segnīs ab
anno

Incipiat primo, cum Ianus temporis auctor

105 Pan-

laris, nec *sectaris* piscationem. Quicquamne frigidius aut dici aut fingi potest? Per *praedam* intelligas rapinam; sed et latiori sensu etiam *merces exter- nas* includat. *avidum* autem vocat *pontum*, quia nauigan- tes, ipsos simul et praedas saepe inhiantibus demergit vndis. *Iohns.* *Avidum mare* multis ad d. Horatii locum I, 28. adstruxit Bentleius. sed ego hic *avidus* praefero; et licet de piscatore possit intel- ligi, vt ita *praemia parua sequi* dixit Ouid. Remed. 208. et Prop. IV, 2. dixit, *praedari pisces calamo*, et quae forte plura sunt: quia tamen, vt recte Iohnson animaduertit, inter lites, bella et tumultus haec ponantur, ego et de Pi- rata capi posse rectius puto, qui sectatur mari praedam; cum piscator potius *scrutari* dicatur, et ita hic tunc *scrutariis* praestaret legi. Stat. VIII, 720. *vixerat ille diu pauper scruta- tor aquarum.* et III. Silu. I, 84. *scrutatoresque profundi.* vid. Pricae. ad Apulei. Apol. p. 84. ita de venatore, qui praedam petit *scrutari* supra vl. 49. sed et illi proprie *sectari* dicuntur. vid. Clar. Drakenb. ad Sil. XIV, 262. ideoque *sectaris*, de

quocumque capias, retinen- dum. Sed Piratae, qui pro- prie inde *praedones* dicti, audi- di sectantur praedas. vid. Seru. ad Virg. VII. Aen. 361. et ita in iure l. I. §. 3. ad L. Rhod. et 3. §. 1. De Incend. et la- tronibus, qui terra praedas agunt; opponuntur. l. 9. ff. ex quib. caus. mai. et 118. de V. S. et passim. posset et de *mercatore* cum Barthio et Ti- tio, vel *nauta*, qui trans mare currit, intelligi, vt per *praed- as* intelligat lucra, quo iure, qua iniuria facta. vt ita *cupi- dos* dixit Manil. I, 294.

*Summa tenent eius miseris
notissima nautis,*

*Signa, per immensam cupidos
ducentia pontum.*

Vbi *cupidi* sunt auari, *audi*, qui lucra sequuntur, et mer- carurae causa nauigant. Vnde *avidas* arripuerint nouae edi- tionis architecti, nescio. *Burm.*

103. Anno primo] Hoc est, anni principio. *Barth.*

104. Ianus] Ideo Ianum Ro- mani primum in anno colunt, quia is primus, cuius inter Italicos Deos historia exsta- bat. *Barth.*

105 Pandit inocciduum bis senis mensibus
aeuum.

Elige tunc cursu facilem, facilemque recursum,
Seu Lacedaemonio natam, seu rure Molosso,
Non humili de gente canem. fit cruribus
altis,

Sit rigidis, multamque gerat sub pectore lato
110 Costarum sub fine, decenter prona carinam,
Quae sensim rursus sicca se colligat aluo,
Reni-

105. *Inocciduum aeuum*] *aeuum inocciduum* est perpetuo reuolutum orbe. *pandit* autem *Ianus*, quia Ianuarius primus est anni mensis. *Iohns.*

106. *Facilem*] Vid. supr. ad vl. 50. potest hic dictum esse, ut Britanni bello faciles dicuntur Tacito in Vit. Agric. XXV. pro promptis in bellum, et ita alibi loqui amat ille. sed videtur esse *bello* in datiuo positum: quare et hic *cursu* pro *cursui* esset capiendum: sed parum refert. vid. ad Grat. 207. *Burm.*

110. *Costarum*] Vbi vtrinque terminantur et desinunt costae. *Iohns.*

prona carinam] Ita *naueni* quoque pro ventre *αἰσχρολόγους* posuit Plautus Menaech. Act. II. Sc. 3. vl. 51. Et Iulia Augusti filia *nauium* vocabat vterum. *Vlir. in Add.* Adde Barth. ad Stat. XI. Theb. 512. quod vero Iulia dicere solet, se non nisi *plena naui tollere victores*, nihil huc facit. nec

nauem vocat vterum, sed ludit in comparatione illa, qua merces domini primum imponebatur naui; sicut illa onus ex marito primo suscipiebat, et dum demum vectoribus et alienis mercibus locum dabat. eodem modo ut Lucretius non corpus *nauem* vocat: sed ut naus vento et velis, ita corpus anima regi dicit: nec Plauti loco vllam obscaenitatem subesse ostendit Gronouius. Ego distinguerem, *costarum sub fine, decenter prona, carinam.* *Burm.*

III. *Sicca*] *Sicca* est macra, ut ita *sicca* corpora passim dicuntur, et *arida*; et mox 136. *macie tennes, succique inanes.* apud Plaut. Mil. III. I. 192. puellam, quam volebat Palaestrio *siccam succidam*: est ita succidam, ut tamen non diffunderet pinguedine, aut malum odorem spargeret. alio sensu siccum puellum dici vidimus ad Ouid. Epist. XV, 134. vid. et Goufal. ad Petron.

Renibus ampla fatis validis, diductaque
coxas,

Cuique nimis molles fluitent in cursibus
aures.

Huic parilem submitte marem, sic omnia
magnum,

115 Dum superant vires, dum laeto flore
iuuentus,

Corporis et venis primaevi sanguis abundat.

Namque

LXXXII. eleganter vere se colligat dicit, id est, sensim contrahatur et gracilior fiat. ita Calpurn. Decl. II. *Illic effusiorum; illic collectiora corpora nascuntur.* vid. ad Quintil. Decl. II, 11. *Burm.*

112. *Renibus*] Et hinc renes libidinis sedes, quam alii lumbis attribuunt. Auson. Ep. XIII. *utere rene tuo.* *Burm.*

113. *Nimis molles*] Pro valde. nihil tritius apud optimos Auctores. *Iohs.* Verum est, *nimis* pro valde saepe sumi, praesertim huius aevi scriptoribus: nescio tamen, an non lateat epitheton, quod cursibus accommodavit Poëta: forte *citis m. f. in cursibus aures.* ut *citi discursus* initio operis. *Burm.*

114. *Submitte marem*] Admitte, iunge. *Iohs.* vid. ad Grat. 165.

omnia] Graecanicum. πάντα καλός, πάντα ομοίος. Virgil. IV, 558.

Omnia Mercurio similis;

libro IX, 651.

Omnia longaevo similis. Barth. *Sunt omnia magna Scalliger.*

115. *Dum superant vires*] Superfunt, suppetunt. sic vtitur verbo Maro II. Georg. 331.

— *Superat tener omnibus humor.*

iuuentus] Heinsius *iuventas.* iuventutis nimirum Dea, pro iuventute posita. *Iohs.* Vid. Heinf. ad Quid. IV. Met. 17. et ita edidit Pithoeus.

116. *Corporis*] Post hanc vocem locanda distinctio. In editione veteri *abundans* legitur, quod nobis non displicet. Barth. et ita Aldus.

primaevi] Adolescentis. *Primaevi* sunt, qui in primo aëvo et flore annorum. Virg. lib. X, 345.

Hic Curibus fident primaevi corpore Lausus.

Auctor Phoenicis.

Ast ubi primaeva cepit flores luventa.

Pedo

Namque graues morbi subeunt, segnisque
senectus:

Inuvalidamque dabunt non firmo corpore
prolem,

Sed

Pedo in Maecen. obit. 3.

*Mene, inquit, iuuenis primaevi,
Iupiter, ante*

*Augustam Bruti non cecidi-
disse fidem.*

Et *primum aeuum* Iuuentas
ipsa. Val. Flac. VII. Arg. 338.

*Occidis! heu primo potes hoc
durare sub aeuo.*

Barth. Eadem videbis ad Ru-
til. I, 172.

abundat] Heinſ. malebat
inundat. Scal. et *vernus pri-
maevi* ſ. *abundat*: eſt vero
imitatio Virgilio ex lib. II.
Aeneid. 638.

— *Vos o, quibus integer aevi
Sanguis, ait, ſolidaeque ſuo
ſtant robore vires.*

Val. Flacc. I, 336.

— *O ſi mihi ſanguis
Quantus erat etc.*

Vid. ad eundem lib. IV, 192.
dictum vèro eſt *abundat venis*,
pro in venis, vt ſaepe. *Burm.*

117. *Subeunt*] A Marone
habet Georg. III, 67. *ſubeunt
morbi triſtiſque ſenectus*. Vnde
et illa poſtea, quae ſequun-
tur. *Segnem* Noſter dixit ſene-
ctutem, ex alio eiſdem libri
loco, vſ. 95.

*Hunc quoque, ubi aut morbo
gravis, aut iam ſegnior annis
Deficit, abde domo, nec turpi
ignoſce ſenectae.*

Vbi *perperam ſenectae non
turpi* ignoſcendum ariolantur
interpretes: *perperam, et tur-
pi*, eodem ſenſu legunt; in-
ducti, ni fallor, eo, quod *do-
mo, in domo* interpretatur Ser-
uius. Quod non aliter acci-
piendum, quam mox apud
Nemeſianum, vſ. 141. *Abda-
turue domo*. Vlit. Clam obre-
punt canibus. *Iohnſ.* Vid. ad
Grat. 311.

118. *Dabunt*] Generabunt.
Barth. Quinam, quaefo; da-
bunt? an morbi? eo quidem
ſenſu *dabunt* idem erit, quod
reddent, efficiunt? languet au-
tem illud *inuvalidum non firmo
robore. inuvalidus* enim ille eſt,
cui non *firmum* eſt *robur*. an
canes? ita quidem puto. *Da-
bunt* vèro eſt *creabunt*. Ita Ca-
tullus, in nuptias Iuliae et
Manlii. *ludite, vt lubet, et bre-
vi Liberos date*. Virg. Aen. I,
274. *partu dabit Ilia prolem*.
Inuvalidum autem mendae ſu-
ſpectum habeo pro *inuvalidi*.
Iohnſ. *Dabunt* certe canes,
licet *ſenectus* praecedat, quod
hic per ſenes explicandum,
ſic ſaepe praecedit nomen
collectiuum, et deinde plura-
lis ſequitur, etiam mutato ge-
nere: vt Ouidius I. Met. 162.
propago cum praeeſſiſſet, ſe-
quitur

Q 3

Sed diuersa magis foeturae conuenit aetas.
 120 Tu, bis vicensis plenis iam mensibus, acrem
 In Venerem permitte marem: fit femina,

binos
 Quae tulerit soles. haec optima cura
 iugandis.

Sed non Spartanos tantum, tantumue
 Molossos

Pascendum catulos: diuisa Britannia mittit
 125 Veloces, nostrique orbis venatibus aptos.
 Nec tibi Pannoniae temnatur stirpis origo,
 Nec quorum proles de sanguine manat
 Ibero.

Quin etiam siccae Libyes in finibus acres
 Gignun-

quitur, *scires e sanguine natos.*
 vbi vid. not. Val. Flacc. I, 154.
proles, deinde *miseros cerno.*
 ita saepe Gratius et alii. potest
 tamen ferri *inualidique*, licet
 non necesse. v. ad Grat. 509.
Dare vero recte exponunt.
 Ouid. Ep. VI, 122.

*Pignora Lucina bina fauente
 dedi.*

Claud. Gigant. 56. *dederitque
 alios interrita partus: Ergo
 quod dederit natos* etc. vid.
 Barth. ad VI. Conf. Hon. 136.
Burm.

120. *Bis vicensis mensibus]*
 Sub finem anni tertii. *Iohns.*
 Immo initio anni quarti, post
 quartum anni quarti menslem,
 nisi me calculus fallit. *Burm.*
plenum] Maturum. Virg. VII,
 53. *plenis nubilis annis.* Barth.

122. *Quae tulerit soles]* An-
 nos. *Titius.* Vid. ad Petron.
 cap. XLII.

124. *Diuisa Britannia mittit]*
 Longe dissita a nostro orbe.
Titius. Nota allusio Maronis
 Ecl. I, 67.

— *Toto diuisos orbe Bri-
 tannos.*

Barth.

125. *Nostri orbis]* Italiae:
 ibi enim, relicta Africa, com-
 moratus est Nemesianus. *Iohns.*

128. *Siccae Libyes]* Amm.
 lib. XXII. cap. vlt. *Aridiorem*
 etiam *Libyam* vocat Regni Cy-
 renaici portionem, quae pro-
 prie *Libya* ab aliis dicitur.
 vid. ibi notas virorum docto-
 rum. *Burm.*

Gignuntur catuli, quorum non spreueris
vsum.

130 Mox quum se bina formauit lampade
Phoebe,

Ex quo passa marem genitalia viscera
turgent,

Fecundos aperit partus matura grauedo
Con-

129. Catuli] Ita namque
et catulos, Britannos de gene-
rosissimis bellatoribus dixit
Gratius. *Vlit.* vid. ad Grat. 178.

130. Formauit] Malebat
renouauit Heinl. et ita saepe
Poetae, vt noster inf. 186. *re-
parauerit ortus*, sed *formare se*
est plenam formam sumere,
cum bis fuerit plenilunium:
vt *pleno robore ortus formare*
infr. vi. 287. de equo languen-
te et redeunte ad vires prio-
res. ita apud Ouid. I. Met. 363.

*Ouinam possim populos repa-
rare paternis*

*Artibus, atque animas forma-
tae infundere terrae!*

Vbi in primo versu multi co-
dices etiam *populos formare*,
sed quia sequitur *formata ter-
ra*, quod idem est quod *reno-
uata, reparata*, nihil mutan-
dum docui. Ita saepe luna di-
citur coire in orbem iunctis
cornibus, et orbem efficere,
implere etc. vid. Ouid. II.
Met. 344. VII, 530. et alibi.
Burm.

131. *Passa marem*] Virgil.
Georg. III, 6c.

*Aetas Lucinam iustosque parti-
Hymenaeos.*

Barth. Vid. ad Grat. 281.

132. *Fecundos aperit par-
tus*] In Veteri Codice est,
*Fecundo se aperit partu ma-
tura grauedo.*

Nemini dubium esse debet,
Nemesianum reliquisse

*Fecundo se aperit partu ma-
tura grauedo.*

Quod longe elegantissimum
est, ductum a floribus, qui
edituri rosam aperiunt folia.
Horatius carmine Seculari.

*Rite maturos aperire partus
Lenis Ilythia, tuere matres.*

Barth. *Matura grauedo* est Ovi-
dio *maturum pondus* IX. Met.
683. quod satis illustrari ad
Phaedr. I, 18. vbi hic locus
adscribi potest. *Grauedo* ex
more huius aeni pro *Graui-
disate*. v. Daum. Epist. ad Rei-
nes. Ep. 60. *Grauitatem* dixit
Ouid. IX. Met. 287. *Tendebat
vterum grauitas mihi*. in Bar-
thii emendatione debet ali-
quid diuersi esse a codicia
scriptura, ita vt errarint ope-
rae, vel in lectione codicis,

Q. 4

vel

Continuo, largaque vides strepere omnia
prole:

Sed, quamuis auidus, primos contemnere
partus

135 Maltueris, mox non omnes nutrire minores.
Nam tibi si placitum populosos pascere
fetus,

Iam macie tenues, succique videbis inanes,
Pugnantesque diu, quisnam prior vbera
lambat,

Distrahere inualido lassatam viscere matrem.

140 Sin vero haec cura est, melior ne forte
necetur,

Abda-

vel in emendatione. nam plane eadem est codicis lectio, et eius emendatio. forte in codice fuerit *natura*, quod in *matura* mutauit. ex Horatii vero loco posset quis fingere scripsisse

Maturos aperit partus fecunda grauedo.

Burm.

134. Sed] Veterem lectionem restitui. Solus Vlitius edidit *ut*. Iohns. Forte *at* voluerit, et operae aberrauerint. nam *sed* est vetus lectio, quam in editione Iohns. videbis et in aliis. *Burm.*

primos contemnere] Hac etiam hodie venatoribus nostris strenue obseruatur. Quamquam ego contrarium expertus norim, optimos etiam canes primam fortunam nobis dedisse, et

laborum patientissimos. *Barth.* Qui ad Grat. 303. *contemnere foetus* citat, *ut* et hic in notis Vlitius; sed mox sequitur. *Burm.*

139. *Lassato viscere*] Vbera nunc *Viscus* appellat. *Titius.* *Viscera* in singulari numero vulgo vitiligent Grammatistae. Sed *viscus apricum* dixit Lucilius, citante Carisio lib. I. Priscianus lib. VI. p. 221. *Quidii versum* adducit VI, 291.

E quibus una trahens haerentia viscere tela.

Claudianus Hystrice 38.

— *Intendunt laurinos viscere nervos.*

Barth. Vid. et ad Claud. d. I.

140. *Melior*] *Melior* hic optimus sonat. Virg. Georg. I, 286.

— *Nona fugae melior, contraria furtis.*

Sic

Abdaturae domo, caulofque probare voluntas,

Quis nondum gressus stabiles, neque lumina passa

Luci-

fic *melius* pro bene posuit Sammon. Serenus cap. 29.

Quodque satis melius verbis dicemus Horat. I.

Barth. Vid. ad Grat. Cyneg. 452.

141. *Abdaturae domo*] Amoveatur, excludatur. Sic Tibull. lib. II. Eleg. I.

Et procul arduas hinc, precor, abde faces.

Johns. Vid. Vlit. supra ad vf. 117. assentior facile viris doctis, et ablativum esse domo puto, sed tamen abdere cum dativum construi, et pro in locum aliquem dare, docui ad Vellei. Paterc. II, 91. etiam dici posse. ita mox 155. *portare cubili*. vbi recte Titius illud adfert, *it clamor coelo*, ex Virg. V. Aen. 451. pro in coelum. inf. vf. 202. *venit venis*. Horat. Od. I, 24. *compellere gregi*, pro in gregem: item Virgil. I. Aen. 289. *coelo accipies*, vbi Serv. *in coelum*. Ouid. V. Fast. 655. *Thybrī iactatur imago*; et similia passim obvia. *Burm.*

probare] Huius verbi vis est exigere, experiri, et experimento capto cognoscere et iudicare probos, et approbare.

vt ita huius verbi usum contra Scioppium adseruit magnus olim praeceptor meus, Graevius ad Cicer. III. Verr. 30. et ad Isidori Glossar. in *delectus*. et ita Suet. Caes. XLV. dicit, *Caesarem non a moribus, neque a fortuna, sed a viribus probasse militem*: id est non anxie in delectu in mores et opes inquisivisse, contentum legisse fortes. et ita in August. 35. *lecti et probati senatores*. Gell. XII, 8. *Virginem, quam probaverat elegeratque exploratissimo iudicii tempore*. Calpur. Ecl. VI, 8.

Tu quoque laudatum posses Alcona probare.

vbi est re ipsa experiri, qualis sit. *Burm.*

142. *Passa*] Aperta: a *pando*. Quando catalis panduntur oculi. Barth. Heinſius probabat *panſa*, quia ita saepe reperitur in veteribus codicibus, vel a superscripta lineola. vid. Heinſ. ad Prudent. Cathem. Hym. XII. vf. 170. et Gifan. Ind. Lucret. in *dispansus*. sed purioris aevi scriptoribus vix usitatum puto. vid. Heinſ. ad Ouid. III. Am. II, 45. *Burm.*

Luciferum videre iubar, quae prodidit vsus
Percipe, et intrepidus spectatis adnue dictis.

145 Pondere nam catuli poteris perpendere
vires,

Corporibusque leues grauibz praenoscere
curfu.

Quin

143. *Luciferum iubar*] *Iubar*
pro Lucifero proprie vsurpari
notat Seru. IV. Aen. Illud
vsurpatum paucis, hoc nomen
masculino genere. Vetus Epi-
gramma.

*Quaeque meat cursum aureus
astra iubar.*

Seuerus in Aethna 332.

*Purpureoque rubens surgat
iubar aureus astro.*

Barth. Ita quidam codices hoc
verbum adiectiuo modo exhi-
bent apud Virgil. III. Georg.
324.

Lucifero primo cum fidere.

Iubar vero varie sumitur. pro
sereno sole vidimus ad Val.
Flac. V, 309. vid. Seru. ad
Virg. IV. Aeneid. 130. et Pier.
Sed Poetae confundunt, et
aurorae, diei, soli, Lucifero etc.
tribuunt. ita Ouid. V. Fast. 547.

*Quid solito citius liquido Iu-
bar aequore tollit*

*Candida Lucifero prae-
ueniente dies?*

Vbi a Lucifero distinguitur.
Lunae tribuit Petron. cap.
LXXXIX. de genere masculi-
no eadem fere notat Barth.
Adu. 3. et ad Stat. I. Theb. 343.
Burm.

144. *Spectatis*] Vsu compro-
batis. *Barth.* Id est praeceptis,
quae tibi vt vsu edoctus ma-
gister do. *dicta* enim ita sumi
docui ad Ouid. Trist. III. III,
61. idem IV. Fast. 664.

Edidit a dextro talia dicta toro.
Burm.

146. *Grauibz*] A grauitate
corporum futuri cursus cele-
ritatem praenoscere potes.
Barth. Ordo hic et sensus
est: ex grauibz corporibus
agnosces leues cursus, aut vt
Barthius construit. *Vlit.* Et
catulos *curfu leues* futuros ex
grauitate corporum *poteris*
praenoscere, quamuis non-
dum experiendi detur copia.
Vetustiss. Edit. *curfu*. *Vlitius*
curfus praeposit, alteram au-
tem lectionem pro corrupta
habet. rationem saltem adiun-
ctam oportuit. *Iohns.* Parum
interesset saepe, an *legas leues*
curfus, an *leues curfu* docui ad
Phaedr. I, 12. Mart. IV, 19.

*Sive leuem curfu vincere quat-
ris Atham.*

Hic tamen *leues curfu* malim
cum *Iohnsoniq.* poteris illos,
qui sunt corporibus graues,
praenoscere leues curfu, scili-
cet

Quin et flammato ducatur linea longe
Circuitu, signetque habilem vapor igneus
orbem,

Impu-

cet futuros. Haec enim vis
τῇ *praenoscere*. Ouid. I. Fast.

159. *Promissumque sibi voluit praenoscere coelum.*

Burm.

praenoscere] Praegrauibus
corporibus noscere leues cū-
sus. Elegantissime hoc extulit.
Barth. Quem et vide XV.
Adu. 8.

147. *Quin*] Expressit etiam
haec Demetrius Constantino-
politanus. Εἰ ἐπιδυμῆς καλὰς
κύναις κτᾶσθαι, ὅπως αὐτὰς
δοκιμάζῃ· σεφανοειδῇ κύκλον
ποιήσας ἀπὸ χόρτου, ὅσον περι-
γραφήν τροχῷ αἰμάξης, δὲς
τὰ σκυλακία εἰς μέσον τῆ
κύκλου· τὴν δὲ κύνα ἔχε ἰδίαν·
ἔφαπτε δὲ τὸν χόρτον. ὑφα-
πτομένῳ ἀπόλυε τὴν κύνα· καὶ
ἴδης ὅτε εἰσέρχεται ἀνὰ μέσον
τῆ πυρὸς μὴ φοβημένη, ἀλλὰ
φίλτρῳ κατεχομένη τῶν ἰδίων
τέκνων ἐπιλέγεται δὲ φυσικῶ
τινὶ πόθῳ καὶ διακρίσει τὰ
βελτίονα καὶ ἐξάγει. Ita haec
legenda cenfeo, quae an male
citauerit Barthius, (XV. Adu. 8.)
aut vtrum ab alio perperam
descripta habuerit, nondum
comperi. Nec etiam satis cer-
te scio, editusne hic liber De-
metrii, an MS. penes illum

fuerit. *Vlit.* Porro autem du-
catur linea circularis, satis pa-
tens, flammis accensa. *Iohns.*
Ille Demetrius, a Barthio iacta-
tus, videtur idem esse, quem
edidit Rigaltius inter rei acci-
pitrariae scriptores. haec certe
ibi leguntur paucis mutatis
pag. 261. et agnoscit Vlitius
in Add. ad vlt. supr. 113. *Burm.*

148. *Signetque*] Pith. edidit,
signet habilem, quem secutus
Barthius. Scaliger iam *signetque*
emendauerat. *Burm.*

vapor igneus] Ignis ipse.
Sic Maro *vaporem* pro igne
posuit lib. V, 682.

— *Lentusque carinas*

Est vapor.

Lucretius lib. V, 340.

*Sed periisse hominum torrenti
secla vaporis.*

Barth. Vid. Cerdam ad Virg.
d. l. et Barth. Adu. XXXVII, 6.
et ad Ouid. II. Met. 811. ad-
notata. *Burm.*

habilem] aptum instituto
operi dicit orbem. Vt Maro
de vitibus Georg. II, 92.

Pinguibus hae terrae habiles.
Quomodo Columella lib. III.
cap. 2. *habilem arbori et iugo*
dixit. *Barth.* Vid. ad Ouid. II.
Met. 531.

Impune in medio possis consistere circo:

150. Huc omnes catuli, huc indiscreta feratur
Turba, dabit mater partus examine honestos,

Iudicio natos seruans, trepidoque periculo.
Nam postquam conclusa videt sua germina
flammis,

Continuo saltu transcendens feruida zonae
155 Vin-

149. *Possis*] Eleganter ad
ut omissum subintelligendum
est. *Barth.* Heinſ. malebat, ut
medio.

150. *Catuli*] Elifio neglecta
vocalis. *Barth.* Vid. supr.
vl. 71.

151. *Honesti*] Generosi.
Barth. *Honestus* est hic, non
humili de gente, ut supr. 108.
vid. ad Petron. LV. *ita spadiceis honesti* Virg. III. Georg. 82.
Scaliger malebat, *examen honesti*, exitio natos seruans. Heinſius, *partus examini honestos*. an, *dabit matris partus examen honestos*. i. e. matris examen, seruans natos, dabit, id est, ostendet tibi honestos catulos, quos eximios iudicio suo probabit: *examen* et *iudicium* hic idem fere notat. *seruans natos* vero debet coniungi tñ *examen*. *Burm.*

trepido] *Trepidus* hic non est, timens, sed qui timetur: ut *nescius*, tam qui nescit, quam qui nescitur: *notus*, qui nescit, et qui nescitur, Phaedrus Fab. XI.

Virtutis expertis, verbis iactans gloriam,

Ignotos fallit, notis est derisui.
Vlit. Ita *trepidus metus* Ouid. III. Trist. I. *seruare vero periculis*, pro a periculis dixit Vell. Patere. II, 83. vbi vide notas, et ad cap. 28. hic vero est duplex constructio: iudicio, id est per iudicium seruans, et a periculo, vel potest vtrumque capi, per iudicium suum et periculum, quod ipsa mater subit, seruans natos. forte quis mallet etiam, *trepidansque periculo*, ut matris sollicitudo indicetur. *Burm.*

153. *Sua germina*] Potuisset dicere *pignora*. quod erat vſtatius. *Titius.*

154. *Transcendens*] Hic pro transiliens ponitur. ut infr. 308. *lini transcendere septa.*

feruida zonae vincla] Eleganter circulum seu zonam flammae dicit, quae in orbem colligata quasi compescit intus canes. Sic *zonae* in coelo circuli dicuntur. *Barth.*

155 Vincla, rapit rictu primum, portatque cubili;
Mox alium, mox deinde alium. sic conscia
mater

Segregat egregiam sobolem virtutis amore.
Hos igitur genetrice simul, iam vere fereno,
Molli pascere sero. passim nam lactis aburidans

160 Tempus adest, albens plenis et ouilia
mulctris.

Inter-

155. *Portatque cubili*] Ad cubile: sic Virg. Aen. V, 451. *it clamor coelo*. Aen. I, 181. *omnem Prospectum late pelago perit*. Titius.

158. *Genetrice simul*] More Graecorum; sic illi vsurpant suum ἀμα: neque aliter Tacitus IV. Ann. 55. *Laodicœni simul Magnetibus*. Sic deest σύν apud Thucydidem ibi, καὶ ἡ ἑτέραν αὐτῶν ἀνδράσιν ἐάλα. pro σύν αὐτῶν. atque hoc sunt imitati Latini, vt hic Nemefianus, et Virg. IX, 815.

Tum demum praeceps saltem sese omnibus armis In fluium dedit.

hoc est cum omnibus armis, vt exposuit Seruius. Titius. Vid. ad Val. Flac. I, 408. et IV, 88. scabiem hanc, quae pro elegantia vulgo habetur, non nisi mortuo Cicerone infecisse Linguam Latinam censet Cl. Bentleius ad Cicer. III. Tusc. Disp. 18. ex Virgilio tamen loca adducit Heinl. ad Ouid. I. Fast. 177. alia loca augei aevi reperies in citatis

doctorum virorum notis. vid. et ad Stat. V. Silu. I, 213. Gronouium. Burn.

159. *Molli pascere sero*] *Pasce sero. passim*. Ita distinguendum. Ineptre vulgo: *pasce sero. passim*. Nam lactis abundans etc. Quid sero pascendum catulos dicat noster, re et verbo imitatur Maronem Georg. III, 405. *Spartiae carulos acremque Molossum Pasce sero pingui*. Seruius: *sero*] *Aqua lactis, quae pingues efficit canes*. Vlit. Heinsius distinguebat, *pasce sero: passim nam lactis abundans Tempus adest*. vt ita Ouid. XIV. Met. 274.

Mellaque vimque meri, et cum lacte coagula passo: sed ibi caseus intelligendus, quem canibus dari nescio. et in multis ibi deest copula et, vt posset construi *cum lacte passo* (a pati) *coagula*. vt *vnas passas* dicit Plin. XIV, 1. a patientia nomen acinis datur passis: vid. et Seru. ad Virg. Georg. II, 93. si distinctio Vlitii placet, *passim* ita explicamus, nusquam

Interdumque cibo Cererem cum lacte
ministra,

Fortibus ut fucis teneras complere medullas
Possit, et validas iam tunc promittere vires.
Sed postquam Phoebus candentem feruidus
axem

165 Contigerit, tardasque vias, cancrique morantis

Sidus init, tunc consuetam minuisse faginam
Pro-

nusquam deficere lac vere, sed ubique reperiri, non tantum in ouilibus, sed in pratis et montibus, ubi pascuntur. sed nescio, an non *pascere passim* rectius dicatur, ut Barth. explicat, id est, quocumque in loco sit: ubique, ut vidimus ad Phaedr. V, 1. ratio additur, quia hac tempestate anni nusquam deest lac. *passim tempus adest* non videtur eleganter dici, sed non contentam acrius. *Burm.*

161. *Cibo. Cererem cum lacte*] Heinsius *cibos* legebat, ut *Ceres cum lacte* per adpositionem sit positum. Et certe intricata aliter constructio. forte latet hic epitheton *res Cere- ris*, quā far suū fursureum panem designavit; de quo nos ad Phaedr. IV, 17. nisi ille demum canibus adultis datus sit. nam vs. 166. per faginam, farreos panes Vlitius intelligit, certe mox reddi *tenuis cibatus* vult. ita ut hic non quidem panis fursureus, sed

tamen fortior cibus indicetur, lacte mollitus. constructio autem erit, *ministra Cererem cum lacte cibo*. da panem lacte molitum, in cibum, ut ministrare vitis Grat. 314. ubi vide. *Burm.*

163. *Promittere*] *Promittere* est prae se ferre. Iuven. Sat. II, 12. *promittunt atrocem animum*, ubi Schol. ineditus ostendunt explicat. vid. ad Grat. 21. *Burm.*

165. *Cancrique morantis*] Non quia tum longissimus dies est, sed quia incrementa dierum tarde consummantur, et deminuuntur, ut vix percipi possit, et quasi sistatur hic sol. *Vlit.*

166. *Saginam*] *Sagina* non hic simplicem cibum, aut *tenuem cibatum* denotat, cui opponitur: sed fortem maxime et robustam alimoniam; quam *fortem escam* vocat infra: *fortemque dari de frugibus escam*. *Vlit.* *Sagina* hic pro simplici cibo; de canibus venaticis loqui-

Profuerit, tenuesque magis retinere cibatus:
 Ne grauis articulos deprauet pondere moles.
 Nam quum membrorum nexus nodosque
 relaxant,

170 Infirmosque pedes, et crura natantia ponunt;
 Tunc

loquitur, qui non faginantur. *Iohns.* Vario sensu *fagina* sumitur sine dubio. et pro cibo, quo faginantur, et etiam pro ipsa corporis mole, quae augetur *fagina*. vt Iustinus bis XXI. et XXVII, §. et hinc variae doctorum explicationes, quid apud Plautum Mostel. I, 1. fit *caedere faginam*. quod Salmasius capit pro cibum caedere et comedere. Et ex eo Tollius apud Aufon. Ephemerid. vi. 9. corrigit, *multa quod potas, nimiaque caedis Mole faginam*. cum vulgo *tendis faginam* recte sit editum, id est molem corporis auges te faginando. *tendis* pro extendis, distendis, vt apud Ouid. X. Met. 506. *tendit onus matrem*. id est eam facit plenior et tumentem ventre. vide, quae ibi diximus. apud Plautum vero *faginam caedere* taperem pro faginatum animal caedere. pro nimio cibo dixit Iust. XXXIV, 2. *sensu hominis nimia fagina careret*. et ita Amm. Marcell. XXII, 12. *in dies paene singulos milites carnis distensione fagina victivantes incultius*. et cap. 15. *ut gradibus vulneraris cruor egestus*,

fagina distentum faciat leuem. hic quia *consueta* additur, hoc sensu capienda vox est, pro consuetum faginandi modum minuere. Salmasius d. l. loco (ad Solin. p. 798.) memoriae vitio *consuetam retinere faginam* citat. *Burm.*

168. *Ne grauis*] Edit. Steyn. hunc versum sic exhibet.

Ne grauis articulos deprauet pondere molles.

Quod cur in contextum illico non admittatur, nullus video. en sententiam. ne grauis (nempe cibatus, vel fagina; vtrumque enim praecesserat) suo pondere luxatos vel distortos reddat molles catulorum articulos. Xenophon. αἱ βαρεῖαι πλησμοναὶ τῶν σκυλακίων διασρέφουσι σκέλη. *Iohns.* *Moles* satis Aufonii locus vindicat, et *moles* passim de corpore magno occurrit; vel *moles* de fagina ipsa, quae ingeritur, πλησμοναὶ Xenophonti. *Burm.*

170. *Crura natantia ponunt*] Incerta prae infirmitate, vacillantia. Pithoeus male edidit, *nutantia*. contra Aldin. et Steyn. Editiones, et ipsas leges metricas, *Iohns.* Nihil facilius

Tunc etiam niueis armantur dentibus ora.
Sed neque conclusos teneas, neque vincula
collo

Impatiens circumdederis, noceasque futuris
Curfi-

cilius permutatione literarum
u et a. nec ideo Poëtam dam-
nare metricae ignorantiae
fas puto. ita dissident viri
docti ad Cicer. I. de Nat. Deor.
43. vbi *Democritus nutare*, vel
nutare, videtur in *natura Deo-*
rum. et apud Stat. X. Thieb.
293. admodum haeret Bar-
thius, cum legeret, *sanguineis*
nutant tentoria riuus. vbi recte
Heinsius restituit, *sanguineis-*
que natant tentoria riuus. vt
passim *nutare* loca madida di-
cuntur, et quae laxae et late
conspiciuntur quasi fluere;
nec constringi aut cohiberi.
vid. ad Calp. II. Ecl. 77. *Crura*
nutantia vero sunt titubantia,
vacillantia. vt *mens natat* Ma-
nil. IV, 257. vbi vid. Scaliger.
et vbi editor in vsum Delphi-
ni imperite exhibet *mens nutat*.
membra natant Stat. IV. Ach.
839. vbi vid. Barth. et ad I.
Achill. 161. Scaliger legebat,
infirmique pedes, nutantia crura
reponunt, forte quia legerat
apud Virg. III. Georg. 76. *mol-*
lia crura reponit. vid. et ad
Calpurn. Ecl. VI, 44. *Burm*.

171. *Armantur*] Arma ca-
num dicuntur dentes, vt et
aliarum ferarum. Vnde *exar-*
matae, quibus dentes excussi.
Vlir. vid. ad Val. Flac. V, 597.

niueis dentibus] Vt Virgilius
albis dentibus. qualia epitheta
quidam carpserunt. Quinti-
lianus lib. VIII. cap. 6. Poëtis
permittit, non oratoribus, quia
nihil efficiunt, nec sine illis
minus dicitur. Ego vero non
semper otiosa esse credo, sed
albos illos dici, quando ad
morsum stricti et parati sunt.
non tecti cute vel labris, vt
quietis canibus esse solent,
sed irritatis albi illi dentes
errorem iniiciunt, et hinc in
exuviis, quibus Heroës arma-
bantur, Maro eos, vt terribi-
liorem speciem darent, ponit.
vt lib. VII. Aen. 667.

Tegumen torquens immane
Leonis,

Terribili impexum facta cum
dentibus albis

Indutus capiti.

et lib. XI, 680.

— *caput ingens oris hiatus,*
Et malae texere lupi cum den-
ribus albis.

Omnia illic ad terrorem com-
posita. ita Nicand. Alexiph.
223.

— *λοξαῖς δὲ κόραις ταυρά-*
δεα λεύσσαν,

Θῆγαι λευκὸν ὀδόντα.

Sed haec nos latius abduce-
rent a Poëta nostro. *Burm*.

Curfibus imprudens. Catulis nam faepe
remotis

175 Aut vexare trabes, laceras aut pandere valuas
Mens erit, et teneros torquent conatibus
artus;

Obtunduntue novos adroso robore dentes,
Aut teneros duris impingunt postibus
vngues.

Mox quum iam validis insistere cruribus
aetas

180 Passa,

174. *Catulis*] Proprio signifi-
catu: de teneris enim, non
de adultis loquitur. Illi quip-
pe omnia inconsulte agunt,
et nihil non appetunt: *aut*
vexare trabes laceras, (ita di-
stingue) nec festucas metue-
re; *aut pandere valuas*, qui-
bus capite saepe intercludun-
tur. *Vlit.* Parum refert, an
laceras trabes, an *valuas* iun-
gas. sunt vero, quae rimosae
sunt et hiantes, vt ita *lacerae*
naues passim, et *lacerae tabu-
lae* Ouid. II. Met. 428. *Burm.*

175. *Pandere*] Heinf. ad
Ouid. III. Met. 89. *mandere*
rescribat. et certe ita *man-
dere humum* Grat. 239. *pandere*
verq, si retinendum, expli-
candum est, si rimae sint, eas
rodendo maiores facere, vt
pareant foramina magna, per
quae euadant. *Burm.*

176. *Et*] Vetus liber, *a*,
scribendum, *ah*. Quod Poëtis
familiare, cum de rebus tene-

ris mentionem faciunt. *Barth.*
Forte distinctione posita; *mens*
erit. At teneros torquent. etc.
et ita etiam variatio tempo-
rum tollitur. *Burm.*

177. *Robore*] Ligno quouis
duriori. *Iohnf.*

178. *Impingunt*] Infigunt.
Iohnf. Heinf. d. l. *Infringunt*
legebat. de quo verbo vid. ad
Ouid. V. Met. 83. *Burm.*

179. *Mox cum*] Hos tres
versus, vt facillimos praeterit
Vlitius, cum tamen vix; ac
ne vix quidem intelligendos
censeam. Quos tamen ita pri-
stino nitori, ni fallor, resti-
tuas, mutata tantum littera.
lege *spectauerit*, loco *tr̃ spe-
ctaueris*. ne quis duriusculum
putet, verbum *spectauerit* con-
iungi cum *aetas*, adeat Virg.
Aen. I, 265.

Tertia dum Latio regnantem
viderit aetas.

iam, opinor, nihil ulterius le-
gentem morabitur. *Iohnf.* Im-
mo vero

R

180 Passa, quater binos voluens ab origine
mensēs,

Illaeſis catulos ſpectaueris vndique membris,
Tunc rurfus miſcere ſero Cerealia dona
Conueniet, fortemque dari de frugibus
eſcam.

Libera tunc primum conſueſcant colla ligari,
185 Con-

mo vero moratur duplex illud participium *paſſa* et *voluens*: diſtinctio Barthii quidem huic ſubuenit ſcrupulo, ſed conſtructio intricatior eſt, niſi ſuppleatur hoc modo, mox cum aetas, voluens quater binos menſes ab origine, paſſa eſt inſiſtere membris iam validis, et tu, qui alis eos, ſpectaueris catulos illaeſis vndique membris, tunc etc. niſi hoc modo capias, non video ſenſum: vult enim nutritiorem canum diligenter ſpectare, an vndique ſint illaeſa membra; itaque *ſpectaverit* minus commode ad aetas refertur: aut ſubueniendum huic loco eo modo, quem ad Phaedr. III, 20. oſtendimus, vt nominatiuus ille *aetas* abſolute ponatur, quaſi dixiſſet, cum aetate iam octo menſium exacta ſpectaueris illaeſis catulos membris, tunc etc. Poſſet et diſtinctione iuuari, ſi ita legas. *Mox quum (iam validis etc. menſes etc.) Illaeſis canibus ſ. v. membris, Tunc.* vt, reliquis in parentheſi po-

ſitis, *quum iunxeris τῷ ſpectaveris.* Burm.

180. *Paſſa quater binos*] Diſtingue, *Paſſa*; q. b. v. *Voluens*, eſt alluſio Graeci περιπλομένων ἐνιαυτῶν. Barth.

183. *Fortem*] Quae roboraret eos et confirmeret. Barth. VI. 162. *fortes ſucos*, et ita *fortes herbae* Ouid. Medic. fac. 35. et alibi. *validi ſucci* VII. Metam. 316. et *pollentes herbae* paſſim: vid. Broukh. ad Tibull. I. IX, 17. male ergo hic Heinſius, *coſtiſque dari de frugibus*. quia ſcilicet far torrebant. Burm.

184. *Libera colla*] Graeciſmus. canes conſueſcant ligari libera colla, et clauſi teneri. Barth. Hinc forte apud Ouid. l. Art. 41. poſſet lectio Douzae probari,

Dum licet, et collo paſſim poteris ire ſoluto.

vbi vulgo *loro*. ridere vero nuper libuit, cum viderem Petr. Auellan. in Locis Auctorum Reſtitutis cap. 13. *lorum* interpretari de veſte laxa et ſoluta, qua cuſtode remoto
vre-

185 Concordes et ferre gradus, clausique teneri.
Iam quum bis denos Phoebe reparauerit
ortus,

Incipe non longo catulos producere cursu;
Sed paruae vallis spatium, septuaginta nouali
His leporem praemitte manu, non viribus
aequis,

190 Nec cursus virtute parem; sed tarda
trahentem

Membra: queant iam nunc faciles ut sumere
praedas.

Nec

vtebantur adoleſcentes. Saltem explicuiſſet de loro, quod pauperes loco bullae gerebant, ut ex Iuuen. Sat. V, 164. et eius Scholiaſte vulgo traditur, vel de eo loro, ex quo forte pendebat bulla, ut illa cerui ſacri apud Ouid. X. Met. 114. ſed haec nihil ad Ouidium faciunt. qui metaphoriſce libertatem, qua, nulli addictus puellae, iuuenis fruitur, indicat; nihil de virili toga aut bulla ſomnians. et tentor valde, an non rectius legeretur, *Dum liber, et loris paſſim potes ire ſolutis*, vel *ſolutus*, id eſt nullis vinculis adſtrictus. *Lora* enim ſunt, quibus canes retinentur, ut apud Senec. Hippol. 32. quae mox *vincula* vocat, et *habenae*. et ita de bobus ſub iugo arantibus Auſtor Moreti. in fin.

— — *teſtusque galero*
Sub iuga parentes cogit lorata
iuuenſcos;

Haec ἐν παύσει, quia poſt emiſſum Ouidium id mihi deum incidit. *Burm.*

186. *Reparauerit*] Ouidianum. *Barth.* Vid. ſupr. ad vſ. 130.

187. *Producere*] Proprium in hac re verbum vidimus ad Valer. Flac. VII, 376. *Burm.*

189. *Non viribus aequis*] Non *paſſibus aequis* dixit Virgilius. *Titius.* Vid. ad Nemeſ. Ecl. III, 60. *Burm.*

190. *Virtute*] Viribus. *Barth.* Hinc *virtus virium* poſſet firmari, de qua Cl. Perizon. in Curtio ſuo vindicato. ſic Inſt. 281. et paſſim apud noſtrum et Gratium. *Burm.*

191. *Sumere praedas*] Supr. vſ. 50. et Ecl. III, 7. *praedam* habet Piſh. *Burm.*

R 2

Nec semel indulge catulis moderamine
cursus;

Sed, donec validos etiam praeuertere
fuescant,

Exerceto diu, venandi munera cogens

195 Discere, et emeritae laudem virtutis amare.

Nec

192. *Nec semel*] Et ne semel quidem catulos effraeni cursu emicare permitte, sed *paruae vallis spatio septouae novali exerceto diu*, donec assuescendo valeant etiam *validos* lepores *praeuertere*. *Indulge moderamina* (sic enim lege loco *et moderamine*) *cursus catulis* idem est, quod indulge habenas vel fraenos equis. *Iohns.* *Moderamina* Heinsius etiam corrigebat. Sed si *cursus* in acculatio capias, sensus est, nec semel indulge cursus, moderamine, id est moderamine aliquo, certo; nimirum leporem, non viribus et virtute praevalentem, praemittendo, ita apud Ouid. XIII. Met. 362. *ingenium eget moderamine*. *Indulgere* vt Barth. capit, absolute poni vidimus ad Grat. 295. et Calp. Ecl. III, 37. *Burm.*

indulge] Absolute, non addito acculandi casu, quod indulgeat canibus. Lucretius lib. V, 1367.

— *Fructusque feros mansuescere terra*
Cernebant indulgendo, blandaque colendo.

Barth.

194. *Munere*] Vid. ad Grat. 260.

195. *Emeritae*] Spectatae. *Iohns.* *Emeritae* est, iam exhibitae virtutis laudem, quam ipso cursu et lepore apprehenso, labore defuncti, consecuti sunt. vid. ad Ouid. XV. Met. 186. vt *praemia merita palmae* apud Virg. V, 70. vbi est *emeritae*, quam consecuti sunt, et Seruius *palam*, explicat *virtutem*, a praecedenti id quod sequitur: et ita *emeritum mundum* pro merito dixit Manil. I, 404. V. Huet. plura vide apud Drakenb. ad Silium lib. VII, 19. et ad Calp. Ecl. I, 87. vbi alio sensu haec vox occurrit. *Emeritum* etiam dici vetus, praeteritum, docet Broukh. ad Propert. IV. V, 16. licet ibi malim legere, *cornicum immeritas eruit vngue genas*. Ita enim omnes editi et scripti. *immeritas* vero dicit innocentes, quae non meruerunt a lenis erui, vt Ouid. I. Art. 339.

*Quid fodis immeritis, Phineas,
sua lumina natis?*

Prop.

Nec non consuetae norint hortamina vocis,
Seu cursus reuocent, iubeant seu tendere
cursus.

Quin etiam docti victam contingere
praedam,

Exanimare velint tantum, non carpere
sumptam.

200 Sic

Prop. eleg. praecedenti vs. 21.

*Saepe illa immeritae caussata
est lumina lunae.*

Neque hic cornix, vt auis in-
auspicata, est traducenda, sed
quia erat concordiae etiam
maritalis symbolum, quod ipse
fatetur Broukh. ad Tibul. II.
II, 21. vbi vide, quos adducit.
quibus adde Horapol. cap. 8:
et quae ibi notant interpretes.
et hinc forte prouerbium il-
lud, *cornicum oculos configere*,
vbi concordia turbatur, et li-
tibus ianua aperitur: licet
adhuc obscuritas quaedam sit
in hoc dicto. *Burm.*

197. *Iubeant*] Magistri vi-
delicet, quod eleganter omi-
sit. *Barth.*

seu] Heinsius malebat, *seu
cursu reuoces, iubeas seu r. c.* in
vulgata lectione *reuocent* et
iubeant, debent referri ad
hortamina. sed hortamina, siue
voces hortantium, *reuocare cur-
sus*, vt *iubeant tendere vel in-
tendere* cursus, vt inf. 253. an.
eleganter dicatur, aut Latine
dubito: quare credo, totum
locum ita posse constitui, *Nec*

*non consuetas norint, hortami-
na, voces, seu rursus reuocent,*
i. s. t. cursus. vt Nemes. Ecl.
II, 6. *rursus remeare.* Claud. I.
in Rufin. 357. *reuocataque se-
cula rursus.* Centum supersunt
exempla huius pleonasm. *rur-
sus* vero et *cursus* confusa apud
Sil. VI, 258. vbi Drakenb.
apud Propert. II. XX, 33. ite-
rum esse permutatas voces
docet. apud Xenophont. vero
de Venat. p. 985. vide formu-
las, quibus hortantur inten-
dere cursum: *εὖγε κύνες, εὖγε
ὦ κύνες, ἐπεσθε ὦ κύνες.* re-
vocat vero his vocibus *Τῆρ-
παλιν, Τῆρπαλιν; ὦ κύνες;*
et plura ibi occurrunt in rem.
Burm.

198. *Victam*] De vincendi
verbo vid. Casaub. ad Sueto-
nii librum primum. *Barth.*
Vid. ad Grat. 494. illa Casaub.
ad Suet. Caes. I, huc non per-
tinent. ibi enim pro exorare
poni docet, qui sensus hic ab-
furdus foret. *Burm.*

199. *Non carpere sumptam*] *Haec propria Vertragorum
laus, vt illaesum leporem
dente*

200 Sic tibi veloces carulos reparare memento
Semper, et in paruos iterum protendere
curas.

Nam tristes morbi, scabies et sordida venis
Saepe venit, multamque canes discrimine
nulla

Dant

dente ferant. Quapropter ferri
non potest edita apud Martia-
lem lectio lib. III, 47.

*Leporemque laesum Gallici
canis dente.*

Scribendumque, *illaesum*, ex
charactere, quem statim ex
Apophoreris adduxi XIV, 200.

*Illesum leporem qui tibi
dente refert.*

Vel si qui aures delicatas adeo
habent, ut metro magis, quam
lectionis veritati auscultent,
an *prensus*, vel tale quid ma-
lint, ipsi viderint. Cuius ne
religiosus adeo fuisse censea-
tur, ecce et alios *διονόζοντας*,
quos ediorum conniuentia
hactenus fere vulgaris infe-
ruit. lib. I. Epigram. 67.

*Aliena quisquis recitat, et
quaerit famam.*

Quamquam scio in melloribus
libris id emendatum. Verum
lib. II. Epigram. 17.

*Non tondet, inquam; quid
ergo facit? radit.*

Non modo multae Editiones,
sed et ipse codex MS. Biblio-
thecae Leidensis ita scriptum
exhibet. *Vlit.* Omnia, quae
ex Martiali loca profert, cor-
rupta sunt, imprimis ex lib. I.

Epig. 67. legendum *petit fa-
mam* cum Castal. I. Obseru. 8.
in altero II. Ep. 17. legen-
dum *inquit*, *ergo quid facit?*
Nec video, cur *illaesum* lib. III.
Ep. 47. praestet, ut etiam ad
Grat. 203. corrigebat. *laesus*
enim probabat cursu esse ca-
ptum, non in cubili sedentem.
Si ergo non carptus, laceratus,
sed modo leuiter laesus
esset, pretium addebatur le-
pori apud delicatos: nec ideo
semper eodem modo cogitur
loqui, et quidem contra me-
trum, quia alibi *illaesum* dixit.
laesus ibi est, quod hic *sumpta
praeda*, apprehensa, quod vix
fieri potest, nisi leui cum vul-
nere saltem. *carpere* hic est,
ut *carpere escam* Phaedr. I, 28.
vbi vide. *Burm.*

200. Sic] Legendum puto
Hinc; ex illis generosis, quos
ita educaſti et exercuiſti, ut
iam praecedentibus versibus
docui, cura semper sobolem
nouam tibi subnaſci. *Burm.*

202. *Nam tristis*] Perperam
vulgo distinguitur. *Nam tri-
stis morbi scabies*, etc. *Tristis*
valet *tristes*. *Vlit.* Corrupe-
runt locum, qui *tristes morbi*
et *ſca-*

205 Dant stragem: tu sollicitos impende labores,
Et sortire gregem suffecta prole quotannis.
Quin acidos Bacchi latices Tritonide oliua
Admiscere decet; catulosque canesque ma-
ritas

Vnguere profuerit, tepidoque ostendere soli,

Auri-

et scabies postulare pluralem
veniunt crediderunt. sed ita
Virgil. III. Georg. 564.

*Ardentes populae, atque im-
mundus olentia sudor*

Membra sequebatur.

Liuius XXXVII. 9. *Naues et
praesidium excessit.* Cicer. III.
Tusc. 5. *corpora et natura valet.*
plura dicam ad Claudian. I.
in Ruf. 53. ita contra apud
Grat. 369.

*Inde emissae lues, et per con-
tagia morbus*

Venere in vulgus.

Vlitiu malebat, morbi venere.
vbi etiam *to venis* videbis vin-
dicatum. *Burm.*

204. *Dant stragem*] Mallet
forte aliquis. *multamque cani*
d. n. dat stragem. nam ita com-
muniter loquuntur. apud Flor.
I. 18. dubius est sensus, *con-*
sternati equi fugam stragemque
hinc dederunt, an equi fugerint
et perierint, an dederint stra-
gem reliquis, quos turbabant,
et ita *dare stragem* dicitur; qui
alios occidit, aut auctor est,
vt pereant, vel qui ipse etiam
inuoluitur stragi. sic domus
dat ruinam Virg. II. Aen. 310.
quae ruit in se: quare nihil

muto. et ex reliquis sensus
est in dubiis talibus, colligen-
dus. *stragem canum* dixit etiam
Ouid. VII. Met. 536. *Burm.*
impende] Desumptum ex Vir-
gil. III. Georg. 74.

*Præcipuum iam inde a rene-
ris impende laborem.*

Burm.

* 205. *Sortire*] Sorte comple-
Virgilianum ex Georg. III. 70.
*Semper enim refice, ac ne post
amissa requiras.*

*Ance veni, et sobolem armenta
sortire quotannis.*

Barth.

206. *Quin acidos*] Oliua vo-
catur *Tritonis*, quia Tritonidi.
i. e. Palladi sacra. cum ante oli-
ua subauditur. *Iohns.* De *Acido*
vid. ad Petron. XXXI. neque
opus est hic *cum*, vt supr. 158.
Vlitiu notabat, subaudire
nam *miscere* cum ablatiuo con-
strui vidimus ad Ouid. VI. Fast.
170. *Burm.*

208. *Ostendere soli*] *Osten-*
dere est exponere soli: Varro
de Re Rustica I. 25. apud Dio-
med. lib. I. p. 372. *Lacus opti-*
mus vino sit et ostentus soli.
Vbi legendum locus, vt in ca-
pite praecedenti, *ager soli ostent-*
us.

R 4

Auribus et tineas candenti pellere cultro.
 210 Est etiam canibus rabies, letale periculum,
 Quod seu coelesti corrupto fidere manat,
 Quum

mus. nam ex Catonis illa cap. 6. desumpta sunt. *Burm.*

209. *Tineas candenti pellere cultro*] Gesnerus ὁ τῶν ricinos intelligi putat. Isidoro autem *ricinus* est, vermis canis, vocatus eo, quod haeret auribus canum. Gesnerum errasse censet Vlitius, quia *ricini* vermium genus reptile, non volatile est. Qui itaque candorem cultri fugiant, cum capite ipso infixi adeo inharent? Ergo per tineas hoc loco muscas caninas intelligere conuenit; quia alatae sunt, et colore tineis haud absimiles, ita dictas a Poëta: quae ut reliquum muscarum genus quavis ventilatione abigantur; cum ricini, si vel manu velantur, ulcera faciunt. modum tamen sanandi a Nemesiano praescriptum inauditum alias asserit Vlitius. quid si istud remedium ab ipso tantum sit male intellectum? Et illud *candenti* non *candidum* denotaret, sed *ab igne calidum*? hoc ad delendos ricinos, quantumvis infixos valet; et quid, quaeso, candido opus est cultro pellendis tineis? *Iohns.* De tineis vid. Barth. ad Claudian. I. in Eutr. 114. et notas ad Seren. Samon.

cap. XXX. qui primam syllabam produxit, quare alii *tacniam* legunt. malim etiam legere *candenti pellere*, vel *cullere cultro*. tineas etiam apibus infestas memorat Virg. IV. Georg. 246. *tineas* siue *ti-neolas* aliis pediculos vocari dicit Veget. de Mulomed. II. cap. 44. *candens ferrum* recte explicare Iohns. puto: nam ibidem vrendas esse aurum faesarum partes vicinas docet. *Burm.*

211. *Quod*] Nihil familiarius Poëtis, quam *fidus* de sole dicere, vide ad Petron. c. XIX. ita *pestilens fidus* Iust. XIX, 2. et Petron. II. est, quod hic *corruptum* dicitur: quamvis durius dictum videatur, et duo illa epitheta offendant. forte scripserit,

Quod, seu coelesti corruptio fidere manat.

ita morbus *corruptio corporum* dicitur Ciceroni IV. Tusc. 13. et ita *corrupti boues* morbofi Phaedr. II. 8. et Ouid. Ep. XX, 117.

Parce, precor, tenues corrumpere febribus artus.
Quod, hic non ad periculum refertur, sed transitioni inseruit. *Burm.*

Quum segnes radios tristi iaculatur ab
aethra

Phoebus, et attonito pallens caput exerit
orbe:

Seu magis ignicommi candentia terga Leonis

215 Quum quatit, hoc canibus blandis inuiscer-
rat aestus:

Exhalat seu terra sinu, seu noxius aër

Caussa

212. *Segnes radios*] *Segnes* hic proprie, nam notat *sine igne*, docente Ceruio ad Virg. XII. Aen. 525. ita *segnis stella* Claud. Phoenice 36. et Val. Flac. I, 482. vid. ad Nemes. Ecl. I, 49. *Burm.*

213. *Orbe:*] Scribendum; *orbi*. *Attonito orbi*. Horridum autem *fidere corrupto*. Sed sciendum, *fideris* vocabulo hoc loci aërem designari, quem ait segnibus Phoebi radiis corruptum et quasi putidum fieri. *Barth.* Dubium, an *orbis* pro terra, vel ipsius solis orbe capiendum. posset tamen et legi *ore*, nam voces illae de sole et luna solent saepe commutari: vid. ad Val. Flacc. II, 57. et Ouid. IV. Fast. 944. ut ita *os solis attonitum* ex ipso pallore arguatur. ita pauor *os attonitum* Medae dabat apud Val. Flacc. V, 375. et *attonitum vultum* III, 530: dixit idem: Non damno tamen *orbi*; vide ad Nemes. Ecl. II, 75. huc etiam potest facere Ouid. Rem. 257.

Nec subito Phoebi pallidus orbis erit.

Burm.

214. *Seu magis*] *magis* pro *potius*. Vid. ad Grat. 90.

215. *Hoc canibus*] Puta, corruptum *fidus*. Vel *aestus* si sumatur primo casu, *hoc*, puta letale malum, casu quarto. *Vlit.*

quatit] Idem, quod Senecae *premit*. Iohnf. Ouid. I. Art. 68. *Cum sol Herculei terga leonis adit.*

blandis inuiscerat] Intra viscera immittit, nota verbum, qua forma dicitur *illatebrare*, *insinuare*, *illabi*, *illuminare* etc. Canes *blandos* vocat ab eo, quod esse solent, si hoc morbo careant. *Titius.*

216. *Exhalat seu terra sinus*] Ita omnes libri. tu tamen lege *sinu*. s. enim a sequente voce adhaesit. Iohnf. Ita iam olim correxerat Heinsius ad Ouid. IV. Met. 393. qui, cum tot alias eius ex notis istis emendationes adduxerit Iohnson, hic memorari merebatur:

R 5

prae-

Causa mali; seu, quum gelidus non sufficit
humor,

Torrída per venas concreſcunt ſemina
flammae.

Quidquid id eſt, imas agitát ſub corde
medullas,

220 Inque feros rictus, nigro ſpumante veneno,
Proſilit, inſanos cogens inſigere morſus.

Diſce

praecipue cum ad Grat. 375.
ex Heinſio emendationem
producat, qui ibidem hunc
quoque locum tractauit. ille
ſubintelligebat malum, ſeu
terra ſinu exhalat malum, etc.
Scaliger hunc locum ita con-
ſtituebat,

*Hos canibus blandis immiſerit
aeſtus;*

Exhalat ſeu terra ſinu etc.

Inter ſinus, et ſeu erat aſteri-
ſcus in Aldina. *Burm.*

217. *Non ſufficit humor]*

Cum omnis ſuccus flammae
vi exhaustus eſt. *Barth.* Ego
explicare malim, cum cani-
bus gelida aqua deficiat, qua
ſitim reſtinguant, ita vt ala-
tur magis magiſque ſitis calenti
et feruenti per ſolis aeſtum
aqua. ita apud Ouid. II. Faſt.
264.

*De nullo gelidae fonte biban-
tur aquae.*

Nihil enim magis ſitim leuat.
Vnde Horat. I. Ep. XVIII, 104.

*Me quoties reſcit gelidus, Di-
gentia, riuus.*

et ita millies Poëta. *Burm.*

218. *Concreſcunt]* Moxidem
redit verbum vſ. 126. ideoque
hic Heinſ. malebat *crudeſcunt*,
vel *inoleſcunt*. *Burm.*

219. *Imas medullas]* Intima
viſcera. *Iohnſ.*

220. *Nigro]* Liuenti, noxio;
venenum omne γενικὸς ap-
pellatur *nigrum* a Poëtis, quaſi
letale, funeſtum. Virg. IV.
Aen. 514.

*Puberſes herbae nigri cum
lacte veneni.*

Titius.

221. *Cogens]* Nimirum *ca-
nes*. *Iohnſ.* Sed quis erit no-
minatiuus τῶν agit et *proſi-
lit?* vel *quidquid id*, vel po-
tius *canis*. *canis* rabie iam ple-
nus. et tunc malim *conans in-
ſigere morſus*, nam mox ite-
rum *cogens* ſequitur. de ver-
borum horum commutatione
vide Broukh. ad Propert. I.
III, 12. ita apud Germanic.
Arat. 15. *Haec ego dum Latiis
conor praedicere maſſis*. *cogor*
erat in MS. Puteaneo, ſed
male. *Burm.*

Disce igitur potus medicos, curamque
salubrem.

Tunc virosa tibi sumes, multumque domabis
Castorea, attritu filicis lentescere cogens.

225 Ex ebore huc trito pulvis sectoue feratur,
Admiscensque diu facies concreescere
vtrumque:

Mox lactis liquidos sensim superadde
fluores,

Vt non cunctantes haustus infundere cornu
Inserto possis, furiasque repellere tristes,

230 Atque iterum blandas canibus componere
mentes.

Quin

223. *Tunc virosa tibi*] Plinius *fibras* dixit, quas Graeci *Castores* vocant, et *Castorea* restis eorum, atque late de iis agit lib. XXXII. cap. 2. Expressit autem noster ipsa Maronis verba Georg. I, 58. *virosaque Pontus Castorea*. Vbi nugatur Seruius, quod *virosa*, *venenata* aut *fortia* interpretatur. *Virus* pro graueolentia saepe sumi ad Gratium vl. 355. et 415. probavi. Hinc *virosum castoreum* merito dicitur, quod ut sit βαρύσμων, βρωμώδες, δειμν (i. e. graueolens, fastidium, acre) ad bonitatem eius requiritur a Dioscoride lib. II. cap. 26. Plinius interpretatur: *odoris grauis, gustu amaro et acri*. Vlit.

228. *Non cunctantes*] Lactis nimirum admistione liquidos,

et in canum gula non haesuros. Iohns.

229. *Furiasque repellere tristes*] Morbum, qui canes in rabiem agit. Titius.

230. *Componere*] *Componere mentem*, mores et similia vidimus ad Ouid. III. Art. 503. adde multa, quae congeffit Opitius ad Disticha Catonis in praefatione pag. 119. nescio tamen, an recte apud Cicer. II. Tusc. 21. reponat Davisius in secunda editione hoc verbum pro *animum comprimere*, quod respondet rectius τῇ imperare, quod ibi bis teruo praecedit, et *armare* et similia, quae maiorem vim exigunt, quam est in illo *componere*, *Burn*.

Quin et Tuscorum non est extrema voluptas
Saepe canum: sit forma illis licet obsita
villo,

Diffimilesque habeant catulis velocibus
artus;

Haud tamen iniucunda dabunt tibi munera
praedae.

235 Namque et odorato noscunt vestigia prato.
Atque etiam leporum secreta cubilia
monstrant.

Horum animos, moresque simul, naresque
sagaces

Mox

231. *Quin et Tuscorum*] Cur hos a reliquis separauerit Nemesianus, ne indicta causa condemnatur, ipse rationem eloquitur, quod

Diffimiles habeant catulis velocibus artus.

Vlit. Ego puto, haec incidisse Nemesiano, cum iam de canibus finierat, et ideo antequam ad equos transfiret, *Quin et* etc. interiecisse. *Burm.*

non extrema voluptas] Id est *non summa*, quam capit venator ex bellicosis canibus: vel *non minima*. utroque enim modo exponi potest. sed hoc malim: quia sequitur *licet*, et *tamen*: non est parua voluptas Tuscorum canum, licet deformes sint, tamen dabunt tibi munera. *Burm.*

232. *Saepe canum:*] Vetus scriptura,

Saepe canum, sit forma: illis licet obsita villo.

Quam. nullo pacto dubitandum est esse legitimam. *Barth. Sis G. est. A. P. et Steyn. et B. Vlit. Sed forma illis* Scalig. parum referre arbitror, *est an sit* legas, quum hoc aetio *licet* etiam cum indicatio iungerent. vid. Reines. et Daumii Epist. 104. et 106. Apulei. II. Metam. *licet salutare non erit.* Sed tamen, quia *est* praecedat, et *habeant* sequitur, malim *sit*, nec sine necessitate ad hiatus refugiendum puto. *Burm.*

234. *Praeda*] Scribendum est, *praedae*. Barth. Heinsius per appositionem malebat, *praedam*: vel *praedae*, scilicet captarum ferarum, dabunt tibi non iniucunda munera: *praeda* A. Steyn. et P.

237. *Animos*] Vno versu omnem canum virtutem complexus est: animi, audacia, prompti-

Mox referam: nunc omnis adhuc narranda
supellex

Venandi, cultusque mihi dicendus equorum.

240 Cornipedes igitur lectos det Graecia
nobis,

Cappadocumque notas referat generosa
propago:

Armata et palmis nuper grex omnis auorum.
Illis

promittitudo ad dimicandum,
mores, quae discere possunt,
deinde sagacitas in odorando.
Patet hinc, optimam partem
Nemesiani scriptorum inter-
iisse, nam inprimis ista scitu
erant digna. *Barth.* Vid. *Grat.*
154.

238. *Supellex*] *Arma* toties
nominata Gratio, retia rara,
plagae, lato venabula ferro,
et talia. *Barth.*

241. *Cappadocumque*] In his
patriae suae laudem mire ex-
tollit, virtutemque praedicat
eorum popularis Oppianus,
(lib. I, 197.) qui praestantis-
simi equi notas in Cappadoce
absoluit: adeo ut eo forte re-
spexerit noster. Vegetio, *Cap-
padocum generosa nobilitas*. So-
linus cap. de Cappadocia:
*Terra illa ante alias altrix
equorum, et prouentui equorum
accommodatissima est*. Sed no-
ster de Cappadocibus in Grae-
ciam transcriptis loquitur.
Claudianus de laudibus Sere-
nae 190.

— *delectus equorum,*
*Quos Phrygiae matres, Ar-
gaeaeque gramina pastae
Semine Cappadocum sacris
praesepibus edunt.*

Idem equum Honorii ita allo-
quitur, in Epigrammate:

*Seu te Cappadocum gelidae sub
valle natantem
Argaeae lauere nives, etc.*

Vlit.

242. *Armata*] Depositum
vltus et immedicabile heic
latere ait Nic. Loënsis Miscell.
lib. IV. cap. 7. Sane non fa-
cile quis genuinum eruerit
absque libro. In nostra ea
opis est antiqua editio, ut
non prorsus desperemus. Ita
enim habet illa:

*Marte det. et palmas nuper
grex omnis auorum.*

Olfacimus Nemesianum, reli-
quisse. *Marte decet palmas grex
nuperus omnis auorum*. Nimi-
rum vox *nuperus* primum an-
sam correctoribus dedit ad
corrumpendum locum, quam
non concoquere potuerunt.
Barth. Varias sunt ad hunc
locum

Illis ampla fatis leui sunt aequora dorso,
Immodicumque latus, paruique ingentibus
alui,

245 Ardua

locum doctorum coniecturae; quibus (quia nec iudicium, nec verisimilitudinem, nedum veritatem sapiunt) inter variantes lectiones locus tantum dabitur. Gronouium (lib. III. Obs. 13.) vero lubentissime audimus. Non est iactus magis, nec desperatus in Nemesiano locus: videbamus tamen non incommode cogitasse:

*Armenti, et palmas numeret
grex etc.*

Armentum, vt Colum. l. VI. c. 6. *maxime curandum, vt praedicto anni tempore, tam foeminis, quam admissariis, desiderantibus coeundi fiat potestas; quoniam id praecipue armentum, si prohibeas, extimulatur libidinis furis, unde etiam veneno inditum est nomen ἰκπομάνες*. Statius Lib. VIII. *plena armenta viris*. Dein, *palmas numeret*, est multas habeat. *Iohns.* Sollicitum et Heinsum hic locus habuit, qui tentabat,

*Aemathiae et palmae cui par
grex omnis auorum.
vel Marmaricae, vel Sarmatiae.* Barth. ad Stat. I. Ach. 420. corrigebat,

— *notas referat generosa
propago
Maternas. Palmas numerat
Epeirus auorum.*

firmans coniecturam ex illis
Gratii in fine.

*Quis Chaonias contendere
contra*

*Ausit, vix merita quas signas
Achaia palma.*

Mihi ex vitiosa scriptura editionis veteris, quam laudat Barthius, facilior videtur medicina, si legatur:

*Martius et palmas superans
grex omnis auorum.*

Vel *superet*. vel latere putò nomen patriae generosorum equorum, quos Graecis et Cappadocibus adiunxit, et forte, vt Vlitius suspicatur, equos, qui nuper palmam in ludis reportauerant, indicat. in Aldina erat Asteriscus ante *armata*. Burm.

243. *Sunt aequora dorso*] Planitiem et spatium dorsi satis amplum, nunc aequor vocat. *Tirius*.

244. *Immodicum*] Excessum nominauit, vt nullam in necessitate virtutis dubium relinqueretur. *Barth*.

ingentibus] *Ingentibus* hic est, etiam illis, qui sunt ingentes, alui tamen esse debent breuiores. *Burm*.

245 Ardua frons, auresque agiles, capitique
decoro

Altus honos, oculique vago splendore
micantes:

Plurima se validos ceruix resupinat in
armos:

Fumant humentes calida de nare vapores:

Nec pes officium standi tenet: vngula
terram

250 Crebra ferit, virtusque artus animosa fatigat.
Quin etiam gens ampla iacet trans ardua
Calpes

Culmina, cornipedum late fecunda pro-
borum.

Namque

246. *Vago*] *Vagus splendor*
est irrequieti animi indicium,
vid. ad Val. Flac. VI, 584.
Vbi vaga lumina. hoc vero
laudatur in equo, vt et in
auribus et pedibus mox 249.
deinde *lumina viuida* vocat
vf. 256. *Burm.*

247. *Plurima*] Hoc est, maxi-
ma eius pars. Sic Virgilius
*montem plurimum vrbi immi-
nere* dixit. *Barth.* Vid. ad
Grat. 30.

ceruix resupinat] Incuruat
se. *Iohnf.*

250. *Vngula terram*] Hoc
est, quod dixit, *nec pes offi-
cium standi tenet.* atque infra,
nec crure quiescit. Virg. sic III,
Georg. 87.

— — *Cauatque*
*Tellurem et solido grauiter sq-
nat vngula cornu.*

Dictum est autem *crebra*, pro
crebro, nota figura Graecorum
exemplo. *Titius.*

*virtusque artus animosa fa-
tigat*] *Παράφρεσις* illud Ma-
ronis: *et tremis artus.* Nam
tremor ille et instabilitas *περ-
δουλάς* indicium est, non timo-
ris. *Vlis.*

251. *Trans ardua Calpes*
culmina] Carthagine in pa-
tria sua scribenti haec Aure-
lio Hispania a laeua trans
fretum opposita erat, eiusque
proximum Afris promonto-
rium Calpe, cui obiacet Aby-
la, quae duae sunt Herculis
columnae

Namque valent longos pratis intendere
cursus.

Nec minor est illis, Graio quam in corpore,
forma.

255. Nec non terribiles, spirabile flumen, anhel
Prouol-

columnae. De iis Auienus Pe-
riegesi 165.

— *scopuli stant ardui
virimque,*

*Vnus in Europam, Libyam
procul aspicit alter.*

*Sic deserta freto procera ca-
cumina celsis*

*Emicuere iugis, sic coelum
vertice fulcit*

*Maur̃a Abila, et dorso confur-
git Iberica Calpe.*

Idem Ora Maritima hinc obi-
ter restituendus 86.

*Hic sunt columnae peruicacis
Herculis,*

*Abyla atque Calpe: laeua
dicti cespitis,*

Libyae propinqua est Abila.

Quod ipse paulo post 342.
confirmat, et interpretatur:

*Sunt parua porro saxa pro-
minencia*

*Abila atque Calpe: Calpe in
Hispano solo,*

Maur̃siorum est Abila.

Vbi tamen miror *parua saxa*
vocari, quae *ardua*, et *procera*,
et *nubes subeuntia* dixerat Pe-
riegesi: nisi forte et hic, *alta*
reponendum sit. *Vlit.* In Aui-
eni loco malim, *sunt paria por-
ro saxa.* nam ita produnt Geo-
graphi, olim cohaesisse, sed vi-

vndarum diuulsos montes, et
inter se fere pares esse. *Burm.*

253. *Intendere*] Vid. ad Val-
Flac. VII, 114, Sup. 197. dixit
tendere. *Burm.*

254. *Graio quam in cor-
pore*] Particulatim de Achi-
vis, Magnesiis, Thessalicis ac
Thracicis mentionem habet
Oppianus. *Titus.*

255. *Spirabile numen*] Vli-
tiana lectio est, quae nunc
contextum infidet; Veteres
enim Editi hoc modo, *numen
anhelae.* recte Vlitius emen-
dauit *anhelī.* non insolens
enim mutatio. Gratii codices,
ipsae pro ip̃si. 290. V. male
autem exponit. Sic enim ille.
Ordo verborum hic est, ter-
ribiles quoque apparent, cum
lucem atque ignem anhelō
flatu prouoluunt. *Terribiles*
enim est quarti casus, et cum
flatus coniungendum; *anhelī*
autem praecedit verbum,
quod autem *lumen* loco *re
numen* inferendum duxit, nol-
lem factum, ob *lumina* proxi-
mo versu. Scribe igitur *flu-
men.* Ordo autem verborum
hic.

Prouoluunt flatus, et lumina viuida torquent
Hinnitusque cient tremuli, frenisque re-
pugnant.

Nec

hic. Quin etiam anheli et
ardentes prouoluunt terribi-
les flatus, quasi flumen spi-
rabile, copiam et vehemen-
tiam spiritum per nares ex-
vndantem comparat flumi-
ni ex vrna prouoluto. legi
potest *fulmen*, sed prius placet.
Iohns. Haec potuit *Iohns.*
deberē Barthio, qui ad Stat.
VI. Theb. 439. legit.

*Nec non terribiles, spirabile
flumen, anheli*

Prouoluunt flatus.

et ita Scaliger et Heinſius, qui
et *fulmen* habebat in ora co-
dicis alterius. sed *spirabile*
magis flumini conuenit, et
notat craſſum vaporem, quem
naribus euomunt: *humentes
vapores* vocauit vſ. 248. et
conuenit hoc etiam verbo
prouoluunt, quo et utitur
Ouid. VIII. Met. 586. vbi alii
codices *deuolui*. ſic de tauro
Colchico Val. Flac. VII, 572.
Atro voluens incendia fluctu.
vid. ad Grat. 445. vbi *flumen
flammae*. *lumen* ex Virgilio
petierunt, qui III. Aen. 600.
vbi *coeli spirabile lumen*: vbi
alii codices *numen*. Burm.

anheli] Non a fatigatione,
ſed animoſitate, et ingenii
ſpiritu ardentes intellige. *An-
helus* itaque hoc ſenſu dicitur,

qui quaſi nimio ardore et co-
nato laborat, adeo vt quan-
tumuis patulae nares, nimio
tamen ſpiritu anhelent. Ita a-
cipiendum, quod Maro Georg.
I, 250. et Aen. V, 739. dicit:
equis Oriens afflaui anheliſ.
Vlit.

256. *Lumina viuida torquent*
Superius: *oculique vago ſplen-
dore micantes*. Ita anguis ille
Georg. III, 433. *flammania lu-
mina torquens*. Ex quo libro
quia plurima mutuatur no-
ſter, etiam hoc fortean de-
ſumpſit. Vlit.

257. *Tremuli*] Tremorem
numerari inter indicia viu-
diſſimi in equis vigoris, pro-
bat Broukhuf. ad Propert. IV.
I, 43. *Burm.*
frenisque repugnant] Oui-
dius II. Met. 87.

— — *vbi acres*

*Incaluere animi, ceruixque re-
pugnat habenis.*

Vlit. Ouid. Remed. 514.

*Propoſitis frenis ſaepe repu-
gnat equus.*

et IV. Trift. VI, 24.

*Es domitus freno ſaepe repu-
gnat equus.*

Burm.

S

Nec segnes mulcent aures; nec crure
quiescunt.

Sit tibi praeterea sonipes Maurusia tellus

260' Quem mittit, modo sit gentili sanguine
firmus:

Quemque coloratus Mazax deserta per arua
Pauit, et assiduos docuit tolerare labores.
Nec pigeat, quod turpe caput, deformis et
aluus

Est ollis, quodque infrenes, quod liber
vterque,

265. Quod-

258. *Nec segnes mulcent aures*] Dubito de hoc verbo: nam *mulcere aures* dicitur, qui cantu vel sono grato alicuius aures ferit. ut Ouid. V. Met. 561. et II. Trist. 358. nec, qui possit equus suas aures mulcere, video. an *tollunt*; aut *motant*? certe simile vocabulum desidero. Videant acutiores. nec vero debet resolui in *et non*, ut dictum sit pro, *et mulcent aures non segnes*. vid. Seru. ad Virg. III. Georg. 96. *Burm.*

260. *Firmus*] Non claudicet adulterio matris. Hoc est, non ex confuso semine aliarum gentium equorum sit prognatus. Hoc dicit *firmum sanguinem*. Barth.

261. *Coloratus*] Solis aestu infuscatus. *Iohus*. Vid. Gronov. Diatr. Stat. cap. 1e.

Coloratus Mazax] Mauritaniae populi sunt, et Mauris

hic ab Aurelio accensentur. Dicuntur autem *Mazaces* plerisque, *Mazices* Ammiano, et *Mazici* in veteri Chronico, Graecis sunt *Μαζίνες* et *Μαζύες*. Apud Oppianum tamen ediderunt *Μαζήνες* in catalogo equorum: quod proxime accedit Latinorum terminationem, qui *Mazaces* dixerunt. Lucanus lib. IV, 681. *iremulum cum torset missile Mazax*. Quem vestigiarum de more expressit Claud. lib. I. de laud. Stilic. 356. *pavidus proiecit missile Mazax*. Vlit. Vid. Salmast. Exerc. Plin. pag. 226. et Heinf. ad Claudianum locum a Vlitio adductum.

264. *Quodque infrenes*] Idem contemptui quoque duxit in iisdem Claudianus de bello Gild. 439. *sonipes ignarus habennae*. Hinc *Numidae infreni*. Maroni Aen. IV, 41. Lucano lib. IV, 683. *Massylia frenorum nescia*.

265 Quodque iubis pronos ceruix diuerberet
armos.

Nam

nescia. Nescio itaque, quod sibi velint illa Strabonis lib. XVI. de Mauris: μάχονται δ' ἰππότεαι τὸ πλεον ἂπὸ ἀκοντος, σχοινοχαλίνους χρώμενοι τοῖς ἵπποις καὶ γυμνοῖς. Quibuscum pugnant fere ea, quæ de iisdem et vicinis eorum eodem viuendi instituto videntibus subiicit: μικροῖς ἵπποις χρώμενοι, ὅξεσε δὲ καὶ εὐπειθέσιν, ὥς' ἀπὸ ράβδου οἰακίζεσθαι. Si enim virga reguntur, quod freno opus? Et sane omnes fere eae gentes infrenibus equis viæ. Suspectam mihi vulgatam insuper facit varia scriptorum codd. lectio, quæ habet: τὰ πλεον σχοινομάλοις χρώμενοι. Vnde coniicere liceat: ἀνευ χαλίνων; vel ἀχαλινωτοῖς χρώμενοι τοῖς ἵπποις. Verum quod postmodo περιτραχήλια illis attribuit, ἀφ' ὧν ὁ ρυτὴρ ἀπέρηται, nihil ad frenum pertinet, sed vel ἐπιφατνίδιον δεσμὸν intelligit, vel quo equi duci solent, quam ὀλκὴν etiam vocant. Ammianus habenam dixit lib. XIX, 81. Fugaci equo nudo et infreni calognum quidam sedens, ne labi possit, ex more habenam, qua ductabatur, sinistra manu arrius illigauit. Vlit.

uterque] Maurusius et Max. Barth. locus suspectus.

265. Quodque iubis] Iubas etiam indiscretas et imptas relinquebant equis suis Numidæ, ἔ κόμας κτενίζοντες, ἔ χαίτας ὑποπλέκοντες, vt Aelianus ait. Iubæ autem pronos armos non facile attingunt, nisi cum demissa et prona ipsa quoque ceruix est. Liuii verba sunt: *deformis et ipse cursus rigida ceruice et exento capite currentium.* Hoc ipsum hic est, quod notatur. Vlit. Gronouius autem ad hunc locum scribit. Si memineris, quid *diuerberare* sit, satis intelligas, *ceruicem armos diuerberare iubis* dici non posse: non enim flagellare, percutere, est *diuerberare*: sed euentilare, discutere, agitando digerere et componere. Scribe igitur,

Quodque iubas pronis ceruix
diuerberet armis.

Et mihi sane, quo diutius vim verborum inspexi, eo verior et doctior visa est coniectura. Iohns. Sed *diuerberare* est proprie, quando aliquid instrumento scindimus quasi obstitans aliquid, vt ferro, telo; ictu etc. *diuerberare auras, umbras* etc. obuium est. Iam vero armos non transeunt iubæ, et ita non diuerberant, quare forte melius legeretur,

S 2

Quodque

Nam flecti facilis, lasciuaque colla secutus;
Paret in obsequium lentae moderamine
virgae.

Verbera sunt praecepta fugae, sunt verbera
freni.

Quin et promissi spatiosa per aequora campi
270 Curfibus adquirant commoto sanguine
vires,

Paullatimque auidos comites post terga
relinquunt.

Haud

*Quodque iubis pronos ceruix
euerberat armos.*

De quo verbo vid. ad Ouid.
XIV. Met. 577. est vero idem
quod Calp. VII. Ecl. 60. *hirtae
iactantur per colla iubae*, ait.
Burm.

266. *Lasciuaque colla*] Infrae-
nium equorum more. *Barth.*
secutus] Non intelligo, quid
sit *sequi colla lasciu*, malim,
lasciuaque colla solutus. id est
sine loro et freno. vid. supr.
ad v. 184. vbi *libera colla*
dixit. et hoc sequentia exi-
gunt. *Burm.*

267. *Lentae moderamine vir-
gae*] Martialis IX, 23. *Massy-
laeum virga gubernat equum*.
Claudianus Bel. Gild. 440. *Vir-
ga regit*. Strabo ἀνὸ πᾶσδ' αὖ
οἰανί, ἔσθ' αὖ illos dixit. *Vlit.*

268. *Fugae*] *Fugere* pro
currere, et *fuga* pro *cursu* so-
lenne poetis. v. Georg. III,
142. *carpere prata fuga*, post
201. *Iohnf.* Virga loco calca-
rium incitant, et loco freno-

rum reprimunt. *cursum*. *fu-
gax* equus pro celeri, veloci
passim apud Ovidium et alios.
vid. ad Epist. IV, 46. vbi et
sequacem contra dici, qui fre-
nis paret, videbis. vid. et ad
X, Met. 664. et ad Val. Flac.
III, 584. *Burm.*

269. *Promissi*] Quid tibi
vult *promissi*, nescio. lege,
permisi: incitatis, *οὐδ' ἐντες*,
laxis quasi habenis lati. vt
Gratius: *qualis spatii permessa
Lechaeis Thessalium quadriga
decus*. *Iohnf.* *Promissi* Heinsius
quoque emendarat. Nemes.
Ecl. I, 7. *viridique gregem per-
mittere campo*. et v. 121. *in
Venerem permitte marem*. ita
apud Val. Flac. I, 574. *Car-
basa permessa profundo*. du-
bium tamen adhuc est, an
promissi campi non coniun-
gendum, pro lati, vt *promissi*
crines, barba *promissa* et simi-
lia passim obuia. mox *latum*
campum vocat 289. *Burm.*

271. *Auidos*] Victoriae. In
Vet.

Haud secus effusis Nerei per caerula ventis,
Cum se Threicius Boreas super extulit antro,
Stridentique sono vastas exterruit vndas,
275 Omnia turbato cesserunt flumina ponto:
Ipse, super fluctus spumanti murmure
feruens,

Con-

Vet. Ed. *pavidos*. Id quod nos non recipimus in alterius locum. *Barth.* Vid. supr. v. 100.

272. *Haud secus effusis*] Comparatio dilucida et perspicua, nec inferior habenda ipsa fere Virgiliana, Vlitio videtur. Vnum tamen me male habet, maris mentionem septies spatio septem versuum molestissima occurrere. v. 272. *per caerula*. 274. *vastas vndas*. 275. *turbata ponto*. 276. *super fluctus*. 277. *pelago*. 278. *suo aequore*. in versu autem 273. subintelligitur *mare* post *super*. Iohnf. Sed mirari potius debuisset Poëtae copiam, qui, tot diuersis vocibus mare exprimit, nec molestus est repetitione eiusdem verbi. sed qui his offenditur, parum Poëtarum lectioni se adfuerum fatetur. vid. ad v. 270. *Burm.*

274. *Exterruit*] Eleganter imperium suum ostendens in alios ventos, quos sibi cedere iubet, reuerentiam et vim suam porrigit. Ita egregie explicuit Gronovius illa Senecae in *Medea* 214.

Armata peltis quidquid exterreres cohors.

Quocumque venit, terrorem secum trahit; cui obloqui non debebat Philosophans, nisi exemplum verbi *exercere*, quod ille praefert, adduceret, quo ostenderet, Amazonas exercuisse agros. Ita *exterrere hostes* Grat. 45. et Ouid. I. Art. 13. et II. Trist. 35. de Ioue fulgurante

Hic ubi deconuit, strepituque exterruit orbem.

Burm.

276. *Ipse, super fluctus*] Boream ipsum humana figura per mare volitantem describit. *Titius*. Nereus videlicet, quem modo nominavit. *Nerei per caerula*. *Barth.* Nescio, an potius Boreas intelligatur, ut Iohnson. (*Titius*) et debeat conuenire *eo euntem*, quae vox ad maiestatem quamdam pertinet, ut recte notat Barthius ad Stat. X. Theb. 677. *Burm.*

murmure feruens] Heinſius malebat *marmore*, et ita foret imitatio Lucretii ex lib. II, 766.

S 3

At mare,

Conspicuum pelago caput eminet: omnis
euntem

Nerei-

*At mare, cum magni moue-
runt aequora venti,
Vertitur in canos, candenti
marmore, fluctus.*

In quibus duobus versibus, *mare, aequora, marmor et fluctus* occurrunt: de vno mari quatuor voces. Ita Senec. Hippol. 1007. *mare, salum, pelagus, freta, pontum*, sex in versibus. an et haec Iohnsonii delicatas aures offenderent? certum vero est, saepe *murmur* et *marmor* confusa in scriptis: vnde apud Lucan. IX, 349. *Pontus Audit ventosa perflantem marmora concha*, recte restituerunt pro *murmura*: quis enim *perflare marmura* credat Latine et eleganter dici? nec quia hic *pontus* praecedit, *marmora* debet proscribi, vt iam vidimus Poëtis hoc vsitatissimum esse, talia vocabula cumulare: nam et ita apud Lucretium esset ineptum, quater idem dixisse, ac si esset, *mare*, cum venti mouent *mare*, vertitur in *mare* canum, candenti *mari*; quae non debent Poëticae vbertatis conscios inducere, vt loca sana corrumpant. *marmor* ergo, quod pro mari centies Poëtis ponitur; posset satis defendi. vide Cerdam ad Virgil. I. Georg. 254. si vero non simpliciter liceret *marmora* di-

cere de mari, quia candet, et aequale etiam est et leue, non fas esset quoque *aequora* dicere, in qua voce similis est metaphora; vnde saepe etiam dixerunt *aequora ponti et maris*. vid. ad Val. Flac. II, 375. et quae adiecit exempla. Cl. Markl. ad Stat. III. Silu. II, 43. sic ergo et *marmora ponti*, et *aequora ponti* possumus dicere, et simpliciter *marmora* et *aequora* aequo iure: epitheta vero nihil mutant in his vocibus, nisi quod aliquid adiciant. Ita vt *insidum marmor* dixit Virgil. d. I. Lucretius dixit *insidum mare* II, 557. et vt Virg. VII. Aen. 28. *in lento luctantur marmore tonsae*. Ita Valer. Flac. I, 313. *tonsas in marmore summo praetentant*, et ante eos Ennius apud Gell. II, 26.

*Verrunt ex templo placide mare,
marmore flauo*

Caeruleum spumat mare.

Qui locus posset in primis firmare correctionem Heinssii, quia, licet *marmor* fere de placido aequore dicatur, etsi etiam, cum remi id verrunt, in superficie eius spuma nascatur, tamen etiam Boreaturbante aequale *marmor*, *spumans* cernitur eodem modo, vt apud Lucretium *candens*. His defendi satis posset Heinssii cor-

Nereidum mirata suo super aequore turba
 Horum tarda venit longi fiducia cursus:
 280 His etiam emerito vigor est iuuenilis in aeuo.
 Nam quaecumque suis virtus bene floruit
 annis,

Non

fit correctio. nec tamen facile vulgatam lectionem turbarem, et de Borea furente caperem hoc modo, *ipse spumanti murmure feruens super fluctus eminet caput* etc. ut *murmur* de sono, quem *stridentem* vocauit modo, capiamus. nam et saepe Poetae hanc vocem dant ventis. ut Virgil. Ecl. IX, 58. *ventosum murmur*. et X, 98. *caeca volant murmura*. Ouid. I. Trist. II, 25. ut quidam codices, *frémunt immuni murmure venti*. *spumans* vero *murmur* dictum fit de rabie et furore, quo correpti spumas agunt ore suo. Lucan. V, 190.

*Spumea tunc primum rabies
 vesata per ora*

*Effluit, et gemitus, et anhelus
 clara meatu*

Murmura.

Idem IX, 927.

*Plurima tunc voluit spumanti
 carmina lingua*

Murmure continuo.

Boreas ergo, hic ut furens, eodem modo ut homo rabi-
 dus, describitur, qui feruet
 murmure spumanti, id est
 ore, quo murmur efflat, spu-
 manti. et ita *furentes ventos*

passim dici notum est. vid.
 ad Sil. Ital. XIV, 74. Cl. Dra-
 kenborch. *furere* vero et *fer-
 vere* saepe in idem recidit, et
 a librariis aliquando permu-
 tata haec fuere verba: ita
 apud Senec. S. de Ira, I. *mi-
 nime humana feruens cupidi-
 tate*, ubi MS. *furens*. Sed in
 haec praeter morem longius
 excessimus. *Burm.*

277. *Caput eminet*] Per
 Graecismum capiendum, ut
 conueniat *caput ipse*. *Burm.*

279. *Horum tarda venit*] *Serius* virum perfectionem
 et nanciscuntur, et amittunt.
 Ut tardius adolescentiam con-
 summant, ita nec senio nisi
 tarde conficiuntur. *Vlit.* Idem
 fere sensus, qui in illis Tacit.
 de Germanis cap. XX. *sera*
iuuenem Venus, eoque *inexhau-
 sta pubertas*.

281. *Suis annis*] Quibus vir-
 tus illa propria est. hi *veri*
 anni Ouidio II. Art. 61. dicun-
 tur, in iuuentute, quae ipse
 flos aetatis. *Burm.*

virtus] Hic poni videtur
Virtus abstracte pro equo ani-
 mo, *virtutis pleno*. Iohnf. *Vir-
 tus* hic dicitur, ut *virtus cur-
 sus* supr. vl. 190. et 250. *vir-*

145

Non prius est animo, quam corpore, passa
ruinam.

Pasce igitur sub vere nouo farragine molli
Cornipedes, venamque feri, veteresque
labores

285 Effluere adspecta nigri cum labe cruoris.
Mox laetae redeunt in fortia pectora
vires.

Et ni-

sus animosa, et ita passim.
Burm.

Casaub. ad Pers. V, 77. et supra ad vl. 166.

282. *Non prius*] Barth. XV.
Ad. 10. distinguebat hoc modo,
Non prius est, animo quam,

corpore passa ruinam.
hoc sensu. corpora non prius
deficere, quam animos. Sed
eodem fere redit, licet rectius
puto, animus diutissime illis
remanet, nec nisi cum effoe-
to corpore cadit, non antea.
Burm.

284. *Veteresque labores*] Mor-
bum, quo equus laborat, nam
sanguinis missio multos mor-
bos depellit. Titius. Heinsius
coniiciebat, *veteresque vapores*.

283. *Farragine molli*] Vir-
gilius lib. III. Georg. 205.

*Tum demum crassa magnum
farragine corpus
Crescere iam domitis finito.*

Diuersam tamen noster *farraginem*, ac ille, intellexit.
Hic enim, vt alias fere, pur-
gationi inferuit farrago, qua
opus est ante missionem san-
guinis. At vero apud Maro-
nem *farrago* nihil aliud est,
quam id, *quod ex pluribus sa-
tis pabuli causa datur iumentis*,
exponente Festo. *Vlit.* Vid.
ad Iuuen. vl. 86. comm. et

285. *Adspecta*] Heinl. *ad-
specta nigri cum labe veneni*,
sed verbum desiderat senten-
tia. Nisi *affecta* ab *affectare* in-
tellexerit. Sed et sic durior
erit locutio. *adspecta* vero ma-
iorem domino curam com-
mendat, ne hoc famulis com-
mittat, sed ipse adsit, vbi equis
sanguis emittitur. Vel inesse
potest huic verbo vis admi-
randi; vt hac adhibita medi-
cina miretur languescenti-
bus equis vires nouas redire.
ita apud Virgil. I. Aen. 420.

— *Aduersasque adspectat de-
super arces;*

Miratur molem Aeneas.

Burm.

labe] Cum corrupto nigro
cruore. Barth.

Et nitidos artus distento robore formant.
 Mox sanguis venis melior calet: ire viarum
 Longa volunt, latumque fuga consumere
 campum.

290 Inde vbi pubentes calamos durauerit aestas,
 Lacten-

287. *Formant*] V. *firmant*.
 Quod non placet. Nam illud
 simul decorem equi demon-
 strat. Et talium acuminum
 adfectatio crebra in hoc et in
 omnibus Afris. *Barth.* *Fir-*
mant Heinf. malebat. male.
formant est, pleni iterum et
 pingues (distento robore scil.)
 formam sibi reddunt simul
 cum pectore forti. ita se *for-*
mare Luna supra 130. cum
 plena fit, dicitur. *Burm.*

288. *Sanguis venis*] Malim,
mox sanguis melior venis calet,
 qui gratior auribus sonus.
Burm.

ire viarum longa volunt] Sic
 dictum, quo modo ab Horatio
 IV. Od. 4.

— — *Et curae sagaces*
Expediunt per acuta belli.

Et a Laetretio I, 660.

Ardua dum metuunt, amis-
tunt vera vias.

ac rursus IV, 616.

— *dum transit clausa via-*
rum Vox.

Titius. Vid. supr. 34.

289. *Fuga consumere cam-*
pum] Cursu: Virgilius I.
 Georg. 286.

Nona fugae melior, contra-
ria furis.

pro *consumere* autem Virgilius
 dixit *transmittere* IV. Aen. 153.

— *alia de parte patentes*
Transmittunt cursu campos.

Titius. Eleganter. Ita Valer.
 Flaccus de Argo. *Barth.* Ne-
 scio, quem Valerii Flacc. lo-
 cum innuat Barthius, nisi lib.
 I, 832. sed ibi Chaos dicitur
 tam ingenti ore esse, vt
 omnem posset mundum *con-*
sumere, id est deuorare, quo
 sensu hic capi non potest.
 Sed *consumere campum* est to-
 tum celerrimo cursu penetra-
 re, decurrere quasi vno saltu,
 et ita omnia consumimus,
 quae auide in vnum quasi
 collata, arripimus, vt nihil
 restet postea, non per partes
 carpimus. ita Quinctil. IV, I.
degustanda haec prooemio, non
consumenda. vide de eius ver-
 bi usu, quae plura ad Petron.
 XXXIII. et Val. Flac. d. I. ad-
 notauimus. *Burm.*

T

Lactentesque vrens herbas siccauerit omnem
Messibus humorem, culmisque armarit
aristas:

Hordea tum, paleasque leues praebere
memento.

Puluere quin etiam puras secernere fruges
295. Cura sit, atque toros manibus percurrere
equorum,

Gaudeat ut plausu sonipes, laetumque
relaxet

Corpus, et altores rapiat per viscera
fucos.

Id curent famuli, comitumque animosa
iuuentus.

Nec non et casses idem venatibus aptos,
300 Atque plagas, longoque meantia retia
tractu

Addi-

291. *Lactentesque*] Lacte ple-
nas. Virg. Georg. 3. 4. et dein-
ceps. Iohns. Vid. ad Seren. Sa-
mon. cap. 20.

292. *Culmisque armantur ari-
stae*] Expressit Virgilianum il-
lud VII, 720.

*Vel cum sole nouo densae
torrentur aristae.*

Titius.

295. *Atque toros manibus*] Ceruicem. ut de Leone Vir-
gil. XII, 6. *gaudetque comantes
excutiens ceruice toros.* Burm.

298. *Comitumque animosa*

iuuentus] Ita dignius hercule
venationis *συγγυοι* vocentur.
Virgilius Aen. IV, 130. *de-
lectam iuuenturem* cum Aenea
venatum educit: quos et *co-
mites* non semel vocat. Gra-
tius 332.

*Ille tibi egregia iuuenis de
pube legendus.*

Burm.

300. *Plagas*] Egregie sane
casses, plagas et retia distin-
guir; et *retia* definit *longo
tractu meantia*. Sed haec qui-
dem, et quae interponuntur
iis *casses*, apud Gratium vl. 28.
detexui: de plagis hic restat
dicen-

Addiscunt raris semper contexere nodis,
Et feruare modum maculis, linoque tenaci.
Linea quin etiam, magnos circumdare
saltus

Quae

dicendum. Eae a cassibus differunt, quod illi concaui sint; sunt enim, ut ipsa retia, planae ac rectae: a retibus, quod illa longo tractu tendantur; hae nonnisi in viarum angustis, quae reti continuari non possint, obiciantur. ideo ἐνόδια vocant Graeci. Horatius Epod. II.

*Aut trudit acres hinc et hinc
multa cane*

*Apros in obstantes plagas;
Aut amice leui rara tendit
retia.*

Quibus aperte plagas a retibus distinguit. Vnde lucem trahit vexatissimus, et nemini interpretum non male tentatus Virgilii locus Aen. IV, 13.

Retia rara, plagae. Seruius: *Multi diuidunt, ut sic retia rara, maiora; plagas vero minora intelligant.** Verissima illorum, quotquot fuerint, sententia est. A qua omnes tamen postmodo aberrarunt. Alii enim, ut addit Seruius, *plagas per definitionem accipiunt, ut intelligant, quae sunt retia rara plagae.* Differunt itaque a retibus non tantum, quod in viis tendantur, sed etiam magnitudine. Isidorus cap. de Retibus lib. XIX. *mi-*

nus autem recte emplagium dicitur a plagis. Ex quibus verbis ἐτυμολογίαν plagarum expiscatus mihi haud inepte videor, ἀπὸ τῆς πλαγίης; quia tranversae et obliquae in viis tenduntur. *Obstantes plagas* merito dixit Horatius. *Vlit.*

301. *Nodis*] Inde *nodosas plagas* dixit Ouid. Fast. VI, 110. et *nodosa lina* III. Met. 153. et VII, 807. vid. ad Grat. 32. *Burm.*

302. *Maculis*] *Maculae* sunt casses retium. *Barth.* Meurfins ad Lycoph. 105. *Maculas* videtur de pinnis vel plumis, quae lineae inferebantur, et formidinem faciebant, capere. sed rectius alii foramina, siue aperturas in retibus, inter nodos interpretantur; ut Reines. Epist. ad Daumium LXI. *Casses retium* an recte dicantur, dubito, cum cassis sit distinctus ab aliis retibus; ut ostendit Vlitius ad Grat. 28. *Burm.*

303. *Linea*] Sunt nec numero, nec eruditione contemnendi, qui *lineam* absolute pro formidine poni putent.

T 2

Sed

Quae possit, volucresque metu concludere
praedas,

305 Digerat innexas non vna ex alite pinnas.
Namque vrsos, magnosque suos, ceruosque
fugaces,

Et vulpes, acresque lupos, ceu fulgura
coeli

Terrificant, linique vetant transcendere
septum.

Has igitur vario semper fucare veneno
310 Cura tibi, niueisque alios miscere colores,
Alternosque metus subtemine tendere longo.
Dat

Sed ne mihimet ipsi placeam
nimis, non video, qui *linea*
absolute pro formidine accipi
possit. Linea enim nihil, nisi
funiculus e lino. Ita Gratius
vs. 27. *illa usus linea longi*; de
peridromo. Nec hic quidem
apud Aurelium aliter sumi
potest; dum periphrasi, qua
formidinem circumloquitur,
inseruit. *Vlit.*

304. *Volucresque*] *Volucrem*
praedam appellat a velocitate
pedum, ne fortasse de auibus
accipias. Virgilius I. Aen. 317.

— *Volucremque fuga prae-*
vertitur Ebrum.

Barth.

309. *Vario*] Diuerficolori.
Iohns.

fucare] Colorare. *Idem.*

veneno] Colorato pigmento.

Ita saepe Poetae tincturam
purpurae aut cocci *venenum*
dicunt. *Barth.*

311. *Tendere*] Ita ego: *Sub-*
tegmina tempore A. et P. *sub-*
temine tempore. G. *iungere* con-
Gronou. *ponere* B. in Adu.
XV, 8. *Vlit.* *Subtegmina tem-*
pore. Steyn.

*tempore * longo*] Barthius
hic desperat de restituendo
hoc loco. Postmodo in Ad-
versariis coniicit: *subtemine*
ponere longo. Quid tamen
promptius, quid propius anti-
quam scripturam, et verita-
tem, nisi ipsa sit, quam si re-
ponam, *subtemine rendere lon-*
go? Atque ita audacter elidi.
Vlit. Recte puto emendasse
Vlirium. et *subtemen longum*
purp esse seriem, funem lon-
gum, cui innectuntur pinnae,
sive

Dat tibi pennarum terrentia millia vultur;
 Dat Libye, magnarum auium fecunda
 creatrix;

Dantque grues, cycnique senes, et candidus
 anser

315 Dant, quae fluminibus crassisque paludibus
 errant,

Pellitosque pedes, stagnanti gurgite tin-
 guunt:

Hinc mage Puniceas natio munere
 fumes:

Namque illic sine fine greges florentibus
 alis

Inuenies auium, suauique rubescere luto,

320 Et

sive formidines. *linea* a Gra-
 tio vl. 28. dicitur. illpm vero
 tendi, id est extendi in lon-
 gum, et variis coloribus me-
 tus, id est, pinnae auium, iu-
 bet alternari. *Burm.*

314. *Cycnique senes*] Quia iu-
 niorum pinnae caniores sunt,
 Barth. XV. Adu. 8. sed an
candidus anser recte dicatur,
 dubitavi, neque hoc epitheto
 vulgo anserem ornari sciebam.
 Vnde olim conieceram *gar-
 rulus anser*. sed potuit genus
 anserum intelligere, quales
 apud Germanos fuisse dicit
 Plinius lib. X, 22. *qui candidi
 et minores, Gantae vel Ganzae*
 vocantur. imo et Lucret. IV,
 687. *Candidum anserem* dixit.
 vbi Pius ad argenteum in Ca-

pitolio anserem respici putat.
 possunt et intelligi tantum
 plumae albae ex anseris de-
 cerptae, cum reliquae coloris
 fuscioris relinquantur. *Burm.*

315. *Crassisque paludibus*] *Limosis* ob coenum aquae
 commixtum. Gratius 53.

*Crassaeque modum fecere pa-
 ludes.*

Titius.

316. *Pellitosque pedes*] Te-
 nui membrana coniunctos di-
 gitos habentes, cuiusmodi ana-
 tum genus et anserum. *Titius.*

317. *Natio munere*] Bar-
 thius *murice* coniicit. docte et
 ingeniose. *Iohns.* et ita Hein-
 sius.

320 Et sparsos passim tergo vernare colores.
His ita dispositis, hiemis sub tempus
aquosae

Incipe veloces catulos immittere pratis,
Incipe cornipedes latos agitare per agros:
Venemur, dum mane nouum, dum mollia
prata

Nocturnis calcata feris vestigia feruant.

320. *Vernare*] Vernant vid. ad Ouid. X. Met. 166.
omnia, quae speciem veris, *Burm.*
et ea tempestate prouenien- 323. *Cornipedes*] Heinf. *cor-*
tium et florentium praebent. *nipedem* volebat, ob sonum,
ita *vernans gramen* Calp.V,19. credo, sequentis *lotos*. *Burm.*

